

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİMDALI

**OKUL ÖNCESİ DİN VE DEĞERLER EĞİTİMİNDE MONTESSORİ
YAKLAŞIMININ UYGULANABİLİRLİĞİ ve VELİ GÖRÜŞLERİ
(ÇORUM ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Seda SEÇKİNER

Çorum - 2023

**OKUL ÖNCESİ DİN VE DEĞERLER EĞİTİMİNDE MONTESSORİ
YAKLAŞIMININ UYGULANABİLİRLİĞİ ve VELİ GÖRÜŞLERİ
(ÇORUM ÖRNEĞİ)**

Seda SEÇKİNER

**Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Macid YILMAZ

Çorum 2023

Seda SEÇKİNER tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Din ve Değerler Eğitiminde Montessori Yaklaşımının Uygulanabilirliği ve Veli Görüşleri (Çorum Örneği)” adlı tez çalışması 01/06/2023 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR (BAŞKAN)

Prof. Dr. Macid YILMAZ (DANIŞMAN)

Dr. Öğr. Üyesi İrfan SEVİNÇ

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../..... tarih ve sayılı kararı ile Seda SEÇKİNER'in Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

Prof. Dr. Muhammed Asif YOLDAŞ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

Seda SEÇKİNER

**OKUL ÖNCESİ DİN VE DEĞERLER EĞİTİMİNDE MONTESSORİ YAKLAŞIMININ
UYGULANABİLİRLİĞİ ve VELİ GÖRÜŞLERİ (ÇORUM ÖRNEĞİ)**

Seda SEÇKİNER

ORCID: 0009-0009-6674-898X

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi

Haziran 2023

ÖZET

Bu araştırma okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori eğitim yaklaşımının uygulanabilirliği probleminden hareketle okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımının kuramsal çerçevesini ve Montessori materyallerinin okul öncesi din ve değerler eğitimine uyarlanmasını ele almıştır. Çalışmamız Çorum ili Hz. İbrahim Camii 4-6 Yaş Kur'an Kursu Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfında gerçekleştirilen uygulama etkinliklerinin sonucunda çocukların kazanımlarına ilişkin veli gözlemlerine dayalı, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile elde edilen verilerle Montessori yaklaşımı ile üretilen din ve değerler alanına ait materyallerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında din ve değerler eğitiminde ne derece etkin olduğu ve Montessori modelinin 4-6 yaş Kur'an Kurslarında din ve değerler eğitiminde uygulanabilirliğinin tespitini amaçlamıştır.

Araştırmamızın çalışma grubu Çorum ili Hz. İbrahim Camii 4-6 Yaş Kur'an Kursu Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfında eğitim gören öğrencilerin velilerinden oluşmaktadır. İlgili kursta 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde eğitim gören 90 öğrenciden oluşan Montessori sınıfında eğitim almış 35 öğrencinin velisi ile mülakat yöntemi kullanarak araştırma yapılmıştır. Her bir katılımcıya K1 (Kadın Katılımcı Bir), K2 (Kadın Katılımcı İki)... (E1 (Erkek Katılımcı Bir) E2 (Erkek Katılımcı İki)... şeklinde kodlar verilmiştir. Bu kodlarla amaçlanan katılımcı görüşlerinin araştırma metnine aktarılması sağlanmıştır. Katılımcılarla görüşmeler sözlü iletişim şeklinde yapılmıştır. Bu teknik ile hedeflenen amaç için sistematik bilgi toplanmış aynı zamanda görüşmeciler tarafından ihtiyaç duyulduğu anda ek sorularla istenilen bilgilerin eksiksiz toplanması sağlanmıştır.

Anahtar Kavramlar: Din Eğitimi, Değerler Eğitimi, Alternatif Eğitim, Okul Öncesi Din ve Değerler Eğitimi, Montessori Yaklaşımı,

Bilim Kodu: 60201

**APPLICABILITY OF MONTESSORI APPROACH IN PRESCHOOL RELIGION AND VALUES
EDUCATION AND PARENT OPINIONS (ÇORUM EXAMPLE)**

Seda SEÇKİNER

ORCID: 0009-0009-6674-898X

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE EDUCATION INSTITUTE

Master of Science Thesis

June 2023

ABSTRACT

This research deals with the theoretical framework of Montessori approach in pre-school religion and values education and the adaptation of Montessori materials to pre-school religion and values education, starting from the problem of applicability of Montessori education approach in pre-school religion and values education. Our study was carried out in the province of Çorum, Hz. Ibrahim Mosque 4-6 Age Quran Course Religion and Values Education Montessori Class. The aim of this study is to determine how effective it is in religion and values education in 'an courses and the applicability of the Montessori model in religion and values education in 4-6 year old Qur'an Courses.

The study group of our research is Çorum province Hz. Ibrahim Mosque consists of the parents of the students studying in the 4-6 Years Quran Course, Religion and Values Education Montessori Class. The research was conducted using the interview method with the parents of 35 students who were educated in the Montessori class consisting of 90 students studying in the 2021-2022 academic year. Each participant was given codes such as K1 (Female Participant One), K2 (Female Participant Two)... (E1 (Male Participant One) E2 (Male Participant Two)...) With this technique, systematic information was collected for the targeted purpose and at the same time, it was ensured that the information requested by the interviewer was collected completely with additional questions when needed.

Key Terms: Religious Education, Values Education, Alternative Education, Preschool Religion and Values Education, Montessori Approach,

Science Code: 60201

TEŞEKKÜR

Araştırmamın her aşamasında bilimsel ve insani katkılarından dolayı çok değerli hocam Prof. Dr. Macid YILMAZ'a, çalışmamı baştan sona büyük titizlikle okuyup değerlendirip önemli katkılar sunan Prof. Şuayip ÖZDEMİR'e öğrencilik sürecimde tecrübe paylaşımlarıyla yolumu aydınlatan tez jüri üyem Dr. Öğr. Üyesi İrfan SEVİNÇ'e en içten şükranlarımı sunarım. Çalışma konumun tespiti ve geliştirilmesinde katkı sağlayan Prof. Dr. Yakup ÇOŞTU ve Prof. Dr. Muammer CENGİL hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Ayrıca çalışma sürecimde desteklerini esirgemeyen bilgi ve tecrübeleriyle yolumu aydınlatan, beni cesaretlendiren kıymetli eşim Dr. Mehmet Hicabi SEÇKİNER'e, tüm eğitim hayatımda ve Lisansüstü eğitim sürecimde sabırla her daim yanımda olduklarını hissettiğim değerli anneme, babama, oğlum Suud SEÇKİNER ve kızım Zehra SEÇKİNER'e teşekkür ederim.

Son olarak çalışma fırsatı bulduğum sevgili öğrencilerim ve araştırma grubumda yer alarak katkı sağlayan değerli velilerime, çalışmamın başından sonuna kadar desteklerini hissettiğim mesai arkadaşlarıma ve destek veren tüm dostlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Seda SEÇKİNER

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLOLAR DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DİN VE DEĞERLER EĞİTİMİNDE MONTESSORİ YAKLAŞIMI

1.1. Montessori Eğitim Yaklaşımı	7
1.1.1. Maria montessori'nin hayatı ve eserleri	7
1.1.2. Montessori eğitim yaklaşımı	Error! Bookmark not defined.
1.2. Okul Öncesi Din ve Değerler Eğitiminde Montessori Yaklaşımı	36
1.2.1. Din ve değerler eğitimi	36
1.2.2. Okul öncesi dönemde din ve değerler eğitimi.....	39
1.2.3. Montessori yaklaşımı ile okul öncesi din ve değerler eğitiminin temellendirilmesi	44

2. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DİN VE DEĞERLER EĞİTİMİNDE MONTESSORİ MATERYALLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE UYGULANMASI

2.1. Montessori Eğitim Materyalleri ve Özellikleri	52
2.2. Okul Öncesi Eğitimde Montessori Materyalleri	53
2.2.1. Günlük yaşam materyalleri	54
2.2.2. Duyusal gelişim materyalleri	54
2.2.3. Kozmik eğitim materyalleri	55
2.2.4. Matematik eğitim materyalleri	56
2.2.5. Dil bilgisi materyalleri	57

2.3. Okul Öncesi Din ve Değerler Eğitimine Uyarladığımız Montessori Atölyeleri ve Materyalleri	58
2.3.1. İbn-i sina tıp atölyesi:	58
2.3.2. Zeka oyunları atölyesi	61
2.3.3. Anadolu mutfacı atölyesi	64
2.3.4. Hz. nuh'un gemisi marangoz atölyesi:	67
2.3.5. Lokman hekim şifalı bitkiler atölyesi:	70
2.3.6. Dini değerler eğitim öğretim atölyesi	72
2.4. Okul Öncesi Din ve Değerler Eğitiminde Montessori Materyallerinin Değerlendirilmesi.	94

3. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DİN VE DEĞERLER EĞİTİMİNDE MONTESSORİ YAKLAŞIMININ UYGULANMASI KONUSUNDA VELİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

3.1. Yöntem	95
3.1.1. Araştırma modeli	95
3.1.2. Çalışma grubu	95
3.1.3. Verilerin toplanması	96
3.1.4. Verilerin analizi.....	97
3.2. Bulgular ve Yorumlar/Tartışma	98
3.2.1. Ebeveynlerin montessori eğitim yaklaşımı hakkındaki düşünceleri	98
3.2.2. Diğer okul öncesi eğitim kurumları ile arasındaki farklara dair görüşler.....	109
3.2.3. Ebeveynlerin okul öncesi din ve değerler eğitiminde montessori yaklaşımı uygulanan bir eğitim kurumunu tercih etme sebepleri	113
3.2.4. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi montessori sınıfı ile ilgili düşünceleri	119
3.2.5. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi montessori sınıfındaki materyallere ilişkin görüşleri	125
3.2.6. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi montessori sınıfı öğretmenleri ile ilgili düşünceleri	129
3.2.7. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi montessori sınıfının çocuklarına katkılarına ilişkin görüşleri	132
3.2.8. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi montessori sınıfından beklentileri	134
SONUÇ	136

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 3. 1. Ebeveynlerin Montessori Eğitim Yaklaşımı Hakkındaki Düşünceleri	99
Tablo 3. 2. Diğer okul öncesi eğitim kurumları ile arasındaki farklara dair görüşler.....	109
Tablo 3. 3. Ebeveynlerin Okul Öncesi Din ve Değerler Eğitiminde Montessori Yaklaşımı Uygulanan Bir Eğitim Kurumunu Tercih Etme Sebepleri	114
Tablo 3. 4. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfı ile ilgili düşünceleri	120
Tablo 3. 5. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfındaki materyallere ilişkin görüşleri.....	126
Tablo 3. 6. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfı öğretmenleri ile ilgili düşünceleri.....	130
Tablo 3. 7. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfının çocuklarına katkılarına ilişkin görüşleri.....	132
Tablo 3. 8. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfından beklentileri	134

ŞEKİLLER DİZİNİ

Resim	Sayfa
Resim 2. 1. İbn-i sina tıp atölyesi 1	60
Resim 2. 2. İbn-i sina tıp atölyesi 2	60
Resim 2. 3. İbn-i sina tıp atölyesi 3	61
Resim 2. 4. İbn-i sina tıp atölyesi 4	61
Resim 2. 5. Zeka oyunları atölyesi	62
Resim 2. 6. Zeka oyunları atölyesi	63
Resim 2. 7. Zeka oyunları atölyesi	63
Resim 2. 8. Anadolu mutfağı atölyesi	65
Resim 2. 9. Anadolu mutfağı atölyesi	65
Resim 2. 10. Anadolu mutfağı atölyesi	66
Resim 2. 11. Anadolu mutfağı atölyesi	66
Resim 2. 12. Anadolu mutfağı atölyesi	67
Resim 2. 13. Hz. nuh'un gemisi marangoz atölyesi	69
Resim 2. 14. Hz. nuh'un gemisi marangoz atölyesi 15	69
Resim 2. 16. Hz. nuh'un gemisi marangoz atölyesi	70
Resim 2. 17. Lokman hekim şifalı bitkiler atölyesi	71
Resim 2. 18. Lokman hekim şifalı bitkiler atölyesi	71
Resim 2. 19. Lokman hekim şifalı bitkiler atölyesi	72
Resim 2. 20. Dini değerler eğitim öğretim atölyesi	73
Resim 2. 21. Dini değerler eğitim öğretim atölyesi	74
Resim 2. 22. Dini değerler eğitim öğretim atölyesi	74
Resim 2. 23. Harf Ağacı	76
Resim 2. 24. Harf Ağacı	76
Resim 2. 25. Zımparalı elif-ba materyali	77

Resim	Sayfa
Resim 2. 26. Zımparalı elif-ba materyali	78
Resim 2. 27. Ahşap kasnak.....	79
Resim 2. 28. Ahşap kasnak.....	79
Resim 2. 29. Halı dokuma tezgâhı	80
Resim 2. 30. Kabartmalı elif-ba harf materyali.....	81
Resim 2. 31. Kabartmalı elif-ba harf materyali.....	82
Resim 2. 32. Ahşap yap-boz deve figürlü kinetik kum.....	83
Resim 2. 33. Ahşap yap-boz deve figürlü kinetik kum.....	83
Resim 2. 34. Elif-ba ahşap boncuklar.....	84
Resim 2. 35. Kabe maketi.....	85
Resim 2. 36. Elif-ba harf küpleri	86
Resim 2. 37. Elif-ba harf küpleri	87
Resim 2. 38. Montessori sınıfı genel görüntü.....	87
Resim 2. 39. Montessori sınıfı genel görüntü.....	88
Resim 2. 40. Montessori sınıfı genel görüntü.....	88
Resim 2. 41. Montessori sınıfı genel görüntü.....	89
Resim 2. 42. Montessori sınıfı genel görüntü.....	89
Resim 2. 43. Montessori sınıfı genel görüntü.....	90
Resim 2. 44. Montessori sınıfı genel görüntü.....	90
Resim 2. 45. Montessori sınıfı genel görüntü.....	91
Resim 2. 46. Montessori sınıfı genel görüntü.....	91
Resim 2. 47. Montessori sınıfı genel görüntü.....	92
Resim 2. 48. Montessori sınıfı genel görüntü.....	92
Resim 2. 49. Montessori sınıfı genel görüntü.....	93
Resim 2. 50. Montessori sınıfı genel görüntü.....	93

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kisaltmalar

Bkz	Bakınız
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
yy.	Yüzyıl
b.	İbn, bin
bin	oğlu
ö.	Ölüm tarihi
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
Hız.	Hazreti

GİRİŞ

Eğitim-öğretim faaliyeti, insanın varoluşundan sonra, belki de insan hayatını etkileyen en önemli sahayı oluşturmaktadır. Öğrenmek insanın temel içgüdülerinden biri olup bireyin yaşamını idame ettirmesi, bir yönüyle öğrenmesine ve öğrendikleri ile edindiklerini yaşama uyarlamasına bağlıdır. İnsan hayatının çevresiyle ilişkiler kuran kompleks yönünün düzeyli bir şekilde ilerlemesi doğru bir eğitim öğretim görmesiyle paralellik arz eder. Eğitim öğretim faaliyetinin etkisi ise hayatın ayrılmaz bir parçası olan eğitim öğretim etkinlikleriyle ilişkili olup bu da etkili planlama ve uygulamalarla başarıya ulaşabilmektedir.¹

Din, insan hayatının vazgeçilmez olgularından biri olup yine yaratılışından getirdiği inanma içgüdüleriyle insan, her devirde bir yaratıcıya sığınmaya çalışmıştır. Tercihini bazen farklı yönlerde kullanan insan, Yaratıcısı tarafından aralarından seçilen elçilerle sürekli uyarılmıştır. Bu elçilerin getirdikleri ilahi emir ve yasakların bütünü oluşturulan son ilahi mesaj Kuran-ı Kerim ile kemale ermiştir.² Değer ise insan hayatının insan gibi yaşama sınırlarını belirleyen, insanlığın ve dinin temel edindiği hususi olgulardır. Adalet, hürriyet, inanç, saygı vs. gibi evrensel değerler insanların birbiri ile olan ilişkilerini düzenlediği gibi huzurlu bir yaşam üretmelerini de sağlar. Din de insana değer katacak tüm değerleri merkezine ve eksenine almış olup özellikle insani değerlerin gelişmesine sürekli atıfta bulunmuştur.³

Eğitim-öğretim faaliyetinin en değerli yönlerinden biri de din ve değerler eğitimi üzerine hareketidir. Doğru bir din ve değerler eğitimi insanın gelişimine katkı sağlayıp sosyal ilişkilerinde karşılaşacağı problemlerin önüne geçmesine vesile olur. Din ve değerler eğitimi, insanın ahlaklı bir birey olarak yetişmesini, psikolojik ve sosyal yönden çevresi ile düzenli ilişkiler kurmasını hedeflediği için bu eğitim, kişinin gelişiminde büyük önem taşımaktadır.⁴ Eğitim öğretim faaliyetinde din ve değerler eğitiminin verilebileceği en değerli yaş dönemlerinden biriside okul öncesi eğitim yaşına denk gelen okul öncesi dönemidir.⁵ Okul öncesi din ve değerler eğitimi kişinin ileriki hayatı ile alakalı yapısını ve din algısını şekillendirdiğinden dolayı büyük önem taşımaktadır. Bu dönemde pırlanta gibi olan zihinler “ağaç yaşken eğilir” prensibinin bir parçası niteliğinde işlenmeye hazır bir maden gibidir. Bu dönemde verilecek eğitim çocuğun tüm gelişme dönemlerini etkilediği gibi yetişkinlik evresine

¹ Macid Yılmaz, “Sosyal ve Duygusal Öğrenme Bağlamında Ahlak Eğitiminde Dramanın Yeri”, *Tokat İlmîyat Dergisi* 9/1 (2021), 183.

² Mâide 5/3.

³ Mehmet Zeki Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler* (İstanbul: Ensar Yayınları, ts.), 525.

⁴ Mustafa Köylü - Nurullah Altaş, *Din Eğitimi* (İstanbul: Ensar Yayınları, ts.), 69.

⁵ Cemil Oruç, “Erken Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Teorileri Bağlamında Din Eğitimi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 8/8 (2013), 973.

de büyük katkı sağlayacaktır. Öyleyse bu dönemde verilecek eğitim-öğretim faaliyetinde seçilecek doğru yöntem ve model çocuğun gelişimine olumlu etki bırakacaktır.⁶

Dünyanın son iki asır içerisinde olayların hızlı gelişim ve değişim süreci ile eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılan yöntemlerinde değişimine ihtiyaç duyulmuştur. Bu meyanda geleneksel öğretim yöntemlerinin bu hıza yetişememesi gelişen insan faktörünün farklı öğrenme türleri üzerine beklentisi klasik yöntemler yerine modern yöntemlerin geliştirilmesini elzem kılmıştır. Kendi devrinde bu gerekliliğin farkına varıp eğitim öğretim faaliyetlerinin değişim ve gelişime ayak uydurması adına erken dönem çocuk eğitimi üzerine hususi çalışmalar yapan araştırmacılardan biri de Maria Montessori' dir. Montessori kendi adı ile anılan modelinde eğitimde emici zihni, öğrenci merkezli eğitimi ve oynayarak öğrenmeyi dikkate almış; soyut değerleri somut materyaller ile vermeyi ve geliştirilen materyallerle ufuk açmayı hedeflemiştir. Onun kullandığı yöntemlerin öğrenmeyi kolaylaştırıp kalıcı hale getirdiği gözlemlenmiş ve bu yöntemle açılan okullar kısa sürede dünya çapında nam salmıştır.⁷

Dünya'da ve Türkiye'de okul öncesi eğitim öğretimde Montessori yaklaşımı uygulanması giderek rağbet görmektedir. Genellikle okul öncesi kurumlarda tercih edilen Montessori eğitim sistemi çocukların kendi kendilerini geliştirebilmesini ve faaliyetlerini özgürce gerçekleştirebilmesini hedefleyen bir eğitim mekanizması olup Montessori eğitimi çocuğun kendini güvende hissettiği, bilişsel ve bedensel gelişimlerine uygun materyaller ile hazırlanmış bir ortamda verilmektedir. Günümüzde okul öncesi din eğitiminin öneminin katbekat arttığı süreçte çocuklarımızı modern teknoloji karşısında klasik öğretim yöntemleri ve materyalleri ile değil de güncel yaşama uygun materyallerle nasıl geliştirilebileceğinden hareketle bir çalışma planlanmıştır. Zira bu dönemde din ve değerler eğitime yönelik teorik ve pratik pek çok çalışma bulunmasına rağmen Montessori modelinin din ve değerler eğitimine uyarlanabilmesine ve uygulanmasına ait çok az çalışma mevcuttur.

Araştırmamız, "Montessori yaklaşımının ve bu yaklaşım ile geliştirilen materyallerin okul öncesi din ve değerler eğitiminde uygulanabilir mi?" sorusunu problem edinmiştir. Bu meyanda "Montessori yaklaşımı okul öncesi din ve değerler eğitiminde nasıl uygulanır?", "okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımına uygun hangi materyaller kullanılabilir?", "Montessori yaklaşımı ile oluşturulmuş okul öncesi din ve değerler eğitimi sınıfında yapılan eğitim ve öğretim faaliyetlerine yönelik velilerin izlenimleri, görüşleri, düşünceleri ve gözlemleri nasıldır?" şeklindeki sorular ise araştırmanın alt problemlerini teşkil etmektedir

⁶ F. Uysal, *Okul Öncesi Çocuk Eğitim Merkezlerinde İç Ve Dış Mekan Organizasyonlarının Eğitim Yaklaşımları Çerçevesinde İncelenmesi* (Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, 2006), 2.

⁷ Rita Kramer, *Maria Montessori A Biography* (New York: Putnam, 1976), 40; Gerald Lee Gutek, "Introduction: A Biography of Montessori and an Analysis of the Montessori Method", *The Montessori Method* (U.S.A.: Rowman & Littlefield Publishers, 2004), 9-10.

Montessori eğitim yaklaşımının okul öncesi din ve değerler eğitimine uyarlanabilmesi probleminden hareketlenen çalışma konumuz “okul öncesi Din ve Değerler Eğitiminde Montessori Yaklaşımının Uygulanabilirliği” olarak belirlenmiştir. Bu noktada çalışmamızın uygulama kısmını oluşturan Çorum Hz. İbrahim Camii 4-6 Yaş Kur’an Kursu Montessori Sınıfı faaliyetlerinden hareketle çalışmamız, “Çorum İli Örneği” şeklinde sınırlandırılmıştır.

Çalışmamızda öncelikle Montessori eğitim yaklaşımının oluşum ve gelişim süreci ele alınmıştır. Din ve değerler eğitiminin analizi yapılarak, din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımının uyarlanmasına zemin oluşturması bağlamında, Montessori yaklaşımı ile okul öncesi din ve değerler eğitimi konusu ele alınmıştır. Diğer bölümde ise Montessori yaklaşımını din ve değerler eğitimine uygulanabilir hale getiren materyal geliştirme yöntemleri ele alınarak; Montessori materyallerinin özelliklerinden, din ve değerler eğitimi sınıfları için geliştirilen bazı materyallerden ve bunların uygulama yöntemlerinden bahsedilmiştir. Son kısımda ise veli değerlendirmelerini ele aldığımız mülakat analizleri sunulmuştur.

Bilimsel çalışmalara baktığımızda erken çocukluk döneminde Montessori eğitim yaklaşımı ya da din ve değerler eğitimi üzerine pek çok çalışma tespit etmekle birlikte iki disiplini harmanlayan okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori eğitim yaklaşımı üzerine az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori materyallerinin geliştirilip aynı zamanda pratik olarak uygulanabilirliğine dair çok az sayıda çalışmaya rastlanılmamıştır.

Bu araştırmanın amacı, Montessori eğitim modelinde kullanılan materyallerin okul öncesi din ve değerler eğitiminde uygulanabilirliğini ortaya koymaya çalışmaktır. Bu sayede okul öncesi din eğitimi kurumlarında hem bu modelin uygulanabilirliğinin ispatı hem de kullanılacak uygun materyallerin tespiti hedeflenmiştir. Diğer yandan bu çalışma ile okul öncesi din ve değerler eğitiminin Montessori yaklaşımı ile verilmesine dair kapı aralayarak, din eğitimi alanında ki materyal ve yöntem boşluğunun doldurması hedeflenmektedir. Ayrıca yapacağımız çalışma ile Montessori modelinin din ve değerler eğitimine uyarlanabilmesine ilişkin ilgili saha literatürüne katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Çocukları Montessori okuluna devam eden ebeveynler için Montessori yaklaşımını anlamak bazen zor ve karmaşık gelebilir. Ayrıca ebeveynlerin neden çocuklarını Montessori yaklaşımı uygulayan okullara gönderdikleri konusu bazı belirsizlikler barındırmaktadır. Bu nedenle bu araştırma ile ebeveynlerin Montessori okulunu tercih etme sebeplerinin belirlenmesi de amaçlanmıştır. Buna istinaden çalışmanın son bölümünde yer verilen Hz. İbrahim Camii 4-6 Yaş Kur’an Kursu’nda gerçekleştirdiğimiz uygulama etkinliklerinin sonucunda çocukların kazanımlarına ilişkin veli gözlemlerine dayalı, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile elde edilen verilerle Montessori yaklaşımı ile üretilen din ve değerler alanına ait materyallerin okul öncesi Kur’an Kurslarında din ve değerler eğitiminde ne derece etkin olduğu ve Montessori modelinin okul öncesi Kur’an Kurslarında din ve değerler eğitiminde uygulanabilirliğinin tespiti hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcıların dini ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımını uygulayan bir kurumu tercih nedenlerini anlamak üzere bu yöntem belirlenmiştir. Görüşmede velilerin din ve değerler alanına ait sevgi, saygı, merhamet, adalet ve yardımlaşma gibi olgularla ilgili ve de Montessori modeli ve materyal kullanımının çocuklarının ilgili kazanımlarına olumlu etkileri hakkındaki gözlemleri tespit edilmiştir.

Bilimsel araştırmada bir takım yöntem ve tekniklerin seçilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Temel nitel araştırmalar, insanların yaşamlarını nasıl yorumladığıyla, dünyalarını nasıl inşa ettikleriyle ve deneyimlerine ne anlam kattıklarıyla ilgilidir. Veriler, görüşmeler, gözlemler ya da doküman analizi yoluyla toplanır. Montessori eğitim yaklaşımının 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında verilen din ve değerler eğitimine uygulanabilirliğinin araştırıldığı bu çalışma nitel araştırma olarak tasarlanmıştır.

Bir durumu ya da olayı bulunduğu sosyal ortamında meydana geldiği koşullarda ve oluştuğu zaman diliminde tanımlamak ve değerlendirmek oldukça önemlidir. Bunlar göz önüne alındığında kapsayıcı ve somut bir yaklaşımı, nitel araştırma yöntemi sunmaktadır. Katılımcıların incelenen konuya yaklaşımlarını, uygulanan eğitim sistemi hakkındaki düşüncelerini anlamak ve çocuklar üzerindeki etkisini araştırmak için bu yöntem uygun görülür.

Nitel araştırma yöntemi, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, durum ve algıların doğal ortamlarında gerçekçi ve bütüncül bir bakış açısı ile yapılan bir araştırmadır.⁸ Nitel araştırma yöntemi veri yığını yapmaktan öte sorulara sistematik bir şekilde yaklaşarak cevaplar bulur. Nitel araştırma; sosyal olguları içinde buldukları ortamda doğal görünüşleriyle gözlem, görüşme ya da belgeleri değerlendirerek bilgi edinme ve bu bilgileri analiz etme yoluyla kuram geliştirme olarak tanımlanmaktadır.⁹ Nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama yöntemleri görüşme (mülakat), gözlem ve doküman incelemesidir.¹⁰ Araştırmamızda veri toplama yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda yapılan görüşmeler amaçlı bir sohbet özelliği taşımaktadır. Araştırmacıya etkileşim ve esneklik sağlayarak ek sorularla ilgili konuyu derinlemesine inceleme fırsatı sunar.¹¹ Görüşme; bireylerin, çeşitli konulardaki bilgi, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kısa yol olarak kullanılmaktadır ancak araştırmacının önyargısız ve etkin bir şekilde görüşme yapması ve katılımcıdan gelen mesajı iyi değerlendirmesi

⁸ Ali Yıldırım-Hasan Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 41.

⁹ A. Hamdi İslamoğlu, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2019), 180.

¹⁰ Rüstü Yeşil, "Nicel ve Nitel Araştırma Yöntemleri", Bilimsel Araştırma Yöntemleri, ed. Remzi Y. Kınca (Ankara: Nobel Yayınları, 2010), 52.

¹¹ Fatma Çapçioğlu- Öznur Kalkan Açıkgöz, "Nitel Araştırmalarda Kullanılan Araştırma Teknikleri", *Bilimsel Araştırma Süreçleri*, ed. Özcan Güngör (Ankara: Grafiker Yayınları, 2018), 209.

gerekmektedir.¹² Bu araştırmada nitel araştırma yönteminin yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiş olup katılımcılara sorulan sorularla konu detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Araştırmamızın alışma grubu orum ili Hz. İbrahim Camii 4-6 Yaş Kur'an Kursu Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfında eğitim gören öğrencilerin velilerinden oluşmaktadır. Araştırma için bu kursun tercih edilme sebebi Türkiye'de orum ilinde Montessori yaklaşımı materyalleri ile tasarlanmış din ve değerler eğitim sistemi ile oluşturulmuş 4-6 yaş Kur'an Kursu sınıfının tek örneği olmasıdır.

İlgili kursta 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde eğitim gören 90 öğrenciden oluşan Montessori sınıfında eğitim almış 35 öğrencinin velisi ile mülakat tekniği kullanılarak araştırma yapılmıştır. Her bir katılımcıya KK1 (Kadın Katılımcı Bir), KK2 (Kadın Katılımcı İki)... (KE1 (Erkek Katılımcı Bir) KE2 (Erkek Katılımcı İki)... şeklinde kodlar verilmiştir. Bu kodlarla amaçlanan katılımcı görüşlerinin araştırma metnine aktarılması sağlanmasıdır. Görüşme zamanları katılımcıların istekleri doğrultusunda belirlenmiştir. Her bir katılımcı ebeveyn ile yapılan mülakat yaklaşık 30-60 dakika arasında sürmüştür. Katılımcılarla görüşmeler sözlü iletişim şeklinde yapılmıştır. Bu teknik ile hedeflenen amaç için sistematik bilgi toplanılmış aynı zamanda görüşmeci tarafından ihtiyaç duyulduğu anda ek sorularla istenilen bilgilerin eksiksiz toplanması sağlanmıştır.

Araştırmanın amağı yapılan görüşmenin içeriği ve kapsamı hakkında katılımcılara görüşme öncesi bilgi verilmiştir. Gizlilik ilkesi gereği paylaşılan hiçbir bilgi ve değerlendirmenin başka herhangi bir amaçla kullanılmayacağı ve katılımcıların gizli kalacağı hususunda bilgilendirme yapılmıştır.

Bu yöntemlerin kullanımı araştırmanın amağına uygun gibi görünmektedir. Kişisel bilgi formu, katılımcıların demografik özelliklerinin analiz edilmesine olanak tanıyarak araştırma sonuçlarının daha anlamlı hale gelmesine yardımcı olabilir. Yarı-yapılandırılmış görüşme formu ise araştırmacılara katılımcıların Montessori metodu hakkındaki deneyimlerini ve düşüncelerini daha derinlemesine anlamalarına olanak tanıyabilir. Bu şekilde, katılımcıların gerçek dünya deneyimlerinden gelen bilgileri doğrudan öğrenilebilir ve analiz edilebilir. Görüşme formunun geçerliliği ise, formun sorularının alana uygunluğu ve soruların araştırmanın amaçlarına uygunluğu gibi faktörlerin dikkate alınarak oluşturulması ve akademisyenlerin görüşlerinin alınması ile sağlanmıştır.

Araştırmanın kavramsal içeriği, literatür taraması yapılarak konuyla ilgili kitap, dergi, makaleler, yüksek lisans ve doktora tezleri ve internet üzerinden oluşturulmuştur. Montessori yaklaşımı kullanarak oluşturulan sınıf ortamı ve bu yöntemin kullanımında tasarlanan eğitim

¹² Yahşi Yazıcıoğlu- Samiye Erdoğan, *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Detay Yayıncılık, 2007), 108.

araçları ve uygulanması fotoğraflandırılarak amaç ve hedefleri açıklanmıştır. Yapılan çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile katılımcılara sorulan sorular ve onların verdiği cevaplar kayıt altına alınmıştır. Bu veriler dijital ortamda metin haline getirilmiş toplanan veriler içerik analizi ile daha ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Bu doğrultuda elde edilen veriler sistematik bir şekilde düzenlenerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

1. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DİN VE DEĞERLER EĞİTİMİNDE MONTESSORİ YAKLAŞIMI

1.1. Montessori Eğitim Yaklaşımı

1.1.1. Maria Montessori'nin hayatı ve eserleri

Maria Montessori 1870 yılında İtalya'nın Ancona şehrine bağlı Chiaravalle kasabasında dünyaya gelmiştir. Maria liberal düşünceli, fakat aşırı dindar ve eğitimde sertlikten yana olan bir anne ile katı yaşam alışkanlıkları olan maliye memuru bir babanın tek çocuğudur. Babasının mesleğinden dolayı sık sık yer değiştirmek durumunda kalan Montessori, okul çağı geldiğinde daha iyi bir eğitim alabilmesi için ailesiyle birlikte Roma'ya yerleşmiştir.¹³

Montessori, 1876 yılında altı yaşında Roma'da, koşulları diğer okullara göre kısmen daha iyi olan bir devlet okulunda eğitim hayatına başlamıştır. O dönemde İtalyan eğitim sisteminin durumu pek iç açıcı olmayıp temel eğitim, halkın yarısından fazlasının okur-yazar olmadığı, yetkililerin eğitimden bihaber olduğu, ilkokulların çamur içinde ve sınıfların aşırı kalabalık olduğu bir ortamda icra edilmektedir. Genellikle kız ve erkek çocuklar üçüncü sınıfa kadar birlikte okurlar, bundan sonra sınıfları ayrılırdı. Bu süreçte çocuklar yerel dili okuyup yazmayı, biraz da hesap yapmayı öğrenirlerdi. Maria'nın devam ettiği Roma'nın büyük okullarında ise tabiat bilgisi ve geometri gibi diğer bazı derslerde verilirdi.¹⁴

O dönemde İtalya'da kız öğrencilerin seçebilecekleri tek meslek öğretmenlik ve bunun yolu öğretmenlik okulu olmasına rağmen Maria ilkokuldan sonra eğitim hayatına geleneksel bir ortaokulda devam eden az sayıdaki kız çocuklarının aksine teknik okula gitmeye karar verir.¹⁵ Bu kararı annesi Renilde Montessori'nin yetiştirilme biçimi geleneksel olsa da kızının kendi döneminin dar kalıplarını kırmasına ısrarla destek olması ve Maria'nın babasının mesleğine duyduğu hayranlık neticesinde olmuştur. Bu vesile ile Maria Montessori daha on iki yaşında olmasına rağmen 1883 senesinde Roma'daki Regia Scuola Tecnica Michelangelo Buonarroti teknik okuluna başlamıştır.¹⁶

¹³ Kramer, *Maria Montessori A Biography*, 1976, 20; Gutek, "Introduction: A Biography of Montessori and an Analysis of the Montessori Method", 1-3.

¹⁴ Kramer, *Maria Montessori A Biography*, 1976, 22.

¹⁵ Montessori'nin yaşamında devrin önemli jeolog ve din adamlarından biri olan annesinin amcası Antonio Stoppani'nin önemli etkisi vardır. Antonio sadece başarılı bir üniversite hocası değil aynı zamanda politik kimliği ile dönemin önemli olaylarında etkin rol oynamış bir şahsiyettir. Bu nedenle daha çocukluk yaşamında önünde böylesine bir rol model olması Marina'nın geleneksel kadın imajı sergilemek yerine güçlü ve kendinden emin bir kişilik ortaya koymasına katkı sağlamıştır. Bk. Kramer, *Maria Montessori A Biography*, 1976, 30.

¹⁶ Gutek, "Introduction: A Biography of Montessori and an Analysis of the Montessori Method", 4.

1886 yılının baharında o zamana kadar teknik okullarda kırılmayan rekor bir puan ile mezun olan Montessori, mühendislik mesleğine meyletmış ancak bu mesleği kendisine uygun görmeyerek biyolojiye olan ilgisinden dolayı doktor olmayı arzulamıştır. Başlangıçta çevresi tarafından uygun görülmeyen bu arzusu zamanla destek görse de üniversiteye başvurusu kabul edilmemiş bu yüzden 1890 yılında Roma Üniversitesi Matematik ve Doğa Bilimleri bölümüne kayıt olmuştur. O yıllarda üniversite eğitimi gören yüz otuz iki kadından biri olmayı başarmış vaktini biyoloji, zooloji, fizik ve kimya kitaplarına vermiştir. 1892 yılında İtalyanca ve Latince'den bitirme sınavlarına girmiş pekiyi derecesinde notlar alarak lisans diploması almaya hak kazanmıştır. Böylece anatomi, patoloji ve klinik tıp konusunda seminerlere devam etmesi ve doktor unvanı almasının önü açılmıştır. Bu mücadeleden sonra Tıp Fakültesine kayıt yaptırarak İtalya'nın ilk kadın öğrencisi, 1896 yılında yirmi altı yaşında mezun olduğunda İtalya'nın ilk kadın doktoru unvanını almıştır.¹⁷

Mezuniyetin ardından asistanlığa başlayan Montessori, bir taraftan kadın ve çocuk hastanesinde çalışmaya devam etmekte diğer taraftan kendi muayenehanesinde hizmet vermektedir.¹⁸ Montessori, bunların yanında özel araştırma ve çalışmalarını sürdürmüş 1897 yılında gecikmeli çocukların eğitimi için Ulusal Birlik Kuruluşu'nda dersler vermiş, Roma Üniversitesi Psikiyatri kliniğinde zihinsel engelli çocuklar üzerine çalışmalar yürütmüştür. Roma'da çocuklar üzerine verdiği bir dizi konferanstan sonra Montessori, 1899 yılında, sadece öğrencilerin değil öğretmenlerin de eğitim göreceği, gelişimsel problemlili çocuklar için kurulan Ortophrentic School diye adlandırılan bir okula yönetici olarak atanmıştır.¹⁹ Böylece Montessori'nin çocukların eğitimleri üzerine ilgisi giderek artmış ve bu konuda çalışma ve araştırmalarını daha hızlandırmıştır. Onun bu çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmak isteyen başta İtalya, İngiltere, Fransa olmak üzere birçok ülkeye konferansa giderek yıllardır araştırmaları sonucu edinmiş olduğu bilgi ve tecrübelerini aktarma imkanı bulmuştur.²⁰

Çalışma alanını giderek genişleterek eğitim metodu üzerinde yoğunlaşmaya başlayan Montessori, tıp uygulamalarında ve klinik gözlemleri sonucunda çocukların öğrenme etkilerini analiz ederek, buldukları ortamın onların kişisel gelişim açısından oldukça önemli olduğu kanısına varmış ve bu noktadaki özel problemler için yeni materyaller geliştirmiştir. Montessori, çocukların materyaller veya önceden hazırlanmış deney ve egzersizlerle daha kolay öğrendiklerini fark etmiştir. Bu ifade Montessori Yaklaşımı'nın başarılarını yansıtmaktadır. Montessori eğitim felsefesi, somut materyallerle uygulama yaparak öğrenme yöntemini kullanır. Bu yaklaşım, öğrenmenin sadece teorik bilgiyle sınırlı kalmayacağı ve öğrencilerin gerçek hayatta uygulamalı deneyimler edinerek daha iyi öğrenebilecekleri fikrine

¹⁷ Kramer, *Maria Montessori A Biography*, 1976, 25; Gutek, "Introduction: A Biography of Montessori and an Analysis of the Montessori Method", 4-5.

¹⁸ Marziola Pignatari, *Maria Montessori* (Roma: Comitato Italiano Dell'Omep, 1967), 14.

¹⁹ Gutek, "Introduction: A Biography of Montessori and an Analysis of the Montessori Method", 9.

²⁰ Michael Pollard, *Maria Montessori*, çev. Leyla Onat (İstanbul: İlk Kaynak Yayınları, 1996), 21-22.

dayanır. Bu şekilde yetiştirilen çocukların, geleneksel okullarda eğitim alan diğer çocuklarla aynı sınava girmeleri ve başarılı olmaları, Montessori eğitiminin başarısını kanıtlamaktadır.²¹ Bu başarı, geliştirdiği yöntemin normal çocuklarda da uygulanabilirliği konusunda kendisini cesaretlendirmiştir. Montessori bütün bu araştırma ve düşünceleri neticesinde dikkatini insan bedeninden insan zihnine çevirmiş, uyguladığı programın normal gelişmiş çocuklarda daha başarılı sonuçlar vereceği düşüncesinden hareketle normal çocukların gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi sahibi olmak için 1901 yılında Ortophrentic School'daki görevinden ayrılarak Roma Üniversitesi'nde eğitim, pedagojik psikoloji, deneysel psikoloji ve antropoloji eğitimleri almaya başlamıştır. 1904 yılında ise Roma Üniversitesi'nde Antropoloji Profesörü olarak görev almıştır.²² Bu arada okulları ziyaret edip, dersleri izlemekte ve mevcut eğitim sistemi hakkında bilgi toplamaktadır.²³

Roma Üniversitesi'ndeki eğitimi sırasında zeka geriliği olan çocukların eğitimleri için materyaller geliştiren Fransız psikiyatr E. Donand Seguin'in çalışmaları ile ilgilenen Montessori, Seguin'den esinlenerek zeka geriliği olan çocukların eğitimleri ile ilgili çalışmalara başlamış ve onun hazırladığı materyallerden istifade etmiştir. Bir süre bu çocuklarla çalışan Montessori, buradan elde ettiği deneyimleri normal çocuklara da uygulama isteği²⁴ ile 1907'de Roma'nın yoksul kesimlerinde yaşayan yaşları 2 ila 6 yaş arası çocuklar için sınıflar açmış ve bu eğitim ortamına "Çocuklar Evi" (Case de Binitimi) adını vermiştir.²⁵ Hem normal zeka seviyesindeki çocuklar hem de zihinsel engelli çocuklarla çalışma imkanı olan Montessori geliştirdiği eğitim metodunu her iki tarafta da uygulaması sonucunda elde ettiği başarılar ile kısa sürede çocuk eğitiminde çığır açıp, bu konuda teori ve pratiği birleştirmede örnek olmuştur. Montessori'nin otuz yedi yaşında başlattığı bu hareketle, onun dünyaca tanınması ve çağdaş eğitim alanında adı geçen eğitimcilerden biri olması sağlamıştır.²⁶

Montessori, başarılarından elde ettiği güçten hareketle ikinci Çocuk Evi'ni San Lorenzo'da, üçüncüsünü 1908'de Milano'da dördüncüsünü de 1909'da Roma'da açtı. Böylece Montessori'nin çalışmaları hızla, bir doktorun eğitim alanındaki gözlem ve deneyleri olmaktan farklı bir boyuta geçerek başlı başına bir akım haline gelmiştir.²⁷ İlk Çocuklar Evi'nin

²¹ Kramer, *Maria Montessori A Biography*, 1976, 40; Gutek, "Introduction: A Biography of Montessori and an Analysis of the Montessori Method", 9-10.

²² İnyet Aydın, *Alternatif Okullar* (Ankara: Pegem Yayınları, 2015), 58.

²³ Kramer, *Maria Montessori A Biography*, 1976, 60; Pollard, *Maria Montessori*, 21-22.

²⁴ Bu arzusunu Montessori şu sözlerle ifade etmiştir: "Daha önce zihinsel engelli çocuklarla çalışmış, onları eğitmekte kullandığım çeşitli araçlarla iyi sonuçlar almıştım. Zayıf zekâlılara yardımda ve düşünme yeteneklerini geliştirmede başarıyla uygulanan bu araçların normal zekâlılara da yararı dokunabileceğini düşünmek mantık dışı değildi" Bk. Maria Montessori, *Çocuk Eğitimi Montessori Metodu*, çev. Yücel Güler (İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım, 1992), 118.

²⁵ Kramer, *Maria Montessori A Biography*, 1976, 105; Pollard, *Maria Montessori*, 7-9; Kemal Aytaç, *Çağdaş Eğitim Akımları* (İstanbul: AÜDTCF. Yayınları, 1981), 265.

²⁶ Montessori, *Çocuk Eğitimi Montessori Metodu*, 1992, 119; Pollard, *Maria Montessori*, 9; Eriman Topbaş, *Montessori Yöntemi İle Çocuk Eğitimi* (İstanbul: Tekağaç, 2004), 23.

²⁷ Pollard, *Maria Montessori*, 32-33.

açılışından dört yıl sonra, 1911’de Montessori Yaklaşımı İtalya ve İsviçre’deki okullarda eğitim sistemi olarak kabul edildi. Aynı yıl ABD’de ilk Montessori okulu açıldı. 1913 yılına varıldığında ABD’de yüzün üstünde Montessori Okulu açılmıştı. Maria Montessori, 1922 yılının Nisan ayında kendi metodunu kullanan ilkokulları, bir ay sonra da tüm İtalyan okullarını denetlemek için görevlendirilmiştir.²⁸

1922 yılında İtalya’da Mussoli’nin başa geçmesi Montessori’nin kırılma noktalarından biri haline gelerek zamanla hükümetle kötüye giden ilişkileri sonucunda 1934’de İtalya’dan İspanya’ya göçmüştür. Burada da tutunamayan Montessori, 1936’da Hollanda’ya taşınmış, 1939 yılında ise eğitim vermesi üzere aldığı davet ile Hindistan’a gitmiştir. İngilizler tarafından ikinci dünya savaşı bitinceye kadar buradan ayrılmalarına izin verilmemiş, bu süre zarfında Hindistan’da birçok okul açmış ve savaşın bitmesiyle 1946’da tekrar Hollanda’ya dönmüştür.²⁹

1949 yılında Nobel Barış ödülüne aday gösterilen Montessori, aynı yıl Fransız Cumhuriyeti Onur Birliği Nişanı almaya hak kazanmıştır. 1950 ve 1951 yıllarında da farklı ülkelerden nişanlar almıştır. Montessori, 1952’de çalışmalarını Afrika ülkelerinde devam ettirmeyi düşünürken La Hey yakınlarında küçük bir köyde beyin kanaması geçirerek seksen bir yaşında vefat etmiştir. ³⁰ Vasiyeti üzerine ise Noordwijk’te Katolik kilisesinin mezarlığına defnedilmiştir.³¹

Montessori, 81 yıllık ömrüne ve 50 yılı aşkın süre ilgilendiği eğitim alanına pek çok başarı sığdırmış, insanlığa örnek teşkil eden ve kendi adını taşıyan bir eğitim modeli bırakmıştır. Maria Montessori’nin doğduğu yıllar İtalyan halkının yeni bir ulus olma çabasında olduğu yıllardır. Geleneksel toplum, klasik yaşam ve düşünce biçimini muhafaza etme çabasıdayken; modern düşünceye sahip toplum yapısı ise köklü değişimleri arzulamaktaydı. İçinde yaşadığı bu ortamın koşulları belki de onun gelecekte çocuk eğitimine yeni bir bakış açısı geliştirmesine zemin hazırlamıştır. Nitekim bazen koşullar insan yaratır, bazen de insanlar yaşanan koşulların değişmesinde etken olur.³²

Şüphesiz ki bir toplumun yapısında kadının üstlendiği rolü güçlendirmek, köklü değişim meydana getirmenin şartlarındandır. Kendi döneminde geleneksel okullarda kız erkek eşitsizliği düşüncesinin hakim olduğu ve kadınların eğitim öğretim görüp meslek edinmelerinin mümkün olmadığı toplum yapısının tüm olumsuzluklarına rağmen Maria, azim

²⁸ Pollard, *Maria Montessori*, 43.

²⁹ Pollard, *Maria Montessori*, 55-58.

³⁰ Kramer, *Maria Montessori A Biography*, 1976, 373; Gutek, "Introduction: A Biography of Montessori and an Analysis of the Montessori Method", 39-40; Emel Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı* (İstanbul: Sistem, 2011), 101.

³¹ Montessori’nin mezar taşında, "Lütfen her şeyi yapabilen sevgili çocukları dünyada ve insanlar arasında barış ve huzurun sağlanması için benimle birlikte eğitin" yazmaktadır. Bk. Claudia Schafer, *Ömür Törpüsü mü? Bal Küpü mü?*, çev. Ceyda Aydın (İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2006), 154.

³² Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 25-27.

ve gayreti ile dönemin imkanları nispetinde kendisini olumlu yönde değiştirmeye gayret etmiş; kız ve erkek çocuklarına uygulanan eğitim eşitsizliğini yıkmaya çabalayarak, hem kadına uygun görülen yaşam biçimini değiştirmiş hem de çocukların dünyasında çığır açacak bir eğitim modeli hediye etmiştir.³³

Maria Montessori yaklaşık elli yıllık çalışma süresi içinde eğitim bilimlerine önemli katkısı olan birçok eser ortaya koymuştur. Montessori kitaplarını genel olarak sistematik bir biçimde yazmamıştır. Yazılarının büyük bölümünü uygulamadaki deneyleri ve bu deneylerdeki nedenleri ile birlikte ortaya konulması olmaktadır. Kitapların çoğu öğrencilerinin tuttuğu notların daha sonra derlenmesi sonucunda ortaya çıkmıştır.³⁴

Montessori'nin, eğitim reformunun kökeni ve doğuşu hakkında verdiği bilgiler, bir çok dilde yapılan çeviriler vasıtasıyla tüm dünyaya yayılan üç ana eserinde bulunur. Sistematik şekilde yazılan eserler, yayın tarihine göre şöyle sıralanabilir:

- Il Metodo della Pedagogia Scientifica Applicato All' Educazione Infantile Nelle Case Dei Bambini-1909- (*Çocuklar Evindeki Çocuk Eğitimi İçin Uygulanan Bilimsel Pedagoji Metodu*),
- L'Antropologia Pedagogica - 1910- (*Pedagojik Antropoloji*)
- L'Autoeducazione Nelle Scuole Elementari -1916- (*İlkokullarda Kendi Kendine Eğitim*).³⁵

Montessori bu üç eserde Çocuk Evleri'nde yapılan gözlemlere dayanarak çocukların istek ve ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağına dair bilgiler verir. Eğitim tekniklerini Çocuklar Evi'nde çekilen çok sayıda fotoğrafa yer vererek anlatmıştır. Kitaptaki fotoğrafların büyük bir bölümünde eğitim materyalleri ve eğitim ortamındaki çocuklar bulunmaktadır.³⁶ Montessori eserlerinde sıkça bireyin içsel ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması gerektiğinin altını çizer. Ona göre, sadece insanın ihtiyaçları doğrultusunda temellenen bir eğitim hedeflenen seviyeye ulaşabilir. Eğitimin önceliği insan doğasını göz önünde tutmasıdır. Montessori çalışmalarında sisteminin temel ilkelerinden birinin "kendi kendine eğitim" olduğunu belirterek, kendi kendine eğitimin en önemli unsurunun çocuğun kendisiyle iletişim kurmasını sağlayan materyaller olduğunu vurgulamıştır. Ona göre, duyuların eğitimi kendi kendine eğitimidir. Bu sebeple Montessori eserlerinde duyuların eğitimi konusuna ağırlıkla yer vermiştir.³⁷

³³ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 26-27.

³⁴ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 98.

³⁵ Pignatari, *Maria Montessori*, 1967, 58.

³⁶ Pollard, *Maria Montessori*, 33.

³⁷ Francesco De Bartolomeis, *Maria Montessori La Pedagogia Scientifica* (İtalya: La Nuova Italia, 1999), 30-38.

1940'lı yılların sonundan itibaren Montessori başlığı altında, "Yeni Bir Dünya İçin Eğitim", "Çocuk ve Eğitim Yeniden Yapılandırma", "Çocuğun Eğitimi", "Çocuğunuz Hakkında Ne Bilmeniz Gerekliyor", "Çocuğun Keşfi", "Montessori Metodu" ve "İnsan Potansiyelini Eğitmek" adlı bazı eserleri yayınlanır. Bu eserlerden birçoğu kendisinin eğitim üzerine verdiği konferanslarda tutulan notların derlemesidir.³⁸

Montessori'nin eserlerinden biri de ortaya koymuş olduğu metodunun 1921'de yayımlanan esin kaynaklarından söz ettiği *Manuale di Pedagogia Scientifica*³⁹ (Bilimsel Pedagojinin El Kitabı)'dır. Bu eserinde daha çok eğitim ortamı ve bu ortamda kullanılan materyallerden bahsedilmiştir. Ayrıca "ortam" başlığı çerçevesinde başta mobilyalar olmak üzere eğitim ortamında kullanılmasına ihtiyaç duyulan eşyaların düzeni, özellikleri ve çocuk eğitimine etkisi hakkında bilgiler verilir. Eserin 'Gelişim Materyalleri' başlıklı bölümünde ise katı cisimler, renk tabletleri ile sayı çubukları, küp ve prizmadan oluşan üçlü geometrik şekiller olmak üzere, tüm eğitim araçlarının özellikleri ve kullanım şekillerini kapsayan bilgiler yer alır.⁴⁰

Maria Montessori'nin (1870-1952) bu kısa biyografisinden sonra onun küçük çocukların eğitimi için geliştirdiği yöntem ve materyaller ile sınıf ortamında oluşturduğu devrimle eğitimde çığır açan ve dünyanın her köşesine taşınan bir harekete öncülük yaptığını ve bunun sadece çocuk gelişimine değil sosyal reformlarda da kalıcı katkılarının olduğunu söylemek mümkündür.⁴¹ Montessori'nin akademik başarılarla dolu bir o kadar da çalkantılı hayatının ardından Montessori'yi o yapanın, devrinin olumsuz şartlarının ve karşılaştığı aykırı karaktere sahip rol modellerin mücadelecisi, güçlü ve idealist ruhuna ilham olması ile anatomi, antropoloji, psikoloji ve pedagoji gibi farklı bilimsel alanlarda aldığı eğitimin kendisine temel oluşturması şeklinde iki nedene dayandırmamız mümkündür. Montessori eğitim felsefesinin doğuşu ise Maria'nın bilim ve hayata dair arayışının zirvesini eğitim bilimlerinde görüp özünü onda bulmasına dayandırılabilir.⁴²

Tarih boyunca her toplum kendine kadar gelen birikimini kendinden sonraki nesillere aktarmak istemiştir. Geçmişten gelen birikim ve yeni öğretiler, kurucuları ve müntesipleri tarafından diğer bireylere iletilmiş, bu etkileşim sonucunda bireyler ailelerinden,

³⁸ Marziola Pignatari, *Maria Montessori* (Roma: Comitato Italiano Dell'Omep, 1967), 60; Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 98.

³⁹ Bu eserin *Dr. Montessori's Own Handbook* başlığı ile basılmış İngilizce çevirisi de bulunmaktadır. Bkz. Maria Montessori, *Dr. Montessori's Own Handbook* (Cambridge, Massachusetts: Robert Bentley Inc., 1964).

⁴⁰ Emel Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı* (İstanbul: Sistem, 2011), 80, 308.

⁴¹ Dr. Maria Montessori, geliştirmiş olduğu eğitim modelinin bütünlüğünü korumak ve eğitim modelinin devamını sağlamak amacıyla 1929 yılında kurmuş olduğu Uluslararası Montessori Derneği (The Association Montessori International), AMI eğitim kursları içinde rehberlik sağlamakta, Montessori materyallerinin üretimini takip ederek üretim yapan firmaların materyal üretimini onaylamaktadır. AMI aynı zamanda Montessori dernekleri ile iletişim halinde olup çeşitli kongre ve konferanslar düzenlenmesini sağlamaktadır. Bk. "Association Montessori Internationale", *Association Montessori Internationale* (Erişim 31 Ekim 2022).

⁴² Burcu Mutlu vd., "Okul Öncesi Dönemde Montessori Eğitimi", *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* 1/3 (01 Aralık 2012), 117.

çevrelerinden birçok şey öğrenmişlerdir. Öğrenmenin olduğu her durumda, bir eğitim sürecinden söz etmek mümkündür. Öyleyse eğitim insanlık tarihi kadar eski bir olgudur.⁴³ Bu amaçla çeşitli eğitim uygulamaları ortaya çıkmış ve geliştirilmiştir. Aslında adına kültürlenme denilen bu süreç, toplumların daha karmaşık bir yapıya bürünmesi ve kültürel içeriğin hızla artması ile bireyin kültürün tüm öğeleri ile etkileşime girmesine sebep olduğu gibi doğru etkileşimin sağlanmasını da zorlaştırmıştır.⁴⁴ Bu sebeple toplumlar, genç nesillerin kültürün evrensel sürekliliği açısından gerekli olan yönleri ile etkileşim kurabilecekleri ortamlar düzenlemiş ve kültürlenme etkinliğini amaçlı bir şekilde gerçekleştirmeye başlamışlardır. Kültürlenmenin amaçlı olarak gerçekleşmesi ile birlikte eğitim-öğretim faaliyeti ortaya çıkmıştır.⁴⁵

Eğitim üzerine ilk teorik görüşlerin İlk Çağda meydana çıktığı söylenebilir. Eğitimin amacını Eski Yunan filozoflarından Sokrates, (M.Ö. 470-399) insanları tanımaya çalışarak, onların “mutlu” olmalarına yardım etmek olarak belirtmiştir. Bu sayede onun eğitim yaklaşımında rehberlik edici bir yardım olgusu öne çıkmıştır. “Sokrat yöntemi” diye de kendi adıyla anılan “soru-yanıt yöntemi” öğrencinin “gerçek” ve “doğru” olanı kendi yardımı ile bulmasına yani “keşfetmesine” yöneliktir.⁴⁶

Yine bu çağın ünlü düşünürlerinden olan Platon ve Aristo eğitim teorisinin önemli iki isimleridir. Sokrates’in öğrencisi Platon’da (M.Ö. 428-347) eğitimi, bedensel ve ruhsal bütün yeti ve yetenekleriyle, kişinin yetenekli olduğu yetkinliğe eriştirilmesi sanatı olarak ifade etmiştir. Bu durumda öğrenciye aktarılacak bilgiler onun temelinde var olup ulaşmak istediği şeyi sağlayan yönlendiriciler ve ipuçları olmalıdır. Bu uyarıcılar ile öğrencinin keşfedilmesi sağlanarak bilinçaltındakilere ulaşımı gerçekleştirildiği gibi özgüveni de geliştirilecektir.⁴⁷ O’na göre bu bakımdan, eğitimcinin yaptığı işi, Tanrı’nın işine benzetmektedir.⁴⁸ Platon’un öğrencisi olan Aristo ise eğitim görüşlerinde ve ölçülerinde hocalarına nazaran daha realist ve tesirli olmuştur.⁴⁹ Onun eğitim anlayışına göre eğitimin amacı öğrencilerin aklını geliştirmeyi ve bunu yaparken de bilginin aktarımı ile araştırmaya yönlendirme olmalıdır.⁵⁰ İki düşünür de

⁴³ Cavit Binbaşıoğlu, *Eğitime Giriş* (Ankara: Binbaşıoğlu Yay., 1988); Tanju Gürkan, “Öğretmenlik Mesleği ile İlgili Temel Kavramlar”, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, ed. M. Gültekin (Eskişehir: Anadolu Üniv. Yay., 2006), 4; Mehmet Arslan, “Eğitim Bilimine Giriş”, *Eğitim Bilimine Giriş*, ed. Mehmet Arslan (Ankara: Gündüz Yay., 2009), 28.

⁴⁴ N. Fidan - M. Erden, *Eğitime Giriş* (İstanbul: Alkım Yay., 1998), 2.

⁴⁵ Fidan - Erden, *Eğitime Giriş*, 2; Özcan Demirel, *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme* (Ankara: Pegem A Yayıncılık, 1993), 3; Arslan, “Eğitim Bilimine Giriş”, 13,16.

⁴⁶ Binbaşıoğlu, *Eğitime Giriş*, 28; Ahmet Çağlayan, *Geçmişten Günümüze Eğitim Kurumları* (İstanbul: Gülhane Yayınları, 2006), 10.

⁴⁷ Arslan, “Eğitim Bilimine Giriş”, 59.

⁴⁸ Binbaşıoğlu, *Eğitime Giriş*, 28.

⁴⁹ Arslan, “Eğitim Bilimine Giriş”, 28.

⁵⁰ Arslan, “Eğitim Bilimine Giriş”, 60.

çocuğun gelişim özelliklerini dikkate alarak uygun eğitimi bulma gayretiyle erken çocukluk eğitimine ait ilk teorik yaklaşımın öncüleri sayılmaktadır.⁵¹

Orta çağa geldiğimizde bu çağın dinsel ve siyasal olayları sonucunda, ilk çağda gelişen düşün ve eğitim hareketlerinin kısmen durgunlaştığını söylemek mümkündür. Batı'da tek eğitici uzun süre kilise olmuştur. Büyük filozoflar ile önemli okulların da dahil olduğu, konuların üretimi veya zenginleştirilmesinden ziyade Hıristiyanlık esaslarının bir düzene konulması ve düşünce birliğine dönüştürülmesi hareketi olarak ifade edilen Skolastik düşünce akımı, Ortaçağın en etkin felsefi akımını teşkil etmiştir. Bu nedenle skolastik öğretim, geleneği ve tezatların mantıklı uyumunu meydana getirme gayretine dayanan otoriter bir karakter taşımıştır. Ortaçağ'da, Batı dünyası dışında felsefi akımlar da mevcut olup gerek İslam gerekse Yahudi düşünürleri, Avrupa'nın skolastik felsefesi üzerinde etki göstermişlerdir.⁵² Bu dönemde İslamiyet, İslam dünyasında yetişen eğitimci ve düşünürler vesilesi ile kendine has bir medeniyet ve felsefe geliştirmiştir.⁵³ Farâbî (870-950)⁵⁴, Birûnî (973-1048), İbni Sinâ (980-1037)⁵⁵, Gazâlî (1058-1111) ve İbni Rüşd gibi filozof ve bilim adamları bunlar arasında yer almaktadır.⁵⁶

Ortaçağdan sonra, Hümanizm ve Rönesans hareketleri ile birlikte eğitim ve öğretim alanında önemli değişiklikler olmuştur. 16. yüzyıl Avrupa'da dini, sosyal ve ekonomik değişimlerin kısmen reform, kısmen de Rönesans nedeniyle ortaya çıktığı bir dönemdir. Çağdaş eğitim düşüncesinin temellerinin 16. yüzyılda ortaya çıktığı ve 20. yüzyıla kadar sistemli olarak gelişerek devam ettiği söylenebilir.⁵⁷ 17 ve 18. Yüzyıl düşünürleri Comenius,⁵⁸ Locke,⁵⁹

⁵¹ Ayla Oktay, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem* (İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2004), 43.

⁵² Kemal Aytaç, *Avrupa Eğitim Tarihi* (İstanbul: M.Ü.İ.F.Vakfı Yayınları, 1998), 31.

⁵³ Binbaşıoğlu, *Eğitime Giriş*, 31.

⁵⁴ Farabi'nin eğitim yaklaşımına göre eğitimin amacı, mutluluğu bulmak ve bireyi topluma yararlı hale getirmektir. Ona göre eğitim ve öğretim birbirinden farklı olup o, öğretimde belli bir düzenin olması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca bir şey öğretilmeden ötekine geçilmemesini, sorunların tek tek incelenmesi gerektiğini söylemiştir. Bk. Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)* (İstanbul: Alfa Yayınları, 1999), 32.

⁵⁵ İbni Sina'nın eğitime büyük değer verdiği, kötü huylar edinmeden çocuk eğitimine hemen başlanması gerektiği, baskıcı eğitim yerine, özgür eğitime önem verdiği, zihinsel eğitim yanında mesleki eğitiminde gerekli olduğu gibi eğitim görüşlerine sahiptir İbni Sina öğretmenin karakteri üzerinde de özellikle durmaktadır. Bk. Binbaşıoğlu, *Eğitime Giriş*, 26.

⁵⁶ Arslan, "Eğitim Bilimine Giriş", 31.

⁵⁷ Oktay, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, 45.

⁵⁸ Comenius'a (1592-1670) göre insan, kendi içinde tanrısal özellikler taşır ve iyi olarak dünyaya gelir. Eğitimin görevi insandaki bu tanrısal iyi özellikleri geliştirmektir. Eğitim; özgürlük, neşe ve zevk içeren, pozitif öğrenme tecrübelerinden oluşmaktadır. Bk. Oktay, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, 46.

⁵⁹ John Locke (1632-1704) eğitimin, hayatta işe yarar olmaya göre hazırlanması gerektiğini savunur. Ona göre insan zihni dünyaya geldiğinde boş bir levha gibidir. Doğumdan itibaren çevreyle kurulan ilişkiler sayesinde bilgi ve tecrübe sahibi oluruz. Eğitimin amacı bireye iyi bir çevre hazırlamak ve onun iyi tecrübeler edinmesini sağlamaktır. Bk. Oktay, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, 47.

Rousseau ve diğerkleri, çocuk eğitiminde günümüze kadar gelen çocuğa saygılı, onun özelliklerine uygun eğitim anlayışının öncüleri sayılmaktadır.⁶⁰

Bu düşüncelerin etkisiyle 20. yüzyılın başlarında İtalyan doktor ve pedagog Maria Montessori, eğitimde çocuğun merkeze alınması ve çocuğun kendi öğrenme yolunu seçmesi gerektiği fikirleriyle Montessori eğitim modelini geliştirmiştir. Montessori, çocukların doğal olarak öğrenme arzusu olduğunu ve öğrenme ortamının da bu arzunun sönmemesi için uygun şekilde hazırlanması gerektiğini savunmuştur. Montessori eğitiminde materyaller, çocukların farklı duysal ve zihinsel becerilerini geliştirmek için tasarlanmıştır ve çocukların kendi hızlarına ve ilgi alanlarına göre kullanabilecekleri şekilde sunulur. Bu yaklaşım, çocukların öğrenme sürecinde kendi kendilerini keşfetmelerine ve özgüvenlerinin artmasına yardımcı olur.⁶¹ Bu amacın gerçekleştirilmesi için Rousseau, çocuğun içgüdüsel gelişimine saygı gösterilmesi ve öğrenmenin çocuk merkezli bir şekilde yapılması gerektiğini savunmuştur. Buna göre, çocukların doğal meraklarını takip ederek kendi öğrenme süreçlerini belirlemelerine izin verilmeli ve öğrenme, somut deneyimlerle desteklenerek yapılmalıdır. Ayrıca, çocukların kendi hızında öğrenmelerine ve gelişmelerine izin verilmeli ve baskı altında tutulmamalıdır. Rousseau, bu şekilde yetiştirilen özgür çocukların toplumda sorumlu bireyler haline geleceğini düşünmüştür.⁶² Rousseau'nun o zamana kadar eğitim konusunda kabul görünenlerin aksine yapılmasını öngören, çocuğu eğitimin hedef noktası olarak gören çocuk merkezli eğitim anlayışı, bazı farklılıklarla birlikte kendisini takip eden Pestalozzi, Frobel, J. Dewey, Montessori ve diğerkler düşünürler tarafından benimsenmiştir.⁶³

Pragmatizmin öncüsü kabul edilen ve yirminci yüzyılın çağdaş eğitime öncülük eden eğitimcilerden John Dewey, eğitim görüşleriyle hem ülkesi olan Amerika'da hem de dünyanın bir çok yerinde etkili olmuştur. Dewey' nin ilerlemecilik (Progressizm) diye adlandırılıp temeli okulun çocuğu meçhul bir geleceğe hazırlamanın yerine günün gereksinimlerine göre hazırlamayı öngören düşüncesi ile konulardan ziyade çocuğun ilgilerini esas alarak çocuk merkezli okul fikrini benimsemiştir.⁶⁴ Okulun sosyal işlevine önem veren Dewey, çocuğun deney, gözlem ve uygulama yaparak öğrenmesinin desteklenmesi gerektiğini düşünmektedir. Çağdaş eğitimin olmazsa olmaz ilkeleri olarak görünen; yöntem, gelişim, dikkat, ilgi, oyun,

⁶⁰ Binbaşıoğlu, *Eğitime Giriş*, 28; Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)*, 33; Oktay, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, 45.

⁶¹ Veysel Sönmez, *Eğitim Felsefesi* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2002), 18; M. Hesapçioğlu - M. Akbağ, "Eğitimde Özgürlükçü Paradigma", *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 1 (1996), 8.

⁶² J. J. Rousseau, *Emile (Bir Çocuk Büyüyor)*, çev. Ülkü Akagündüz (İstanbul: Selis Kitaplar, 2008); Hamiyet Eylem Korkmaz, *Montessori Metodu ve Montessori Okulları: Türkiye'de Montessori Okullarının Yönetim ve Finansman Bakımından İncelenmesi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005), 13.

⁶³ Oktay, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, 48; Korkmaz, *Montessori Metodu ve Montessori Okulları: Türkiye'de Montessori Okullarının Yönetim ve Finansman Bakımından İncelenmesi*, 13.

⁶⁴ Uysal, *Okul Öncesi Çocuk Eğitim Merkezlerinde İç Ve Dış Mekan Organizasyonlarının Eğitim Yaklaşımları Çerçevesinde İncelenmesi*, 14.

deney ve demokratik disiplin gibi kavramların eğitim dünyasına kazandırılmasında Dewey'nin öncülük ettiğini söyleyebiliriz.⁶⁵

Eğitim öğretim yaklaşımlarının tarihsel süreçte gelişimleri dikkate alındığında bir yaklaşımın bir önceki yaklaşımın üzerine yapılandırılmış ve bu sırada bir öncekinin öğrenme üzerine odaklandığı noktalardan farklı yönler evrilerek geliştiği göze çarpmaktadır.

Çağdaş eğitim düşüncesinin geliştiği dönemde “ eğitimde insan nedir ve ne olmalıdır?” sorusuna karşılık, sistemi yeniden üreten yanıtına dönüştürmüş ve bu sorunun karşılığını tekrar insana dönerek, üreten insan görme gayreti alternatif eğitim yaklaşımlarını ortaya çıkarmıştır. “Öğrenmek için tek bir en iyi yol yoktur” ilkesi bu sürecin temasını oluşturmaktadır. Eğitim kurumlarının bilgi aktarımına yönelik olarak tasarlanmış olması, bireysel ihtiyaçları göz ardı etmesi, okullarda istenmedik davranışların yaygınlaşarak farklı dünya görüşlerinin benimsenmemesi gibi nedenlerin sonucunda alternatif okul model ve yaklaşımları arayışına girilmiştir.⁶⁶ Alternatif eğitimin tarihsel kaynaklarına baktığımızda günümüzde kuramsal ve uygulamalı düzlemde geçerliliği kazanılmış modeller vardır. Bu anlamda ana akım eğitime bir karşı duruş niteliğinde Rousseau'nun doğacı yaklaşımını ile Tolstoy'un İasnai Poliana okulu, Montessori yaklaşımı, Waldorf okulları, Malaguzzi'nin Reggio Emilia girişimi, Ev okulu, Özgür okul, Sudbury Valley okulları, Paulo Freire girişimi örnek gösterilebilir.⁶⁷

Yeni oluşum eğitim akımları hedef olarak çocuğu merkeze alan gerçek yaşam eğitiminden bahseden akımları içinde bulunduran akımlar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Alternatif eğitimde düşünsel olarak katkı sağlayan düşünürlerin, eğitimin her yerde ve her şartta alınabileceğini, yaparak yaşayarak gelişen öğrenme sürecinin kalıcı olacağını, beraberinde okulların öğrenmeyi tek tipe indirgediği şeklinde ortak düşünceleri savundukları anlaşılmıştır.⁶⁸

Alternatif eğitimin temelini oluşturan filozoflardan biri olarak kabul edilen Jean Jacques Rousseau natüralist eğitim görüşünü savunmuştur. Bu görüşe göre doğaya ve gelişime uygun eğitim verildiğinde eğitim sisteminde hata beklenemez. Rousseau eğitimde zorbalığa şiddete karşı çıkarak; ilerici görüşü benimsemiş öğretmen modeli, çocuk merkezli ve doğayla uyum şeklinde öğrenme yöntemini savunmuştur. Bu öğrenme modelini benimseyen öğretmen, doğal çevrenin eğitici potansiyelini görebilen ve çocuğa doğrudan müdahale etmek yerine doğayla

⁶⁵ T. Demiray, *John Dewey'in Eğitim Felsefesinde Bilgi ve Bilim* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003), 2-3.

⁶⁶ Özgür Erakkuş, *Alternatif Okul Yaklaşımlarında Din ve Değerler Eğitimi* (Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2015), 14.

⁶⁷ Bülent Akdağ, “Alternatif Eğitim Modelleri”, *Zil ve Teneffüs Dergisi* 6 (2006), 1.

⁶⁸ İbrahim Gezer, *Nasıl Bir Eğitim Eğitimde Alternatif Arayışlar* (Ankara: Bakış Yayınları, 2007), 138.

çalışan, çocuğun çevreyle etkileşimini güçlendiren bir karakter olup bu süreç keşfederek öğrenmenin tercih edildiği yöntemdir.⁶⁹

Bu minvalde bir başka eğitim akımı olan Çocuktan Hareket Akımı, 20. Yüzyılım ilk çeyreğinde bu akımın öncülüğünü yaparak adından söz ettiren Çocuk yüzyılı isimli eseriyle tanınan E.Key bu eser ile akımın temelini oluşturmuştur. O, çocuğu yetişkinlerden farklı kendine has bir varlık olarak görüp, yetişkinlerin yargılarıyla onu değerlendirmeyi uygun görmemiştir. Bu akım çocuğu doğuştan masum olarak görmüş, çocuğun özgürlüğünü savunarak cezalandırmaya karşı çıkmıştır. Natüralist felsefenin izlerini taşıyan bu akımın bir diğer temsilcisi ise çalışmamızın temelini oluşturan Montessori yaklaşımının kurucusu Maria Montessori'dir.⁷⁰

İnsanın huzur, refah içinde yaşamasını sağlayacak eğitimi, aile içerisinde ve ya kendi kendine alması yeterli görülmediğinden bu ihtiyacı karşılayacak kurumlar ortaya çıkmış; bu bilgi akışının sistemli olarak aktarıldığı kurumlar eğitim kurumları olmuştur. İnsanların eğitilmek üzere başkalarıyla iletişime geçmesi gereksinimi üzerine toplumda eğitim için bir ilişkiler dokusu meydana getirilerek okullar oluşturulmuştur. Okul, eğitimi üreten ve farklı isimlerle anılan bütün sistemleri kuşatan genel bir kavramdır.⁷¹ Bütün sistemler gibi eğitim sistemi de hedefleri olan, bu hedefleri gerçekleştirmek üzere girdiler alan, bunları bilimsel meslek birikimi ile amaçlar ekseninde işleyip dönüştürerek çıktı veren bir sistemdir. Eğitim sisteminde üretim okulda yapıldığından sistemin vazgeçilmez, kilit ve stratejik ögesi okuldur.⁷² Okullarda bir grup öğrenciye birey ve toplumun ihtiyacına göre daha önce hazırlanmış programlar doğrultusunda öğretim etkinlikleri sunarak, öğrencilerden istendik davranışlar elde etmeye çalışmaktadır.⁷³

Eğitim ve öğretim kurumları diğer sosyal kurumlarda olduğu gibi toplumun ihtiyaçlarına karşılık verdikleri sürece yaşamışlar, bu görevi yerine getiremediklerinde ise değişikliklere uğrayarak yerlerini yeni kurumlara bırakmışlardır. Eğitim, insan hayatının her döneminde devamlılık gösterirken, eğitim kurumları da teknik donanımların katkısıyla ülkelerin kültürel, ekonomik ve sosyal gelişimlerinin etkilenmesi sonucunda şekillenmiştir.⁷⁴

Çeşitli okul model ve yaklaşımları da okul türlerinden biri olmakla birlikte alanyazında "alternatif okul", "alternatif eğitim" olarak adlandırılmaktadır. Alternatif eğitim; öğretmen ve

⁶⁹ Rousseau JJ. The Social Contract, Jonathan Bennett 2017 <http://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/rousseau1762.pdf>. 6 Ocak 2018. Sönmez, *Eğitim Felsefesi*, 18; Hesapçıoğlu - Akbağ, "Eğitimde Özgürlükçü Paradigma", 8.

⁷⁰ Kemal Aytaç, *Çağdaş Eğitim Akımları (Yabancı Ülkelerde)* (Ankara: Mevsimsiz Yayınları, 2006), 17-18; M. Şişman, *Eğitim Bilimine Giriş* (Ankara: Pegem Yayıncılık, 2015), 36.

⁷¹ İbrahim Ethem Başaran, *Eğitime Giriş* (Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996), 1.

⁷² E. Türk, *Türk Eğitim Sistemi* (Ankara: Nobel Yayınları, 1999), 13.

⁷³ Fidan - Erden, *Eğitime Giriş*, 26.

⁷⁴ Çağlayan, *Geçmişten Günümüze Eğitim Kurumları*, 34; Binbaşoğlu, *Eğitime Giriş*, 36.

öğrencinin seçim hakkının bulunması, her tür öğrenci profiline açık olması, uzun süreli programlar sunması, öğrenmek için en iyi tek bir yol yaklaşım anlayışının olmadığı, öğrenci sayısının az olması, paylaşarak karar verme sürecinin uygulanması gibi nitelikleriyle diğer eğitim yaklaşımlarından ayrılmaktadır.⁷⁵

Alternatif okulların fikri temelleri Avrupa’da atılmıştır. Ulus devletlerin oluşumu, insan yerine makine ve hammaddeye, enerji kaynaklarına, üretim araçlarına önemin artması, savaşlar, nüfus hareketleri ve sürekli toplumsal değişim çalkantılı bir dönemi de beraberinde getirmiştir. Bu dönemlerdeki oluşumlara karşı olarak alternatif okul yaklaşımları geliştirilmiştir.⁷⁶

Alternatif okulların ortak özelliklerini; destekleyici bir çevreye sahip olması, küçük boyutlu olması, çok seçeneklilik, bireysel programlama, özerklik ve demokratik yapı, aile ve toplumun deneyimleriyle katkı sağlaması, iyi tanımlanmış kural ve standartları, hedefleri, kurumun öğrenci değerlendirmesi ve öğrenci merkezli olması şeklinde sıralayabiliriz.⁷⁷ Alternatif okulun dezavantajı olarak farklı özelliklere sahip öğrencilerin ihtiyaçlarının göz ardı edilmesi söz konusudur. Bu nedenle bazı veliler, okulun tek tip insan modeli yetiştirme anlayışını tasdik etmemiştir. Ancak günümüze baktığımızda birçok velinin farklı okul modeli arayışı içinde olduğunu görmekteyiz. Türkiye’de de her geçen gün alternatif okul yaklaşımlarına olan rağbet artmaktadır.⁷⁸ Bunlar arasında en çok şöhret bulanı şüphesiz Montessori yaklaşımını esas alan eğitim kurumlarıdır.

1.1.2.2. Montessori Yaklaşımının Temelleri

Bu bölümde alternatif eğitim yaklaşımlarından birisi olan Montessori eğitim yaklaşımının ortaya çıkışına, amacına, felsefesine, öğrenim programına ve öğrenme ortamına, öğretmen-çocuk-anne-baba ilişkisine değinilmiştir. İlk bölümde bahsettiğimiz şekilde yaklaşıma adını veren Maria Montessori (1870-1952), Roma’nın sosyal-ekonomik düzeyi oldukça düşük, atıl bölgelerinde öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerle çalışmış İtalya’nın ilk kadın tıp doktorudur. 1898 yılında Roma Üniversitesi’nin Psikiyatrik Klinik bölümünde asistanlık yaptığı süre zarfında özel gereksinimli çocuklar ilgisini çekerek onlarla yakinen ilgilenmeye başlamıştır. Çocukların ilgisinin uyandırılmadığını; bilakis öğrenmenin durduğunu gözlemlemesi sonucunda Montessori, bir zamanlar ‘eğitilemez’ şeklinde etiketlenen bu çocuklar için uygun ortam ve materyal geliştirme çabasına girmiştir. Özel gereksinimli

⁷⁵ Korkmaz, *Montessori Metodu ve Montessori Okulları: Türkiye’de Montessori Okullarının Yönetim ve Finansman Bakımından İncelenmesi*, 16.

⁷⁶ Erakkuş, *Alternatif Okul Yaklaşımlarında Din ve Değerler Eğitimi*, 19.

⁷⁷ Aydın, *Alternatif Okullar*, 31-33.

⁷⁸ Erakkuş, *Alternatif Okul Yaklaşımlarında Din ve Değerler Eğitimi*, 2.

çocuklarla 2 yıl boyunca günlük yaklaşık 11 saat çalışarak, onlara sosyal yaşam ve akademik beceriler kazandırmak için bizzat geliştirdiği özel programı uygulamıştır.⁷⁹

Montessori, eğitim alanında bilimsel yöntemlerin kullanılmasını savunmuş ve kendi yöntemi olan Montessori Eğitimi'ni bilimsel gözlemlere dayandırmıştır. Çocukların doğal meraklarını ve öğrenme isteklerini kullanarak öğrenmelerini teşvik etmiş ve onların kendi öğrenme süreçlerinin yöneticisi olmalarını sağlamıştır. Montessori Eğitimi'nin temel özellikleri arasında çocukların özgür iradelerine saygı gösterilmesi, her çocuğun kendi öğrenme hızına ve öğrenme tarzına göre eğitilmesi, doğal materyallerin kullanılması, sınıf ortamının sakin ve düzenli olması, öğretmenin çocukların öğrenme sürecinde rehberlik edici bir rol üstlenmesi yer almaktadır. Montessori Eğitimi bugün de birçok ülkede uygulanmakta ve çocukların doğal öğrenme süreçlerine uygun bir eğitim sunmaktadır.⁸⁰ Montessori uyguladığı yöntem ile elde ettiği başarı sonucunda aynı yöntemi normal çocukların eğitimine uyarlamaya karar vermiştir. Bu karar üzerine 1907 yılında, çocuklar için Roma'da 'Casa dei Bambini-Çocuk Evi'ni açmıştır.⁸¹ Bu kurumla beraber Maria Montessori'nin eğitim metodu uygulanmaya başlanmıştır.⁸²

Montessori, kendi yaklaşımına uygun olarak açtığı okullardan birine eğitim noktasında ihmal edilmiş, aileleri okuma yazma bilmeyen çocukları diğerine ise orta sınıf düzeyindeki ailelerin çocuklarını kabul etmiştir. Araştırmaları neticesinde aileleri okuma yazma bilmeyen ihmal edilmiş çocuklara uygulanan yöntem ile akademik yönde başarılı bir öğrenme süreci geçirdikleri, sosyo ekonomik düzeyde orta sınıf çocuklardan alınan sonuçların ise geleneksel eğitim almış çocuklara oranla Montessori eğitimi almış çocukların başarı düzeylerinin daha fazla olduğunu saptamıştır. Buradaki sonuçlar Montessori yaklaşımının uygulandığı her okulda çocukların kendi kendilerine bağımsız bir şekilde yeterli düzeyde başarı elde ettiklerini göstermektedir. Montessori, bu çalışmalardan sonra eğitim yaklaşımını 1909 yılında dünyaya duyurmayı başarmış, eğitim ile uğraşan kişilerin dikkatini çekmiş bu sayede birçok ülkede Montessori okulları açılmıştır.⁸³ Montessori yaklaşımını, günümüzde başta okul öncesi

⁷⁹ Pignatari, *Maria Montessori*, 1967, 16; İ. Ulutaş - C. Turkun, "Montessori Eğitim Yöntemi ve Uygulama Örnekleri", *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Yaklaşımlar*, ed. Z. Temel (Ankara: Hedef Yay., 2015), 38.

⁸⁰ Bk. Merve Koyuncu, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Yaklaşım: Orman Okullarında Öğretmen, Veli ve Yönetici Görüşlerinin İncelenmesi* (Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019), 20.

⁸¹ B. Thayer-Bacon, "Maria Montessori, John Dewey, and William H. Kilpatrick Thayer-Bacon, B.", *Education and Culture* 28/1 (2012), 3-30.

⁸² Montessori yöntemi Casa dei Bambini'de uygulandıktan kısa süre sonra etkisini göstermiş ve beş yaşındaki çocuklar okuma yazma öğrenmiştir. Bu başarı, Montessori'nin yönteminin uluslararası alanda tanınmasını sağlamıştır. Montessori, yöntemini başka okullara da yaymaya başlamış ve sonrasında dünya genelinde birçok Montessori okulu açılmıştır. Bugün hala birçok ülkede Montessori eğitimi uygulanmaktadır. Bkz. A.C. Özbek, "Eğitimde Tabula Rasa Anlayışını Yıkan ve Çocuğun Rönesansını Yaratan Bir Devrim: Montessori Metodu", *Erken Çocukluk Eğitimi Mozaği*, ed. Aktan E. Acar (Ankara: Nobel Yayınları, 2017), 320.

⁸³ Neriman Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, Yönlendirilmiş Proje (Ankara: Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi, 27 Mart 2015) (Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi, Ankara Üniv. e-katalog), 8.

kurumlar olmak üzere lise son sınıfa kadar tüm eğitim düzeylerinde uygulanmaktadır. Türkiye’de bu şekilde eğitim veren eğitim kurumları da mevcuttur.⁸⁴

Doğru, Montessori’nin felsefesi, eğitim düşüncesine önemli katkılar yapmış Pestalozzi, Jean Jacgues Rousseau, Itard, Frobel ve Seguin gibi önemli diğer araştırmacıların felsefelerinden de etkilenmiştir. Pestalozzi’nin felsefesi gibi Montessori de çocukların öğrenme sürecinde aktif bir rol alması gerektiğine inanmıştır. Frobel’in felsefesi de Montessori’nin yaklaşımında önemli bir yere sahiptir, özellikle çocukların keşfetme ve deney yapma ihtiyaçlarına cevap veren materyallerin kullanımı açısından. Seguin’in çalışmaları da Montessori için önemli bir kaynak olmuştur, özellikle zihinsel engelli çocuklarla çalışması Montessori’nin çocukların öğrenme sürecine olan inancını güçlendirmiştir.⁸⁵ Aynı zamanda çocuk eğitiminde doğallıktan yana olan Jean Jacgues Rousseau (1712-1778)’ya göre insan sınırlandırılmamalı, kendi kendine yetebilen güçlü birey olması sağlanmalıdır. Montessori’nin görüşleri Rousseau'nun eğitim felsefesi ile benzerlikler gösterir. Her ikisi de çocukların özgürlüklerini korunması gerektiğini, çocukların öğrenmesinin en iyi yolu doğal çevrelerinin kullanılması olduğunu ve çocukların meraklarının cesaretlendirilmesi gerektiğini savunurlar. Ayrıca, her iki filozof da çocukların yetişkinler tarafından çok fazla sınırlandırılmamaları ve özgür bırakılmalarının önemine inanmışlardır.⁸⁶

Montessori Yaklaşımı'nda öğrenme, çocukların doğal merakını ve öğrenme arzusunu desteklemeye yöneliktir. Bu nedenle, çocuklar kendi öğrenme rotalarını kendileri belirleyerek, ilgi ve ihtiyaçlarına göre ilerlerler. Montessori Yaklaşımı, öğrenme sürecinde çocukların özgür iradelerine saygı duyulmasını ve kendi kararlarını verme becerilerinin geliştirilmesini vurgular. Montessori Yaklaşımı'nda yapısalci yaklaşım da önemli bir yere sahiptir. Bu yaklaşıma göre, çocuklar öğrenme sürecinde etkileşime geçtikleri çevreleriyle etkileşim halinde olur ve kendi kendilerine öğrenirler. Materyallerin kullanımı, çocukların öğrenme sürecinde aktif rol almalarını sağlar ve problemlere kendi kendilerine çözüm bulmalarını destekler.⁸⁷ Montessori Yaklaşımı'nda hazırlanmış ortam ve materyaller, çocukların doğal öğrenme arzusunu sürdürmelerini ve geliştirmelerini sağlamak için son derece önemlidir. Ancak, çocukların özgür bir ortamda öğrenmelerine izin vermek de aynı derecede önemlidir. Bu, çocukların kendi kararlarını verme becerilerini geliştirmelerine, özgüvenlerini arttırmalarına ve öğrenme sürecinde bağımsız olmalarına olanak tanır.⁸⁸

⁸⁴ Erakkuş, *Alternatif Okul Yaklaşımlarında Din ve Değerler Eğitimi*, 31; Akdağ, “Alternatif Eğitim Modelleri”, 5-6.

⁸⁵ Eylem Korkmaz, *Montessori Metodu* (İstanbul: Berdan Matbaacılık, 2015), 38; Koyuncu, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Yaklaşım: Orman Okullarında Öğretmen, Veli ve Yönetici Görüşlerinin İncelenmesi*, 20.

⁸⁶ Koyuncu, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Yaklaşım: Orman Okullarında Öğretmen, Veli ve Yönetici Görüşlerinin İncelenmesi*, 20.

⁸⁷ E. Ültanır, “An Epistemological Glance At the Constructivist Approach: Constructivist Learning In Dewey, Piaget, and Montessori”, *International Journal of Instruction* 5/2 (2012), 195-212.

⁸⁸ Eda Arslan, *Türkiye’deki Alternatif Eğitim Felsefesine Sahip Okulların Benzerlikleri Ve Farklılıkları Bakımından Değerlendirilmesi* (İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020), 21-22.

Bu alanda yapılmış başka çalışmalarda ise Carl Rogers, Prescott Lecky ve Abraham Maslow gibi kişilik teorisi geliştiren yazarlarla Montessori'nin okul öncesi çocuklar için geliştirmiş olduğu eğitim yaklaşımı arasında büyük bir paralellik olduğu öne sürülmektedir.⁸⁹

Montessori, her ne kadar Rousseau, Frobel ve Pestalozzi gibi bilim adamlarından etkilenmiş olsa da onların eğitim anlayışlarını daha da ileri taşıyarak kendi metodunu geliştirmiştir. Zihinsel engelli çocuklar üzerine çalışmalar yapan E. Seguin ve Itard da Maria Montessori'nin etkilendiği bilim adamları arasındadır.⁹⁰

Montessori ilk çalışmalarını engelli çocuklar üzerine yapmış; Séguin ve Itard gibi önemli araştırmacıların Fransa'da işitme engelli çocuklar üzerinde yaptığı çalışmalarını incelemesi sonucunda benzer şekilde materyal tasarlamaya başlamıştır. Çocukların yaş gruplarına göre hangi materyale ilgi duyduğunu inceleyerek Séguin'in bir kitabını Fransızcadan İtalyancaya tercüme etmiştir. Montessori, Séguin'in bu çalışmalarında kendi sorusunun yanıtını bulmuştur; bu eğitim metodu normal çocuklarda da uygulanabilir. Böylece bu bilimsel sorusu test edilebilir bir hipoteze dönüşmüştür. Amerikalı ilerlemecilerden Kilpatric ve Dewey tarafından farklı açılardan eleştirilmiştir.⁹¹

Montessori Yaklaşımı, çocukların doğal merak ve keşif duygularını destekleyen, onların kendi öğrenme süreçlerini yönetmelerine izin veren ve eğitim materyalleriyle etkileşimlerine önem veren bir yaklaşımdır. Pestalozzi, Frobel ve Rousseau gibi düşünürler de eğitim ortamının ve materyallerinin çocukların öğrenme sürecinde önemli bir rol oynadığını vurgulamışlardır. Montessori Yaklaşımı, bu düşünürlerin görüşlerinden yararlanarak, çocukların doğal yeteneklerini destekleyen bir eğitim felsefesi olarak ortaya çıkmıştır.⁹² Evet, Montessori Yaklaşımı'nda çocukların kendi kendilerini eğitebilmelerine olanak tanınması ve özgürlükleri ile bağımsızlıklarının desteklenmesi önemli bir yer tutmaktadır. Bu yaklaşımın temelinde, çocukların içgüdüsel olarak öğrenme arzularının ve merak duygularının bulunduğu ve doğru ortam ve materyallerin sunulmasıyla bu öğrenme sürecinin daha da teşvik edilebileceği fikri yatmaktadır. Bu nedenle, Montessori Yaklaşımı'nda öğretmenler sadece rehberlik eden bir rol oynarlar ve çocukların kendi öğrenme süreçlerini yönetmelerine yardımcı olurlar. Bu sayede, çocuklar kendi kendilerini keşfetme ve öğrenme deneyimleri yaşayarak, kendi kişiliklerini ve özgüvenlerini geliştirebilirler.⁹³

⁸⁹ Koyuncu, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Yaklaşım: Orman Okullarında Öğretmen, Veli ve Yönetici Görüşlerinin İncelenmesi*, 20.

⁹⁰ Maria Montessori, *Çocuğun Keşfi*, çev. Okhan Gündüz (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016), 65.

⁹¹ Paula Polk Lillard, *Montessori a Modern Approach* (New York: Schocken Books, 1972), 65.

⁹² Pollard, *Maria Montessori*, 98.

⁹³ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 130.

1.1.2.3. Montessori Yaklaşımının Unsurları

Montessori metodunda üç ana unsur olup bunlar çocuk, öğretmen ve çevredir.⁹⁴ Bu başlık altında bahsi geçen bu unsurları ayrıntılı şekilde ele alacağız.

1.1.2.3.1. Eğitim ortamının etkin aktörü: çocuk

Montessori, çocukların belli yaşlarda belli duyuşal gelişim basamaklarına ulaştıklarını ve bu dönemlerde öğrenmenin daha kolay olduğunu belirtmiştir. Bu dönemlerde çocukların öğrenme çabalarının desteklenmesi gerektiğini savunmuştur. Montessori eğitiminde materyaller de bu duyuşal dönemlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmıştır.⁹⁵ Montessori'nin gelişim teorisi, çocukların gelişim basamaklarına göre üç aşamada incelenir. İlk aşama 0-6 yaş arasındır ve bu dönemde çocuklar özellikle duyuşal-motor gelişim yaşarlar. İkinci aşama 6-12 yaş arasındır ve çocuklar artık soyut düşünebilme ve karmaşık problemleri çözebilme yetenekleri kazanırlar. Üçüncü aşama ise 12-18 yaş arasındır ve bu dönemde çocuklar özellikle sosyal ve duyuşal gelişim yaşarlar ve kendi kimliklerini oluşturmaya başlarlar. Her aşamada çocukların özellikleri ve ihtiyaçları değişim gösterir ve Montessori Yaklaşımı, bu değişen ihtiyaçlara uygun olarak eğitim materyalleri ve yöntemleri sunar.⁹⁶

Maria Montessori'ye zeka ve tinsel güçler 0-6 yaş aralığında geliştiği için bu dönem oldukça önemlidir. Erken çocukluk aşaması olarak isimlendirilen ruhsal embriyo (0-6 yaş) ilk üç yaş ve üç altı yaş şeklinde iki evreye ayrılmaktadır. Çocuk, bu dönemde bir nevi çevresinde gördüklerini, tüm izlenimleri yaşantısı ile emer.⁹⁷ Bu bağlamda bu dönem "emici zihin" olarak adlandırılmaktadır. Çocuk bu evrede kendisiyle birlikte çevresini de tanıyarak keşfetmeye başlar. Bu nedenle bilinç ve becerilerin oluştuğu evre olma özelliğini taşır. Bu dönemdeki çocuk çevresinde gördüğü her şeyi bilinçli bir şekilde zihninde yapılandırdığı için hazırlanmış çevre, çocukların zihinsel yapılarını düzenleme ve çevrelerini keşfetmelerine fırsat vermektedir. Çocuk, ilk üç yıl bilinçsiz bir şekilde zihnine aldığı bilgilerle beceriler kazanırken sonraki üç yılda ise bu kazandığı becerileri yapılandırarak bilinçli hale getirmektedir.⁹⁸ Çocuk bu dönemde çevresinde gördüğü her şeyi bilinçli olarak zihninde yapılandırdığı için Montessori bu durumu bilinçli emici zihin (conscious absorbent mind) olarak adlandırmaktadır.⁹⁹ Böylece

⁹⁴ T. Mallory, *Montessori ve Çocukumuz, Ana-Baba El Kitabı*, çev. Füsün Öztaş - Cihan Gülten (Ankara: Hatipoğlu Yay., 1989), 88.

⁹⁵ R. V. Dresser, *An Investigation in to the Theoretical Concepts of Montessori to Create an Authentic Framework for Evaluating Classroom Materials* (Minnesota: Valden University, Unpublished Doctoral Dissertation, 2000), 112.

⁹⁶ Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 9.

⁹⁷ Montessori Maria, *Emici Zihin* (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2015), 28-35.

⁹⁸ Akdağ, "Alternatif Eğitim Modelleri", 5-6.

⁹⁹ M. Williams, *Plato, Piaget, and Montessori: A Study of Development Theories* (Texas: Baylor University, Unpublished Dissertation Thesis, 1996), 56.

çocuk, kendi kendine bir şeyler yapma, ahlaki, sosyal doğal yeteneği kazanma ve kültürel sürece katılma yeteneği kazanmaktadır.¹⁰⁰

Montessori, üç altı yaş evresini "hassas dönem olarak" da adlandırmaktadır. Bu dönemde çocukların öğrenmeye ve keşfetmeye olan ilgileri çok yüksektir ve çevrelerindeki her şeyi keşfetmek, dokunmak, hissetmek, koklamak, tadına bakmak isterler. Montessori, bu dönemde çocukların öğrenme isteklerine ve yeteneklerine uygun materyallerin sunulmasının önemini vurgular. Bu materyaller sayesinde çocuklar, el-göz koordinasyonu, düzenleme, kategorize etme, sınıflandırma gibi becerileri geliştirirler. Bu dönemde sağlanan uygun öğrenme ortamı ve materyaller, çocukların zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine büyük katkı sağlar. Montessori bu dönemdeki çocukların dikkatlerini yoğunlaştırdıkları faaliyetleri "önemli işler zamanı" olarak adlandırır. Bu zaman diliminde çocuklar, özellikle kendi kendilerini eğitebilme yetileri sayesinde, öğrenme ve gelişme açısından çok hızlı ilerleme kaydedebilirler. Bu nedenle, Montessori yaklaşımında, bu hassas dönemlerde çocukların ilgi alanlarına uygun materyallerle desteklenmesi ve kendi öğrenme süreçlerine rehberlik edilmesi önemlidir.¹⁰¹

Dilin, bilişsel ve davranışsal düzenlemelerin kavrandığı, sosyal becerilerin kazanıldığı bu evre kişilik gelişimi açısından oldukça önemli görülmektedir. Montessori bu dönemde çocuktaki zihin yapısının yetişkin zihin yapısından farklı olduğunu dile getirmiştir. Ona göre yetişkinler, çevrelerindeki imgeleri almalarına rağmen, bu imgeler yetişkin zihninde ayrı bir şekilde yer alır. Çocuk zihninde ise bu imgeler, çocuğu geliştirip onun karakter ve kişiliği haline gelir.¹⁰² Maria Montessori, çocuktaki karakter gelişimini gözlemleri sonucu farklı bir bakış açısıyla yorumlamıştır. Montessori, çocuğun kendini organize etme sürecinde yetişkinlerin ona yapacakları en büyük yardımın uygun bir çevre sağlamak olduğunu düşünür. Çevre, çocuğun ihtiyaçlarına uygun materyaller ve aktiviteleri barındırmalı, özgürlük ve disiplin arasında dengeli bir ortam sağlamalıdır. Bu şekilde çocuk, kendi kendine disiplin kurma yeteneğini geliştirerek karakterinin biçimlenmesine katkıda bulunacaktır. Montessori yaklaşımının hedefini, "üç altı yaş arasındaki çocuğun kendi gelişim süreci içinde destekleyerek onun karakterinin geliştirmesine yardımcı olmaktır" şeklinde ifade etmektedir.¹⁰³ Ona göre karakter, bir başkasının davranışlarını taklit ederek değil, bireyin kendi dürtülerini kontrol etme yetisini kazanmasıyla gelir. Böylelikle çocuk, giderek daha yetenekli ve becerikli bir hale dönüşecektir. Diğer bir ifade ile çocuğa karakterin geliştirilmesi doğrudan öğretilemez. Bu

¹⁰⁰ Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 9-10.

¹⁰¹ Schafer, *Ömür Törpüsü mü? Bal Küpü mü?*, 45.

¹⁰² Montessori Maria, *Emici Zihin*, 28-35.

¹⁰³ M.A. Homberger, *The Developmental Psychology of Maria Montessori* (Columbia University, Ph. D. Thesis, 1982), 148.

sebeple Montessori, çocuktaki bağımsızlığın kazanılma sürecini karakterin gelişimiyle ilişkilendirmiştir. Bu bağlamda bireyin karakteri de doğumundan itibaren gelişmeye başlar.¹⁰⁴

Montessori'nin görüşleri doğrultusunda, erken çocukluk dönemi çocukları yaratıcı potansiyele sahip oldukları için, karakterlerini geliştirmek için uygulamalı çalışmalara yönlendirilebilirler. Bu dönemde çocukların yaratıcı potansiyellerinin ortaya çıkarılması için materyaller ve aktiviteler sunulması, çocukların kendi kendilerine keşif yapmalarına ve deneyimlerine olanak sağlaması gerekmektedir. Bu sayede çocuklar, kendilerini ifade etme becerilerini geliştirerek, kendine güvenen, özgüveni yüksek bireyler haline gelebilirler. Çocukların bu şekilde davranışları onlarda doğumdan itibaren var olan güçlü bir karakterin olduğunu gösterir. Bu nedenle çocuğa verilen eğitim, karakter temelini canlı tutma yönünde olmalıdır. Bu şekilde bir eğitim de sadece çocuğun özgürce hareket edip nesnelere doğrudan ilişki kurabileceği bir çevrede mümkün olur.¹⁰⁵

Toplumsal anlamda yeni doğmuş bebek ile son çocukluk dönemi olarak adlandırılan 7-12 yaş aşamasındaki çocuk artık hem zihinsel hem de sosyal beceriler elde etmiştir ve soyut düşünmeye başlar. Bu dönemde zihinsel yoldan dünyayı anlamak, yasaları düzeni anlamak, akıl yürütmek, sorunları çözmek gibi zihinsel yetenekler aktif olarak kullanılır.¹⁰⁶

Montessori'ye göre, insan ırkının mantıklı bir şekilde yeniden yapılanmasının yolunu açmak için, çocukluğa geri dönülmelidir. Eğer eğitim, çocuğun kişiliğinin temel değerinin farkına varıp, ruhsal gelişmeye uygun bir çevre imkanı sağlarsa, dünyanın iyiliğine katkı sağlayabilecek bütünüyle yeni bir çocuk ortaya çıkartabilir. Maria Montessori çocukları bütünüyle (ruh, akıl ve fizik) ele alan bir eğitim modelini savunmuştur. Günümüzde bu eğitim modeli "holistik" olarak isimlendirilmiştir. Holistik dünya görüşü ruhsal karakterli olup, akıl, hayal gücü, duygu, saygı, şefkat, öz farkındalık ve yaratıcılık duygusu gibi insan özelliklerini öne çıkartır. Montessori programının ilk hedefi çocuğa yaşamın her alanında tüm potansiyeline ulaşması yönünde yardımcı olmaktır.¹⁰⁷ Böylece çocukların yetişkinlerden ve birbirlerinden farklı oldukları bilinciyle hareket edilmelidir. Çocuğun olağanüstü duyarlılığı ve çevresinde gördüklerini emerek öğrenen zihinsel bir yeteneği vardır ve böylece kapasite ve nitelik olarak yetişkinlerden ayrılır.¹⁰⁸

Montessori pedagojisi çocukta var olan potansiyeli en üst seviyeye çıkarmayı amaçlar. Ancak bu hedefi gerçekleştirmek için çocuğun öğrenmekten zevk alması gerekmektedir. Bu nedenle

¹⁰⁴ Abdullah Durakoğlu, *Maria Montessori'ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi* (Yayımlanmamış YL. Tezi: Ankara Üniversitesi, 2010), 99.

¹⁰⁵ Durakoğlu, *Maria Montessori'ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 102.

¹⁰⁶ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*.

¹⁰⁷ Akdağ, "Alternatif Eğitim Modelleri", 5-6.

¹⁰⁸ Akdağ, "Alternatif Eğitim Modelleri", 5-6. İmamoğlu, 2002

Montessori metodu, “kendi kendine eğitim” prensibi çerçevesinde şekil almıştır.¹⁰⁹ Kendi kendine öğrenen çocuk, başkalarının kendisinden istediğini değil, kendi istediğini yapmaktadır. Böylece öğrenmeye karşı da istekli olur. Buda çocukta yaşam boyu öğrenme motivasyonunu diri tutmaktadır. Üstelik bu metot, çocuğun doğal büyümesine ve gelişmesine elverişli olduğu için onun hazır olmadığı faaliyetlerde yer almasına müsaade etmez.¹¹⁰ Montessori, çocuğu bir bütün olarak ele alır. Ona göre çocuğun yalnızca fiziksel ihtiyaçlarının giderilmesi, bir annenin sadece çocuğunun temizliğini yaparak onu topluma bırakmasına benzetilebilir. Annenin bu eylemi nasıl yetersiz olacaksa, eğitim sisteminin de, çocuğun sadece fiziksel ihtiyaçlarının karşılanıp, ruhsal ihtiyaçlarının ise görmezden gelinmesi bir o kadar yanlıştır.¹¹¹

1.1.2.3.2. Montessori yaklaşımında öğretmenin rolü

Montessori yaklaşımının temel prensibi “her çocuk kendi gelişim planını özünde bulundurur” tabiriyle özetlenebilir. Fakat çocuk kendinde var olan bu cevheri doğru kullanma noktasında öğretmene ihtiyaç duyacaktır. Bu süreçte öğretmene düşen en önemli vazife, çocuğa uygun bir ortam hazırlamaktır. Montessori Yaklaşımı’na göre öğretmen, eğitmenin çocukların ihtiyaçları doğrultusunda ve öğrenmesini teşvik edecek şekilde düzenlediği hazırlanmış ortam yani çevredir.¹¹² Onun, çocuğa doğrudan müdahale ederek gelişimini ve eğitimini sağlama gibi bir yükümlülüğü yoktur.¹¹³

Montessori Okulu’nda, çocuğun eğitim ortamında aktif olması öğretmenin rolünü de kökten değiştirmiştir. Öğretmen, çocukların faaliyetlerini gözlemler ve onlara gerektiğinde müdahale eder. Ancak çocukların kendi kendilerine öğrenmesine izin verilir ve öğretmen, çocukların kendi öğrenme yollarını keşfetmelerine ve yönlendirmelerine yardımcı olur. Bu şekilde öğretmen, çocukların özgüvenlerini artırır ve kendi öğrenme deneyimlerine olan inançlarını pekiştirir.¹¹⁴ Montessori’nin öğretmene yüklediği mana, klasik öğretmen tanımından çok daha farklıdır. O, öncelikle bir bilim adamı tanımı yapar. Ona göre bilim adamı yalnızca deneyler yapmakla kalmaz, onları hayatın sırrını ve gerçek anlamını keşfetmede kullanır.

Bir bilim insanı mekanik becerilere sahip olduğu kadar bir ruhu da olduğunu ve öğretmenlerinde tıpkı bilim adamı gibi, her ikisinin de dikkate alınarak yetiştirilmeleri

¹⁰⁹ Durakoğlu, *Maria Montessori’ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 50.

¹¹⁰ Mallory, *Montessori ve Çocuğumuz, Ana-Baba El Kitabı*, 62.

¹¹¹ Montessori, *Dr. Montessori’s Own Handbook*, 3-6.

¹¹² Arslan, *Türkiye’deki Alternatif Eğitim Felsefesine Sahip Okulların Benzerlikleri Ve Farklılıkları Bakımından Değerlendirilmesi*, 21-22. Budur, 2018

¹¹³ Durakoğlu, *Maria Montessori’ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 59.

¹¹⁴ Durakoğlu, *Maria Montessori’ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 60.

gerektiğini ifade eder. Bu nedenle, öğretmenlere yalnızca bir takım deneylerin öğretilmesinin yeterli olmadığını, kalp ve zihinlerinin de uyarılması gerektiğini belirtir.¹¹⁵

Montessori eğitim metodunu anlatırken, bu eğitimi, çocuklardan öğrendiğini vurgulayarak, öğretmenlerin de aynı şekilde çocuktan öğrenmeleri gerektiğini ve öğretmenin öğrencilerin özgürlüğünü destekleyerek çocukla tecrübe arasındaki bağı desteklemeleri gerektiğinin altını çizer. Bu nedenle, öğretmenin gözlemci olma rolünü açıklarken, şu şekilde mottosu olması gerektiğini belirtir: “Gözlemlerken bekle!” O, bunun sebebini empatik bir şekilde açıklar. Ona göre, yetişkinler bir iş yaparken müdahale edinilmekten hoşlanmadıkları gibi, çocuklar içinde aynı durum söz konusudur.¹¹⁶ Bu yönüyle Maria Montessori’ye göre eğitimci, çocuğun başarıya giden süreçteki engelleri kaldırmaya çalışırken, kendisini içsel yönden sürekli sorgulayarak düzeltmelidir. Engelin kendisi olmamalıdır.¹¹⁷

Montessori’nin öğretmene yüklediği rolde, Rousseau’nun düşüncelerinin etkisi oldukça önemlidir. Rousseau, çocukların doğuştan iyi olduğuna inanır ve çocukların kendilerine verilen özgürlükle doğru yolu bulabileceklerini savunur. Ona göre, çocuklar doğal bir merak duygusuna sahiptirler ve çevrelerindeki dünyayı keşfetmek için sürekli olarak keşfetme arzusu duyarlar. Bu nedenle, onlara çevrelerini keşfetmek için olanaklar sunulmalıdır. Montessori de, çocukların özgürce hareket edip nesnelere doğrudan ilişki kurabilecekleri bir çevrede öğrenmenin daha etkili olacağına inanır.¹¹⁸ Rousseau, öğretmenlere çocuklara her zaman yalnız bir dille konuşmalarını tavsiye eder. Onlara somut nesnelere ve olaylarla ilgili örnekler vererek anlatmaları gerektiğini söyler. Ayrıca çocukların kendi fikirlerini oluşturabilmeleri için onlara sorular sormalarını, cevaplarına saygı duymalarını ve düşüncelerini ifade etmelerini teşvik eder. Öğretmenlerin, çocukların kendilerini ifade edebilecekleri bir ortam yaratarak, onların kendi kendilerine keşif yapmalarına olanak tanımaları gerektiğini vurgular:

“Genç öğretmen! Sana bir sanat öğreteceğim. Ders vermeden idare etmek ve hiçbir şey yapmadan her şeyi yapmak. Bu sanatın size göre olmadığını, yeteneklerinizi göstermenize imkan tanımayacağını düşüneceksiniz. Ancak emin olun ki başarıya giden tek vasıta budur. En yaygın ve özenli olduğu düşünülen eğitim sistemlerinde öğretmen, emirler yağdırarak çocukları idare ettiğini zanneder, ancak esas idare eden çocuklardır.”¹¹⁹

Montessori öğretmenin sınırlı ama önemli bir rolü vardır ve öğretmenin özellikle gözlem yapma, yardıma koşma ve sessiz kalmada özel bir yeteneği olmalıdır. Ayrıca, öğretmenin sabırlı, alçakgönüllü ve sakin olması gerektiği vurgulanır. Öğretmenin otoriteye sahip olması

¹¹⁵ Montessori, *Dr. Montessori's Own Handbook*, 8-10.

¹¹⁶ Montessori, *Dr. Montessori's Own Handbook*, 10-13, 77.

¹¹⁷ Maria Montessori - Senem Bilgin, *Montessori, Maria, Çocukluğun Sırrı*, çev. Senem Bilgin, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016c, s. 112 (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016), 112.

¹¹⁸ Rousseau, *Emile (Bir Çocuk Büyüyor)*, 55-56.

¹¹⁹ Rousseau, *Emile (Bir Çocuk Büyüyor)*, 95-96.

da önemlidir, ancak bu otorite karşılıklı sevgi ve saygı ile gösterilmelidir. Montessori, öğretmenin öğrencilere karşı emir veren bir pozisyonda olmaması gerektiğini savunur, çünkü öğrencilerin özgürlüklerini kısıtlayarak onların öğrenme deneyimlerini engelleyebilir.¹²⁰

1.1.2.3.3. Hazırlanmış çevre: okul

Montessori'nin vurguladığı bir husus da eğitimde öğretmenin tek başına yeterli görülmeyip, okulun da mutlaka bu eğitime hazırlanmış olması gerekmektedir. Bu anlamda, günümüzdeki okulları, çocuğun bir nevi "kanatları iğnelenmiş bir kelebek" gibi sırasına bağlandığı bir ortam olarak tanımlar. Bu sebeple, okulda, çocuğun kendi kapasitesini özgürce geliştirebilecek bir ortamın hazırlanmasını önemle vurgular.¹²¹

Montessori çevresinde doğallık ve gerçeklik oldukça önemlidir. Sınıflardaki araçlar çocuğun gerçekle karşı karşıya gelmesini kolaylaştırmak hedefiyle gerçek yaşamda kullanılan araçlardır. Düzen ve yapı ise Montessori çevresinin temel prensibidir. Öncelikle çocuk, çevresine güvenmeyi, olumlu şekilde iletişim kurmayı, düzenin içselleştirilmesi yoluyla öğrenir. Bu durum çocuğun amaçlı etkinliklerde bulunmasını da kolaylaştırır.¹²² Okul öncesi eğitimde hem Montessori tipi okullarda hem de programlı ve yoğun eğitim veren okullarda zenginleştirilmiş çevreden bahsedilir. Zenginleştirilmiş çevre, bilinçli kişi ve çevreyle çocuk arasındaki uyumu ve yoğun iletişimdir.¹²³ Doğadan uzak çevrede doğayı yakalamak, kırsal kesimlerde ise çocuğun yaşına uygun eğitici araçlar, kitaplar ve oyuncaklarla ortam sağlanmalıdır. ¹²⁴ Montessori'nin çocuğun kendisini tam anlamıyla bir birey olarak geliştirmesine yardım etmek için düzenlediği söz konusu çevrede kavram gelişimi ve organizasyonu, görsel ve işitsel farklılığın algılanması, genel çevreye uyum, motivasyon, benlik kavramı, sözel davranışlar ve dil gelişiminin sosyal çevreye uyumda rolü gibi temel öğeler bulunmaktadır.¹²⁵

İnsanı doğanın bir parçası olarak gören Montessori, çocukların doğanın düzenini, uyumunu ve güzelliğini anlayarak bundan mutluluk duymalarını ister. Gerçeklik ilkesi bağlamında ise,

¹²⁰ M. Arslan, "Montessori Yaklaşımı", *Milli Eğitim Bakanlığı Dergisi* 177 (2008), 74.

¹²¹ Montessori, *Çocuğun Keşfi*, 20.

¹²² M. Nur Tuğluk vd., "Okul Öncesi Eğitimde Montessori Yaklaşımı", *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 13 (04 Aralık 2010), 171.

¹²³ N. Oktay, "Öncesi Eğitimi Etkileyen Farklı Ekoller, Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması" (Seminer, 1985), 148-157.

¹²⁴ Montessori yaklaşımında bahçe ve açık alanlar da çocukların öğrenme ortamına dahil edilir. Bu alanlar çocuklara doğayı, bitki örtüsünü, hayvanları ve çevrelerindeki dünyayı keşfetme fırsatı verir. Ayrıca açık havada yapılan etkinlikler, çocukların bedensel gelişimine katkı sağlar. Bu nedenle Montessori eğitiminde bahçenin ve açık alanların sınıf ile doğrudan iletişim içinde olması ve çocuklara özgürce çıkıp gelme fırsatı verilmesi son derece önemlidir. Bu şekilde çocukların öğrenme süreci daha etkili ve keyifli hale getirilir. Bk. Montessori, *Dr. Montessori's Own Handbook*, 10.

¹²⁵ Oktay, "Öncesi Eğitimi Etkileyen Farklı Ekoller, Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması", 148-157.

sınıftaki materyaller gerçek yaşamdaki araçlardır ve bu her bir araçtan sadece bir tane vardır. Çocuk o aracı kullanmak için başkalarının işini bitirmesini bekler. Böylece çocuk, günlük hayatta olduğu gibi başkalarına saygılı olmayı öğrenir. Montessori çevresinde saygı çok önemli bir unsurdur ki, sınıflardaki saygı atmosferini çocuk çok iyi özümseyerek çalışmalarını bu unsuru temel alarak yapmalıdır. Huzurlu olan bu ortam ise çocukta kişisel disiplini geliştirir.¹²⁶

Çevrenin ikinci öneme sahip unsur düzendir. Montessori düzeni, çocuğun özgürlüğünü ve bağımsızlığını koruyarak öz disiplin geliştirmesine yardımcı olur. Düzen, çocuğun kendi iç disiplinini kazanmasına ve sorumluluk almasına da olanak tanır. Çocuklar, materyalleri her zaman aynı yerde bulabilecekleri ve herkesin kendisine ait bir alanı olduğunu bildiği bir çevrede daha mutlu ve huzurlu hissederler. Bu da öğrenme motivasyonunu artırır ve öğrenme deneyimlerini daha keyifli hale getirir. Çocuk, bu şekilde sınıf düzeninin bir parçası olabilecektir. Günlük yaşama ait ve birebir gerçek materyallerle kendi deneyimlerini yaşayarak öğrenen çocuklar, doğumlarından beri var olan becerilerine yenilerini katarak ve kendilerini her alanda geliştirerek ilerlerler.¹²⁷

1.1.2.4. Montessori Yaklaşımının İlkeleri

Maria Montessori'ye göre çocukların öğrenme süreçlerinde yararlı olmak için, Montessori yaklaşımına ait ilkelerin tamamını kavramak ve çarpıtmadan uygulamak gerekir. Montessori eğitim modelinin en önemli ilkeleri arasında emici zihin, önceden hazırlanmış çevrenin gerekliliği, duyarlılık dönemleri, konsantrasyon, disipline yönlendiren özgürlük anlayışı, gözlemlene, çocuğun toplumsal varlık olarak gelişmesi ve çocukta çalışma isteği oluşturma gibi ilkelerden bahsetmek mümkündür. Asırlardır uygulanan Montessori yaklaşımı, sıralanan bu ilkelerin evrensel niteliklerini ortaya koymuştur.¹²⁸

1.1.2.4.1. Emici zihin

Montessori eğitim modelinin ilkeleri başında yer alan, Montessori'nin "emici zihin" diye adlandırdığı prensibe göre çocuk, dünyanın neresinde olursa olsun, "emici zihin" yetisine sahip olarak doğar. Emici zihin ile çevresindekiler bilmediği bir dili konuşurken o, sessizce bu dilin gramerini, telaffuzunu en ince ayrıntıları ile zihnine yerleştirir. Emici zihin sayesinde çocuk sadece dil öğrenmeyle yetinmeyip, içinde bulunduğu yaşadığı toplumun kültürünü zihnine adeta sünger gibi emip sindirerek zaman ve mekanın bütün özelliklerine sahip bir kişilik oluşturur. Kültür, adet, ülkü, duygu, inanç gibi olguların "emilip" benimsenme süreci çocuğun

¹²⁶ Tuğluk vd., "Okul Öncesi Eğitimde Montessori Yaklaşımı", 171.

¹²⁷ Arslan, *Türkiye'deki Alternatif Eğitim Felsefesine Sahip Okulların Benzerlikleri Ve Farklılıkları Bakımından Değerlendirilmesi*, 21-22.

¹²⁸ Montessori, *Çocuk Eğitimi Montessori Metodu*, 1992, 10.

doğumuyla altı yaş arasındaki “emici zihin” diye adlandırılan bu dönemde gerçekleşir. Çocuk “emici zihin” diye adlandırılan bu dönemde algıları yüksek, zihinsel faaliyetleri oldukça aktiftir. Emici zihin ilkesine göre çocuk asla zihinsel başarı kazanmaya zorlanmaz, bilakis çocuğun zihinsel faaliyetlerini destekleyerek ortaya çıkarmayı amaçlar.¹²⁹ Yine bu ilkenin uygulanmasında çocuğa önceden hazırlanmış bir çevre ve bu çevreyi keşfetmesi için bir takım anahtarlar sunulur. Bu sayede her çocuk, zihninin önceden algılamış olduğu izlenimleri organize etmeye koyulacaktır. Böylece çocuk, kendi gayretiyle keşfettiği yeteneğinin, kabiliyetinin ve başarısının mutluluğunu yaşar ve bu duygu onda doğal ihtiyacı olan kendi “iç disiplinini” oluşturur.¹³⁰

Montessori, küçük çocukların bilgiyi beyinlerinin asıl yapısını oluşturmakta kullandıkları kadar depolamadıklarını savunarak şu şekilde aktarmıştır:

“Biz yetişkinlerin bilgiyi zihnimizi kullanarak elde ettiğimiz söylenebilir; fakat çocuk, bilgiyi doğrudan ruhsal yaşamında içselleştirir. Çocuk sadece yaşamını sürdürerek ana dilini konuşmayı öğrenir. Buna karşın biz alıcıyızdır. İzlenimler üzerimize boca olur ve biz onları zihnimizde depolarız; ama tıpkı bir vazunun içindeki sudan ayrı olduğu gibi kendimizi onlardan ayrı tutarız. Onun yerine çocuk bir dönüşüme uğrar. İzlenimler sadece zihnine girmezler; onu şekillendirirler. Kendilerini onun içinde canlandırır. Çocuk kendi ‘zihinsel kaslarını’ üretir ve bu nedenle dünyada kendisi hakkında tespit ettiklerini kullanır. Bu düşünce tarzını, ‘emici zihin’ olarak adlandırıyoruz.¹³¹

1.1.2.4.2. Hazırlanmış ortam

Montessori yaklaşımında eğitim ortamları “hazırlanmış ortam” olarak adlandırmaktadır. Hazırlanmış ortam ise bağımsız öğrenmeyi ve keşfetmeyi en yüksek seviyede destekleyen ortamlardır.¹³² Çocuğun zihinsel faaliyetlerini gerçekleştirebileceği ve eğilimlerini rahatça ortaya koyabileceği elverişli bir ortam çocuğun gelişimini destekleyecektir. Montessori yaklaşımıyla icra edilen eğitim faaliyeti, çocuğun kendini güvende hissedip özgürce hareket edeceği ve çocuğa uygun boyutlardaki materyallerle hazırlanmış bir ortamda uygulanır. Bu ortam oluşturulurken eşyaların sadece çocuğun yapısına ve gücüne uygun olması değil, çocuğun bağlı olduğu kültürel ortamına uygun olması da dikkate alınır.¹³³

¹²⁹ Montessori, *Çocuk Eğitimi Montessori Metodu*, 1992, 8-9.

¹³⁰ Montessori, *Çocuk Eğitimi Montessori Metodu*, 1992, 9-10.

¹³¹ Trevor Eisler - Raife Cebeci, *Montessori Çılgınlığı* (İstanbul: Alfa Yayınları, 2014), 104.

¹³² Arslan, *Türkiye'deki Alternatif Eğitim Felsefesine Sahip Okulların Benzerlikleri Ve Farklılıkları Bakımından Değerlendirilmesi*, 21-22.

¹³³ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 128.

Maria Montessori çocukların becerilerini desteklemek maksadıyla bir takım özel materyaller geliştirmiştir. Montessori yaklaşımına göre hazırlanmış bir sınıfta, okul öncesi çocuklara uygun ve onların rahatlıkla ulaşabilecekleri raflarda Montessori materyalleri yer almaktadır.¹³⁴ Bu ortamda çocukların fiziksel serbestliklerinin onlara sunulacak yaşamsal araçlarla sağlanabileceği savunulur. Montessori eğitim ortamında dikkat çeken özelliklerden birisi, sınıf ortamında tüm eşya ve materyallerin çocukların ulaşabilecekleri ebatlardaki dolap ya da raflarda bulundurulması ve bu eşya ve materyallerin sorumluluğunun da çocuklara verilmesidir.¹³⁵

Hazırlanmış ortamda çocukla öğretmen arasındaki ilişki değil çocukla materyal arasındaki ilişki önem taşır. Bu ortamda öğretmen çocuğun kendi kendini aşma özgürlüğünü engellememelidir. Onun sınıftaki önderliği daha çok eğitim öğretim araçlarının doğru kullanımını göstermektedir. Bu sınıfta gözlemci olan öğretmen, çocukların çalışmalarında kolaydan zora doğru bir yönlendirme yapmaktadır.¹³⁶ Diğer taraftan çocuğun içinde var olduğu, kendisini geliştirme sürecinde ortamın tertibi oldukça önem taşır. Bu düzen ise dışa yönelik bir titizliği geliştirmekten ziyade çocuğun iç dünyasının gelişimine yönelik bir gaye taşır.¹³⁷

1.1.2.4.3. Duyarlılık ilkesi

Çocuk, tüm canlı organizmalar gibi pek çok gelişim evrelerinden geçmektedir. Maria Montessori bu evreleri duyarlılık dönemleri olarak adlandırır. Evrensel bir organizma kabul edilen çocukta bu duyarlılık dönemleri, ırk ve kültür ayrımı yapmaksızın mevcuttur. Çocuk bu duyarlılık dönemlerinde belirli bir bilgi ve beceriye doymaksızın sürekli bir çalışma arzusu ve sevinci duymaktadır. Çocuk bilgi ve beceri kazanmak istediği alandaki gereçleri dilediği gibi kullanmasına müsaade edildiğinde bununla çeşitli alıştırmalar yapacak ve yaptıklarını tekrarlamaktan sıkılmayacaktır.¹³⁸

Çocuk duyarlılık dönemlerinde kendisini çevreye adapte edip yeni buluşlar ve başarılar kazanmayı öğrenecektir. Bu dönemler adeta iç benliği aydınlatıcı bir ışık huzmesine veya enerji üreten bir bataryaya benzetilebilir. Çocuğun dış dünya ile yoğun biçimde etkileşime geçmesini sağlayan bahsetmiş olduğumuz duyarlılık tamda budur. Bu dönemde her şey kolaydır ve

¹³⁴ Arslan, *Türkiye'deki Alternatif Eğitim Felsefesine Sahip Okulların Benzerlikleri Ve Farklılıkları Bakımından Değerlendirilmesi*, 22-23.

¹³⁵ Gözlemleri neticesinde çocuğa sunulan öğrenme ortamlarının çocuktan çok yetişkin için tasarlanmış olduğunu fark eden Montessori, öğrenme ortamına getirdiği bir yenilik ile sınıflarda çocuk boyu masalar ve kapalı dolaplar yerine açık raflar kullanmıştır. Bk. Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 128.

¹³⁶ Zeynep Nezahat Özeri, *Okul Öncesi Din ve Ahlak eğitimi* (İstanbul: Dem Yayınları, 2004), 9.

¹³⁷ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 128.

¹³⁸ Vuslat Oğuz - Aysel Köksal Akyol, "Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15/1 (01 Mart 2006), 252.

yapılmayacak şey yoktur. Her gayret, gücünün daha da artmasını sağlar. Ancak amaca ulaşıldıktan sonra üzerine kayıtsızlık ve yorgunluk düşer. Bu ruhsal tutkuların biri tükendiğinde bir diğeri alevlenir. Çocuğun mutluluğunu ve sevincini sağlayan şey ise tam da budur.¹³⁹

Çocukta duyarlılık dönemlerindeki huysuzlukların nedeni ise doyurulmamış ya da bastırılmış bir ihtiyacın belirtisi, bir tehlike karşısında olmanın yada işlerin yolunda olmadığının uyarıcısıdır. Zaman zaman adeta hastalık belirtisine benzeyen bu huysuzluğun sebebi, ebeveyn tarafından nedeni araştırılıp çözüm bulduktan sonra çocuktaki agresif hal, sükunet ve huzur haline dönüşecektir. Nedeni bulunduğu bu durum, çocuğun ruhunun derinliklerine işlenerek, çocuğu daha iyi anlamaya, çocukla daha iyi anlaşmaya neden olacaktır. Çocukla çevresi arasındaki bu duyarlılıklı ilişki ise, çocuğun ruhsal gelişimini olumlu yönde destekleyecektir.¹⁴⁰

1.1.2.4.4. Özgürlük ilkesi

Montessori yaklaşımında eğitim ortamının merkezinde özgürlük ilkesi yer alır. Montessori ilkeleri arasında sıkça yanlış anlaşılan konulardan biri olan özgürlük ilkesi, asla başıboş bir özgürlük anlamına gelmemektedir. Aksine Montessori disiplinli çalışma taraftarıdır. Bu disiplinli çalışma ise ancak çocukların çalışmak istedikleri materyali, kişileri, yeri ve süreyi özgürce seçmeleriyle gerçekleşir.¹⁴¹

Montessori yaklaşımının en önemli unsurlarından biri olan özgürlük ilkesi, kısaca çocuklara önceden hazırlanmış bir ortamda onlara özgürlük tanımak anlamına gelmektedir. Bu durumu Maria Montessori'nin çocuk evlerinden birisinde gözlem yapan bir misafirin çocukların istedikleri ve hoşlarına giden şeyleri yaptıklarına dikkat çekmesi üzerine çocuklardan birinin "özür dilerim efendim, biz bu ortamda hoşumuza gideni yapmıyor; yaptığımız şeyler hoşumuza gittiği için yapıyoruz" şeklindeki cevabında görmek mümkündür.¹⁴² Anlaşılacağı üzere çocuğun bu şekildeki cevabı kendine ait irade ve sorumluluğuna da dikkat çekmektedir. Bu durum özgürlük, sorumluluk ve iradenin birbiriyle yakın ilişkili olduğunu da göstermektedir. Öyleyse bir çocuğa ne kadar özgürlük tanınırsa o kadar sorumluluk üstleneceğini söylemekte mümkündür. "Bunu yapmak istiyorum veya bunu yapmak istemiyorum" gibi kararları verebilmek Montessori'nin vurguladığı özgürlüğün içselleştirilmesidir. Bir çocuğa sorumluluk

¹³⁹ Montessori, *Çocuk Eğitimi Montessori Metodu*, 1992, 49.

¹⁴⁰ Montessori, *Çocuk Eğitimi Montessori Metodu*, 1992, 51.

¹⁴¹ Maria Montessori, *Çocuk Eğitimi "Montessori Metodu"*, çev. Güler Yücel, ts., 9-10.

¹⁴² Montessori, *Çocuk Eğitimi "Montessori Metodu"*, ts., 9-10.

verilmesi, ona özgürlük vermeyi de gerekli kılacaktır, aksi halde sorumluluk anlamsız kalacaktır.¹⁴³

1.1.2.4.5. Konsantrasyon ilkesi

Geleneksel okullarda yaygın olarak kullanılan ödül ve ceza sistemine karşı olan Maria Montessori, ödül ve ceza olmadan öğrenmenin nasıl teşvik edileceği noktasında Montessori eğitim metodunun konsantrasyon ilkesi üzerinde önemle durmuştur. Bu ilkeye göre, çocuklar bir kez özgürce, kendiliğinden ve yardıma ihtiyaç duymaksızın düzenli olarak kendi işlerini seçtiklerinde ve o işe uzunca bir süre konsantre olduklarında Montessori'nin ifadesiyle "normalleşmiş " duruma gelirler. Montessori'nin tabiriyle normalleşmiş çocuk, bağımlılık, amaçsızlık, karmaşa ve tembellik gibi kavramlardan sıyrılarak, neşeli, düzenli, çalışkan, girişken ve disiplinli gibi olgulara sahiptir.¹⁴⁴

Bu ilkeye göre öğretmen, sınıf ortamını çocuğun dikkatini cezbederek konsantre olmasına imkan sağlayacak şekilde hazırlaması gerekmektedir. Bu ortam, çocuğun ilgisini çektiği sürece kendi seçtiği bir iş üzerinde özgürce konsantre olmasını sağlayacaktır. Öğrenci öğretmeninden yardım istediğinde ise öğretmen, direk doğru bilgiyi aktarmak yerine öğrencinin yanına oturarak o materyal üzerinde birlikte çalışıp, onun bilgiye ulaşmasına yardımcı olmalıdır. Bu sayede öğretmen, öğrencinin konsantresini kendine değil materyale çekmeye çalışmıştır. Montessori'ye göre konsantrasyonun nesnesi çocuğun kişiliğinin tamamını etkisi altına alan bir ilgiyi harekete geçirmelidir. Maria Montessori'nin şaşkınlığına sebep olacak böylesine basit ve yoğun konsantrasyon, çocukların bütün olumsuz davranışlarının kaybolmasına neden olacaktır. Bu durumu, Montessori; "tüm çalışmalarımızın en önemli tek sonucu budur" diyerek özetlemiştir.¹⁴⁵

1.1.2.4.6. Toplumsal varlığı dikkate alma

Montessori eğitimi, toplum fikriyle aşılmıştır. Toplum ise her daim hayata değer katmaktadır. Bir insan bireysel olarak istediği kadar başarılı olsun ya da profesyonel açıdan olabileceğinin en iyisi olsun; eğer bu başarının içinde başkaları ile kurulan bağ ve toplum yer almıyorsa bunun hiçbir kıymeti yoktur. Yine toplum ilişkilerinde önemli bir kural olan "Başkalarına sana davranmasını istediğin gibi davran" ifadesi başkalarıyla nitelikli etkileşimin, ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır.¹⁴⁶

¹⁴³ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 130; Eisler - Cebeci, *Montessori Çılgınlığı*, 180.

¹⁴⁴ Raife Cebeci, *Montessori Çılgınlığı!* (İstanbul: Alfa, 2014), 157-158.

¹⁴⁵ Cebeci, *Montessori Çılgınlığı!*, 158-163.

¹⁴⁶ Cebeci, *Montessori Çılgınlığı!*, 235-238.

Çocuk gelişiminin özünde, karakterinin ve toplumsal davranışının temelinde yoğunlaşma yer almaktadır. Çocuğun toplumda kendine yer edinebilmesi için öncelikle nasıl ve neye yoğunlaşacağını bulması gerekmektedir. Buda çevresinin önemine bir kez daha dikkat çekmektedir. Çünkü çocuğu dışardan etkilemeye çalışan hiç kimse onun yoğunlaşmasını sağlayamaz. Çocuk tinsel yaşamını yalnızca kendisi düzenleyebilir. Bunu onun yerine kimsenin yapması mümkün değildir. Ancak ona bunu yapabilmesine yardımcı olan çalışma türlerini barındıran okullara ihtiyaç duyulmaktadır.¹⁴⁷

Toplumdan soyutlanmış kapalı her alan yoğunlaşmanın lehinedir. İnsan ise dünyanın hangi yerinde olursa olsun, yoğunlaşmak için kendine yer arar. Tapınaklar, ibadethanelerde yoğunlaşmaya uygun birer ortam olarak gösterilebilir.¹⁴⁸ Bu mekanlar adeta karakter oluşumunun seralarıdır. İnsani ilişkilerimizin kalitesini geliştirmek ve desteklemenin öncelikli yolu, güçlü toplumlar inşa edilmesidir. Tıpkı vatandaşlarımızın sağlıklı, güçlü, sevecen, katılımcı ve iyi eğitilmiş olduklarında demokrasimizin daha güçlü olması gibi bir toplumda bu özelliklere sahip bireylere ihtiyaç duyar. Her ikisinin de işinin ehli, sevecen ve bağımsız insanlara ihtiyacı vardır. Her ikisi de ortak hedeflere ulaşmak için birlikte çalışmayı seçebilen ve böylece baskı, kayıtsızlık, yolsuzluk ve kandırma tehlikesini azaltabilen vatandaşlardan oluşur.¹⁴⁹

Bir toplum inşası, çevresine yardım eli uzatabilen, birlikte çalışabilen ancak kendi ayakları üzerinde durabilen birinin pozisyonuyla mümkündür. Burada bir Montessori sınıfının da önemi ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki; bilindik okullarda çocuklar sadece oyun zamanında ve gezilerde toplumsal hayata girebilir Montessori sınıfında ise çocuklar her zaman aktif bir topluluk içindedir. Bu sınıfta her bir öğrenciye aynı şekilde ihtiyaç duyulur; her birinin toplumda farklı rolü vardır. Toplumun işlevini yerine getirmesi için onların bilgi ve deneyimlerine ihtiyaç duyulduğundan kimse diğerinin yerini tutmaz. Sınıfa yeni katılan bir öğrenciye sınıfın tanıtılması ve materyal kullanılmasında diğer arkadaşlarından yardım istemesi ve onların yardım etmeleri teşvik edilir. Bu şekilde çocuk "rica ederim", "teşekkür ederim", "lütfen" gibi nezaket ve incelik kurallarını her gün serbest bir şekilde arkadaşları ile etkileşim içindeyken öğrenerek uygularlar.¹⁵⁰

Bu ortam ve süreç çocuğu çeşitli ortamlarda başkalarıyla uyum içerisinde çalışmaya alıştıırır. Başkalarının ne yapamadıklarını değil, neler yapabildiklerini takdir etmeyi öğrenirler. Çocuk aksilik yaşadığında, örneğin, bir vazoyu kırdığında, vazoyu düşüren çocuk kendini çaresiz hisseder. Yetişkinlerin ise buna içgüdüsel tepkisi bağırarak olur ya da en azından çocuktan

¹⁴⁷ Montessori Maria, *Emici Zihin*, 240-241.

¹⁴⁸ Montessori yaklaşımını yoğunlaşma ilkesi üzerinden ele aldığımızda Montessori metodunun değere ve dini ritüele değer verme durumu ortaya çıkmaktadır. Zira dünya toplumlarının pek çoğu dini değerleri bünyesinde taşımaktadır. İslami din eğitimi de bu nokta da Montessori pedagojisini değerlendirmeye müsaittir.

¹⁴⁹ Montessori Maria, *Emici Zihin*, 241-242.

¹⁵⁰ Cebeci, *Montessori Çılgınlığı!*, 243-245.

parçaları toplamasını ister ve bunun onu daha fazla etkileyeceğini düşünür. Bir Montessori sınıfında ise çocukların hepsi yardıma koşar; arkadaşını cesaretlendirir teskin ederler. Bazıları parçaları toplarken bazıları ise yerleri siler. Bu şekilde zayıf olana yardım etme, yüreklendirme, onu teselli etme içgüdüleriyle hareket ederek toplumsal ilerlemeye yönelik bir içgüdü gelişimi sağlanmış olur.¹⁵¹

1.1.2.4.7. Ödül ve ceza dengesi

Montessori'nin disiplin anlayışı, eğitim yöntemi ile uyuşan bir yapıdadır. Metotlarını çocukları gözlemleyerek sağladığını belirten Montessori, ödül-ceza ve disiplin anlayışını da çocuklardan öğrendiğini vurgular. Ona göre, çocuklar öz disiplin sahibi olduklarında dışarıdan herhangi bir ödül ya da cezaya ihtiyaç duymazlar.¹⁵² Çocuğun dışardan disipline edilmesi ve öğretmenin buyruklar vererek çocuğu pasifleştirmesinin yanlış olduğunu ifade eder. Montessori'ye göre insanlar gerçek ödülü ancak Tanrı'dan alabilirler.¹⁵³ Bu sebeple öğrencilerin disiplinize edilmesinde ödül ya da cezaya gerek olmayacaktır. Öğrencilerin yapılandırılmış bir ortamda bulunmaları onların özgürlüğünü sağlayacak ve iç disiplinin oluşmasına vesile olacaktır.¹⁵⁴ Bu durumu Montessori, "özgürlük vererek disiplin kurmak" şeklinde ifade etmektedir. Ona göre gerçek ödül başkalarının zihnine dokunmak, o zihinleri fethetmeye çalışmak olup ceza ise kendi güç ve kapasitesinin ne olduğunu bilmemektir.¹⁵⁵

Montessori ödül-ceza dengesi noktasında okula ve öğretmene yüklediği anlamın bir benzerini ebeveynlere de yüklemektedir. Bu vesile ile klasik tarzdaki çocuğu için her şeyi yapması gerektiğini düşünen ebeveyn rolünü eleştirmektedir. Ona göre çocuğa verilecek destek gereğinden fazla olursa bu durum çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu durumda ebeveynlerin, klasik bir takım alışkanlıklarını terk etmeleri ve çocuğun gelişimini desteklemeleri gerektiğinin altını çizer. Bu nedenle, çocuklar evinde (Montessori okullarında) sunulan imkanların, gerçek ev ortamında da sağlanarak çocukların bağımsızlığının destekleneceğini belirtir.¹⁵⁶

Sonuç olarak, yüzyılı aşkın süredir kullanılan Montessori eğitim sistemi, İtalyan eğitim felsefesi uzmanı Maria Montessori tarafından geliştirilmiştir. Montessori eğitim yaklaşımı daha çok

¹⁵¹ Montessori Maria, *Emici Zihin*, 250; Cebeci, *Montessori Çılgınlığı!*, 240.

¹⁵² Montessori - Bilgin, *Montessori, Maria, Çocukluğun Sırrı., çev. Senem Bilgin, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016c, s. 112.*

¹⁵³ Montessori, *Çocuğun Keşfi*, 24-26.

¹⁵⁴ Yıldız Kızılabdullah, "Okul Öncesi Din, Değer Ve Ahlak Eğitiminde Montessori Metodu - Indiana Örneği -", *Dini Araştırmalar* 24/60 (15 Haziran 2021), 16.

¹⁵⁵ Montessori Maria, *Emici Zihin*, 220; Montessori, *Çocuğun Keşfi*, 28-29.

¹⁵⁶ Maria Montessori, *Çocuğunuz Hakkında Bilmeniz Gerekenler*, çev. Zekiye Baykul (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016).

okul öncesi kurumlarda tercih edilmekle birlikte lise dahil olmak üzere bütün eğitim seviyelerinde uygulanmaktadır. Çocuğun gelişiminde engel ve zararlı olmayacak şekilde bir sınırlandırmanın bulunmadığı bu eğitim sistemiyle çocuklara özgür bir eğitim sunulmaktadır. Çocuğun rehberliğini izleyen bir metodu olan Montessori yaklaşımı, okul öncesi eğitimin tümünde çocuğun kendi eğitimini yönlendirebilmesi ve eğitim yaşantısı hakkında söz sahibi olmasını hedefler. Bu bağlamda yetişkine düşen en önemli görev, çocuğun yaşamındaki ilk aylardan itibaren kendini geliştirme yönündeki engelleri kaldırarak, gerekli ortamı hazırlamak ve onun seçimlerine saygı duymaktır.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Nurəliyeva Mehriban Zakir, "Maria Montessori Eğitim Metodu", *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 6/12 (03 Ocak 2020), 60.

1.2. Okul Öncesi Din ve Değerler Eğitiminde Montessori Yaklaşımı

1.2.1. Din ve değerler eğitimi

İnsanoğlunun doğuştan dini bir karaktere, bir kutsallık düşüncesine sahip olması ve inanma eğiliminin ilahi bir yetenek şeklinde kendi doğasında yer alması konuları bilimsel alanda tartışılmalı önemli konular arasındadır. Tarihsel sürece bakıldığında insanın hemen her devirde din ve inançla ilgilendiği de bir gerçek olup her insanın hayatının bir evresinde din ve inanç olgusu ile karşılaştığı yadsınamaz bir gerçektir.¹⁵⁸ Dini metinlere bakıldığında¹⁵⁹ insanoğlunun inanma hissi fitratı gereği yaratılışından beri vardır. Bunun yanı sıra insan, yaratıldıktan sonra kendi haline terk edilmemiş ve birtakım yasalarla kuşatılmıştır. Bu yasalar çerçevesinde öğrenip, öğrendiklerini aktararak gelişen insanoğlu periyodik olarak kitaplar ve peygamberler ile desteklenmiştir.¹⁶⁰ Tüm bunlar dikkate alındığında insanın gerek zafiyet yönüyle gerek mukavemet yönüyle farklı özellikler gösterebilen bir varlık olması sebebiyle, periyodik olarak eğitime ihtiyacı olduğu görülmektedir.¹⁶¹

Kavramsal olarak din, insanın kutsal ile kurduğu ilişki; yaşama şekli, gidilen yol anlamlarına gelmektedir.¹⁶² Toplum içerisinde birlikte yaşayan insanların davranışlarında dinin etkisi vardır. Bir sosyal gerçeklik olarak din, kamusal düzeyde kendisini dini ibadetlerin yerine getirilmesi ve din eğitimi olmak üzere iki alanda gösterir. Bunlar ibadetleri toplumsal düzen içerisinde serbest bir şekilde yerine getirme ve dini inançları ve uygulamaları serbest bir şekilde öğrenme ve öğretme üzerine inşa edilmiştir.¹⁶³ Öyleyse her insan çocukluk, gençlik ya da yetişkinlik dönemlerinden herhangi birinde hayatın dini bir yorumunun var olduğu gerçeğinden haberdar olmadıkça tam bir eğitim almış sayılamaz.¹⁶⁴

Eğitim ise çocuk ve gençlerin sosyal yaşamda yer alabilmeleri için gerekli olan bilgi, beceri ve anlayışları kazanmalarına, kişiliklerini geliştirmelerine ve okul içi veya okul dışında, doğrudan ya da dolaylı yardım etme işi olarak tarif edilmektedir.¹⁶⁵ Eğitim, bireyi etkileyip davranışlarında değişiklik meydana getiren her türlü etkinliği ifade eder.¹⁶⁶ Eğitim tanımı

¹⁵⁸ Oruç, "Erken Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Teorileri Bağlamında Din Eğitimi", 973.

¹⁵⁹ Er-Rûm 30/30; Buhârî, Cenâiz, 79.

¹⁶⁰ Faiz Kalın, "Kur'an'a göre Eğitim ve Öğretimin Temel Kriterleri", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 2/3 (2002).

¹⁶¹ Ayhan Yurdağül - Mehmet Şanver, "İslâm Din Eğitiminde Montessori Modelinin Uygulanabilirliği Üzerine", *Karaelmas Journal of Educational Sciences* 7 (2019), 21.

¹⁶² Günay Tümer, "Din", *Diyanet İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994).

¹⁶³ Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, 525.

¹⁶⁴ Köylü - Altaş, *Din Eğitimi*, 68-69.

¹⁶⁵ Türkçe Sözlük, "Eğitim Maddesi", www.tdk.gov.tr (08 Ağustos 2021)

¹⁶⁶ Emine Aysın Şenel, "Eğitim Bilimine Giriş", *Eğitim Bilimine Giriş*, ed. Mehmet Gültekin (Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 2018), 4-5.

içerisinde toplumda yer almayı hedefleyen sosyal bir nitelik söz konusudur. Bunun yanında eğitim faaliyetinin gerçekleşebilmesi için eğitimin bir nesnesi olan insanın yaratılışından getirdiği eğilimlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu verdiğimiz iki tanımla da karakter eğitiminde ahlaka dayalı bir yönün olduğundan söz edebiliriz.¹⁶⁷

İnsan için oldukça önemli olan eğitim, İslam dini açısından da vazgeçilmez bir öneme sahiptir. İslam literatürde 'eğitim' kelimesi yerine daha çok 'terbiye' kelimesine rastlanmaktadır. Arapça asıllı olan bu kelime r.b.y kökünden türemiştir ve sözlükte çoğalmak, artmak, meydana gelmek, çocuğu yetiştirmek, büyütüp beslemek, ıslah etmek, idare etmek, düzeltmek gibi anlamları olan kapsamlı bir kelimedir.¹⁶⁸ Eğitim, günümüzdeki kullanımı ile her ne kadar 'ahlak eğitimi' manasında daraltılmış olsa da aslında kelimenin kökeni ve literatürdeki kullanımının daha kapsamlı olduğu görülmektedir.¹⁶⁹

Din ile eğitim birbiriyle iç içe olan bir gayeler nüvesine sahiptir. Eğitimin amacı insanı terbiye edip belirli hedefler doğrultusunda yetiştirmek olduğuna göre, aynı amacı taşıyan dini ondan ayırmaya imkan yoktur.¹⁷⁰ İslam dininde de eğitim çok özel bir konumda olup İslam dini insanın en güzel şekilde eğitim alarak, gerek kişisel gerek sosyal hayatta batıl ve hurafelerden uzak, merhametli, saygılı, dürüst vb. karakterli insanlar yetiştirmeyi hedeflemiştir. İnsanları bu hedefe ulaştırmadaki en önemli görev ise şüphesiz din eğitimi sahasına düşmektedir.¹⁷¹

Din eğitimi bireyin dini davranışlarında kendi tecrübeleri yoluyla ve maksatlı olarak istendik yönde değişim oluşturma sürecidir. Din eğitimi bireyin ilahi olanla ilgili düşüncelerini istenilen yönde gelişmesini sağlar.¹⁷² Diğer taraftan din eğitimi, bireylerin inanma becerilerini doğru yöne kanalize edip hatalı inanç ve 'izm' lerden uzaklaşmasını sağlayarak; bireylerin dini inanç ve dini yaşamlarının yaratılışlarına uygun olarak ortaya çıkarılıp geliştirilmesini temin etmektedir.¹⁷³ Din eğitimi öteki eğitim faaliyetlerinde olduğu gibi bireylerin kişisel, toplumsal, bilişsel, duygusal, ahlaki özelliklerini ve doğuştan getirdiği özellikleri çevresel etkenlerle birleştirerek geliştirmeyi hedefleyen bir süreçtir. Ayrıca genel eğitimle iş birliği halinde ilerleyerek fertlerin sosyalleşme ve medenileşmesine etki eder.¹⁷⁴ Din eğitiminin hedefi, bireyi Allah Teâlâ'ya, Peygamberine ve kutsal kitabına yönelik inanç, ibadet ve ahlak değerleri içinde

¹⁶⁷ Nesibe Gülşen Çelik, *7-12 Yaş Çocuğunun Karakter Eğitimi Açısından Ailenin Etkisi* (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), 61-62.

¹⁶⁸ Ziya Kazıcı - Halis Ayhan, "Tâlim ve Terbiye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010).

¹⁶⁹ Recep Kaymakcan - Hasan Meydan, *Ahlak ve Değerler Eğitimi* (Dem Yayınları, ts.), 137.

¹⁷⁰ Köylü - Altaş, *Din Eğitimi*, 69.

¹⁷¹ Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, 16-19.

¹⁷² Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, 525.

¹⁷³ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş* (Ankara: Pegem Yayınları, 2012), 3.

¹⁷⁴ Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, 23; Halis Ayhan, *Din ve Ahlak Eğitimi* (İstanbul: Dem Yayınları, ts.), 3.

yetiştirmek olup aynı zamanda bireyleri Yaratıcısı, sosyal çevresi ve kendisi ile uyumlu hale getirmektir.¹⁷⁵

Karakterin gelişmesinde ve şekillenmesinde oldukça etkili ve önemli rol oynayan unsurlardan biri de değerler eğitimidir. Değer, bireyin belirli hedefleri, çeşitli seçenekler içinden tercih etme yönünde zorlayan kararlı güdüler anlamına gelir. Diğer bir ifadeyle bir nesneye, varlığa ya da faaliyete toplumsal, ruhsal ve ahlaki açıdan ya da estetik yönden tanınan önem ya da üstünlük demektir.¹⁷⁶ Diğer bir anlamlandırma ile değer bir şeyin arzu edilebilir ya da edilemez olduğu hakkında taşınan inançtır.¹⁷⁷ Değerler, üzerinde çok durulan bir konu olmasına rağmen henüz kavramsal olarak yeterince açıklığa kavuşturulmuş değildir.¹⁷⁸ Değerler inançlar veya ahlaki ilkeler olup, kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçütlerdir.¹⁷⁹

Değerler eğitimi, öğrencilere belirli değerlerin neden önemli olduğunu, bu değerlerin nasıl uygulanacağını ve bu değerlerin sonuçları hakkında düşünme becerisi kazandırmayı amaçlar. Değerler eğitimi, öğrencilerin ahlaki ve etik sorumluluklarını anlamalarına ve hayatları boyunca iyi kararlar vermelerine yardımcı olur. Bu nedenle, değerler eğitimi sadece akademik bilgiye değil, aynı zamanda bireylerin karakter gelişimine de önemli bir katkı sağlar. Zira insan davranışlarının temelinde onun ruhsal yapısındaki psikolojik eğilimler yatar. Bu eğilimler insanın sahip olduğu karakter yapısıyla ilişkilidir. Karakterin oturmasında ise eğitim-öğretim önemli ölçüde katkısı vardır. Bu katkı karakterin oluşmasında ve şekillenmesinde de kendini gösterir. Karakter bireyin ahlaki tarafı olduğundan hareketle karakterli insanların var olmasının ahlaklı insanların var olması vesile olacağını iddia edebiliriz.¹⁸⁰ Karakterin temel ilkelerinden biri olan din ve değerler eğitimi ve öğretiminin eksikliği ile kişide büyük oranda yıkımlar ve bunalımlar oluşabilir.¹⁸¹ Şüphesiz ki din ve değerler eğitiminin ahlaki karakter inşasında en etkin olduğu dönemlerden birisi de okul öncesi dönemdir. Buna binaen okul öncesi dönemde din ve değerler eğitiminden kısaca bahsedelim.

¹⁷⁵ Beyza Bilgin, "Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24 (1981), 474.

¹⁷⁶ Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, 524.

¹⁷⁷ Erol Güngör, *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar* (İstanbul: Ötüken Yay., 2010), 27.

¹⁷⁸ "Başlangıçta İslam ve Batı Hıristiyan dünyasında eğitim, tamamen din merkezliydi. Genel eğitimin dini nitelikte olmasıyla değerler de büyük ölçüde din merkezli verilmekteydi (Bazarkulov, 2008). On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında ve yirminci yüzyılın ilk yarısında C.Darwin, K. Marx, S.Freud ve F. Nietzsche'nin düşüncelerinin yaygınlık kazanması dini geleneğin ve ahlak eğitiminin okullardaki yerini kaybetmesine neden olmuştur. Sanayileşme nedeniyle farklılaşan ihtiyaçlar ve ulus devletlerin eğitim olgusunu kontrol altına almaya başlamasıyla birlikte okulların teknik ve bilime yönelik fonksiyonları gelişirken ahlak eğitimi yönünde zayıflama görülmekle birlikte bu dönemlerde de öğretmenler farklı tarzlarda değerlerle ilgilenmişlerdir." Bk. Kaymakcan - Meydan, *Ahlak ve Değerler Eğitimi*, 139.

¹⁷⁹ Suat Anar, "Değerlerin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi", *Çağdaş Eğitim Dergisi* 82 (1983), 8; Bülent Dilmaç, *İnsanca Değerler Eğitimi* (Ankara: Nobel Yayınları, 2002).

¹⁸⁰ Mahmut Hasan Çamdibi, *Şahsiyet Terbiyesi ve Gazali* (İstanbul: Han Yayınları, 1983), 39.

¹⁸¹ Salih Aybey, "Karakterin Değişmesinde Din Eğitiminin Rolü", *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (2015), 209.

1.2.2. Okul öncesi dönemde din ve değerler eğitimi

Erken çocukluk dönemi eğitimi ya da diğer bir ifadeyle okul öncesi eğitim aile ortamında ve de okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilen bir süreçtir.¹⁸² On dokuzuncu yüzyılda anaokulu fikrinin ortaya çıkmasıyla geliştirilen ve her dönemde eğitimcilerin ilgi duyduğu bir konu olan okul öncesi eğitim alanı özellikle son yıllarda önemli gelişmeler göstermiş ve ilgi merkezi haline dönüşmüştür.¹⁸³ Okul öncesi eğitim dönemi çocuğun doğumundan ilköğretime başladığı döneme kadar ki süreci kapsar. Okul öncesi eğitim çocuğun sistemli bir ortamda fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden gelişimini sağlayıp yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olan ve çocuğu temel eğitim bütünlüğü içerisinde toplumun kültürel değerlerine uygun yönlendiren bir eğitim dönemdir.¹⁸⁴

Okul öncesi dönem, çocukların kişilik gelişimlerinde son derece kritik bir dönemdir. Değerler eğitimi ise bu gelişime katkı sağlamanın yanı sıra ahlaki davranışların geliştirilmesine ve doğru seçimler yapmalarına yardımcı olabilir. Bu, çocukların daha sağlıklı bir kişilik geliştirmelerine ve toplumda daha etkili bir şekilde yer almalarını sağlar. Okul öncesi dönemde verilen değerler eğitimi, çocukların sosyal becerilerini, özsaygılarını ve empati yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olurken, aynı zamanda diğer insanların haklarına saygı gösterme, dürüstlük, sorumluluk alma, adalet ve hoşgörü gibi önemli değerleri öğrenmelerini sağlar. Bu sayede, çocuklar büyüdüklerinde, sağlıklı bir toplumun parçası olmak için gerekli olan değerleri benimseyen yetişkinler olacaklardır.¹⁸⁵

Okul, aileden sonra gelen en önemli eğitim kurumlarından biri olup genel eğitim alanında olduğu kadar din eğitimi açısından da önemli bir konuma sahiptir. Çocuklarda ilk din eğitimi tecrübesi her ne kadar okulda gerçekleşmemiş olsa çocukların sistemli olarak ilk dini bilgileri okuldan aldığını söyleyebiliriz. Çocuğun inanç ve değer yargılarını oluşturacak, tutum ve alışkanlıklarını bir düzene koyacak ve çocuğun olumlu kişilik geliştirmesine imkan sağlayacak ilk süreç okul öncesi eğitim ile gerçekleşecektir.¹⁸⁶

Çocukta dini gelişimin temel adımını din duygusu oluşturmaktadır. Dini duygu bağlanma, güven, sevgi ve ilgi gibi temel psikolojik ihtiyaçlar üzerinde ilerleyen ve zihinsel unsurlarla güçlenen kompleks bir duygu türüdür. Kur'an-ı Kerim'de yüce bir Yaratıcıya inanma, güvenme,

¹⁸² Ayla Oktay, "Okul Öncesi Eğitim ve Teori, 9. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri" (1993).

¹⁸³ S. Güneysu, "Neden Erken Çocukluk Eğitimi?", *Çocuk Dergisi Ankara*, (2001).

¹⁸⁴ Uysal, *Okul Öncesi Çocuk Eğitim Merkezlerinde İç Ve Dış Mekan Organizasyonlarının Eğitim Yaklaşımları Çerçevesinde İncelenmesi*, 2.

¹⁸⁵ Mehmet Uzun - Akif Köse, "Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri" 12/23 (2017), 307.

¹⁸⁶ Özeri, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 135.

ona dayanma ve bağlanma gibi dini duygulara vurgu yapan ifadeler,¹⁸⁷ çocukta dini duygunun mevcudiyetine ve doğuştan geldiğine dair delil niteliğindedir.¹⁸⁸ Dini gelişimin çocuktaki ilk belirtilerini araştıran çocuk psikolojisi çalışmaları çocuğun din duygusuna sahip olduğunu göstermektedir. Erken çocukluk dönemi ilk dini sorgulamanın da başladığı dönem olarak ifade edilir. Aynı zamanda bu dönemde çocukta dine karşı tabii bir yönelim oluşmaktadır. Çocukta üç yaşından itibaren belirginleşen kutsala karşı saygı ve korku duygusu din duygusunun doğuştan olduğunu göstermektedir. Dördüncü yaş evresinin dini dünyaya ilginin altın çağı olduğu belirtilmektedir.¹⁸⁹

Çocukta doğuştan var olan dini duygunun erken ya da geç gelişmesi, sağlıklı veya sağlıksız olması kişinin içinde olduğu çevresel faktörlere göre değişebilmektedir. Erken çocukluk dönemi çevresel koşulları önemli ölçüde çocuğun aile ve sosyal çevresine bağlıdır. Bu noktada Hz. Muhammed (sav.), çocuğun fitrat üzere doğduğunu anne babasının çocuğu farklı din ve inançlara meylettirdiğini belirtmiştir. Bu husus aile ve sosyal çevrenin çocukta din duygusunun gelişmesinde önemli bir yapı olduğunu göstermektedir. Böylece erken çocukluk dönemlerde çocuğun çevresi ile kuracağı kişisel ilişkilerin niteliği gelecekteki dindarlığı üzerinde etki etmektedir.¹⁹⁰ Din eğitimi sırasında baskılanmış çocuklar bunları dini düşünce süreci açısından olumsuz hatıralara dönüştürebilir. Dine yönelik tüm bu temel duyguların en temel dayanağı ise çocukluğun ilk evresi olan 0-6 yaş dönemidir.¹⁹¹

Okul öncesi din eğitimi faaliyetlerinde çocuklara dini konular, olaylar ve kavramları anlatırken birtakım sıkıntılar yaşamak pekâlâ normaldir. Şüphesiz yaşanan bu sıkıntılar çocuğun yaş ve bilinç gelişim düzeyine bağlı olmakla birlikte bilincin gelişim aşamalarına göre basamak basamak azalma gösterecektir. Ancak bu durum çocuğun doğuştan itibaren bazı nosyonlara sahip olmadığı anlamına gelmez. Örneğin çocuklarda iyilik, dürüstlük, merhametli olmak, özgürlük gibi kavramlar küçük yaştan itibaren zihinlerinde tekamül etmeye başlar. Çocuklarda bu soyut kavramlar küçük yaşlardan itibaren geliyorsa, Allah kavramını da belirli ölçüler ve sınırlar içerisinde anlatmak, bunun eğitimini yapmakta herhangi bir sakınca görünmemektedir.¹⁹²

Çocuk dindarlığının önemli hususlarından biri de dini gelişimin tam oluşmamış, biçimlenmemiş ve yeterli seviyeye ulaşmamış olmasıdır. Çocuğun küçük yaşlarda sağlıklı bir din eğitimi almaması, somut ve soyut kavramların üstünde ondaki var olan kapasitenin doğru

¹⁸⁷ Bk. "Hakka yönelen bir kimse olarak yüzünü dine çevir. Allah'ın insanlar üzerinde yarattığı fitrata sınıksız sarıl. Allah'ın yaratmasında hiçbir değiştirme yoktur. İşte bu dosdoğru dindir. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler." Er-Rûm 30/30.

¹⁸⁸ Hayati Hökelekli, "Fitrat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1996).

¹⁸⁹ Emine Balbay, "Okul Öncesi Din Eğitimde Soyut Kavram Etkinlik Örneklerinin Tahlili", *Mecmua*, (2021), 120.

¹⁹⁰ Balbay, "Okul Öncesi Din Eğitimde Soyut Kavram Etkinlik Örneklerinin Tahlili", 120.

¹⁹¹ Oruç, "Erken Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Teorileri Bağlamında Din Eğitimi", 973.

¹⁹² Özeri, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 140.

yönlendirilmemesine bu da maalesef yetişkinlik sürecinde bazı inanç problemleri ve sapmalara neden olabilir.¹⁹³ Bu nedenle okul öncesi eğitimde değerlerin tam ve doğru olarak kazandırılması büyük önem arz etmektedir. Pek çok bilimsel çalışma yetişkin dindarlığının temellerinin erken çocukluk döneminde atıldığını açıkça ortaya koymaktadır.¹⁹⁴ Bazı araştırmalar erken çocukluk döneminde dinin gerçek yaşam deneyimlerinden bağımsız salt teolojik açıklamalar şeklinde sunulması durumunda ilerleyen yıllarda bireylerin bir çok dini problemle karşılaşabileceğini ortaya koymaktadır. Bu durum özellikle ergenlik döneminde çocukların bütünüyle dinden uzaklaşma gibi bir riskle karşı karşıya kalmalarına neden olabilir.¹⁹⁵

Erken çocukluğun işlem öncesi ve somut işlemler dönemlerinde sağlıklı bir Allah tasavvurunun gelişmesinde takip edilecek din eğitimi yaklaşımı, yöntemi ve içeriğinin oldukça önemli olduğunu söylemek mümkündür.¹⁹⁶ Her biri soyut kavram olan değerlerin okul öncesi dönemde kazandırılması, çocuğun gelişimsel özellikleri dikkate alındığında oldukça iyi organize edilmiş bir yapıyı gerektirdiğini söylemek mümkündür. Bu dönemde değerler eğitimi bireysel, toplumsal ve ahlaki değerlere geniş bir eğitim anlayışı içerisinde bakılarak ayrıca bu dönem çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak ve de tek bir alana değil tüm alanları bir bütün şeklinde değerlendirilerek verilmelidir. Buna binaen iyi bir okul öncesi eğitim programında akademik becerilerin yanında karakter eğitimi, sosyal ve duygusal becerilerin geliştirilmesi ve toplumsal değerlere yer verilmesi gibi hedeflerin yer alması isabetli olacaktır.¹⁹⁷

Okul öncesi değerler eğitiminde önemli bir hususta dini değerlerin çocuklara nasıl verileceği konusudur. Öğrenme-öğretme süreçlerinin etkin olabilmesi uygun yöntem ve tekniğin seçilmesiyle ilişkilidir. Yöntemsiz ve tekniksiz bir öğretimde etkinlikler rastlantıya bırakılmış, iyi niyetli çabalar düzene girmemiş ve eğitim denetim altına alınmamış olur. Değerler eğitiminin ailede başladığını ancak yöntem ve teknik kullanımı noktasında en etkin rol oynayan faktörün öğretmen olduğu söylenebilir.¹⁹⁸ Özellikle okul öncesi din ve değerler eğitiminde kavram öğretiminin bir takım güçlükleri olabilir. Okul öncesi çocuğun bilişsel düzeyine göre kavram tanımı oluşturmak ve genel özelliklerini ortaya koymak dini alana ait soyut kavramların öğretiminde oldukça güçtür. Soyut dini kavramların öğretiminde hangi kavramların öncelikli olduğu ve hangi kavramın birbiri ile ilişkili olarak anlatılması gerektiği

¹⁹³ Mustafa Köylü, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi* (Ankara: Nobel Yayınları, 2017), 140; Kerim Yavuz, *Çocuk ve Din* (İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1994), 150.

¹⁹⁴ Uzun - Köse, "Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri", 307.

¹⁹⁵ Aslıhan Atik, "Çocukluk Dönemi Din Eğitimine Bilimsel Temelli Bir Yaklaşım Denemesi", *Dini Araştırmalar*, (2019), 357; Goldman 1965: 204; Allport, 1962: 26

¹⁹⁶ Mustafa Köylü - Cemil Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi* (Ankara: Nobel Yayınları, 2017), 357.

¹⁹⁷ Uzun - Köse, "Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri", 307.

¹⁹⁸ Akif Akto - Semra Akto, "Okul Öncesi Değerler Eğitiminde Kullanılan Yöntem Ve Teknikler (Nitel Bir Araştırma)", *e-Şarkiyat İlmî Araştırmaları Dergisi/Journal of Oriental Scientific Research (JOSR)*, (2017), 1078.

öğreticinin bilgi ve becerisine bağlıdır. Yetenekleri olsa da soyut kavramlara ait ifadeleri anlama da güçlük yaşayan bu dönem çocuklarına iradeleri dışında bir takım yanlış düşünceler geliştirmelerinin önüne geçilmelidir. Bu dönemde çocuğun kendi zihinsel gelişiminde yapabileceği en iyi şey somut kavramlarla ilişkilendirerek soyut kavramları anlama alt yapısının oluşturulmasıdır.¹⁹⁹ Zira çocuğun ilgisi ve anlama kapasitesinin üzerinde kalan bir din eğitiminin çocuk için bir anlam ifade etmesi beklenilemez.²⁰⁰

Okul öncesi din eğitimi uygulamalarında dikkat edilmesi gereken diğer bir konu ise çocuğun söylenen çoğu şeye inanması, kabul etmesi ve söylenen her şeyi kolayca algılaması sebebiyle onun zihnine baskı yapıp yüklenmemektir. Nitekim din eğitimi ve öğretimi, çocuğun hayatının ilk yıllarında dini ritüelleri bütünü ile doğrudan aktarmak değil; zihin ve ruh kabiliyetlerini geliştirip onu ilahi mesajı anlamaya hazırlamaktır. Çocuğa verilen din eğitimi ile onda var olan tabii dindarlığını tahrip etmeden, köreltmeden dini gelişimine en güzel şekilde destek olunmalıdır. Ayrıca çok hassas bir süreç olan okul öncesi döneminde din eğitimi ve öğretimi yapılırken çocuk, yanlış kullanılan bazı sözcükler ve bazı davranışlarla dine karşı korkutulmamalıdır.²⁰¹

Çocukların dini olgulara yükledikleri anlamlar yetişkinlerden çok farklı olmakla birlikte bunlar yetişkinlik dönemi dindarlığının alt yapısını oluşturmaktadır. Bundan ötürü erken çocukluk döneminde çocuğun sorularını cevapsız bırakmak, dini açıklamalardan kaçınmak yetişkinlik dönemi dini hayatında önemli sorunları ve eksikleri beraberinde getirecektir. Bunun için yapılması gereken, çocuğun sorularını cevapsız bırakmak, dini kavramları ve konuları açıklamaktan kaçınmak değil, aksine onun hissi ve zihinsel durumuna göre hayatla ilişkili, tecrübe odaklı bir din eğitimi vermek ve bu doğrultuda ona rehberlik ederek doğru yönlendirmektir.²⁰²

Erken çocukluk dönemi, din eğitimi açısından oldukça önemli bir dönemdir ve bu dönemde çocuklar temel dini kavramları öğrenirler. Ancak, bu dönemin aynı zamanda en uygun dönem olmadığı da doğrudur. Çünkü çocuklar bu dönemde henüz soyut düşünebilen bir gelişim aşamasındadırlar ve din gibi soyut bir kavramı tam olarak anlayamayabilirler. Ayrıca çocukların din eğitiminde aşırıya kaçılması, zorlama yapılmış hissetmeleri ya da bilgilerin yanlış aktarılması, çocukların din konusunda olumsuz tutumlar geliştirmesine neden olabilir. Bu nedenle, çocukların dini tecrübelerini yaşayabilecekleri ve kavramları anlayabilecekleri yaşlara kadar beklemek daha doğru bir yaklaşım olabilir. Aileler ve eğitimciler çocuklara dini değerleri doğru bir şekilde öğretmek için özen göstermeli ve çocukların dini konularda kendi

¹⁹⁹ Balbay, "Okul Öncesi Din Eğitimde Soyut Kavram Etkinlik Örneklerinin Tahlili", 120.

²⁰⁰ Atık, "Çocukluk Dönemi Din Eğitimine Bilimsel Temelli Bir Yaklaşım Denemesi", 357.

²⁰¹ Mualla Selçuk, "Okul Öncesi Çocukta Dini Duygunun Gelişmesi", *Türk Aile Ansiklopedisi*, 1991, 1/63; Özeri, *Okul Öncesi Din ve Ahlak eğitimi*, 182.

²⁰² Köylü, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 142.

düşüncelerini geliştirmelerine ve kendi yorumlarını yapmalarına izin vermeli ve desteklemelidir.²⁰³

Çocukların dini öğretileri anlaması ve içselleştirmesi için öncelikle belli bir zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim seviyesine ulaşmaları gerekir. Bu nedenle, din eğitiminde çocukların gelişim özelliklerine uygun bir şekilde yaklaşmak ve onların hazırbulunuşluğuna göre öğretim yapmak önemlidir. Aksi takdirde çocuklar, anlamadıkları, içselleştiremedikleri dini öğretileri ezberlemekle yetinirler ve bu da din eğitiminin gerçek amacından sapmasına neden olabilir.²⁰⁴ Sevgi teması, özellikle okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için çok önemlidir. Çocukların duygusal ihtiyaçlarının karşılanması, çocukların öğrenme sürecine daha istekli ve meraklı bir şekilde katılmalarını sağlar. Aynı zamanda, çocukların sanatsal aktivitelerle desteklenmesi, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirir ve çocukların öğrenme sürecinde aktif bir rol almalarını sağlar. Çocukların merak duygusunun canlı tutulması da onların öğrenme sürecine aktif katılmalarını sağlar. Bu nedenle, dini öğrenme sürecinde de bu prensipler dikkate alınmalı ve çocukların duygusal ihtiyaçlarına, yaratıcı düşünme becerilerine ve merak duygularına önem verilmelidir.²⁰⁵

Doğru bir Allah inancının öğretimi, sadece kavramlar ve değerlerin öğretilmesi ile sınırlı kalmamalı, aynı zamanda örnek davranışlarla da desteklenmelidir. Çocukların gözlem yoluyla öğrendiği davranışlar, onların Allah inancını benimsemelerinde etkili olabilir. Bu nedenle, çocukların doğru örnekleri takip etmesine olanak sağlayacak aile, toplum ve okul ortamları da önemlidir. Ayrıca, çocukların Allah'ın varlığı ve gücü konusunda merak duyması, sorular sorması normal bir davranıştır. Bu sorulara cevap verirken, çocukların seviyesine uygun bir dil kullanarak anlaşılır ve net cevaplar vermeye özen göstermek gerekir. Çocukların sorularına yanıt verirken, onların düşüncelerini ve hislerini ciddiye almak, onları anlamak ve dinlemek de önemlidir. Sonuç olarak, çocuklara Allah inancının doğru şekilde öğretilmesi için sevgi temalı bir yaklaşım benimsenmeli, değerlerin öğretiminde farklı yöntemler kullanılmalı, örnek davranışlar sergilenmeli, sorulara açık ve anlaşılır cevaplar verilmeli ve çocukların düşünceleri ve hisleri dikkate alınmalıdır.²⁰⁶ Tam tersi bir yol tercih edilerek çocuğa korkutan, ceza veren bir Allah anlatımının çocukta olumsuz etkiler yaratacağını söyleyebiliriz.²⁰⁷

Okul öncesi dönemde din eğitimi alanı için özel olarak geliştirilmiş öğretim yöntemleri, materyalleri ve etkinlikleri kullanmak, çocuğun öğrenme sürecini daha keyifli hale getirebilir ve öğrenme etkinliğini artırabilir. Ancak, bu yöntemlerin felsefi alt yapıları da önemlidir.

²⁰³ Mualla Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler* (Ankara: TDV Yayınları, 1991), 75-76.

²⁰⁴ Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, 39-42.

²⁰⁵ Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, 93.

²⁰⁶ Mustafa Köylü, "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45/2 (2004), 152.

²⁰⁷ Nurşen Olcayyuberdı, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.(İstanbul ör.)* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Temel İslam Bilimleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019), 32.

Çocuğun dine, değerlere, yaşadığı toplumun kültürüne karşı olumlu bir tutum kazanması için aile ortamından başlayarak eğitime ihtiyaç duyulduğu bir gerçektir. Bu eğitim çocuğun aile bireyleriyle özdeşim kurabileceği, onları taklit edebileceği doğal yaşantı ortamlarında gerçekleştirilebileceği gibi okul öncesi dönemi eğitimiyle, etkinliklerle, akran eğitimi ile zenginleştirilmiş bir ortamla da desteklenebilir. Bu anlamda okul öncesi din eğitimi alanı için çeşitli öğretim yöntemleri, teknikleri, materyalleri ve etkinlikleri geliştirmeye ihtiyaç duyulduğunu söyleyebiliriz. Bu ihtiyacı karşılayacak eğitim modellerinin felsefi alt yapılarının incelenmesi ve hangi dinin eğitimi için ele alınıyorsa o dinin temel prensipleri açısından uygunluğunun değerlendirilmesi de önem arz etmektedir. Ayrıca, çocukların yaş gruplarına ve gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Bu nedenle, din eğitiminde kullanılacak materyallerin ve etkinliklerin seçimi, iyi bir planlama, hazırlık ve değerlendirme süreci gerektirir.²⁰⁸

1.2.3. Montessori yaklaşımı ile okul öncesi din ve değerler eğitiminin temellendirilmesi

Araştırmamızın önemli bir nüvesini oluşturan bu başlık altında çalışmamızın amacını ortaya koyan din ve değerler sahasına ait somut ya da soyut kavramların Montessori yaklaşımı merkezinde verilmesinin imkanını diğer bir ifadeyle okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımının uygunluğunu teorik planda ortaya koymaya çalışacağız. Bu meyanda öncelikle Maria Montessori'nin şahsı ve yaklaşımı açısından din ile ilişkisi ortaya konulacaktır. İslam din ve değerler eğitimi ile Montessori yaklaşımının benzerlikleri ve temel ilkeleri arasındaki ilişki ekseninde Montessori yaklaşımının okul öncesi din ve değerler eğitimine uygunluğu temellendirilecektir.

Eğitim ile ilgili teorik görüşler dikkate alındığında düşünürlerin ve eğitimcilerin hemen her devirde çocuğun gelişim özellikleri ve bu özelliklere uygun eğitimi arama çabalarında dini referanslara ve örneklere yer verdikleri görülmektedir. 209 17. yüzyılın en önemli düşünürlerinden biri olan Comenius'a göre²¹⁰ "insan, kendi içinde tanrısal özellikler taşır ve iyi olarak dünyaya gelir. Eğitimin görevi insandaki bu tanrısal iyi özellikleri geliştirmektir. Eğitim; özgürlük, neşe ve zevk içeren, pozitif öğrenme tecrübelerinden oluşmaktadır".²¹¹ Yirminci yüzyılın ilk yıllarında ise İtalya'da M. Montessori ve Reggio Emilia, orta Avrupa'da R. Steiner, Fransa'da C. Freinet ve ABD'de J. Dewey gibi eğitimciler her biri birbirinden farklı olan, ancak hepsi bireyin doğal gelişim sürecine saygılı, karmaşık öğrenme ve öğretme yaklaşımları

²⁰⁸ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.*(İstanbul ör.), 32.

²⁰⁹ Oktay, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, 43.

²¹⁰ Comenius, erken çocukluk döneminde çocuğun en iyi öğrenme yönteminin nesnelere dokunarak, görerek ve deneyerek öğrenme olduğunu düşünür. Bu nedenle, çocuğun erken yaşlardan itibaren somut nesnelere maruz kalarak öğrenme tecrübesi kazanması gerektiğini savunur. Ayrıca, bu süreçte çocuğun annesiyle birlikte olmasının önemini vurgular ve aileye de büyük bir rol düştüğünü belirtir.. Bk. Oktay, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, 46.

²¹¹ Oktay, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, 46.

geliştirmişlerdir. Freinet ve Dewey gibi eğitimciler ise öğrencilerin öğrenme sürecinde aktif olarak yer alması gerektiğini savunmuşlar ve öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunan öğrenme yaklaşımlarını benimsemişlerdir.²¹² Erken çocukluk dönemi ile ilgili yapılan akademik yayınlar incelendiğinde yaklaşımlardan özellikle Dewey, Montessori, Waldorf ve Reggio Emilia yaklaşımlarının eğitim programları, felsefesi, öğretmen yetiştirme sistemleri vb. gibi başlıklar içerdiği görülmektedir.²¹³

Maria Montessori, her ne kadar kendi eğitim metodunda dini referanslara ve örneklere yer verse de din eğitim ve öğretimini doğrudan ele almamıştır. Ancak kendisini, “Tanrı’nın, çocuğun içine koyduğu dini ve bilimsel gerçekliği, gerçek insan ruhunu araştıran bir bilim insanı” olarak tanımladığı aktarılmaktadır.²¹⁴ Montessori’nin din ile ilgili görüşlerini belirttiği birkaç kaynak bulunmaktadır. Kramer, Montessori’nin, ilkin 1922 yılında Barselona’daki din eğitimi uygulamalarını ele aldığı, “Bambini Viventi Nella Chiesa” adlı kitabı kaleme aldığını belirtmiştir. Daha sonra 1929’da E. M. Standing editörlüğünde, M. Montessori’nin ve diğerlerinin yazılarından oluşan “The child in The Church” kitabını, 1931’de “The Life in Christ (La Vita di Cristo)”, 1932’de ise “The Mass Explain to Children” adlı çalışmanın yayınlandığını belirtmiştir.²¹⁵

The Child the Church kitabında Montessori, kendi eğitim metodunun Katolik din eğitimine uygulanmasından bahsetmiştir.²¹⁶ Kendisinin Katolik olması yanında, 1899’da Mademe Blavatsky tarafından başlatılan para-masonik bir topluluk olarak tanımlanan, “The Sophical Society” adlı organizasyona katıldığı da bahsedilmektedir. İlgili topluluğun akılcı dindarlık prensibine dayalı sosyal faaliyetler ve çocuk eğitimi alanlarında çalışan kadınlardan oluşan gizli bir topluluk olduğundan bahsedilmektedir.²¹⁷

Montessori eğitim yaklaşımı, her ne kadar ilk planda seküler bir yaklaşım olarak algılansa da, eserlerinde din, tanrı sevgisi, tinsellik, değerler eğitimi, doğaüstü ve kozmik gibi kavramlarla karşılaşmaktadır. Bundan dolayı Montessori eğitim yaklaşımının kapalı bir din eğitimi içerdiğini söylemek mümkündür.²¹⁸ Montessori, Çocuklar Evi’nde anlatılanlarla din eğitimi arasında bütünsel olarak bir paralelliğin olduğunu ifade eder. Kendisi burada ki amacının ise çocuğa dış dünyanın gerçekleri ile teması kadar doğaüstü yaşamın gerçekleri ile de barışık

²¹² S. Dünder, *Alternatif Eğitimin Felsefi Temelleri ve Alternatif Okullardaki Uygulamalar* (Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007), 21.

²¹³ Sevil Kalıpçı, *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Uygulamalarında Benimsedikleri Eğitimsel Yaklaşımları Belirleme* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008), 13.

²¹⁴ Rita Kramer, *Maria Montessori A Biography* (New York: Diversion Books, 1965), 171.

²¹⁵ Kramer, *Maria Montessori A Biography*, 1965, 171.

²¹⁶ Arslan, “Montessori Yaklaşımı”, 70.

²¹⁷ Renatho Foschi, “Science and Culture around the Montessori’s First Children House in Rome (1907-1915)”, *Journal of the History of the Behavioral Sciences* 44/3, (Summer 2008), s.241.

²¹⁸ Yurdağul - Şanver, “İslâm Din Eğitiminde Montessori Modelinin Uygulanabilirliği Üzerine”, 29.

olması gerektiğini ve ikisi arasında olması gereken bağlantıyı kurması gerektiğini göstermek olduğunu söyler.²¹⁹

Montessori ve İslam eğitim sistemi arasındaki ortak yönlerden bir diğeri ise öğrencinin özgür iradesine saygı göstermeleridir. Montessori eğitiminde çocuklar özgür iradeleri ile kendi öğrenme yolculuklarına yön verirler ve kendi hızlarına göre ilerlerler. İslam eğitiminde de öğrencilerin özgür iradesine saygı gösterilir ve öğrencilere özgürce öğrenme imkanı sunulur. Her iki yaklaşım da bireysel öğrenme ihtiyaçlarına önem verirler ve öğrencilerin kendilerini keşfetmelerini, özgüvenlerini artırmalarını hedeflerler. İslam peygamberi Hz. Muhammed de peygamberlik verilmeden önce Hira mağarasında sık sık yalnız kalması, kendi iç dünyasını, duygularını istek ve arzularını muhasebe etmesi, iç alemini tanımaya çalışması bunun bariz örneğidir.²²⁰

Montessori yaklaşımının temel prensipleri diyebileceğimiz insanın doğası, özgürlük ve tecrübe kavramlarının İslam din eğitimindeki varlığından söz etmek mümkündür. İslam ve Montessori sistemleri arasındaki dikkat çeken benzerlik her iki sistemde eğitimde insan doğasını göz önünde bulundurmalarıdır. Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette Allah Teala insanı yönlendirirken onun doğasını da dikkate aldığını görmek mümkündür. Hz. Peygamberin "Her doğan çocuk İslam fitratı üzere (temiz ve günahsız olarak, tevhide meyilli bir şekilde) doğar..."²²¹ hadis-i şerifinde de insan doğasının fitrat üzere inşa edildiği belirtilmiştir. Aynı şekilde Montessori yaklaşımında da insanın doğası ve başka canlılardan ayırımından bahsedilmektedir. Her iki sistem de insanı, akıl, irade, nutk ve duygularla diğer canlılardan ayırarak, varlıkların en üstünü olarak insandan övgüyle bahsetmiş ve insanı her şeyin en iyisine ve güzeline layık görmüştür.²²² Montessori modelinde çocuğun biyolojik ve ruhsal gelişimi dikkate alınmaktadır. İnsanın yaratılıştan getirdiği potansiyeli kendisinin keşfetmesine imkan veren Montessori yaklaşımında insanın doğasında var olan öze yönelme vurgusu mevcuttur. Montessori modeline göre düzenlenen eğitim ortamı çocuğun doğasına göre organize edilmeli, fiziksel ve ruhsal yaratılışı göz ardı edilmemeli ve birey kendi doğasına uygun hale getirilmelidir.²²³

"Hiçbir baba çocuğuna güzel ahlaktan daha hayırlı bir miras bırakmamıştır" diyen Allah Rasülünün ortaya koyduğu temel İslami eğitim modeline Montessori, "Tanrı çocuk aracılığı ile yetişkinleri olgunlaştırır"²²⁴ sözüyle sanki atıf yapmıştır. Diğer yandan Montessori, "İyi

²¹⁹ Montessori, *Çocuğun Keşfi*.

²²⁰ Lamia Mustafayeva, *Montessori Eğitim Sistemi ve İslam Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması* (Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2020), 74; Mehmet Emin Ay, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım* (İstanbul: Timaş Yayınları, 1998), 119.

²²¹ Buhari, Cenaiz, 92

²²² Mustafayeva, *Montessori Eğitim Sistemi ve İslam Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması*, 72.

²²³ Durakoğlu, *Maria Montessori'ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 70.

²²⁴ Maria Montessori, *God and the Child* (<https://www.goodreads.com/book/show/33239975-god-and-the-child>, ts.), 22.(Erişim: 01.02.2021)

yönetilen Montessori sınıflarında çocukların kutsal ve ilahi şeylere karşı ne kadar kayda değer bir duyarlılığa sahip olduklarını biliyoruz ve sık sık kendimizi beklenmedik olayların içerisinde buluyoruz”²²⁵ sözüyle din ve değerler eğitimine verdiği önemi ortaya koymuştur.

İslam Eğitim tarihine baktığımızda da İslami din eğitimi ile Montessori yaklaşımının temel özellikleriyle örtüştüğünü görebiliriz. Farabi’ye göre eğitimin gayesi, mutluluğu bulmak ve bireyi toplumda faydalı hale getirmektir. Çocuklarda eğitim yöntemi olarak ise kolaydan zora doğru gidilmesi gerektiğini söyleyerek Eğitim bilimi açısından mühim bir kuralı ortaya çıkarmıştır. Ayrıca eğitimde kademeli yaklaştırma metodu ile hareket etmesi gerektiğini belirtmiştir.²²⁶

İbn-i Sina ise tıp alanında olduğu gibi eğitimle ilgili bir takım görüşleri de Batıyı etkileyerek 18. Yüzyıldan itibaren bilhassa Rousseau’dan sonra gelişen “yeni eğitim” modelini başlatan ve geliştiren eğitimcilere kaynak olduğu söylenebilir. İbn-i Sina özellikle hangi sınıf ve statüde olursa olsun her çocuğun mutlaka eğitilmesi gerektiğini söylemiştir. Ayrıca eğitimde oyuna da dikkat çeken İbn-i Sina, oyun çocuğun normal bir faaliyetidir. Oyun sırasında çocuğa davranış özgürlüğü verilmelidir ki ondaki kabiliyetler ortaya çıksın. Eğer çocuğu oyunda mahrum bırakıp tamamen kitaplar ile baş başa bırakırsanız bu durum zihinsel ve bedensel gelişime engeller olur. Bu sözleriyle çocukluk çağlarında oyunu zaruri gören İbn-i Sina, baskı ile eğitim yöntemini de eleştirmiştir. Deneme, gözleme ve nedenleri araştırmaya dayalı bir eğitim-öğretim programı önermektedir.²²⁷

Montessori modelinin birçok ilkesi İslam eğitiminin amaçları ile paralellik göstermektedir. Örneğin, Montessori modelinde özgürlük, sorumluluk, işbirliği ve bağımsızlık gibi değerler önemlidir ve bu değerler İslam’ın öğretileriyle uyumludur. Ayrıca, Montessori modelinde çocukların kendi hızında ve ilgi alanlarında öğrenmesi teşvik edilirken, İslam eğitiminde de öğrenme süreci kişisel gelişim ve ilgi alanlarına göre şekillenir. Bu nedenle, Montessori modeli İslam eğitiminde bir seçenek olarak düşünülebilir ve din eğitimcileri tarafından uygulanabilir.²²⁸

İslam eğitiminde de zihin, kalp ve nefis kavramları önemli bir yer tutar ve bu kavramlar insanın davranışlarını yöneten sistemler olarak kabul edilir. İslam eğitiminde, bilgi, amel ve ihlas kavramlarına odaklanılır. Bilgi zihin eğitimi, amel davranışların eğitimi, ihlas ise kalp ve nefis eğitimi ifade eder. Bu şekilde, İslam eğitimi de Montessori eğitimine benzer bir yaklaşım sergiler ve insanın tüm yönlerinin eğitimi hedefler. Her iki yaklaşım da çocukların kendi

²²⁵ Montessori, *God and the Child*, 10.

²²⁶ Özeri, *Okul Öncesi Din ve Ahlak eğitimi*, 98; Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993’e)*, 21.

²²⁷ Abdurrahman Dodurgalı, *İbni Sina Felsefesinde Eğitim* (İstanbul: M.Ü.İlahiyat Fak. Vakfı Yay., 1995), 158.

²²⁸ Mustafayeva, *Montessori Eğitim Sistemi ve İslam Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması*; Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.*(İstanbul ör.), 45.

öğrenme süreçlerini keşfetmelerine olanak tanıyarak özgüvenlerini geliştirir ve kendi potansiyellerini keşfetmelerine yardımcı olur.²²⁹

Montessori eğitiminde çocukların özgür seçim yapmalarıyla birlikte sorumluluk almayı da öğrenmeleri hedeflenir. Özgür seçimler yapmak, çocukların kendilerini keşfetmeleri, ilgi alanlarını belirlemeleri ve öğrenme sürecine aktif katılımları sağlar. Ancak özgürlük kavramı sınırsız değildir, çocuklara belirli sınırlar ve kurallar konulur.²³⁰ Bu sınırlar, çocukların diğer insanlara saygı duymayı ve toplum içinde uyumlu bir şekilde yaşamayı öğrenmelerini sağlar. Özgürlük ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki, Montessori eğitimi gibi alternatif eğitim modellerinde de önemli bir yer tutar.²³¹

Özgürlük kavramını din eğitimi ve Montessori modeli açısından incelerken; insanın varoluş serüveninin gerçekleşebilmesi için özgürlüğün bir ön şart ve iç motivasyon olarak kabul gördüğü söylenebilir. Bu durumda dinin ve eğitimin beklentisi olan iyi, ahlaklı insana ulaşabilmek için kişinin kendisinin başarmasına imkân sağlamak ve onu özgür bırakmak, insanın yaratılış potansiyelini açığa çıkarmasına da yardımcı olabileceği dikkate alınabilir.²³²

Montessori yaklaşımında çocuğun öğrenme sürecinde aktif olarak yer alması ve kendi öğrenme hedeflerini belirlemesi önemlidir. Bu sayede çocuk, öğrenmeye karşı bir tutum geliştirir ve kendi öğrenme sürecini yönetir. Böylece öğrenme süreci, sadece bilgi almanın ötesinde, aynı zamanda kişisel gelişim ve özgüven kazanımı için bir fırsat haline gelir. Montessori eğitim yaklaşımında öğretmen, çocukların öğrenme sürecine rehberlik eder ve öğrenmeleri için gerekli olan kaynakları sunar, ancak öğrenme sürecini tamamen çocuğun kendi yönelimi ve isteği doğrultusunda ilerletir.²³³

Tecrübeye dayalı öğrenme, Montessori eğitiminde olduğu gibi din eğitiminde de önemli bir yer tutar. Bu yöntemde, bireyin yaşayarak öğrenmesi ve kendi tecrübeleri sonucu dini kavramları anlaması hedeflenir. Bu sebeple, çocukların dini ritüelleri yaşamasına ve öğrenmesine imkân tanınması önemlidir. Bu sayede çocuklar, sadece kitaplardan öğrenme değil, gerçek hayatta deneyimleyerek öğrenme fırsatı da bulurlar. Ayrıca, çocuklara yönelik din eğitiminde materyallerin kullanımı da önemlidir. Örneğin, Kur'an-ı Kerim'in anlaşılır bir şekilde sunulduğu, çocukların anlayabileceği dil ve seviyede materyaller kullanarak din eğitimi vermek, çocukların dini anlamalarına ve kavramları daha kolay öğrenmelerine yardımcı olacaktır.²³⁴

²²⁹ Ebu Davud, Salat, 367.

²³⁰ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.(İstanbul ör.)*, 41.

²³¹ Emel Çakıroğlu Wilbrant, *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitim Sanatı* (İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2011), 130.

²³² Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.(İstanbul ör.)*, 42.

²³³ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.(İstanbul ör.)*, 43.

²³⁴ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.(İstanbul ör.)*, 43.

Din ve değerler eğitiminde sadece teorik bilgi vermek yeterli değildir. Çocukların, dinî değerlerin hayatlarına nasıl entegre edileceğini anlamaları için deneyimleme fırsatlarına ihtiyaçları vardır. Bu fırsatlar, çocukların bilgi ve kavramları daha iyi anlamalarına ve anlamlı bir şekilde uygulamalarına yardımcı olabilir. Bu nedenle, din eğitiminde tecrübe edilebilir alanlar oluşturmak, çocukların dinî yaşantılarını zenginleştirebilir ve onların dinî bilgi ve uygulamalarını daha kalıcı hale getirebilir.²³⁵ Okul öncesi çocukları için drama, tiyatro ve oyunlar gibi öğretim metotları kullanılarak din ve değerler eğitimi için gerçek yaşantı ortamları oluşturmak onların kazanımlarına büyük katkı sağlayacaktır. Montessori modeli gibi tecrübe odaklı bir yaklaşım, din eğitimi ve değerler eğitimi için de oldukça etkilidir. Çocukların gerçek yaşantılarında karşılaştıkları durumlar, uygulamalar, ritüeller ve ibadetler, onların dinî ve ahlakî gelişimlerine katkı sağlar. Bu nedenle, eğitim ortamında çocuklara gerçek yaşantıları yansıtan materyaller ve deneyimleme fırsatları sunmak, öğrenme sürecini daha etkili hale getirir. Eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirme de önemlidir ancak sadece bu faktörlere odaklanmak yerine, çocukların gerçek yaşantılarından öğrenmelerine imkân tanımak, onların öğrenme isteklerini ve meraklarını canlı tutar ve öğrenme sürecini daha eğlenceli ve anlamlı hale getirir.²³⁶

Montessori modelinde belirli bir dinin öğretimi olmaması, çocuğun kendi dinini öğrenmesi önünde bir engel olabilir. Ancak bu durum, çocukların dinle ilgilenmesinin engellenmesi anlamına gelmez. Montessori modelinde evrensel ahlak anlayışının benimsenmesi, çocukların diğer din ve kültürleri anlamalarını ve takdir etmelerini sağlar. Ayrıca, çocukların dini kavramları tam olarak anlayamamasalar da, dinle ilgilenmeleri ve yetişkinlerin dini faaliyetleri ile yakından ilgilenmeleri, çocukların dini değerleri öğrenmelerine ve anlamalarına yardımcı olabilir. Bu nedenle, Montessori modeli din eğitimi için uygun bir model olabilir, ancak çocukların kendi dinleri ile ilgili tecrübelerinin yaşanması da önemlidir. Montessori eğitim felsefesinde doğrudan belirli bir dinin anlatımının olmaması, dinler-üstü bir ahlak eğitiminin olması çocuğun kendi dinine dair tecrübelerinin eksik kalması anlamına gelebilir. Çünkü çocuğun dini duygusunun uyanması ve dini öğrenmelerinde, içinde bulunduğu ortam özellikle de eğitim ortamının etkisi büyüktür. Çünkü çocuğun eğitim ortamında kendi dininin kavramlarını duyma, tecrübelerini yaşama imkânı bulması onun dine dair duygularını büyük oranda etkilemektedir.²³⁷

Montessori eğitim yaklaşımı ve İslam'ın birçok ortak noktası vardır. Her ikisi de çocuğun bireysel özelliklerine ve ihtiyaçlarına önem verirler. Her ikisi de çocukların özgüvenlerini ve özsaygılarını geliştirmeye çalışırlar. Ayrıca her ikisi de çocukların kendilerine, başkalarına ve çevrelerine saygı duymasını öğretmeye çalışırlar. Bu nedenle, Montessori eğitim yaklaşımının

²³⁵ M. Akif Kılavuz ve Hüseyin Yılmaz, "Örgün ve Yaygın Eğitimde Öğrenenlerin İhtiyaçları Doğrultusunda Din Eğitimi ve Öğretimi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt. 18, Sayı. 2, (2009), s. 128-129.

²³⁶ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.* (İstanbul ör.), 45.

²³⁷ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.* (İstanbul ör.), 47.

din ve değerler eğitimi için uygun bir eğitim yaklaşımı olduğunu söylemek mümkündür.²³⁸ Ahlak ve değerler eğitiminin önemsendiği Montessori okullarında, derslerin varlığı ve uygulanışıyla ilgi farklılıklar mevcuttur. Dinle ilgili dersler bazı okulların müfredatında bağımsız bir ders olarak yer almaz. Bunun yanı sıra Montessori modelinde yer alan kozmik eğitim uygulamalarının dinsel bir karakter taşıdığı söylenebilir. Ayrıca karakter eğitimi, değerler eğitimi, ahlak eğitimi de Montessori pedagojisi müfredatlarında bulunmaktadır.²³⁹ Montessori pedagojisiyle eğitim veren okullarda değerler eğitimi ve ahlaki gelişim, sadece doğrudan bir ders olarak değil, tüm derslerin içinde ve günlük etkinliklerin planlamasında da yer almaktadır. Bu yaklaşım, Montessori eğitiminin temel felsefesi olan öğrenmenin bütüncül olması ilkesine dayanmaktadır. Montessori eğitim programı, çocukların kişisel ve sosyal gelişimlerine önem verirken aynı zamanda onların değerler ve ahlaki gelişimlerini de desteklemeyi amaçlar. Bu nedenle, öğrencilerin ahlaki gelişimlerini destekleyen ve değerler eğitimine önem veren öğretmenler tarafından eğitim verilirler.²⁴⁰

Montessori eğitim modeli, İtalyan bir Katolik olan Dr. Maria Montessori tarafından geliştirilmiş olsa da, dinler-üstü bir yaklaşımı benimser. Bu nedenle, farklı dinlere mensup çocuklar için uygun bir eğitim modeli olarak görülebilir. Ancak, bir dinin kültürel normlarına sahip olan çocuklar için bu modelin kabul edilmesi zor olabilir. Bu durumda, ebeveynlerin ve eğitimcilerin çocukların kültürlerine uygun bir eğitim vermek için ek çalışmalar yapmaları gerekebilir. Ayrıca, çocukların kendilerine özgü dinî inançları ve kültürel kimlikleri olduğunu anlamak ve saygı duymak önemlidir. Bu nedenle, Montessori eğitim modeli kullanıldığında, çocukların dini ve kültürel farklılıklarına saygı gösterilmesi ve bu farklılıkların dikkate alınması önemlidir.²⁴¹

Bu kısa temellendirmenin ardından belirtmek isteriz ki; Montessori yaklaşımı ile İslam'ın temel ilkelerinin uyumluluk göstermekte olması ve Montessori yaklaşımı ile İslami değerler alanına ait bazı prensiplerin örtüşmesi, genel anlamda Montessori eğitim yaklaşımı ile İslami din ve değerler eğitimi uygulamanın imkanını temellendirmektedir. Montessori yaklaşımının daha etkili olduğu söylenebilir. Diğer yandan bu yaklaşımdan özellikle okul öncesi din ve değerler eğitiminde soyut kavramların günümüz kuşağına aktarılmasında yöntem olarak yararlanmanın gerekli kazanımların sağlanması bağlamında güçlü bir potansiyele sahip olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu noktada üzerinde durulması gereken şey günümüzde özellikle Montessori yaklaşımı ile eğitim veren kurumlar tarafından da beyan edildiği üzere bu yaklaşımla okul öncesi din ve değerler eğitimi vermenin önündeki en büyük problem materyal temini konusunda yaşanacak sıkıntılardır. Bu durum okul öncesi din ve

²³⁸ Montessori, *Çocuğun Keşfi*, 337; Özgür Erakkuş - Mehmet Şanver, "Montessori Okullarında Temel Eğitimde Din ve Değerler Eğitimiyle İlgili Dersler", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 29/2 (29 Aralık 2016), 431-444.

²³⁹ Montessori, *Çocuğun Keşfi*, 344; Erakkuş - Şanver, "Montessori Okullarında Temel Eğitimde Din ve Değerler Eğitimiyle İlgili Dersler", 67.

²⁴⁰ Mehmet Zeki Aydın, "Okulda Değerler Eğitimi", *Eğitime Bakış*, Yıl. 6, Sayı. 18, (Ekim 2010), s. 4; Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.* (İstanbul ör.), 27.

²⁴¹ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.* (İstanbul ör.), 47.

değerler eğitiminde Montessori yaklaşımının uygulanmasında materyal geliştirmenin taşıdığı önemi ortaya çıkarmaktadır. Zira bu konuda din eğitime yönelik tasarlanan bazı materyaller dışında Montessori modeline uygun materyal bulamak mümkün gözükmemektedir. Ayrıca, Montessori modeli ile İslam din eğitimi için tasarlanmış materyallerin üretimi ve dağıtımı da sınırlı olabilir. Bu materyallerin tasarımı ve üretimi oldukça uzmanlık gerektirir ve sınırlı sayıda üretici tarafından gerçekleştirilebilir. Ülkemizde bu tür materyallerin üretimi ve dağıtımı yapan firmaların sayısı da sınırlıdır. Bu sebeplerden dolayı, Türkiye'de Montessori eğitim yaklaşımı ile İslam din eğitimi vermek isteyen okulların bu tür materyallere erişim konusunda zorluklarla karşılaşabileceği söylenebilir. Ancak, okullar kendi materyallerini tasarlayarak ve imal ederek de Montessori modeli ile İslam din eğitimi başarıyla uygulayabilirler.²⁴²

Bu bölümde teorik planda ilgili yaklaşımın uygunluğunu ortaya koysak da pratikte bu uygunluğun tespiti Montessori yaklaşımına ait materyal tasarımlarının okul öncesi din ve değerler eğitimi sınıfında uygulanmasına dayanacaktır. Bu uygulanabilirliğin sağlanması adına geliştirdiğimiz materyallerden ve bu materyallerin Montessori yaklaşımı ile ilişkisinden bir sonraki bölümde bahsedilecektir.

²⁴² Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.(İstanbul ör.)*, 76-77.

2. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DİN VE DEĞERLER EĞİTİMİNDE MONTESSORİ MATERYALLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE UYGULANMASI

2.1. Montessori Eğitim Materyalleri ve Özellikleri

Çocuğun eğilimlerini dışa yansıtabileceği ve zihinsel ihtiyaçlarını giderebileceği elverişli bir çevre onun gelişimini destekleyecektir. Montessori eğitimi çocuğun kendisini bulunduğu ortamda güvende hissederek özgürce hareket edebileceği, çocuğun zihinsel ve bedensel gelişimlerine uygun materyaller ile hazırlanmış bir ortamda verilir. Bu ortam ve materyaller hazırlanırken çocuğun sadece boyutuna ve gücüne değil, çocuğun içinde yaşadığı çevreye, sahip olduğu kültürüne ve değerlerine de uygun olmasına özen gösterilir.

Bu hazırlanmış ortamda materyaller çocuğa basitten karmaşığa doğru sunulur. Örneğin; el yıkama alışkanlığı kazanmamış çocuğa toz alma ya da ayakkabı boyama etkinliği sunulmaz. Çocuk kendine uygun olan materyali kullandıktan sonra onu aldığı yere aldığı şekilde koyar. Bu şekilde kendisinden sonra çalışacak arkadaşının hakkına ve bulunduğu ortama saygı duymayı öğrenir.

Bir Montessori sınıfında materyallerin özellikleri ve sınıf ortamının düzeni aşağıdaki sıraladığımız maddeler şeklindedir:

1. Materyaller raflarda soldan sağa, basitten karmaşığa ve renklerin tanıtıcı özelliklerine göre yerleştirilir.
2. Materyallerin çocuklar için çekiciliğine, temizliğine sağlıklı olmasına ve renk uyumuna dikkat edilir.
3. Kaybolan bir materyal parçasının mutlaka tamamlanması ve bu eksik parça tedarik edilene kadar söz konusu materyalin kullanımdan kaldırılması.
4. Her bir materyalden sadece birer adet bulundurulur. Bunun nedeni ise çocuğa sabretme, doğru karar verme, bekleme ve paylaşma gibi değerlerin kazandırılması.
5. Bu sınıfta öğretmen ortamın hem mimarı hem de bir parçası olarak materyallere hakim olması ve davranışlarında net olması çok önemlidir.
6. Montessori materyalleri ile donatılmış çevrede çocuk, hayatla ilişkiler kurar. (Ortam çocuğun yaşadığı çevreye uygun hazırlanır.)
7. Çocuk, deneyimleri bizzat yaparak edinir.
8. Seçilen oyunların materyaller ile çocuğun kazandığı becerilerini pekiştirici olmasına önem gösterilir.

9. Çevrede steril bir ortam sağlanması için, kullanılan ortamın gereksiz eşyalar ile dolu olmamasına dikkat edilir.
10. Ortamın hazırlanması esnasında materyallerin çocuğun rahatlıkla ulaşabileceği ve dikkatin polarizasyonu için anlık hareketliliğine imkan verecek şekilde olması gereklidir.

Bu maddelere göre hazırlanmış bir ortamda çocukta şu beceriler gözlemlenir:

1. Çocuğun materyallerin özellikleri sonucunda duyu organları hassaslaşır.
2. Kendi yeteneklerini keşfederek geliştirmeyi öğrenir.
3. Kendi sınırlarını bilir ve aynı ortamı paylaştığı arkadaşlarında sınırlarına da saygı çerçevesinde yaklaşır.
4. Çocuk materyal kullanırken deneme yanılma yöntemiyle hareket eder. Bunu yaparken farkında olarak ve ya olmadan yapacağı bir çalışmanın sonuca ulaşmasında gerekli olan bir öncekinin bir sonrakini gerçekleştirebileceği ve ya yok edebileceği gibi mantık örgüsüne konu olabilecek bir yöntemi kavramış olur.
5. Çocuğun çalışmasında ona seçme özgürlüğü tanıyarak çocuğun hür iradesine bağlı değerleri kullanmasında katkı sağlar.
6. Sınıfta Montessori materyallerinin sınırlı sayıda olması çocuğun düzenli ruhunun zorlanarak karışmamasını veya çevreden aldığı karışık duyumları düzene koymasında yardımcıdır. Bu özellik öğrenme ve odaklanma sorunu yaşayan çocuklar için oldukça gereklidir. Ayrıca çocuk bu şekilde uzlaşmayı, paylaşmayı, uyumlu olmayı, sabretmeyi, fikir edinmeyi ve planlı çalışmayı öğrenecektir.
7. Materyallerin çocuklara kazandırdığı bir diğer özellik ise, çalışırken hata yapıp yapılmadığı kontrol edilmemesidir ki, bununla çocuk yetişkinlerden bağımsızlaşmaya ulaşarak özgüven duygusu gelişir. Ayrıca objektif olma ve karar verme yeterliliğinin de gelişmesi sağlanır.²⁴³

2.2. Okul Öncesi Eğitimde Montessori Materyalleri

Genel anlamda Montessori sınıfı, beş temel alan üzerinden oluşur: Günlük yaşam materyalleri, duysal gelişim materyalleri, kozmik eğitim materyalleri, matematik etkinlik materyalleri ve dil bilgisi materyalleri. Her bir alandaki materyalleri çocukların kendileri seçip, seçtikleri materyal üzerine çalışıp, tamamladıktan sonra arkadaşlarının kullanabilmesi için raflarına yerleştirebilecekleri çalışmalar vardır.²⁴⁴

²⁴³ Emel Çakıroğlu Wilbrant, Çocuk Eğitim Sanatı, sistem yayıncılık, 2. Baskı, 2011

²⁴⁴ Eisler - Cebeci, *Montessori Çılgınlığı*, 118.

2.2.1. Günlük yaşam materyalleri

Günlük yaşam materyallerinin amacı, çocuğun evde gelişmeye başlamış olan çevre üzerinde Montessori materyalleri ile denetim sürecini devam ettirmektir. Çocuk henüz yürümeye başlamadan evindeki yaşam alanını ve bu yaşam içerisinde var olan insanları bilinçdışı özümsemeye başlar. Hareket etmeye başladığında ise tek başına bir şeyler yaparak evdeki yaşama katkı sağlaması önemlidir. Çocuktaki bu gelişim okulda da günlük yaşam ve bakım materyalleri ile sürdürülür.²⁴⁵

Bu malzemelerin bir diğer amacı ise eşgüdümlü-denetimli hareketinin gelişmesi, yani irade ve zekasının dış organları ile birleşmesidir. Bu ortamda bir çalışmayı yapmak için önemli olan düzenli, sıralı eylem her etkinlikte yukarıdan aşağıya, soldan sağa ilerleyerek sıralanması ve kullanılması yoluyla pekiştirilir. Bu etkinlikleri yapan çocukta zamanla güven, bağımsızlık, gurur ve çevresine karşı sorumluluk duygusu gelişir. Montessori günlük yaşam materyallerini ise şu şekilde sıralayabiliriz:

- Yer bezi
- Süpürge
- Kova ve paspas
- Bitki yetiştirme ve bakımı
- Dügme ilikleme çerçevesi
- Bağcık çerçevesi
- Kişisel temizlik araçları
- Fermuar çerçevesi.²⁴⁶

2.2.2. Duyusal gelişim materyalleri

Çocukta duyuların gelişmesi “emici zihin” çağında başlayarak çevresindeki izlenimleri bilinçsizce zihnine kaydeder. Bu kaydettikleri ise çocuğun gelişmekte olan zihninin ve kişiliğinin ana unsurunu oluşturur. Bundan dolayı duyu materyalleri ve duyuların eğitimi Montessori eğitiminin temelini oluşturur.

²⁴⁵ Paula Polk Lillard, *Sınıfta Montessori*, çev. Okhan Gündüz (İstanbul: Kaktüs Yayınları, 2014), 293.

²⁴⁶ Lillard, *Sınıfta Montessori*, 294.

Çocukta konsantrasyon oldukça önemli olup duyu materyallerinin kullanımında da çocuğun dikkatini bir noktaya toplamak pedagojik genel amaçlardandır. Çünkü öğrenme ancak dikkatin odaklanması ile gerçekleşir.²⁴⁷

Montessori duyuşal gelişim materyalleri şunlardır:

- Silindir bloklar
- Pembe kule çalışması
- Kırmızı çubuk çalışması
- Renk tabletleri
- Geometri çekmeceleri
- Dokunma tabletleri
- Eşleştirme kartları
- Ses kutuları
- Müzik çalışmaları
- Ağırlık tabletleri
- Isı tüpleri ve tabletleri
- Koku tüpleri (Baharat, çiçek, meyve kokuları)
- Tat şişeleri
- Geometrik cisim ve yüzey kartları
- Sürpriz torba
- Trinomik küpler.
- Ahşap ucu küt kalın iğneler ve ip. (Boncuk dizimi ve iğneden ip geçirme etkinliği için).²⁴⁸

2.2.3. Kozmik eğitim materyalleri

Maria Montessori 1900'lü yılların başında eğitim sayesinde savaşların önlenebileceğini söyleyerek ileriki yıllarda "barış eğitimi" konusunda çeşitli konuşmalar yapmıştır. Montessori konuşmalarında kültür ve sosyal ilişkiler analizlerinde Kozmik eğitim konusunda düşünceler

²⁴⁷ Çakıroğlu Wilbrant, *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitim Sanatı*, 214-215.

²⁴⁸ Çakıroğlu Wilbrant, *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitim Sanatı*, 219.

geliştirerek bu düşünceleri 40'lı yıllarda bir teori olarak yoğunlaştırır. Hindistan'da bulunduğu yıllarda İkinci Dünya Savaşı süresince Kozmik Eğitim konseptini hazırlar.²⁴⁹

Montessori eğitiminin asıl alanının “kültür ve insanlık” olması gerektiği düşüncesiyle bütün insanların “dünya” adlı tek bir vatanı olduğunu, ırk ve sınıf farkı olmaksızın insanlığın tek bir ulus olarak görülmesi gerektiğini vurgulamıştır. İnsanlığı bu seviyeye getirebilecek kimse olarak çocuğu görür. Bundan dolayı Montessori yeni “kozmetik eğitim” in uygulanmasını arzu eder. Buna ulaşmanın yolunu ise “kozmetik teori” de verir.

Montessori' ye göre insanlar “Kozmik Plana” göre birleşmiş durumdadır fakat bunu idrak edemezler. Bundan ötürü insanoğlunun yaratılanların mükemmelliğini göz ardı ederek yok olma tehdidini algıladıkları bunun sonucunda ise uluslararası savaşların çıktığını söylemiştir. Ayrıca “evrensel şuur” noktasında oldukça duyarlı olan çocuklarda her insanın diğerinin yaşamasına katkıda bulunması gerektiği düşüncesi yer aldığı, bu düşüncenin gerçekleşebilmesi için ise çocuklarda “sevgi ve şükran” duygularının diri tutulması gerektiğini de eklemiştir.

Montessori Kozmik Eğitim materyallerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Dünyanın yap-boz haritası
- Kıtaların yap-boz haritası
- Çeşitli atlaslar
- Hayvan ve bitkilere ait gerçekçi nesnelere vb.
- Kabartmalı yer küreleri
- Renkli küreler
- Ülkelere ait mitolojik öyküler
- Ülkelerin bayrakları ve başkentleri
- Farklı ülkelere ait hayvan masalları
- Yeryüzünde yaşayan insan topluluklarına ait; beslenme, barınma, ulaşım, giysiler, sanat ve müzik aletleri gibi alanlar ile ilgili resimli, görsel ve işitsel materyaller.²⁵⁰

2.2.4. Matematik eğitim materyalleri

Matematik alanı da diğer Montessori alanlarında olduğu gibi elleri kullanarak öğrenme vizyonuna bağlı olarak geliştirilmiştir. Burada temel prensip, matematiğin sadece kağıt, kalem ve ders kitaplarıyla öğrenebilirliğinin aksine, elle işletilebilen araç ve gereçleri kullanarak gösterilip talim

²⁴⁹ Pollard, *Maria Montessori*, 55-58.

²⁵⁰ Çakıroğlu Wilbrant, *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitim Sanatı*, 341-347.

edilebilirliğidir. İster geometrik Őekilleri çalışmak olsun; ister üsleri hesaplamak, uzun bölmeleri öğrenmek ya da para saymak fiziksel etkileŐimle öğrenildiğinde daha derine yerleŐmektedir. Bu sistemi geleneksel eğitim sisteminden ayıran en önemli nokta öğrencilerin kullandığı alıŐtırma ve ders kitaplarının olmayıŐıdır.

Montessori matematik eğitim materyallerini kullanan ocuk, henüz farkında olmasa da görsel iŐaretler ve dokunsal nesnelere ile gelecekte daha soyut matematik kavramlarını anlayabilmek için gereksinim duyacakları temelleri öğrenmektedir.²⁵¹

Montessori matematik eğitim materyallerini aşağıdaki Őekliyle sıralayabiliriz:

- Sayı ubukları
- Mekik kutuları
- Sayı kartları ve Sayaçlar
- Ahşap HiyerarŐı
- Toplama ıkarma panosu
- Boncuk ubuklar
- Boncuk Basamağı
- arpım Panosu
- Ondalık Sayı Tablosu
- Kabartma rakamlar
- Zımparalı Rakamlar.²⁵²

2.2.5. Dil bilgisi materyalleri

Bir Montessori sınıfında çocuğun her zaman raftan bir kitap seçip okuyabileceği, sayfalarını inceleyebileceği bir ortamı olur. Bu sınıfta çocuklar, her zaman okumaya teşvik edilerek istedikleri zaman istedikleri kadar okumakta zgr bırakılırlar. Öğretmen ise bu ortamı hazırlarken, kitap seçiminde titizlikle davranmalıdır. Seçilen kitaplar daha çok çocuğun keşif yapmasına zemin hazırlarken aynı zamanda merak duygusunu da geliştirir nitelikte olması gereklidir.

Maria Montessori' nin gözlemleri sonucunda okuma öncesi döneminde çocukların, harfleri elleriyle izlemekten çok zevk aldıkları ve çoğunlukla okumadan önce yazmayı öğrenmeleri dikkatini çekmiştir. Montessori dil bilgisi alanındayken ocuk el yazısı Şeklinde yazılmıŐ olan

²⁵¹ Eisler - Cebeci, *Montessori ılgınlığı*, 120-121.

²⁵² Lillard, *Sınıfta Montessori*, 309-310.

zımpara kağıdı kabartmalı harfleri seçerek inceleyebilir. Çocuk parmağı ile zımpara kağıdı kabartmalı yüzeyi takip ederek bu işlemi defalarca tekrarlayabilir. Harf materyalinin pütürlü ve iri taneli olması her harfin doğru şekilde izlenip izlenemediğine dair dokunsal bir geri bildirim verir.²⁵³

Dil bilgisi materyallerini şu şekilde sıralayabilir:

- Zımpara Kağıdı harfler
- Hareketli Alfabe
- Fonogram Kartları
- Fonogram Nesneleri
- Morkör Kağıdı
- Yapboz ve Görsel Sözcük Kartları
- Tebeşir ve Tahta
- Harf Kalıpları
- Eşyalara, Hayvanlara, Evde ve Okulda Kullanılan Eşyalara Ait Resimli Kartlar.²⁵⁴

Montessori sınıfında her materyalden birer tane bulunması; çocuğun çalışmak istediği materyalin kullanımında kendinden önce o materyali seçmiş arkadaşını beklemesi ile bilinçsiz kazandığı olgular aslında bizim okul öncesi din ve değerler eğitiminde vermek istediğimiz değerlerdir. Burada çocuğun arkadaşının o materyali bırakana kadarki süreçte arkadaşına karşı gösterdiği sabır, saygı ve irade kontrolü; bizzat yaşayarak tecrübe ettiği değerlere dönüşmektedir.

Okul öncesi din eğitiminde Hz. Muhammed'in hayatını, İslam'a öncülük etmiş önemli şahsiyetlerin yaşamını ve İslam'ın beş şartından biri olan hac vazifesini çocuklara aktarırken daha somut ve anlaşılır kılmak için ahşap Kabe maketi ile Montessori kozmik eğitimi birleştirip uygulamalı bir şekilde verebiliriz.

2.3. Okul Öncesi Din ve Değerler Eğitimine Uyarladığımız Montessori Atölyeleri ve Materyalleri

2.3.1. İbn-i sina tıp atölyesi:

Amaç; Çocukların merak duygularının en yoğun olduğu dönemlerden biri olan okul öncesi dönemde çevresine, canlılara, bedenine, somut ve soyut varlıklara karşı meraklarını gidermek üzere öğrenme arzusu ile sürekli soru sorduklarına şahit oluruz. Okul öncesi dönemde çocukların

²⁵³ Eisler - Cebeci, *Montessori Çılgınlığı*, 122.

²⁵⁴ Lillard, *Sınıfta Montessori*, 306-307.

bu meraklarını gidermek, sorularının tatmin edici cevabını bilimsel süreç içerisinde yaşayarak, tecrübe ederek, dokunarak, hissederek bizzat öğrenmesinin yollarını açmak için geliştirdiğimiz bu atölye ile becerilerini de geliştirmeyi hedefledik.

İslam'ın Altın Çağı döneminde en önemli doktorlarından biri olan, Batılılarca Orta Çağ Modern Biliminin kurucusu ve hekimlerin önderi olarak kabul edilen İbn-i Sina'nın ismini tıp atölyesine vermeyi uygun gördük. Ayrıca tıp alanında yedi asır boyunca temel kaynak eser olarak süre gelen, Avrupa üniversitelerinde 17. Asrın ortalarına kadar tıp bilimi temel eser olarak okutulan El-Kanun fi't-tıp (Tıbbın Kanunu) adlı kitabını atölyemizin isminin altında yer vermeyi uygun gördük.

Kazanımlar:

1. İbn-i Sina'nın bir hekim olarak Türk İslam tarihi tıp alanında yapmış olduğu katkıları bilir.
2. Serum, steteskop, şırınga, ateş-ölçer, pamuk, gazlı bez gibi bazı tıbbi materyallerin özelliklerini, kullanım amaçlarını bilir.
3. Hastane, sağlık kurum ve kuruluşların önemini bilincinde olarak; doktor, hemşire ve tüm sağlık çalışanlarının görevlerini önemser, saygı duyar.
4. Hastane ve tıbbi araç gereçlere (serum, iğne vb.) karşı fobisi olan çocuklar bu korkularının çoğunu yener.
5. Sağlıklı olmanın önemini bilerek, sağlıklı olmanın bir şükür sebebi olduğu bilincinde olur.
6. Her canlının farklı fiziksel ve karakterde yaratılmış olduğunu bilir. Farklılıklara saygı gösterir.
7. Temizlik kurallarını (el-yüz yıkama, tırnak kesme, diş fırçalama vb.) bilir ve uygular.
8. Beden ve giysi temizliğinin sağlık açısından önemini bilir.
9. İslam dininin temizliğe verdiği önemin bilincinde olur.
10. Çevreyi korumaya ve temiz tutmaya önem gösterir.
11. Vücudumuzda bulunan pek çok organın görevleriyle birlikte önemini bilir.

Resim 2. 1. İbn-i sina tıp atölyesi 1

Resim 2. 2. İbn-i sina tıp atölyesi 2

Resim 2. 3. İbn-i Sina tıp atölyesi 3

Resim 2. 4. İbn-i Sina tıp atölyesi 4

2.3.2. Zeka oyunları atölyesi

Amaç; çocuğun öğrenme, keşfetme, araştırma duygularını canlı tutma gayesiyle beş duyu organına hitap edecek materyaller ile donatılmış zeka oyunları atölyesi, çocukta bilişsel ve motor gelişimi desteklemeyi hedeflemiştir. Çocukların boyuna uygun olarak açık raf sistemiyle tasarlanmış zeka oyunları atölyesi çocuğun çalışmak istediği materyale kendi başına ulaşması ve işini bitirdikten

sonra yerine kaldırması için önemlidir. Bu raflarda yer alan materyaller çocuğun farklı zeka bölümlerine (matematiksel, mantıksal, görsel, ritmik, sanatsal, dil) hitap ederek birçok alandaki gelişimi en üst seviyeye çıkartmaya yardım etmektedir. Ayrıca çocukta özgüven duygusunun gelişmesini destekleyen bu atölye ve materyaller ile sayılar, renkler, şekiller, uzun-kısa, büyük-küçük, kalın-ince gibi kavramlar daha eğlenceli ve kolay öğrenim imkanı sağlamaktadır. İslam dinin düşünmenin önemini vurgulayan hitabı dikkate alınarak zeka oyunları atölyemizde okul öncesi çocuklarımıza din ve değerleri sorgulayarak ve düşünerek kabullenmeyi ve bu sayede kalıcı din ve değerler eğitimi kazanımı sağlanması hedeflenmiştir.

Kazanımlar:

1. El kaslarını çalıştırarak ince motor gelişimini sağlar.
2. Bilişsel ve duyuşsal gelişim alanlarında gelişim gösterir.
3. Araştırma ve bilgi teknolojilerini kullanma becerisi kazanır.
4. Bir sorun halinde baş edebilme problem çözme becerilerine sahip olur
5. İnsanlarla iletişim kurma ve empati yapma becerilerine sahip olur.
6. Nesne ve varlıkları özelliklerine göre eşleştirip kategoriye ayırabilir.
7. Bireysel ve grup çalışmalarının kurallarına uygun davranır.

Resim 2. 5. Zeka oyunları atölyesi

Resim 2. 6. Zeka oyunları atölyesi

Resim 2. 7. Zeka oyunları atölyesi

2.3.3. Anadolu mutfağı atölyesi

Amaç; Anadolu mutfağı atölyesini Montessori yaklaşımında yer alan çocuğa günlük yaşam becerilerini kazanması yönünde gerçek yaşam materyalleriyle donatılmış bir ortam hazırladık. Bu ortamda çocuğa sıradan bir oyuncakla oynayarak “... mış gibi” yapmasından ziyade birçok mutfak araç ve gereçleri minyatür şekilleriyle sunarak gerçek deneyimler yaşaması sağlanır. Bu deneyimi en güzel şekilde yaşaması için çocukların boyuna uygun mutfak tezgahları, her malzemeye kolaylıkla ulaşabileceği dolaplar-raflar ve bu raflar içerisine mutfak düzenine uygun şekilde yerleştirilmiş araç ve gereçler sunulmaktadır. Çocuklara bir nevi gerçek hayat tecrübesi kazandıran bu ortamla aynı zamanda sofranın düzeni, yeme-içme adabı, düzen, disiplin, temizlik gibi birçok değeri kazandırmayı da hedefleriz. 4-6 yaş müfredatımızda yer alan sofranın adabı konu kapsamında sofranın duasını, israf olgusunu “ Besmele, Elhamdülillah, şükür ” gibi dini kavramları gerçek ortamında özümseyerek daha eğlenceli bir şekilde öğrenme imkânı da başlıca hedeflerimiz arasında yer almaktadır.

Kazanımlar;

1. Çocuğun konsantrasyon, el-göz koordinasyonu, öz denetim becerisi ve dikkat algısı gelişir.
2. Düzen, disiplin becerileri artar.
3. İnce motor gelişimini destekler.
4. Aynı kişilerin farklı rol ve görevleri olduğunu bilir.
5. Kurallar ile istekleri çeliştiğinde kurallara uygun davranması gerektiğini bilir.
6. Sorumluluk alması gerektiği yerlerin bilincine vararak sorumluluk almaya istekli olur.
7. Kendisinin ve başkalarının haklarına saygı duyar/korur.
8. Nesnelere, araç ve gereçleri özelliklerine göre eşleştirip kategorize edebilir.
9. Öz bakım becerileri (yemek yeme, su içme, el yıkama, sofranın kurma-kaldırma vb.) kazanır.
10. Sofranın duasını ve adabını kısa sürede öğrenir ve uygular.
11. Çevresindekilere saygılı olur.
12. Görev hak ve sorumluluklarının bilincinde olarak davranır.

Resim 2. 8. Anadolu mutfağı atölyesi

Resim 2. 9. Anadolu mutfağı atölyesi

Resim 2. 10. Anadolu mutfağı atölyesi

Resim 2. 11. Anadolu mutfağı atölyesi

Resim 2. 12. Anadolu mutfağı atölyesi

2.3.4. Hz. Nuh'un gemisi marangoz atölyesi:

Amaç: Dokunarak hissederek materyal destekli öğrenmenin aktif olduğu Montessori Din ve Değerler Eğitim sınıfında, çocuğun birçok gelişim düzeyine hitap eden bu atölyemize çocuk boyutuna uygun bir geminin adeta minyatür şeklini tasarlayıp yerleştirdik. Minyatür ahşap geminin içerisine çocukların rahatça çalışmaları için boylarına göre hazırlanmış küçük bir marangoz atölyesi yer almakta. Bu atölyede güvenilirliği uzman kişiler tarafından test edilmiş çocuklara uygun çalışma tezgâhı, alet panosu, el aletleri (çekiç, pense, tornavida, vida vb.) şeklinde ahşaptan materyaller yerleştirdik. Yoğun dikkat ve koordinasyon gerektiren bu malzemelerin kullanımıyla çocukta ince motor gelişimlerinin desteklenmesi aynı zamanda zihinsel faaliyetlerinin ve yaratıcılık becerilerinin kazanımı hedeflenmiştir. Çocuklar yapı-inşaat malzemelerini kullanırken oyun oynuyormuş gibi yapmaktan ziyade bir nesneyi tamir etmenin, bir nesne inşa etmenin heyecan ve mutluluğunu yaşamalarını sağlamaktadır. Nesnelere arasında ilişki kurma sürecinde çocukların yaratıcılıklarını güçlendirerek icat ve buluşlara isteklerini artırmak amaçlarımız arasındadır. Aynı zamanda Hz. Nuh'un doğru, güvenilir, hoşgörülü bir peygamber; güçlü, azimli, başarılı bir marangoz olarak rol modelliğini benimsetmek

hedeflenmiştir. Bu sayede el becerileri, icat ve keşif gibi yetenekler ile doğruluk güvenilirlik ve hoşgörü gibi kazanımların okul öncesi çocuklarımıza verilmesi amaçlanmıştır.

Kazanımlar;

1. Zihinsel ve motor gelişimine destek olur.
2. El becerisi kazandırır.
3. Dikkat, el-göz koordinasyonunu geliştirir.
4. Problem çözme yeteneğini geliştirir.
5. Yardımlaşma değerinin bilincine varır.
6. Nesne, olay ve duruma dikkatini verir.
7. Mekanda konumla ilgili yönergeleri uygular.
8. Nesnelere örüntü oluşturabilir.
9. Parça-bütün ilişkisini kavrar.
10. Tehlike yaratacak durumlardan kaçınır.
11. Yaratıcı düşünme yeteneği geliştirerek, İcat, keşif ve buluşlara istekli olur.
12. Hz. Nuh'un dürüst, çalışkan, yardımsever bir peygamber olduğunu bilir.
13. Hz. Nuh'un aynı zamanda bir marangoz olduğunu ve gemi tasarlayıp inşa ettiğini bilir.
14. Neden-sonuç ilişkisi kurabilir.
15. Hata yapmanın da aslında ne kadar değerli olduğunu bilir; hatalarından ders çıkarıp tekrarlamamaya özen gösterir.

Resim 2. 13. Hz. Nuh'un gemisi marangoz atölyesi

Resim 2. 14. Hz. Nuh'un gemisi marangoz atölyesi

Resim 2. 15. Hz. Nuh'un gemisi marangoz atölyesi

2.3.5. Lokman Hekim şifalı bitkiler atölyesi:

Amaç: Yaşayarak yaparak, tecrübe ederek öğrenmenin aktif olduğu Montessori Din ve Değerler eğitim sınıfında yer alan Lokman Hekim şifalı bitkiler atölyesine çocukların rahat hareket edebileceği boylarına uygun şekilde tasarladığımız ahşap manav tezgâhının içine alışverişte aktif kullanacağı yine ahşaptan minyatür bir yazarkasa, terazi, para, sebze ve meyveler yerleştirdik. Sosyal hayatın bir parçası olan alış-veriş prensibinin kurallarını ve yine günlük hayatta sıkça rastlayacağı meyve, sebze, taze, çürük, bayat gibi kavramları çocukların Lokman Hekim şifalı bitkiler atölyesinde görerek, dokunarak ve hissederek öğrenmesini hedefledik. Lokman Hekim atölyemiz de okul öncesi eğitim gören çocuklarımıza alış verişte dürüstlük, helal gıdalar, insan sağlığına faydalı bitkiler, ölçü ve tartıda hile yapmama, israf etmeme gibi değerlerin de kazandırılması hedeflenmiştir.

Kazanımlar;

1. Nesne ve varlıkları özelliklerine göre eşleştirir, gruplar.
2. Muhakeme yeteneğini güçlendirir.
3. Nesnelere tartabilir; taze, çürük, eşit, eksik, fazla, büyük, küçük, ağır, hafif gibi kavramları tecrübe ederek öğrenir.
4. "Ölçü ve tartıda hile yapmayınız." (Müteaffinin S. 1-6) ayetinin dinimizde yeri ve önemini bilinci ile hilenin kötü bir davranış olduğu yönünde farkındalık geliştirir.
5. Sağlıklı yiyecekleri bilir, sağlığa zararlı yiyecekleri ayırt edebilir.
6. Manavlık mesleğini kavrar, tezgâhtarın görev ve sorumluluklarını bilir.
7. Bir alış verişte, satıcı ve alıcının nelere dikkat etmesi gerektiğini (yaşının gerektiği şekilde) bilir.
8. Nesnelere kullanarak basit düzeyde toplama-çıkartma işlemi yapabilir.

9. Kendine güven duyar.

10. Aldığı sorumluluğu yerine getirir.

11. Nezaket kurallarını (rica etmek, teşekkür etmek, saygılı olmak, sırasını beklemek vb.) bilir uygular.

Resim 2. 16. Lokman hekim şifalı bitkiler atölyesi

Resim 2.17. Lokman hekim şifalı bitkiler atölyesi

Resim 2.18. Lokman hekim şifalı bitkiler atölyesi

2.3.6. Dini değerler eğitim öğretim atölyesi

Amaç: Din ve değer eğitim-öğretimi dini bilgiyi vermede bir vasıta olmanın yanı sıra öğrencinin akli melekelerini kullanma yeteneğini ve doğru bilgiye ulaşma yollarını geliştiren de bir süreç olmalıdır. Özellikle okulöncesi yaş grubuna soyut kavramların çokça yer aldığı din ve değer eğitimi vermek oldukça hassasiyet isteyen durumdur. Bu hassasiyet bilinciyle ayrıca okul öncesi yaş grubuna din ve değer eğitimi verilirken özellikle hazır bulunurluğu, bilişsel gelişim düzeyleri dikkate aldığımızda bilgiyi direk aktarmaktan ziyade onun doğru bilgiye ulaşmasını sağlayacak imkanlar geliştirmenin çok daha etkili olacağı kanısıyla bu atölye sistemini geliştirdik. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını, yaş aralıklarını dikkate alarak Montessori dil materyallerine uygun geliştirdiğimiz ahşap üzerine Kuran-ı Kerim alfabesi yazılı olan birden çok materyal ile çocuğun elif-ba öğrenimini daha zevkli ve kalıcı hale getirmeyi hedefledik. Ayrıca İslam dininde önemli yere sahip olan Hz. Muhammed gibi şahsiyetlerin güzel ahlakının, örnek davranışlarının direk verilmesinden ziyade konseptte uygun hazırlanan materyaller aracılığıyla drama ile verilmesinin daha anlaşılır ve kalıcı olması hedefiyle Dini Değerler Eğitim Öğretim Atölyesini geliştirdik. Özellikle öğretmen rehberinde öğrenci merkezli öğrenmeyi destekleyen Montessori sınıfımızdaki bu atölyemizi çocukların işbirlikçi öğrenmelerini destekler, grup çalışması yapmalarına imkan sağlar şekilde dizayn ederek olumlu dönütler alma beklentisiyle din ve değerler eğitim-öğretimine sunduk.

Kazanımlar;

1. Sevgi, saygı, hoşgörü, nezaket, sabır, yardımseverlik, sorumluluk gibi değerleri farkına varır. Hz. Muhammed (sav)'in doğru sözlü, güvenilir, merhametli, yardımsever bir peygamber olduğunu bilir.
2. Elif-ba harflerini uygulamalı bir şekilde öğrenir.
3. Düzen ve disiplin kazanır.
4. Bireysel ve grup çalışmalarında kurallara uygun davranır.
5. Konsantrasyon ve dikkat algısı gelişir.
6. Pratik düşünme ve uygulama becerisi kazanır.
7. Bilişsel ve duyuşsal alanlarda gelişim gösterir.
8. Problem çözme yeteneğini geliştirir.
9. İnsanlarla iletişim kurma, empati yapma becerilerine sahip olur.

Resim 2.19. Dini değerler eğitim öğretim atölyesi

Resim 2. 20. Dini değerler eğitim öğretim atölyesi

Resim 2. 21. Dini değerler eğitim öğretim atölyesi

- Dini Değerler Eğitim-Öğretim Atölyesinde Bulunan Materyaller

Montessori sınıfında her materyalden birer tane bulunması; çocuğun çalışmak istediği materyalin kullanımında kendinden önce o materyali seçmiş arkadaşını beklemesi ile bilinçsiz kazandığı olgular aslında bizim okul öncesi din ve değerler eğitiminde vermek istediğimiz değerlerdir. Burada çocuğun arkadaşının o materyali bırakana kadarki süreçte arkadaşına karşı gösterdiği sabır, saygı ve irade kontrolü; bizzat yaşayarak tecrübe ettiği değerlere dönüşmektedir.

İslami eğitim modelinde okul öncesi çocuklarımıza Kur'an alfabesi, dualar, bazı sureler yanında ahlak eğitimi sabır, sevgi, iyilik vs. gibi soyut kavramlar verilmektedir. Tüm bunları geliştireceğimiz materyallerle etkinlikler üzerinden çocuklarımıza onların sıkılmayacağı ve ilgi duyacağı şekilde vermemizi sağlayacak materyaller geliştirdik.

Bunlar;

- Elif-ba harf ağacı,
- Zımparalı elif-ba materyali,
- Ahşap kasnak,
- Halı dokuma tezgâhı,
- Kabartmalı elif-ba harf materyali,
- Ahşap yap-boz deve figürlü kinetik kum,
- Elif-ba ahşap boncuklar,
- Ahşap Kabe maketi,
- Elif-ba ahşap harf küpleri,

Harf Ağacı;

Amaç; ağaç ve elma figürü şeklinde tasarladığımız iki ayrı ahşap materyalin üzerine küçük mıknatıslar yerleştirip birbirine yapıştır-çıkart şeklinde hazırladığımız bu materyal ile çocukların elif-ba öğrenimini daha eğlenceli hale getirmeyi planladık. Üzerinde elif-ba yazılı olan ahşap elma figürlü materyalin ahşap ağaç figürüne takıp çıkartması ile çocukların harf öğrenimini oyunlaştırarak daha eğlenceli hale getirmeyi hedefledik.

Kazanımlar;

1. Odaklanma ve konsantrasyonu geliştirir.
2. Manyetik alanın yardımıyla el ve parmak koordinasyonunu geliştirir.
3. Bir bütünü birleşenleriyle bir araya getirilerek düzenleme kazanımı elde eder.
4. Dengeleme teması yordamıyla istikrarlı bir şekilde mıknatısları birbirine devirmeden yapıştırmaya çalışırken, sabır kazanımı sağlanır.
5. Ağaç ve elma figürü ile oynayarak harf öğrenimi daha eğlenceli hale getirilir.
6. Bilişsel ve fiziksel dinamizm kazanır.

Resim 2. 22. Harf Ağacı

Resim 2. 23. Harf Ağacı

Zımparalı elif-ba materyali;

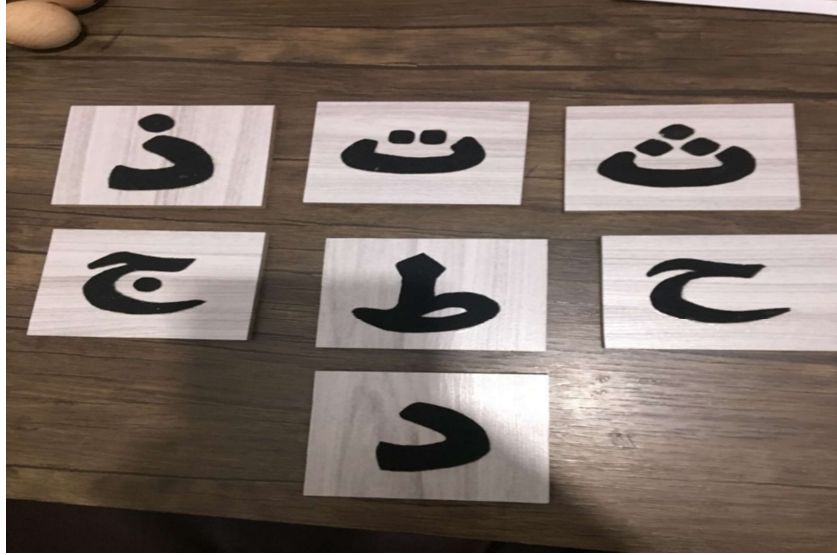
Amaç; okul öncesi dil bilgisi Montessori materyallerinden biri olan zımparalı harf materyalinin üzerine zımpara kağıdından hazırladığımız elif-ba harflerini yerleştirerek tasarladığımız elif-ba materyalini çocukların uygulamasına sunduk. Zımparalı elif-ba materyali ile çocuğun duyuşsal algılarının gelişmesinin yanı sıra zımparalı yüzeye dokunarak, hissederek harfi tanımasını hedefledik.

Kazanımlar:

1. Görsel algı ve dokunma duyuşsal gelişim alanı desteklenerek farklı harfleri tanır.
2. Dikkatini bir noktada odaklanmasını sağlarken, özenli çalışma alışkanlığı kazanır.
3. El, göz ve dikkat koordinasyonu gelişir.
4. Materyale dokunarak hissederek harfleri daha hızlı ve kolay öğrenir.

Resim 2. 24. Zımparalı elif-ba materyali

Resim 2. 25. Zımparalı elif-ba materyali

Ahşap kasnak;

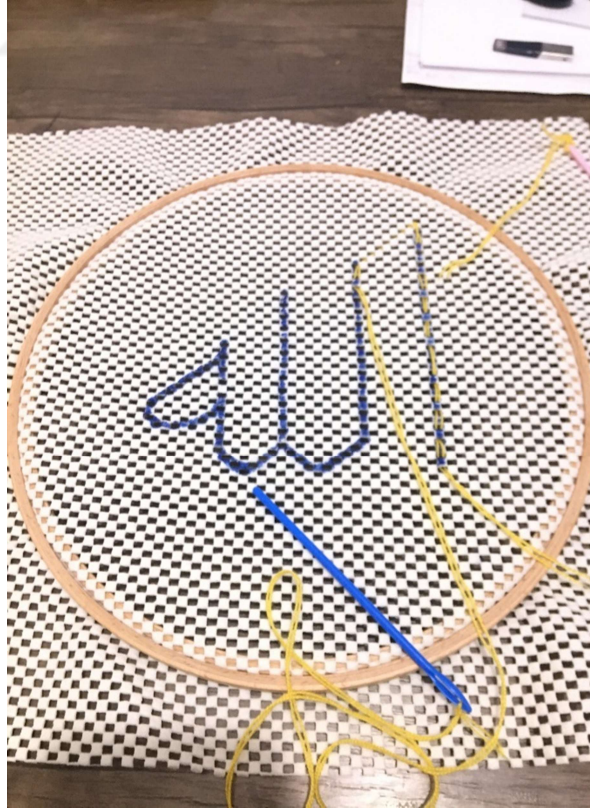
Amaç; geleneksel el sanatlarımızdan biri olan kanaviçeyi üzerine dini motifler yerleştirerek ahşap ucu küt iğne ve iplik ile okul öncesi din eğitimi materyaline dönüştürdük. Ahşap ucu küt iğne ve iplik yardımıyla dini motifli yazıların üzerinden geçilmesi şeklinde tasarladığımız bu materyal ile el sanatlarına ilgi ve becerilerinin geliştirilmesi yanı sıra Allah- Muhammed lafzı gibi dini lafızların çocuklarda öğrenimini ve önemini arttırmayı hedefledik.

Kazanımlar;

1. El kasları aktif çalışarak ince motor gelişimi artar.
2. El, göz ve dikkat koordinasyonu gelişir.
3. Öz denetim ve öz düzenleme becerisi kazanır.
4. Dikkatini nesne / durum / olay üzerine yoğunlaştırır.
5. Sabır değerini (yaşının gereğince) öğrenir.
6. Allah-Muhammed lafızlarını kolay bir şekilde kavrayarak öğrenir.

Resim 2. 26. Ahşap kasnak

Resim 2. 27. Ahşap kasnak

Halı dokuma tezgâhı;

Amaç; geleneksel el sanatlarımızdan biri olan halı dokuma tezgâhını minyatür hale getirerek çocukların bu sanati yakından tanımalarına imkân sağlayarak el becerilerinin gelişmesini hedefledik.

Kazanımlar;

1. El, göz ve dikkat koordinasyonu gelişir.
2. El becerileri gelişerek iç dünyalarındaki yaratıcılık ve özgünlükleri ortaya çıkar.
3. Neden sonuç ilişkisi kurma yeteneği kazanır.
4. Parmaklarını aktif kullanarak küçük kas sistemi gelişir.
5. Günlük yaşam becerileri kazanır.
6. Zihnini sürekli çalıştıran bu çalışma ile mantıksal çıkarımlar yapma yeteneği gelişir.

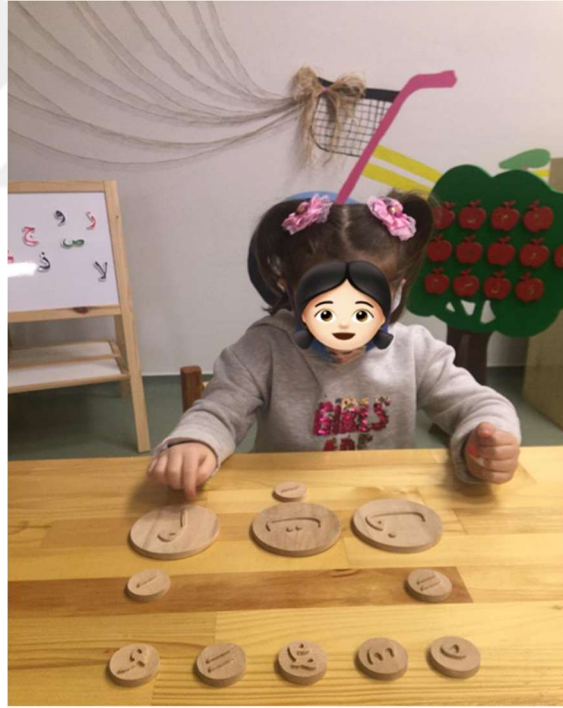
Resim 2. 28. Halı dokuma tezgâhı

Kabartmalı elif-ba harf materyali;

Montessori dil materyallerinden kabartmalı harf materyalini Kur'an-ı Kerim alfabesine uyarlayarak geliştirmiş olduğumuz bu materyal ile çocukların harflere dokunarak, hissederek öğrenmesini kolaylaştırıp aynı zamanda öğrenim sürecini oyunlaştırarak daha zevkli hale getirmeyi hedefledik.

Kazanımlar;

1. Dokunma duyusu ile harfleri hissederek öğrenir.
2. Duyusal gelişim kazanır.
3. Harfleri daha pratik ve eğlenceli bir şekilde öğrenir.
4. El, göz ve dikkat koordinasyonu gelişir.
5. İnce motor gelişimi kazanır.
6. Harfleri dokunsal özelliklerine göre gruplar.

Resim 2. 29. Kabartmalı elif-ba harf materyali

Resim 2. 30. Kabartmalı elif-ba harf materyali

Ahşap yap-boz deve figürlü kinetik kum;

Amaç; 4-6 yaş müfredatımızda yer alan bazı peygamberlerin hayatlarını ve peygamberlerin yaşadığı yerlerin coğrafi özelliklerini anlatırken kullandığımız bu materyali; olayları çocukların zihinlerinde daha iyi canlandırabilmeleri için geliştirdik. Örneğin; öğretmen öğrencilerine Salih as. kıssasını anlatırken kinetik kumu çöle benzetmesi, kıssada adı geçen deveyi ise yap-boz develer ile canlandırarak anlatımı olayları çocuğun zihninde somutlaştırarak daha iyi kavramasını sağlayacaktır. Materyale çocuğun temas etme, dokunma imkânı din eğitiminde kısa saatini daha zevkli hale getirmeyi hedefledik.

Kazanımlar:

1. Ahşap deve figürlü yap-bozlar ile dikkat, el ve göz koordinasyonu gelişir.
2. Parmakları aktif çalıştıran kinetik kum ile küçük kas sistemi gelişir.
3. Kinetik kumun vücutta dokunsal olarak verdiği rahatlatma ve yatıştırma etkisiyle huzursuzluğuna neden olan fazla enerjisini atarak dersteki konsantrasyonu artar.
4. Yaratıcı düşünmesi aktifleşerek üretkenlik yeteneği gelişir.
5. Din eğitimi dersini daha zevkli ve cazip hale getiren bu materyal ile konuya olan ilgisi artar.
6. Siyer dersinde kullanılan bu materyal ile kıssada adı geçen bazı kavramları somutlaştırılıp daha iyi kavrar.
7. Grup çalışması ile yardımlaşma bilincini gelişir.

Resim 2. 31. Ahşap yap-boz deve figürlü kinetik kum

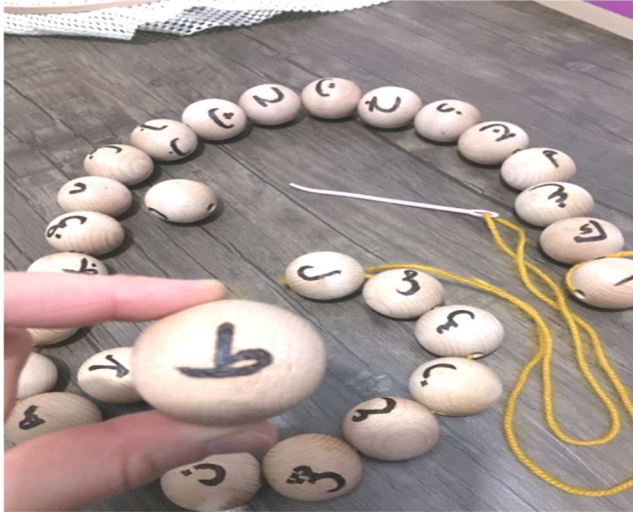
Resim 2. 32. Ahşap yap-boz deve figürlü kinetik kum

Elif-ba ahşap boncuklar;

Amaç; her biri yaklaşık 5-6 cm civarında olan 28 adet ahşap boncuğun üzerine elif-ba harflerini yazarak hazırladığımız bu materyali çocuğun boncukları ipe geçirmesi şeklinde tasarladık. Ahşap boncukların ipe dizilmesi sürecinde çocuğun konsantrasyonu güçlendirilip materyale daha iyi yoğunlaşması amaçlanmıştır. Aynı zamanda çocuğun harf boncuklarını sırasına uygun bir şekilde ipe geçirilmesi istenerek harflerin yerini ve sırasını daha kolay kavraması desteklenmektedir. Ayrıca bu materyal ile özellikle okul öncesi çocuklarda son zamanlarda sıkça rastladığımız dikkat dağınıklığı ve odaklanma güçlüğü gibi problemleri minimum düzeye indirmeyi hedefledik.

Kazanımlar;

1. Nesnelere örüntüsüne uygun şekilde ip vb. materyallere dizer.
2. El, göz ve dikkat koordinasyonunu geliştirir.
3. İnce motor kas sistemi gelişir.
4. Harflerin sırasını daha kolay öğrenerek harfleri pekiştirme süreci hızlanır.
5. Nesne/durum ile ilgili tahminde bulunur.
6. Boncuk adedince olan sayıları söyler, harflerin hangi sayıya denk geldiğini bilir.

Resim 2. 33. Elif-ba ahşap boncuklar

Kabe maketi;

Amaç; Kabe maketi ile okul öncesi din eğitiminde Hz. Muhammed'in hayatını, İslam'a öncülük etmiş önemli şahsiyetlerin yaşamını ve İslam'ın beş şartından biri olan hac vazifesini çocuklara aktarırken daha somut ve anlaşılır kılmak için ahşap Kabe maketi ile Montessori kozmik eğitimi birleştirip uygulamalı bir şekilde vermek hedeflenmiştir.

Kazanımlar;

1. 4-6 yaş Din ve Değer Eğitimi müfredatında yer alan İslam'ın 5 şartından biri olan Hac vazifesini (yaşına uygun olarak) uygulamalı bir şekilde öğrenir.
2. Bedensel koordinasyon gerektiren hareketleri yapabilme becerisi kazanır. (Sözel yönergelere uygun olarak yürür.)

Resim 2. 34. Kabe maketi

Elif-ba harf küpleri;

Amaç; okul öncesi Montessori dil bilgisi materyallerinden biri olan harf küpü materyalinin üzerine elif-ba harflerini şeddeli, cezmlı ve tenvinli halleriyle birlikte yazarak çocukların istifadesine sunduk. Bu materyal ile çocuğun iki kişilik gruplarla çalışmasına imkan sunup harf öğrenimini daha eğlenceli hale getirerek kolay ve kalıcı olmasını hedefledik.

Kazanımlar;

1. Görsel algı ve dokunma duyuşal gelişim alanı desteklenerek farklı harfleri tanır.
2. Dikkatini bir noktada odaklanmasını sağlarken, özenli çalışma alışkanlığı kazanır.
3. El, göz ve dikkat koordinasyonu gelişir.
4. Harf öğrenim süreci eğlenceli hale gelerek harfleri daha hızlı ve kolay öğrenir.

Resim 2. 35. Elif-ba harf küpleri

Resim 2. 36. Elif-ba harf küpleri

Montessori Sınıfından Genel Görüntüler;

Resim 2. 37. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 38. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 39. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 40. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 41. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 42. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 43. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 44. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 45. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 46. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 47. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 48. Montessori sınıfı genel görüntü

Resim 2. 49. Montessori sınıfı genel görüntü

2.4. Okul Öncesi Din ve Değerler Eğitiminde Montessori Materyallerinin Değerlendirilmesi

Montessori eğitim yaklaşımı özellikle okul öncesi çocukların eğitiminde oldukça verimli bir yaklaşım olup günümüzde hızla gelişen etkinlik merkezli dünya düzeni sayesinde çokça talep gören bir öğrenme yaklaşımıdır.

Biz bu çalışmamızda öncelikle okumalar yoluyla Montessori eğitim modelini tespit ederek özetle ortaya koyduk. Yaptığımız inceleme sonucu Montessori modelinin İslami eğitime de uygulanmasının mümkün olabileceğini tespit ettik. Ardından bu modelin inceliklerini kavramaya çalıştık. Vardığımız sonuca göre Montessori modelinin temelinde materyal geliştirme etkinliğinin yattığını fark ettik. Böylece Montessori modelini din ve değerler eğitimine uygulamamızın da temelinde etkileyici materyaller geliştirmemiz gerektiğini anladık.

3. BÖLÜM

OKUL ÖNCESİ DİN VE DEĞERLER EĞİTİMİNDE MONTESSORİ YAKLAŞIMININ UYGULANMASI KONUSUNDA VELİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

3.1. Yöntem

3.1.1. Araştırma modeli

Bilimsel araştırmada bir takım yöntem ve tekniklerin seçilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Bilimsel araştırma türlerinden biri olan temel nitel araştırmalar, insanların yaşamlarını nasıl yorumladığıyla, dünyalarını nasıl inşa ettikleriyle ve deneyimlerine ne anlam kattıklarıyla ilgilenir. Nitel çalışmalar nicel çalışmalara göre bireyin veya toplumun analizinde istatistiksel verilerin gösterdiği rakamsal sorgulamalar yerine, daha kapsamlı bir bakış açısı ile derinde olanı yüzeye çıkarmada etkili olabilmektedir. Temel nitel araştırmalarda amaç, araştırmacının katılımcı kişilerin hayatlarını ve deneyimlerini nasıl kavradığını anlamaktır. Bu tür araştırmalarda veriler görüşmeler, gözlemler ya da doküman analizi yoluyla toplanır.²⁵⁵ Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan vaka çalışmaları bir teoriyi tanımlamak, test etmek veya oluşturmak için kullanılırlar. Bu yöntemin avantajı araştırmacının tek bir fenomene odaklanmasını ve böylece sınırlı ama çeşitli bir veri seti kullanarak onu derinlemesine incelemesini sağlamasıdır.²⁵⁶

Bu çalışmada temel nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup nitel vaka analizi yolu tercih edilmiştir. Veriler ise yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile toplanmıştır. Bu doğrultuda araştırmacı tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yapılarak veriler elde edilmiştir. Katılımcıların kişisel bilgilerinin üçüncü şahıslarla paylaşılmayacağı ve toplanan verilerin sadece araştırma için kullanılacağını belirterek araştırmacıya güvenilmesi hedeflenmiştir. Görüşmede katılımcılara okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori eğitim yaklaşımını tercih etme nedenleri sorulmuştur. Araştırma kapsamında katılımcıların Montessori yaklaşımı ile uygulanan okul öncesi din ve değerler eğitimini nasıl değerlendirdikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.1.2. Çalışma grubu

Araştırmamız Montessori eğitim yaklaşımının 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında verilen din ve değerler eğitimine uygulanabilirliğinin tespit edilmesine üzerine kurulu olduğu için araştırmanın çalışma grubunu Diyanet İşleri Başkanlığı Çorum İl Müftülüğü Hz. İbrahim Camii 4-6 Yaş Kur'an Kursu Din

²⁵⁵ S.B. Merriam, *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, thk. S. Turan (Ankara: Nobel Yayınları, 2018), 23.

²⁵⁶ F.N. Seggie, *Nitel Araştırma*, thk. Y. Bayyurt (İstanbul: Anı Yayıncılık, 2015), 45.

ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfı'nda eğitim gören okul öncesi çocukların velileri oluşturmaktadır. Araştırmamızda ortaya konulmak istenen problem, süreç ve olayla ilgili farklı bakış açılarını yansıtan durumların seçilmesinde tercih edilen amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Çorum ili Merkez ilçesi Hz. İbrahim Camii Kur'an Kursunda öğrenim gören okul öncesi çocukların ebeveynleri (çalışmaya gönüllülük esasına göre katılan) ile yürütülmüştür. İlgili kursun araştırmaya dahil edilme nedeni, Çorum ili merkez ilçesinde okul öncesi Din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımını uygulayan tek okul olmasıdır.

Çalışma grubu 35 ebeveyninden oluşmaktadır. Ebeveynlerin 28'i (% 80) kadın, 7'si (% 20) erkektir. Ebeveynlerin yaş aralığı ise 26-31 yaş arası 10 kişi, 32-37 yaş arası 13 kişi, 38-43 yaş arası 10 kişi, 44-49 yaş arası 2 kişi ve 50 yaş üzeri 0 kişi şeklindedir. Öğrenim durumları ise ilkökul mezunu 4 kişi, ortaokul mezunu 2 kişi, lise mezunu 9 kişi üniversite ve üstü mezunu 20 kişi şeklindedir. Görüldüğü üzere araştırmaya katılan ebeveynlerden 28'i anne ve 7'i babadır. Ebeveynlerin çoğunluğu 40 yaş altındadır. Eğitim durumu itibariyle ebeveynlerin çoğunluğu üniversite mezunudur. Ebeveynlerin gizliliği için çalışmaya katılan 35 ebeveyninden kadın katılımcılar "K" harfi ile 1-28 arasında ve erkek katılımcılar "E" harfi ile 1-7 arasında kodlanmıştır.

3.1.3. Verilerin toplanması

Araştırmada okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori eğitim modelinin uygulandığı "Diyanet İşleri Başkanlığı Çorum İl Müftülüğü Hz. İbrahim Camii 4-6 Yaş Kur'an Kursu Dini Değerler Eğitimi Montessori Sınıfı'nda yürütülen eğitim öğretim faaliyetinin ilgili model bağlamında geliştirilip kullanılan materyaller, öğretim ortamları ve kazanımlar açısından öğrenci velilerinin olumlu ya da olumsuz yönlerinin tespiti üzerine yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme veri toplama tekniği birebir, yüz yüze görüşerek verilerin toplandığı ve açık uçlu sorularla detaylı cevaplar alındığı, katılımcının kişisel görüşlerini, deneyimlerini ve bakış açısını kendi ifadeleriyle anlatmasına olanak sağlayan bir tekniktir.²⁵⁷

Araştırmaya başlanılmadan mülakatın amacı kapsamı ve yöntemine dair bilgilendirmeler Hitit Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kuruluna sunulmuş ve onayı alınan "Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu" ile mülakat aşamasına geçilmiştir. Çalışmamızda veri toplama aracı olarak "Okul Öncesi Din ve Değerler Eğitiminde Montessori Yaklaşımının Uygulanabilirliği (4-6 Yaş Çorum Örneği) Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu" şeklinde kişisel bilgi formu ve yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu form, geçerliliğin artırılması için literatür taraması yapıldıktan ve ikisi din eğitimi, biri din sosyolojisi, biri din psikolojisi ve biri Montessori eğitimi alanında uzman akademisyenlerden alınan görüşler doğrultusunda hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formunda ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, öğrenim düzeyi gibi bilgileri

²⁵⁷ H. H. Tekin, "Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme", *İstanbul University Journal of Sociology* 3/13 (2006), 101-116.

içeren sorular bulunmakta olup soruların yönlendirici ve kısa cevaplı olmamasına dikkat edilmiştir. Görüşme formunda ise Montessori yaklaşımı ile ilgili açık uçlu yedi soruya yer verilmiştir.

Mülakatın Hz. İbrahim Camii Kur'an Kursu'nda güvenilir bir ortamda gerçekleşebilmesi için ilgili Çorum İl Müftülüğü ile gerekli görüşmeler sağlanmıştır. Araştırmaya gönüllü katılmayı sözlü olarak ifade eden ebeveynlerden "Bilgilendirilmiş Veli Vasi Olur Formu" imzalamaları istenmiş ve istedikleri zaman görüşmeyi bitirebilecekleri belirtilmiştir. Gönüllü katılmayı kabul eden ebeveynlerden bilgilendirilmiş onay formu aracılığı ile ses kaydı izni alınmıştır. Ses kaydına izin vermeyen ebeveynlerin cevapları araştırmacı tarafından not edilmiştir. Katılımcılar ile her bir görüşme yaklaşık 30-60 dakika sürmüştür. Veriler 2022 yılının Haziran ayında toplanmıştır.

Araştırmada kullanılan "Dini Değerler Eğitimi Montessori Sınıfı Eğitim-Öğretim Uygulamasına Yönelik Veli Görüşleri Mülakat Soruları" şu şekildedir:

1. Montessori eğitim yaklaşımı hakkında düşünceleriniz nelerdir?
2. Daha önce çocuğunuz için başka bir okul öncesi kurumdan eğitim aldınız mı? Aldıysanız ne tür farklar gördünüz?
3. 4-6 Yaş Din ve Değerler Eğitiminde Montessori yaklaşımı uygulanan bir eğitim kurumunu tercih etme sebepleriniz nelerdir?
4. Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfı ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
 - Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfında çocuğunuzun en ilgili olduğu atölye hangisidir?
5. Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfındaki materyaller ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
 - Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfında çocuğunuzun en çok ilgi duyduğu materyal hangisidir?
6. Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfı öğretmenleri ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
7. Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfında eğitim gören çocuklarınızın ne gibi kazanımlar elde ettiğini düşünüyorsunuz?
 - Montessori din ve değerler eğitimi veren bu kurumu tercih etmeniz beklentilerinizi karşıladı mı?
 - Bu kurumdan beklentileriniz nelerdir?

3.1.4. Verilerin analizi

Nitel çalışmalarda katılımcıların derinlemesine görüşme yöntemi ile aktardıkları tecrübeler sonucu elde edilen veriler araştırmacı tarafından yorumlanır. Nitel araştırma türü olan tematik analiz, verilerle ilgili temaları (kalıpları) sunmak ve sınıflandırmaları analiz etmek için kullanılır. Bu yöntem verileri detaylı bir şekilde göstermeyi, yorumlar yoluyla çeşitli konuları keşfetmeyi ve açıklamayı amaçlar. Tematik analiz, bir sorunun potansiyelini daha geniş bir şekilde anlama fırsatı verir. Araştırmacının kavramlar arasındaki ilişkileri kesin olarak belirlemesine ve bunları,

çoğaltılan verilerle karşılaştırmasına olanak tanır.²⁵⁸ Araştırmamızda toplanan veriler, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, bir teknik olan tematik içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Her bir araştırma sorusu için alınan cevaplar metin haline getirilmiş, çeşitli temalar altında kodlamalar oluşturulmuştur. Ebeveynlerin görüşlerine yer verilirken kadın katılımcılar için K1, K2..., erkek katılımcılar için E1, E2... şeklinde kodlar verilmiştir.

3.2. Bulgular ve Yorumlar/Tartışma

Bu bölümde Diyanet İşleri Başkanlığı Çorum İl Müftülüğü Hz. İbrahim Camii 4-6 Yaş Kur'an Kursu Dini Değerler Eğitimi Montessori Sınıfı'nda eğitim gören öğrenci velileri ile yapılan mülakat çalışması sonucu katılımcıların Montessori yaklaşımı ile uygulanan okul öncesi din ve değerler eğitimini nasıl değerlendirdiklerine dair elde edilen bulgular tema ve alt temalar ile düzenlenmiştir. Bu meyanda ortaya çıkan temalar ebeveynlerin Montessori eğitim yaklaşımı hakkındaki düşünceleri, okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımı uygulanan bir eğitim kurumunu tercih etme sebepleri, din ve değerler eğitimi Montessori sınıfı ile ilgili düşünceleri, din ve değerler eğitimi Montessori sınıfındaki materyallere ilişkin görüşleri, din ve değerler eğitimi Montessori sınıfı öğretmenleri ile ilgili düşünceleri, din ve değerler eğitimi Montessori sınıfının çocuklarına katkılarına ilişkin görüşleri ve din ve değerler eğitimi Montessori sınıfından beklentileri şeklindedir.

3.2.1. Ebeveynlerin Montessori eğitim yaklaşımı hakkındaki düşünceleri

Katılımcılara ilk olarak Montessori eğitim yaklaşımı hakkında ki bilgi ve düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde elde edilen veriler “eğitim yaklaşımını dikkate alanlar açısından” ve “eğitim yaklaşımının çocuğa kazandırmış olduğu beceri ve davranışlar açısından” olmak üzere iki kategori altında toplanmıştır. Bu kategorilere göre verilen cevaplar sayısal olarak çoktan aza doğru sıralanarak kodlanmış ve aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

²⁵⁸ A. Yıldırım - H. Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008), 45.

Tablo 3. 1. Ebeveynlerin Montessori Eğitim Yaklaşımı Hakkındaki Düşünceleri

Kategoriler	Kodlar
Eğitim yaklaşımını dikkate alanlar açısından	Yaparak ve Yaşayarak öğrenme yöntemini uygulaması Materyal destekli bir yaklaşım olması Çocuk merkezli alternatif bir eğitim yaklaşımı olması Batı kaynaklı bir eğitim sistemi olması Din ve değerler eğitimine uygun bir yaklaşım olmaması Yaklaşım hakkında önyargıların olması
Çocuğa kazandırmış olduğu beceri ve davranışlar açısından	Sorumluluk, düzen ve disiplin kazandırması Her öğrencinin farklı karakterde olduğunu dikkate alması Her öğrencinin özel olduğu bilinciyle geliştirilmiş olması Çocuğun akademik başarısını artırması Çocuğun yeteneklerini geliştirmesi

Bundan sonraki bölümlerde araştırma sonucunda elde edilen verilere ait kodlar alt başlıklar halinde sunulacak ve ilgili kodlara ait literatür tartışmaları ve katılımcı görüşleri sentezlenerek içerik oluşturulacaktır.

3.2.1.1 Yaşayarak/Yaparak Öğrenme ve Materyal Merkezli Olması: “Duyarsam Unuturum, Görürsem Hatırlarım, Yaparsam Öğrenirim”

Bulgular incelendiğinde Montessori eğitim yaklaşımını dikkate alan görüşler kategorisinde en çok tekrar eden kod, başlıktaki Çin atasözünde belirtildiği üzere bu yaklaşımın yaparak ve yaşayarak öğrenme yöntemini uyguluyor ve materyal destekli bir eğitim yaklaşımına sahip olması şeklindedir. Buna göre çocukları okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımı uygulayan bir kurumda eğitim gören katılımcıların Montessori eğitim yaklaşımı hakkındaki düşünceleri değerlendirildiğinde bu yaklaşımının yaşayarak ve yaparak öğrenme yöntemini kullanıyor olmasını oldukça önemsediklerini söylemek mümkündür. Ayrıca kursta bulunan Montessori eğitim sınıfının materyal merkezli bir eğitim yaklaşımına sahip olmasının ilgili kursu tercihlerinde temel unsuru teşkil ettiğini söylemek mümkündür. Buna örnek olarak katılımcıların *“Montessori yaklaşımı ile yönetilen din ve değerler sınıf ortamı çocukta dini bilgi ve değerleri içselleştirerek daha hızlı ve kalıcı öğrenim imkânı sağladı. Çocukta disiplin ve düzen oluşturmaya dikkatimi çekti. Ayrıca çocuğum rahat hareket edebileceği özgür alan imkânı ile yaşayarak, hissederek ve eğlenerek değer kazanımı sağlayan bir ortamda eğitim görmekte” (K16, E5)* şeklindeki değerlendirmeleri başlığı destekler niteliktedir.

Bu bulgular Montessori yaklaşımıyla icra edilen eğitim faaliyeti, çocuğun kendini güvende hissedip özgürce hareket edeceği ve çocuğa uygun boyutlardaki materyallerle hazırlanmış bir ortamda uygulanıyor olmasının çocuklar üzerindeki olumlu etkisini destekler niteliktedir. Diğer yandan Montessori yaklaşımının hedefi olan çocuğun yaparak ve yaşayarak öğrenmesini ve

materyalleri kullanarak etkinliği bütünlüğüyle tamamlamasını sağlaması ²⁵⁹ hedefinin gerçekleştiğini göstermektedir. Böylece günlük yaşama ait ve birebir gerçek materyallerle kendi deneyimlerini yaparak ve yaşayarak öğrenen çocuklar, doğumlarından beri var olan becerilerine yenilerini katarak ve kendilerini her alanda geliştirerek ilerleyecektir.²⁶⁰

Araştırmada elde edilen bulgularla paralel olarak Hiles'in ortaya koyduğu çalışmada Montessori yaklaşımı ile eğitim veren sınıf ortamının gerçek yaşam bağlantısı ile ilişkili olmasının ebeveynlerin beklentilerini karşılamaında etkili olduğunu söyleyebiliriz.²⁶¹ Aynı şekilde Ellis, sınıf içi materyallerin ebeveynler tarafından önemsendiğini çalışmada ortaya koymuştur.²⁶² Türkiye de yürütölmüş olan benzer bir çalışmada Montessori eğitim felsefesinin gerçek materyal kullanımı ve çeşitliliği ile diğer eğitim felsefeleri ilkeleri arasında farklılık oluşturduğunu ve ebeveynlerin materyallere dikkat ettiğini gösteren sonuçlar elde edilmiştir.²⁶³ Bu konuda araştırmamıza katılan ebeveynlerin "*Montessori din ve değerler eğitim modelini amaç ve uygulama bakımından çok başarılı buluyorum. Çocukların bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişimlerine katkı sağlayarak farklı duylara hitap eden materyaller sayesinde din ve değer olgularının kazandırılmasıyla çok yönlü bir eğitim uygulandığını düşünmekteyim*" (**E28**) şeklindeki ifadeleri okul öncesi eğitimde materyallerle yürütölen yaşayarak öğrenmenin önemine dikkat çekmiştir. Bu durum katılımcıların Montessori eğitim yaklaşımı hakkında olumlu izlenime sahip oldukları hakkında da bilgi vermektedir.

Montessori yaklaşımı ile bir sınıf ortam oluşturulurken eşyaların sadece çocuğun yapısına ve gücüne uygun olması değil, çocuğun bağlı olduğu kültürel ortamına uygun olması da dikkate alınır.²⁶⁴ Kanaatimizce araştırmaya konu olan kursta çocukların yaparak ve yaşayarak öğrenme etkinlikler ile materyal tercihlerinde kültürel ortamın dikkate alınması velilerin ilgisini çekmiştir.

Araştırmamızın sonucunda öğrencilerin bireysel farklılıklarını, yaş aralıklarını dikkate alarak eğitim verilmesinin ve İslam dininde önemli yere sahip olan Hz. Muhammed gibi şahsiyetlerin örnek davranışlarının doğrudan verilmesinden ziyade daha anlaşılır ve kalıcı olması hedefiyle Montessori konseptine uygun hazırlanmış materyaller aracılığıyla drama²⁶⁵ ile verilmesinin veliler tarafından bu yaklaşım hakkında olumlu kanaat beslemelerine vesile olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Montessori sınıfımızda atölyemizin çocukların işbirlikçi öğrenmelerini

²⁵⁹ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 128.

²⁶⁰ Arslan, *Türkiye'deki Alternatif Eğitim Felsefesine Sahip Okulların Benzerlikleri Ve Farklılıkları Bakımından Değerlendirilmesi*, 21-22.

²⁶¹ E. Hiles, "Parents' reasons for sending their child to Montessori schools", *Journal of Montessori Research* 4/1 (2018), 1-13.

²⁶² K.E.M. Ellis, *How Do Parents Think and Feel about Early Childhood Montessori Education? Unpublished doctoral dissertation* (U.S.A.: Mills College, 2017).

²⁶³ Aysin Sop - Müşerref Dalkıran Turgut, "Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri", *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi* 5/1 (Nisan 2021), 83.

²⁶⁴ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 128.

²⁶⁵ Yılmaz, "Sosyal ve Duygusal Öğrenme Bağlamında Ahlak Eğitiminde Dramanın Yeri".

destekler ve grup çalışması yapmalarına imkân sağlar şekilde dizayn edilmiş olmasının ebeveynler tarafından olumlu karşılandığı sonucuna varılmıştır.

3.2.1.2. Çocuk Merkezli Alternatif Bir Eğitim Yaklaşımı Olmasına Dikkat Çekenler

Son iki asır içerisinde dünyanın hızlı gelişimi ve insan faktörünün farklı öğrenme türleri üzerine beklentisi klasik yöntemler yerine modern yöntemlerin geliştirilmesini elzem kılmıştır. Alternatif eğitimin temelini oluşturan filozoflar doğaya ve gelişime uygun eğitim verildiğinde eğitim sisteminde hata beklentisinin azalacağını belirtmişler ve zorbalığa şiddete karşı çıkararak; ilerici görüşü benimsemiş öğretmen modeli, çocuk merkezli ve doğayla uyum şeklinde öğrenme yöntemini savunmuşlardır.²⁶⁶ Kendi devrinde bu gerekliliğin farkına varıp eğitim öğretim faaliyetlerinin değişim ve gelişime ayak uydurması adına erken dönem çocuk eğitimi üzerine hususi çalışmalar yapan araştırmacılardan biri olan Montessori kendi adı ile anılan modelinde eğitimde emici zihni, öğrenci merkezli eğitimi ve oynayarak öğrenmeyi dikkate almış; soyut değerleri somut materyaller ile vermeyi ve geliştirilen materyallerle ufuk açmayı hedeflemiştir.

²⁶⁷

Araştırmamız da ebeveynlerin eğitim yaklaşımında dikkate aldıkları ve görüş bildirdikleri konulardan biri de Montessori yaklaşımının alternatif bir yaklaşım olması ve özellikle alternatif yaklaşımların çocuk merkezli yönü üzerine olmuştur. Bu konuda ebeveynlerin Montessori eğitim yaklaşımı hakkında alternatif bir eğitimi yaklaşımına sahip olması ve çocuk merkezli olması yönlerinin din ve değerler eğitiminde uygulanmasını dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada bir katılımcıya ait *“Montessori Din ve Değerler eğitimi yaklaşımı ile sınıf içerisinde çocuk merkezli davranış sergileyen öğretmenimiz sayesinde içine kapalı olan çocuğum özgüven duygusu kazanarak sosyal hayatın içerisinde kendini daha güzel ifade edebilme becerisi kazandı. (E24)* şeklindeki ifadeler ilgili yaklaşımın çocuk merkezli olmasının eğitimdeki rolünü ortaya koymaktadır.

Buna bezer çalışmalarda aynı şekilde Montessori yaklaşımının birey merkezli bir eğitim sistemine sahip olmasının, bireysel ya da gruplar halinde verilen derslerde çocukların gelişimsel özelliklerine dikkat edilmesinin ve konuların hazırbulunuşluklarına göre işlenmesinin din ve ahlak eğitiminin başarılı olması için oldukça önem arz ettiği sonucuna varılmıştır.²⁶⁸ Bir başka çalışmada hali hazırda devlet okullarının müfredatının çocuk merkezli bir anlayışla sahip olsa da Montessori sınıflarında çocukların ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerinin ön plana çıkarılması ve

²⁶⁶ Rousseau JJ. The Social Contract, Jonathan Bennett 2017 <http://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/rousseau1762.pdf>. 6 Ocak 2018. Sönmez, *Eğitim Felsefesi*, 18; Hesapçioğlu - Akbağ, “Eğitimde Özgürlükçü Paradigma”, 8.

²⁶⁷ Kramer, *Maria Montessori A Biography*, 1976, 40; Gutek, “Introduction: A Biography of Montessori and an Analysis of the Montessori Method”, 9-10.

²⁶⁸ Hatice Tül Kübra Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019), 80.

önemsenmesinin geleneksel eğitim bakış açısından ayrılan dikkat çekici bir nokta olduğuna vurgu yapılmıştır.²⁶⁹

3.2.1.3. Batı Kaynaklı Yaklaşım Olması-Din Değerler Eğitimine Uygun Olmaması Yönünde Kanaat Besleyenler

Bulgular incelendiğinde katılımcılardan oldukça az bir kısmının Montessori yaklaşımının batı kaynaklı bir eğitim yaklaşımı olduğunu, din ve değerler eğitimine uygun olmadığını ifadelerinden yaklaşıma karşı mesafeli oldukları anlaşılmaktadır. Katılımcılardan bazıları ise yaklaşıma karşı ön yargıları olduğunu ancak bunun eğitim aldıktan sonra zamanla kırıldığını belirtmişlerdir. Yalnızca bir velinin ise yaklaşım hakkında bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir. Verilerden hareketle katılımcılardan bazılarının ilgili yaklaşıma mesafeli durduklarından ötürü bu yaklaşımın dini temellerini zayıf bulduklarını böylece Montessori yaklaşımı ile din ve değerler eğitiminin uygulanabilirliğine yönelik olumsuz kanaat taşıdıklarını söylemek mümkündür. Katılımcılar Montessori'nin Batı kaynaklı bir eğitim yaklaşımı olması hasebiyle din ve değerler eğitimine uygun bir yaklaşım olmamasından duyduğu rahatsızlığı "*Montessori Din ve Değerler Eğitimi Sınıfını, amaç ve uygulama bakımından takdir etmekle birlikte ismi batı dil ve kültürünü çağrıştırdığı için D.İ.B bünyesi 4-6 yaş Kur'an Kurslarında kullanılmasını rahatsız edici bir durum olarak görmekteyim*" (KK25) şeklindeki ifadelerle ortaya koymuşlardır. Ancak bu ifadelerden ilk anlaşılan rahatsızlığın Montessori eğitiminde kullanılan materyal ve eğitim içeriklerinden ziyade isim konusundaki ön yargılarından kaynaklandığıdır. Buna örnek olarak "*Montessori eğitim metodu genel olarak çocuğumda sabır, sorumluluk, saygı, disiplin gibi kavramların olumlu yönde geliştirdiğini gözlemlemekle birlikte din eğitimi ile birlikte verilmesi noktasında tereddütlerim devam etmekte*" (K2) şeklindeki katılımcı görüşü gösterilebilir.

Montessori yaklaşımı ile din ve değerler eğitimi uygulamasının batı kaynaklı bir eğitim sistemi olması nedeniyle din ve değerler eğitimine uygun bir yaklaşım olmaması şeklindeki önyargılara yönelik katılımcı değerlendirmeleri karşısında Montessori eğitim yaklaşımının her ne kadar ilk planda seküler bir yaklaşım olarak görünse de eserlerinde din, tanrı sevgisi, tinsellik, değerler eğitimi, doğaüstü ve kozmik gibi kavramlarla karşılaşılıyor olunmasının bu yaklaşımın temelinde kapalı bir din eğitimi içerdiğini söylemek mümkündür.²⁷⁰ Zira Montessori, Çocuklar Evi'nde din eğitimi ile arasında bütünsel olarak bir paralelliğin olduğunu ifade eder. Kendisi burada ki amacının çocuğun dış dünyanın gerçekleri ile teması kadar doğaüstü yaşamın gerçekleri ile de barışık olması gerektiğini ve ikisi arasında olması gereken bağlantıyı kurması gerektiğini göstermek olduğunu söyler.²⁷¹

²⁶⁹ E. Acay, *Okul öncesi çocuklarının renk ve doku bilgilerini edinmelerine Montessori eğitim yönteminin etkililiği* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018).

²⁷⁰ Yurdağül - Şanver, "İslâm Din Eğitiminde Montessori Modelinin Uygulanabilirliği Üzerine", 29.

²⁷¹ Montessori, *Çocuğun Keşfi*.

Montessori ve İslam eğitim sisteminin ortak yönlerinden ve her iki yaklaşımın kullanmış olduğu metodun benzerlik arz ettiğini belirtmek gerekir. İslam ve Montessori sistemleri arasında ki dikkat çeken benzerlik her iki sisteminde eğitimde insan doğasını göz önünde bulundurmalarıdır. Montessori yaklaşımının temel prensipleri diyebileceğimiz insanın doğası, özgürlük ve tecrübe kavramlarının İslam din eğitimindeki varlığından söz etmek mümkündür. Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette Allah Teala insanı yönlendirirken onun doğasını da dikkate aldığını görmek mümkündür. Hz. Peygamberin "Her doğan çocuk İslam fitratı üzere (temiz ve günahsız olarak, tevhide meyilli bir şekilde) doğar..."²⁷² hadis-i şerifinde de insan doğasının fitrat üzere inşa edildiği belirtilmiştir.

Her iki sistem de insanı, akıl, irade, nutk ve duygularla diğer canlılardan ayırarak, varlıkların en üstünü olarak insandan övgüyle bahsetmiş ve insanı her şeyin en iyisine ve güzeline layık görmüştür.²⁷³ Montessori yaklaşımında da insanın doğası ve başka canlılardan ayırımından bahsedilmektedir. Montessori modelinde çocuğun biyolojik ve ruhsal gelişimi dikkate alınmaktadır. İnsanın yaratılıştan getirdiği potansiyeli kendisinin keşfetmesine imkan veren Montessori yaklaşımında insanın doğasında var olan öze yönelme vurgusu mevcuttur. Montessori modeline göre düzenlenen eğitim ortamı çocuğun doğasına göre organize edilmeli, fiziksel ve ruhsal yaratılışı göz ardı edilmemeli ve birey kendi doğasına uygun hale getirilmelidir.²⁷⁴ Hz. Muhammed (sav.)'in de peygamber olmadan önce Hira mağarasında sık sık yalnız kalması, kendi iç dünyasını, duygularını istek ve arzularını muhasebe etmesi ve iç alemini tanımaya çalışması bunun bariz örneğidir.²⁷⁵

Şunu da belirtmek gerekir ki, alternatif okulların dezavantajı olarak farklı özelliklere sahip öğrencilerin ihtiyaçlarının göz ardı edilmesi söz konusudur. Bu nedenle bazı veliler, okulun tek tip insan modeli yetiştirme anlayışını tasdik etmemiştir. Ancak günümüze baktığımızda birçok velinin farklı okul modeli arayışı içinde olduğunu görmekteyiz. Türkiye'de de her geçen gün alternatif okul yaklaşımlarına olan rağbet artmaktadır. Bunlar arasında en çok şöhret bulanı şüphesiz Montessori yaklaşımını esas alan eğitim kurumlarıdır.²⁷⁶

Alternatif okul yaklaşımlarında din ve değerler eğitimi üzerine yapılan bir çalışmada Avustralya ve ABD'deki bazı Montessori okullarıyla görüşülmüş olup bu okulların Montessori modelini din eğitimi için uygun bir model olarak kabul ederek; değerler eğitimi, Arapça, Kuran, İslam ahlakı ve değerleri, İslam eğitimi gibi derslere programlarında yer vermiş oldukları belirtilmiştir.²⁷⁷ Ülkemizdeki Montessori okullarının birçoğunda ise din eğitimi verilmediği ve bu mevzuyla mesafeli yaklaşıldığı belirtilmiştir. Bu durumun çevresel faktörler, talep edilmeme gibi birçok

²⁷² Buhari, Cenaiz, 92

²⁷³ Mustafayeva, *Montessori Eğitim Sistemi ve İslam Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması*, 72.

²⁷⁴ Durakoğlu, *Maria Montessori'ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 70.

²⁷⁵ Mustafayeva, *Montessori Eğitim Sistemi ve İslam Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması*, 74; Ay, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*, 119.

²⁷⁶ Erakkuş, *Alternatif Okul Yaklaşımlarında Din ve Değerler Eğitimi*, 2.

²⁷⁷ Erakkuş, *Alternatif Okul Yaklaşımlarında Din ve Değerler Eğitimi*, 68.

farklı nedeninin olduğu belirtilmiştir.²⁷⁸ Bir araştırma da ise Montessori yaklaşımı ile din eğitimi verilmesinin İslam eğitimi ve Montessori yaklaşımı arasındaki ilişki uyumu şu şekilde ifade edilmiştir.

“MB, okullarında din eğitimi veren öğretmenlerin mümkün olduğunca okul öncesi öğretmeni ile beraber sınıfta bulunduğu ifade etmiştir. Böylece din eğitimi veren öğretmenlerin sınıf içinde geçirdikleri süre artmaktadır. Bu uygulamanın Montessori uygulamalarına uygun olduğu söylenebilir. Çünkü Montessori modelinde ders seçimi ve hangi dersin etkinliğine ne zaman geçileceği konusunda çocuğun seçim yapabiliyor olması gerekmektedir. Çocuğun hangi etkinliği yapacağı, ne zaman yapacağı, hangi materyalle çalışmak istediği gibi hususlarda özgür olması Montessori felsefesiyle uyumludur. Böylece çocuk özgürce seçtiği etkinliği sürdürmeye, öğrenmeye karşı motive olmakta zorlanmamaktadır. İslam din eğitiminde de bireyin seçimlerinde özgür olması, ritüelleri yapmaya kendi arzusu ile katılımı önemsenmektedir.”²⁷⁹

Araştırmamızda elde ettiğimizi bulgulardan birisi de yukarıda bahsedilen ön yargılara sahip velilerin çocukları vasıtasıyla bu eğitimle tanıştıktan sonra bahsi geçen önyargılarını geride bıraktıklarıdır. Bu konuda bir katılımcının verdiği cevap dikkat çekmektedir: *“Montessori din ve değerler eğitimi ile tanışmadan önce bu eğitim modeline önyargılarım vardı. Bu eğitimle birlikte çocuğumda birçok olumlu gelişimlere şahit olarak önyargılarım gitti. Bu eğitim modelinin D.İ.B bağlı tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” (K16)*

Bir diğer katılımcı ise konu ile ilişkili olarak şunları söylemiştir:

“Çocuğum Montessori din ve değerler eğitimi yaklaşımı ile eğitim alamadan önce bu eğitim modeline karşı önyargım vardı. Bu model ile eğitim alan çocuğumda olumlu yöndeki gelişimleri gözlemledikten sonra önyargım kayboldu. Özellikle özgüven, sabır ve sorumluluk duygularını içselleştirerek kazanmasını önemli buluyorum. D.İ.B bünyesinde tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında da uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” (K5, K31)

Sonuç olarak katılımcıların büyük çoğunluğunun olumlu kanaatleri ve tüm bu bilimsel değerlendirmelerin sonucunda din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımının uygun bir yaklaşım olmadığı görüşünün münasip bir kanaat taşımadığını söylemek mümkündür. Bu yargılara verilen cevaplar neticesinde oluşan kanaatimiz; Montessori yönteminin din ve ahlak eğitiminde verilen eğitimlerin içselleştirilmesine katkı sağladığı yönündedir. Bu konuda yapılan bir araştırma da Montessori yaklaşımı ile din ve değerler eğitimi veren bir kurumun sistemi bir bütün olarak incelendiğinde Montessori yaklaşımına uygun bir şekilde din eğitimi verilmesini veliler tarafından önemsendiği görülmektedir. Bu konuda Montessori'nin çocuğun fitratını korumaya yönelik geliştirmiş olduğu felsefenin oldukça önemli olduğu bildirilmiştir.²⁸⁰ Bir başka

²⁷⁸ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.*(İstanbul ör.), 56. Eser ismini tam yazalım Çok uzun geliyorsa kısaltabilirsin ama her birinde aynı kısaltmayı kullanmalısın.

²⁷⁹ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.*(İstanbul ör.), 58.

²⁸⁰ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Soyol Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 86-87.

çalışmada ise literatür bilgileri ve yapılan çalışmalara ilişkin sonuçlar incelendiğinde Montessori yönteminin çocukların dini ve ahlaki gelişimleri üzerinde genelde olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.²⁸¹ Diğer yandan ön yargılı velilerin verdiği cevapları incelendiğinde Montessori yaklaşımının din, ahlak eğitiminde ve değerler eğitiminde kullanılmasının kayda değer birçok faydasının olduğu, bunun yanı sıra (kurum yöneticileri, veliler gibi) ilgili kesimlerin bu konuda bilgilendirilmesinin de ne kadar önemli olduğu hususunu gündeme taşımaktadır.

3.2.1.4. Sorumluluk, Düzen ve Disiplin Kazandırmasına Vurgu Yapanlar

Katılımcıların Montessori yaklaşımının çocuğa kazandırdığı beceri ve davranışlara yönelik verdikleri cevaplar kategorisinde en çok tekrar eden kodun çocuklara sorumluluk, düzen ve disiplin kazandırması olduğu görülmüştür. Montessori yaklaşımının en önemli unsurlarından biri olan özgürlük ilkesi çocuklara önceden hazırlanmış bir ortamda onlara özgürlük tanımak anlamına gelmektedir.²⁸² Bu durum özgürlük, sorumluluk ve iradenin birbiriyle yakın ilişkili olduğunu göstermekte olup bir çocuğa ne kadar özgürlük tanınırsa o kadar sorumluluk üstleneceğini söylemekte mümkündür.²⁸³ Montessori pedagojisi öğrencilere özgürlük ve sorumluluk kavramlarını öğretirken, bu kavramlar arasında sıkı bir bağlantı olduğuna vurgu yapar. Öğrencilerin özgürlükleri, onların sorumluluklarını yerine getirme kabiliyetlerine bağlıdır. Montessori eğitimi, öğrencilere karar alma becerilerini öğretirken, onları bağımsız ve sorumlu bireyler haline getirmeyi amaçlar. Bu sayede öğrenciler, kendi kararlarını verirken sorumluluklarının da farkında olacak ve seçimlerinin sonuçlarına katlanabilecek şekilde yetiştirilirler.²⁸⁴ Montessori eğitim yaklaşımında çocuğun özgür seçimler yapmasına müsaade edilmesi çocuğun seçimlerine saygı duyulduğunu hissetmesini sağlar. Böylece çocuk kendi yaptığı seçimlerin önemsendiğini hissederken; başkalarının seçimlerine saygı duymasını gerektirdiğini de kavramış olur. Çocuğun özgürlüğe dair bu kavramasının değerler eğitimi açısından önemli bir kazanım olduğu söylenebilir.²⁸⁵

Araştırmamızda katılımcıların Montessori yaklaşımı ile din ve değerler eğitiminin çocuklarına sorumluluk ve disiplin kazandırdığını *"Montessori din ve değerler eğitimi yaklaşımı çocuğumda beklediğimden çok daha fazla olumlu gelişmelere sebep oldu. Bu eğitim modeli ile sorumluluk, saygı, sabır gibi değerleri uygulamalı bir şekilde içselleştirerek öğrendi. D.İ.B bünyesinde tüm 4-6 yaş Kur'an Kurslarında da uygulanması gerektiğini düşünüyorum"* **K4, K22, E34** şeklindeki ifadelerle ortaya koymuşlardır.

²⁸¹ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında... Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 88.

²⁸² Montessori, *Çocuk Eğitimi "Montessori Metodu"*, ts., 9-10.

²⁸³ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 130; Eisler - Cebeci, *Montessori Çılgınlığı*, 180.

²⁸⁴ Çakıroğlu Wilbrant, *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitim Sanatı*, 130.

²⁸⁵ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.* (İstanbul ör.), 41.

Montessori yaklaşımı, materyalleri kullanarak etkinliği bütünlüğüyle tamamlamasını sağlamayı amaçlar. Bu sayede çocuk, seçtiği etkinlik için gerekli bütün materyal parçalarını bulabilecek, etkinliği kimse tarafından müdahale edilmeden çalışabilecek ve materyalleri aldığı yere koyabilecektir. Çocuk, bu şekilde kişisel sorumluluğunun ve böylece sınıf düzeninin bir parçası olabilecektir.²⁸⁶ Montessori yaklaşımına ait bu özelliği araştırmamızda bir katılımcıya ait şu ifadelerde görmek mümkündür:

“Özellikle sınıf ortamında eğitim esnasında dikkat dağınıklığı ve odaklanma problemi yaşayan çocuğumda Montessori sınıfı ve sınıfta bulunan materyaller sayesinde odaklanma probleminin fark edilir seviyede azaldığını gözlemledim. Buna ilaveten çevresine saygı ve sorumluluk bilincinin arttığını gözlemledim. Türkiye genelinde D.İ.B bünyesinde olan tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında da uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” (E35)

Araştırmamızla benzerlik taşıyan bazı çalışmalarda eğitim yaklaşımı açısından bakış açısı sunan ebeveynlerin en çok görüş bildirdiği konunun bireysel eğitim ve eğitimin çocuk merkezli olma noktasıdır.²⁸⁷ Bu nokta da Montessori yaklaşımının çocuğun kazandığı beceriler olarak ele alan ebeveynlerin çoğunlukla eğitimin çocukların tüm gelişim alanlarını desteklemesini, akademik başarı sağlamasını ve sorumluluk kazanmasını önemsedikleri tespit edilmiştir.²⁸⁸

3.2.1.5. Her Öğrencinin Farklı Karakterlerde ve Özel Olmasına Vurgu Yapanlar

Montessori yaklaşımında çocuk yetişkinlerden farklı kendine has bir varlık olarak görülmüş ve yetişkinlerin yargılarıyla çocuğun değerlendirilmesi uygun görülmemiştir. Bu yaklaşım çocuğu doğuştan masum olarak görmüş, çocuğun özgürlüğünü savunarak cezalandırmaya karşı çıkmıştır.²⁸⁹ Eğitimin özünde baskıcı kurallar değil çocuğun istek ve ihtiyaçları olmalıdır. Her çocuğun farklı olduğu bilinciyle eğitimin içeriği çocuğa uygun biçime getirilerek gelişimsel dönemlerine uygun olarak düzenlenmelidir.²⁹⁰ Montessori yaklaşımının hedefini, “üç altı yaş arasındaki çocuğun kendi gelişim süreci içinde destekleyerek onun karakterinin geliştirmesine yardımcı olmaktır” şeklinde ifade etmektedir.²⁹¹ Ona göre karakter, bir başkasının davranışlarını taklit ederek değil, bireyin kendi dürtülerini kontrol etme yetisini kazanmasıyla gelir. Böylelikle çocuk, giderek daha yetenekli ve becerikli bir hale dönüşecektir.²⁹² Montessori programının ilk hedefi çocuğu yetişkinlerden farklı kendine has bir varlık olarak görüp, yetişkinlerin yargılarıyla

²⁸⁶ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 128.

²⁸⁷ Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 84.

²⁸⁸ Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 84.

²⁸⁹ Aytaç, *Çağdaş Eğitim Akımları (Yabancı Ülkelerde)*, 17-18; Şişman, *Eğitim Bilimine Giriş*, 36.

²⁹⁰ Sönmez, *Eğitim Felsefesi*, 18; Hesapçioğlu - Akbağ, “Eğitimde Özgürlükçü Paradigma”, 8.

²⁹¹ Homberger, *The Developmental Psychology of Maria Montessori*, 148.

²⁹² Durakoğlu, *Maria Montessori'ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 99.

onu değerlendirmeyi uygun görmemiştir. Bu akım çocuğu doğuştan masum olarak görmüş, çocuğun özgürlüğünü savunarak cezalandırmaya karşı çıkmıştır.²⁹³

Çocukların dini olgulara yükledikleri anlamlar yetişkinlerden çok farklı olmakla birlikte bunlar yetişkinlik dönemi dindarlığının alt yapısını oluşturmaktadır. Bundan ötürü erken çocukluk döneminde çocuğun sorularını cevapsız bırakmak, dini açıklamalardan kaçınmak yetişkinlik dönemi dini hayatında önemli sorunları ve eksikleri beraberinde getirecektir. Bunun için yapılması gereken, çocuğun sorularını cevapsız bırakmak, dini kavramları ve konuları açıklamaktan kaçınmak değil, aksine onun hissi ve zihinsel durumuna göre hayatla ilişkili, tecrübe odaklı bir din eğitimi vermek ve bu doğrultuda ona rehberlik ederek doğru yönlendirmektir.²⁹⁴

Araştırmamızda bulgular dikkate alındığında ebeveynlerin Montessori eğitim yaklaşımı hakkında her öğrencinin farklı karakterde ve özel olduklarını dikkate almasını önemsedikleri ve bu yaklaşımın çocuklarının beceri ve davranışlarına yönelik kazanımlarının dikkatlerinden kaçmadığı görülmüştür. Ebeveynlerin değerlendirmelerinde Montessori yaklaşımının her öğrencinin farklı karakterde olduğunu dikkate alan ve her öğrencinin özel olduğu bilinciyle geliştirilmiş bir yaklaşım olmasına vurgu yaptıkları dikkat çekmektedir. Bir katılımcı ise öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklara dikkat çekerek Montessori yaklaşımının katkıları bağlamında *“Her çocuğun öğrenme hızının ve karakterinin farklı olması bilinciyle ilerleyen Montessori eğitim süreci çocukların yeteneklerini ve meziyetlerini ortaya çıkarma noktasında çok başarılı olduğunu düşünüyorum. Çocuk Montessori eğitimi ile ne kadar erken tanışırsa bir o kadar faydalı olacağını düşünüyorum.” (K20)* ifadelerini kullanmıştır.

Din ve ahlak eğitimi bağlamında Montessori yaklaşımının çocukların sosyal yaşamındaki tezahürleri üzerine yapılan bir çalışmada öğrencilerin yaş gruplarını dikkate alarak hedef ve kazanımlar belirlenerek yapılan eğitim incelendiğinde hedeflenen kazanımlar için uygun öğrenme ortamları uygulama imkanlarının sunulmasının önemsendiği anlaşılmaktadır.²⁹⁵ Bir araştırmada ise ebeveynlerin Montessori eğitim yönteminin en etkili yönüne ilişkin görüşleri incelendiğinde, çocuğu hayata hazırlama ve bireysel farklılıklara saygı gösterme gibi sosyal gelişim özelliklerini vurguladıkları ortaya çıkmıştır.²⁹⁶ Bir başka çalışmada ebeveynlerin geleneksel eğitim programının aksine her çocuk için bireysel eğitim planlanmasını önemsedikleri ortaya konmuştur. Ayrıca Montessori sınıflarında çocukların ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerinin ön plana çıkarılması ve önemsenmesi, geleneksel eğitim bakış açısından ayrılan dikkat çekici bir nokta olduğu vurgulanmıştır.²⁹⁷ Bu durum bir başka çalışmada şu şekilde belirtilmiştir:

²⁹³ Ayaç, *Çağdaş Eğitim Akımları (Yabancı Ülkelerde)*, 17-18; Şişman, *Eğitim Bilimine Giriş*, 36.

²⁹⁴ Köylü, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 142.

²⁹⁵ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.* (İstanbul ör.), 63.

²⁹⁶ Emine Bozkurt, “Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin ‘Mon-Tessori Eğitimi’ Algısı”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/92 (2019), 249.

²⁹⁷ Acay, *Okul öncesi çocuklarının renk ve doku bilgilerini edinmelerine Montessori eğitim yönteminin etkililiği*.

“Ebeveynlerin sınıf ortamı ile ilgili görüşlerine bakıldığında; birebir eğitim uygulamaları, gelişimi destekleyen bir ortam oluşu, çocuğun rahat hareket edebilmesi ve çocuğa özgür alanların sağlanması başlıca görüşler arasındadır. Montessori eğitiminde sınıf ortamı eğitimden bağımsız düşünülemez. Çocukların gelişimsel ihtiyaçları doğrultusunda öğretmen tarafından hazırlanan sınıflar çocuklara bağımsız bir şekilde çalışma ortamı sağlamaktadır. Bu nedenle materyaller ve mobilyalar çocuğun çalışabileceği boyutlardadır.”²⁹⁸

3.2.1.6. Çocuğun Akademik Başarısını Artırması ve Yeteneklerini Geliştirmesine Dair Görüşler

Bu noktada belirtmek gerekir ki Montessori kendi araştırmaları neticesinde aileleri okuma yazma bilmeyen ihmal edilmiş çocuklara uygulanan yöntem ile akademik yönde başarılı bir öğrenme süreci geçirdikleri, sosyo ekonomik düzeyde orta sınıf çocuklardan alınan sonuçların ise geleneksel eğitim almış çocuklara oranla Montessori eğitimi almış çocukların başarı düzeylerinin daha fazla olduğunu saptamıştır.²⁹⁹ Bazı güncel çalışmalarda da sonuçlar Montessori yaklaşımının çocukların akademik becerilerine ve hazır bulunuşluk düzeylerine katkı sağladığı³⁰⁰ ve Montessori yaklaşımının uygulandığı her okulda çocukların kendi kendilerine bağımsız bir şekilde yeterli düzeyde başarı elde ettiklerini göstermektedir.³⁰¹ Montessori eğitim modeliyle ilgili yapılan araştırmaların birçoğu, özellikle de ebeveynlerin görüşlerine dayanan araştırmalar, Montessori modelinin çocukların sosyal ve duygusal gelişimine, içsel motivasyonlarına ve akademik becerilerine katkı sağladığını göstermiştir. Örneğin, bir araştırmada, Montessori okullarında eğitim alan çocukların, diğer okullardaki çocuklara göre daha yüksek öz-düzenleme, empati, sorun çözme ve matematik becerilerine sahip oldukları bulunmuştur. Bununla birlikte, Montessori eğitim modeliyle ilgili yapılan araştırmaların bazıları da, modelin etkililiği konusunda karışık sonuçlar vermiştir ve bu konuda daha fazla araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır.³⁰² Bir çok çalışma Montessori eğitimi alan çocukların akademik ve davranışsal becerilerinde diğer okullarda eğitim alan çocuklara göre daha yüksek performans sergilediğini göstermektedir. Bu çalışmalar, Montessori eğitiminin çocukların özgüven, özerklik, öğrenme hevesi ve sosyal becerilerini artırarak, akademik başarılarına olumlu yönde katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır.³⁰³ Montessori yaklaşımı akademik başarıyı artıran bir yöne sahip olmasına binaen günümüzde başta okul öncesi kurumlar olmak üzere lise son sınıfa kadar tüm eğitim düzeylerinde uygulanmaktadır. Türkiye’de bu şekilde eğitim veren pek çok eğitim kurumu da mevcuttur.³⁰⁴

²⁹⁸ Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 84.

²⁹⁹ Pignatari, *Maria Montessori*, 1967, 16; Ulutaş - Turkun, “Montessori Eğitim Yöntemi ve Uygulama Örnekleri”, 38.

³⁰⁰ Bozkurt, “Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin ‘Mon-Tessori Eğitimi’ Algısı”, 249.

³⁰¹ Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 8.

³⁰² Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 86.

³⁰³ A.S. Lillard, “Preschool children’s development in classic Montessori, supplemented Montessori, and conventional programs”, *Journal of School Psychology* 50 (2012), 379-401.

³⁰⁴ Erakkuş, *Alternatif Okul Yaklaşımlarında Din ve Değerler Eğitimi*, 31; Akdağ, “Alternatif Eğitim Modelleri”, 5-6.

Montessori yaklaşımı hakkındaki düşüncesinin merkezine çocuğun kazandığı becerileri yerleştiren ebeveynlerin bir kısmı din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımı uygulayan eğitim kurumunda alınan eğitimin akademik başarıyı desteklemede önemli rol oynadığını vurgulamışlardır. Bu konuda ebeveynlere ait *“Montessori din ve değerler eğitimi ile tanıştıktan sonra çocuğumda özellikle akademik başarının geliştiğini gözlemledim. Bu eğitim sisteminin D.İ.B bağlı tüm 4-6 yaş kurslarında da uygulanması gerektiğini düşünmekteyim” (K14)* ve *“Montessori Din ve Değerler Eğitim sınıfı çocuğuma hem mutluluk ve heyecan veriyor hem de akademik yeteneklerini artırıyor” (K32)* şeklindeki görüşler araştırmaya konu olan okulda uygulanan Montessori yaklaşımı ile din ve değerler eğitimi yönteminin çocukların akademik başarılarını artırmada ve yeteneklerini geliştirmede etkin olduğunu göstermektedir.

3.2.2. Diğer okul öncesi eğitim kurumları ile arasındaki farklara dair görüşler

Ebeveynlerin çocukları için daha önce başka bir okul öncesi eğitim kurumundan eğitim alıp almadıklarına, eğer aldılarsa araştırmaya konu olan kurum ile aralarında ne tür farklar olduğuna dair görüşleri aşağıdaki tablo da sunulmuştur.

Tablo 3. 2. Diğer okul öncesi eğitim kurumları ile arasındaki farklara dair görüşler

Kategori	Kodlar
Başka bir okul öncesi kurumdan eğitim alanlar K (4) E(2) (T) 6	Alternatif bir eğitim modeli ile eğitim vermesi Materyal çeşitliliğinin fazla olması Din ve değerler eğitimini daha sevdirek ve içselleştirerek vermesi Bilişsel gelişimi desteklerken aynı zamanda din ve değer eğitimi kazanması
Başka bir okul öncesi kurumdan eğitim almayanlar K (24) E (5) (T) 29	

Katılımcıların daha önce başka bir kurumdan okul öncesi eğitim kurumundan eğitim alıp almadıklarına dair verilen cevaplar dikkate alındığında çoğunluğun ilk eğitim kurumunun ilgili kurum olduğu tespit edilmiştir. Bir grup katılımcının ise başka eğitim kurumlarından eğitim aldıklarını fakat Hz. İbrahim Camii 4-6 yaş Kur'an Kursunun Montessori yaklaşımı ile din ve değerler eğitimi vermesinin daha ilgi çekici olmasını, çocukların din ve değer eğitimini bu yöntem ile daha hızlı ve içselleştirerek aldıklarını ifade etmişlerdir. Bazı veliler ise öğrenim gördükleri diğer eğitim kurumundan materyal çeşitliliğinin daha fazla olmasının Hz. İbrahim Camii 4-6 yaş Kur'an Kursunu tercih etmelerine sebep olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılardan alınan bütün

bu cevaplar değerlendirildiğinde, okul öncesi din, ahlak ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımının kullanımına dair memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcılara diğer kurumlardan eğitim alıp almadıkları sorulmuş ve aldılarsa 4-6 Yaş Din ve Değerler Eğitiminde Montessori yaklaşımı uygulanan bir eğitim kurumu ile arasındaki farkları açıklamaları istenmiştir. Bunun neticesinde katılımcıların verdikleri yanıtlar yukarıdaki kategori ve kodlarla temalandırılmıştır. Verilen görüşler başlıklar halinde aşağıda sunulmuştur.

3.2.2.1. Alternatif Bir Eğitim Modeli Olduğunu Vurgulayanlar

Araştırma sonucunda ebeveynlerin çoğunluğunun çocuklarına başka bir okul öncesi eğitim kurumunda eğitim aldırması olmamaları, araştırmaya konu olan eğitim kurumu ile diğer kurumları ya da Montessori yaklaşımı ile eğitim veren bir din ve değerler sınıfı ile diğer sınıf ortamlarını karşılaştırmaları noktasında tam bir kanaat oluşmasına engel teşkil etmektedir. Ancak ebeveynlerin çocukları diğer eğitim kurumlarında eğitim alanlarının verdikleri cevaplar dikkate alındığında ebeveynlerin öncelikle ilgili okulun alternatif bir eğitim veriyor olmasının dikkatlerini çektiği saptanmıştır. Katılımcılara ait *“Daha önce Milli Eğitim’e bağlı bir okul öncesi kurumda eğitim aldık. Hz. İbrahim Camii Kur’an Kursu’nu din ve değerler eğitimini Montessori yaklaşımı gibi alternatif bir eğitim modeli ile vermesini başarılı bularak tercih ettik” (K16, E18)* ifadeleri bunu desteklemektedir. Yapılan bazı araştırmalarda da ebeveynlerin Montessori eğitim yöntemini farklı ve çağdaş bir yaklaşım olduğunu düşünmeleri nedeniyle seçtikleri görülmüştür.³⁰⁵

3.2.2.2. Materyal Zenginliğini Vurgulayanlar

Araştırma bulgularına göre ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfını diğer sınıf ortamları ile karşılaştırırken dikkatlerini çeken bir diğer önemli nedenin ilgili sınıfta materyal çeşitliliğinin fazla olmasıdır. Montessori çalışmalarında yaklaşımının temel ilkelerinden birinin “kendi kendine eğitim” olduğunu belirterek, kendi kendine eğitimin en önemli unsurunun ise çocuğun kendisiyle iletişim kurmasını sağlayan materyaller olduğunu vurgulamıştır.³⁰⁶ Araştırmamıza konu olan din ve değerler eğitimi Montessori sınıf ortamında çalışmamızın ikinci bölümünde sunumu yapılan materyallerin ebeveynlerin dikkatinden kaçmadığı ve ebeveynlerin bu okulu diğer okullara tercih etmelerinde etkili olduğu verdikleri cevaplarda kendini göstermiştir. Buna örnek olarak *“Daha önce M.E.B bağlı bir okul öncesi kurumda eğitim aldık. Hz. İbrahim Camii 4-6 yaş Kur’an Kursunun Montessori yaklaşımı ile din ve değer eğitimi vermesi ve materyal çeşitliliğinin fazla olması daha çok ilgimizi çekti” (K20, K21)* şeklindeki ifadeler gösterilebilir.

³⁰⁵ Bozkurt, “Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin ‘Mon-Tessori Eğitimi’ Algısı”, 244.

³⁰⁶ De Bartolomeis, *Maria Montessori La Pedagogia Scientifica*, 30-38.

Bu noktada yapılan bazı çalışmalarda Montessori yaklaşımına uygun bir eğitim ortamı düzenlenmesinin yani Montessori sınıflarında çocukların boylarına uyumlu mobilyalar bulunması, materyallerin ulaşılabilir olması çocuklara kendi kendine öğrenme ve günlük işlerini deneyimleme imkanı tanınmasının, çocuğa tecrübe etme fırsatı sunması sebebiyle ebeveynler tarafından önemsendiği belirtilmiştir.³⁰⁷ Ebeveynlerin Montessori sınıfını tercihlerine materyallerin etkisi bağımsız bir soru olarak sorulmuş olup ileriki başlıklar altında bununla ilgili tespitlerden bahsedilecektir.

3.2.2.3. Din ve Değerler Eğitimi Daha Verimli Hale Getirdiğine Dair Görüş Beyan Edenler

Erken çocukluğun işlem öncesi ve somut işlemler dönemlerinde sağlıklı bir Allah tasavvurunun gelişmesinde takip edilecek din eğitimi yaklaşımı, yöntemi ve içeriğinin oldukça önemli olduğunu söylemek mümkündür.³⁰⁸ Her biri soyut kavram olan değerlerin okul öncesi dönemde kazandırılması, çocuğun gelişimsel özellikleri dikkate alındığında oldukça iyi organize edilmiş bir yapıyı gerektirdiği söylenebilir. Bu dönemde değerler eğitimi bireysel, toplumsal ve ahlaki değerlere geniş bir eğitim anlayışı içerisinde bakılarak ayrıca bu dönem çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak ve de tek bir alana değil tüm alanları bir bütün şeklinde değerlendirilerek verilmelidir. Buna binaen iyi bir okul öncesi eğitim programında yaparak ve yaşayarak öğrenme yönteminin ön plana alınması; akademik becerilerin yanında karakter eğitimi, sosyal ve duygusal becerilerin geliştirilmesi ve toplumsal değerlere yer verilmesi gibi hedeflerin yer alması eğitimin içselleştirilmesi anlamında isabetli olacaktır.³⁰⁹

Araştırmamızda katılımcılara ait “Daha önce D.İ.B bünyesinde farklı bir 4-6 yaş Kur’an Kursu’nda eğitim aldık. Çocuğumun Hz. İbrahim Camii 4-6 yaş Kur’an Kursu’nda Montessori yaklaşımı destekli din ve değerler eğitimi daha severek, daha hızlı ve içselleştirerek aldığını gözlemledim” **(K, 20, E24)** şeklindeki ifadeler Montessori yaklaşımı ile verilen din ve değerler eğitiminin daha verimli olduğunu ortaya koymaktadır.

Yapılan bazı bilimsel çalışmalar da din ve ahlak eğitimi derslerinin tüm duylara hitap edecek şekilde anlatılmasının çocuğun öğrendiği değerleri içselleştirmesini sağlayacağı yönünde bulgulara ulaşmıştır.³¹⁰ Örneğin bir araştırma da “Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin tüm duylara hitap edecek şekilde anlatılmasının çocuğumun öğrendiği değerleri içselleştirmesini sağlamaktadır” yargısına velilerin %46,9’u kesinlikle katılıyorum, %38,5’i katılıyorum, %12,5’i kararsızım, %2,1’i katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamıştır. Yargıya 82 kişinin kesinlikle katılıyorum-katılıyorum cevabını vermiş olması Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin

³⁰⁷ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.*(İstanbul ör.), 54.

³⁰⁸ Köylü - Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 357.

³⁰⁹ Uzun - Köse, “Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri”, 307.

³¹⁰ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 78.

tüm duyulara hitap edecek şekilde anlatılmasının değerlerin içselleşmesine katkı sağladığını görüşünde olduklarını göstermektedir”³¹¹ sonucuna ulaşmıştır.

3.2.2.4. Din ve Değer Eğitimi Kazandırmadaki Başarısına Vurgu Yapanlar

Ebeveynlerin din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımı ile eğitim veren eğitim kurumu ile önceden eğitim aldıkları kurumu karşılaştırırken dikkat çektikleri bir diğer yön ise özellikle araştırmaya konu olan kurumun Montessori yaklaşımı ile din ve değerler eğitimi vermekte olmasıdır. Ebeveynler bölgede eğitim veren din eğitimi kurumlarında Montessori metodunun uygulanmamış olmasından dolayı bu kurumu tercih ettiklerini bildirmişlerdir. Bu durum bazı ebeveynlerin okul öncesi eğitim de çocuklarının bilişsel gelişimin yanında din ve değerler alanına ait kazanımları elde etmeleri yönünde beklentilere sahip olduklarını göstermektedir. Bu noktalar şu örneklerde ortaya konulmuştur:

“Daha önce M.E.B bağlı bir okul öncesi kurumda eğitim aldık fakat Montessori din ve değer eğitimi veren bu kurum daha ilgimizi çekti.” **(E18)**

“M.E.B bağlı başka bir kurumdan okul öncesi eğitimi aldık. Montessori Din ve Değerler Eğitimi olan bu kurumda bilişsel gelişimi desteklenirken aynı zamanda din ve değer eğitimi kazanmasını önemsiyorum.” **(K14)**

Montessori yaklaşımı, öğrencilerin özgürlüklerine ve seçimlerine önem verdiği için, din eğitimi konusunda ailelerin farklı görüşleri olması durumunda esnek bir yaklaşım sergileyebilir. Bazı Montessori okulları din eğitimi konusunda öğrenci ve ailelerin taleplerine göre programlarında yer verirken, bazıları bu konuda daha mesafeli yaklaşabilir. Bu, Montessori yaklaşımının esnekliği ve çeşitliliği gösterir. Ancak, Montessori pedagojisinde değerler eğitimi önemli bir yere sahiptir ve çocukların toplumsal değerleri öğrenmeleri desteklenir. Bu bağlamda, Montessori okulları öğrencilere saygı, empati, adalet, dürüstlük ve sorumluluk gibi değerleri öğretmeyi hedefleyerek, din eğitimi verilmesi bile değerler eğitimine önem verirler. Yapılan bir araştırmada Avustralya ve ABD’deki bazı Montessori okullarıyla görüşülmüştür. Bu okullar, Montessori modelini din eğitimi için uygun bir model olarak kabul ederek; değerler eğitimi, Arapça, Kuran, İslam ahlakı ve değerleri, İslam eğitimi gibi derslere programlarında yer vermişlerdir. Ülkemizdeki Montessori okullarının birçoğunda ise din eğitimi verilmediği bu mevzuya mesafeli yaklaşıldığı söylenebilir. Bu durumun çevresel faktörler, talep edilmeme gibi birçok farklı nedeni olabilir.³¹²

Aynı durum din ve değerler eğitimi veren kurumlar içinde geçerli olup ülkemizde eğitim veren bu tür kurumlarda Montessori yaklaşımı uygulanmamaktadır. Oysaki Montessori Metodu son derece bireysel görünmesine rağmen bu sistemde toplumsal amaçlara da yer verilmiştir. Montessori

³¹¹ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 78.

³¹² Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.(İstanbul ör.)*, 56.

eğitim sistemi, toplumsal amaçları evrensel karakterde olan bir eğitim sistemidir. Bu nedenle, Montessori okullarında uygulanan faaliyetlerin amacı, çocukların toplumsal davranışları kazanmasını ve yardımlaşma, dayanışma gibi değerleri öğrenmesini sağlamaktır. Bu değerler, milli veya kültürel özelliklerle sınırlı değildir ve tüm dünyadaki çocukların hayatında önemlidir. Montessori eğitim sistemi, özgürlük ve bağımsızlık gibi evrensel değerleri de vurgular ve öğrencilerin bireysel gelişimlerine katkı sağlar.³¹³ Türkiye'nin okul öncesi eğitim sistemi, sadece evrensel değerler değil aynı zamanda milli değerlerin de kazandırılmasını hedefler. Bu nedenle Montessori okullarının bu noktada Türkiye'deki eğitim sistemi ile farklılıkları vardır. Ancak Montessori eğitimi de çocukların evrensel değerleri öğrenmeleri konusunda önemli bir rol oynar ve çocukların dünya vatandaşı olarak yetişmelerine katkı sağlar.³¹⁴

Türkiye'nin okul öncesi eğitim sistemi ve Montessori sistemi arasında amaçlarda benzerlikler olmasına rağmen, eğitim ortamları birbirlerinden oldukça farklıdır. Türkiye'nin okul öncesi eğitim sistemi genellikle karma sınıflardan oluşan, ğretmen merkezli bir yapıdadır. Montessori sistemi ise bireysel öğrenmeye ve ğrenci merkezli bir yapıya dayanır. Montessori okullarında çocukların özgürce hareket edebileği, keşfedecekleri ve kendi hızlarında öğrenecekleri bir ortam tasarlanır. Bu nedenle Montessori sistemi, çocukların doğal merakını ve öğrenme isteğini teşvik etmeyi amaçlar.³¹⁵

Bulgular dikkate alındığında velilerin diğer okullar yerine ilgili kurumu tercih etmelerinde yöntem olarak Montessori yaklaşımının yanında din ve değerler eğitimini vermekte olmaları ebeveynlerin dikkatini çekmiş olup kurumun başarisına göre zamanla bu algının artacağı söylenebilir. Literatüre bakıldığında farklı çalışmalarında aynı sonuçlara ulaştığını söylemek mümkündür.³¹⁶

3.2.3. Ebeveynlerin okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımı uygulanan bir eğitim kurumunu tercih etme sebepleri

Ebeveynlerin okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımı uygulayan bir eğitim kurumunu tercih etme sebepleri sorulmuş, elde edilen kategori ve kodlar Tablo 2 de sunulmuştur.

³¹³ Durakoğlu, *Maria Montessori'ye Göre ocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 166-167.

³¹⁴ Durakoğlu, *Maria Montessori'ye Göre ocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 166-167.

³¹⁵ Durakoğlu, *Maria Montessori'ye Göre ocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 166-167.

³¹⁶ Erakkuş, *Alternatif Okul Yaklaşımlarında Din ve Değerler Eğitimi*, 69-71; Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin ocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu rneği)*, 83-84.

Tablo 3. 3. Ebeveynlerin Okul Öncesi Din ve Değerler Eğitiminde Montessori Yaklaşımı Uygulanan Bir Eğitim Kurumunu Tercih Etme Sebepleri

Kategoriler	Kodlar
Montessori eğitim yaklaşımını başarılı bulduğu için tercih edenler	Bireysel farklılıklara ve öğrenme hızlarına dikkat edilerek eğitim verilmesi Materyal çeşitliliği/gerçek yaşam materyalleri ile oluşturulan sınıf ortamının olması. Kişisel beceri ve akademik gelişim destekli din ve değer eğitimi vermesi Din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımının etkili olacağı düşüncesi ile.
Çevresel etkenlerden dolayı tercih edenler	Arkadaş tavsiyesi üzerine ve çevremde en çok tercih edilen kurs olduğu için Evime en yakın kurs olduğu için Çevremde en çok tercih edilen kurs olduğu için Mezun olan öğrenci velilerinden aldığımız olumlu dönütlerden

Ebeveynlerin cevapları önem sırasına göre beş ana temada toplanmıştır. Yanıtların önem sırasına bakıldığında 14 görüşün kursa ait eğitimin “kişisel beceri ve akademik gelişim destekli din değerler eğitimi” yönelik olması birinci görüş olarak belirtilmiştir. Ebeveynlerin verdiği yanıtlara göre 8 görüşün “Materyal çeşitliliği ve gerçek yaşam materyalleri ile oluşturulan sınıf ortamı” tercih nedeni olmuştur. Önem sırasına göre 7 görüş “Din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımının etkili olacağı” düşüncesi üzerinedir. Ebeveynlerin tercih sırasına göre 5 görüşün “arkadaş tavsiyesi üzerine” tercih etmeleri üzerinedir. Son tercih ise “evime en yakın kurs olduğu için” tercih nedeni olmuştur.

3.2.3.1. Bireysel Farklılıklara ve Öğrenme Hızlarına Dikkat Edilerek Eğitim Verilmesinden Dolayı Tercih Edenler

Montessori yaklaşımının temel ilkelerinden birisi bireysel öğrenmeyi desteklemektir. Bu nedenle Montessori okullarında eğitim süreci, her öğrencinin bireysel öğrenme hızına göre tasarlanır ve öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerinde özgürce ilerlemelerine izin verilir. Bu sayede öğrenciler, kendi bireysel özelliklerine uygun olarak eğitim almış olurlar ve kendilerini daha iyi ifade etme

fırsatı bulurlar.³¹⁷ Montessori Okulları'nda eğitimin öğrencilerin bireysel öğrenme hızlarına göre yapılmasıdır.³¹⁸

Katılımcılara ait bulgular değerlendirildiğinde çocukların bireysel farklılıklarını dikkate alarak ve öğrenme hızlarına göre eğitim verilmesi ilgili kurumu tercihlerinde önem arz etmektedir. Montessori eğitim yaklaşımında bireysel farklılıklara ve öğrenme hızlarına dikkat edilerek eğitim verilmesini tercih sebebi olarak belirten bir velinin cevabı şu şekildedir: *“Montessori din ve değerler eğitiminde bireysel farklılıklara ve öğrenme hızlarına dikkat edilerek eğitim verilmesi tercih nedenim olup bu sayede çocuklardaki rekabet, hırs ve öfke gibi davranışların törpülediğini düşünmekteyim. Bu eğitim sisteminin tüm D.İ.B 4-6 yaş Kur'an Kurslarında uygulanması gerektiğini düşünüyorum.”* (K8)

Literatüre bakıldığında bu konuda yapılan bir araştırma da aynı şekilde ebeveynlerin Montessori eğitim yönteminin en etkili yönüne ilişkin görüşleri incelendiğinde, çocuğu hayata hazırlama ve bireysel farklılıklara saygı gösterme gibi sosyal gelişim özelliklerini vurguladıkları ortaya çıkmıştır.³¹⁹ Bir başka çalışmada ise ebeveynlerin geleneksel eğitim programının aksine her çocuk için bireysel eğitim planlanmasını önemsedikleri ortaya konmuştur. Ayrıca Montessori sınıflarında çocukların ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerinin ön plana çıkarılması ve önemsenmesi, geleneksel eğitim bakış açısından ayrılan dikkat çekici bir nokta olduğu vurgulanmıştır.³²⁰ Bir başka çalışmada aynı şekilde Montessori eğitim yaklaşımında her çocuğun kendi bireysel hızına ve gelişimine önem verilmesi ve bu nedenle çocuğun bireyselliğinin ön plana çıkarmasının³²¹ ebeveynleri tercihlerini olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.³²²

3.2.3.2. Kişisel Beceri ve Akademik Gelişim Destekli Din Ve Değer Eğitimi Vermesinden Dolayı Tercih Edenler

Ebeveynlerin Montessori eğitim yöntemini tercih etme nedenleri incelendiğinde bu yöntemi çocukların kişisel beceri ve akademik gelişimlerine katkı sağlamasının yanında din ve değerler eğitimi verilmesinin olduğu görünmektedir. Kişisel beceri ve akademik gelişim destekli din ve değer eğitimi vermesini önemli gören bir katılımcı, *“Bir çocuk gelişimi mezunu okul öncesi öğretmeni olarak çocuğumun ahşap materyaller ile özenle hazırlanmış Montessori Din ve Değerler Eğitim sınıfında eğitim almasını akademik ve kişisel gelişim yönünden önemli bulduğum için bu kurumu tercih ettim”* (K15) demektedir.

³¹⁷ Arslan, “Montessori Yaklaşımı”, 71.

³¹⁸ Durakoğlu, *Maria Montessori'ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 164.

³¹⁹ Bozkurt, “Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin ‘Mon-Tessori Eğitimi’ Algısı”, 249.

³²⁰ Acay, *Okul öncesi çocuklarının renk ve doku bilgilerini edinmelerine Montessori eğitim yönteminin etkililiği*.

³²¹ Acay, *Okul öncesi çocuklarının renk ve doku bilgilerini edinmelerine Montessori eğitim yönteminin etkililiği*, 71.

³²² Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 84.

Ebeveynlerin günlük yaşam becerilerine odaklanmaları ve Montessori yaklaşımına uygun bir şekilde çocuklarına özgür eğitim vermeleri elbette faydalı olabilir. Ancak, Montessori eğitimi bir ebeveynin tek başına uygulayabileceği bir sistem değildir ve sadece günlük yaşam becerilerine odaklanmak, Montessori eğitimine uygun bir eğitim sağlamak için yeterli değildir. Montessori eğitimi, öğretmenlerin uzmanlığı ve öğretmen eğitimi programları ile desteklenir ve sadece öğretmenlerin uygulayabileceği özel materyaller ve yöntemlerle gerçekleştirilir. Ebeveynler, Montessori eğitimi prensiplerini anlamak ve uygulamak için öğretmenlerle işbirliği yapabilirler.³²³ Bu durumu katılımcıların *“Okul beden ve çevre temizliğinin öneminin verilmesi, yeme içme düzeni ve israfın önlenmesi, doğadaki değişimlerin gözlemlenmesi gibi çalışmalarını kapsar. Çocuklar, kış ayları dahil olmak üzere her gün temiz hava almaları ve kaba motor becerilerini geliştirmeleri için bahçeye çıkarlar” (E29)* şeklinde ki yorumda görmek mümkündür.

Montessori eğitiminde kullanılan materyaller özel olarak tasarlanmıştır ve çocukların bilişsel, duyuşsal, dil ve matematik becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak için hazırlanmıştır. Bu materyaller, çocukların kendileri tarafından keşfedilmesi ve kullanılması için uygun boyutlarda ve yapıdadır. Montessori materyalleri, öğrencilere soyut kavramları somutlaştırma ve görselleştirme fırsatı verir ve kendi kendine öğrenme sürecini teşvik eder. Bu materyaller, öğrencilerin birçok farklı beceri kazanmalarına yardımcı olur ve Montessori eğitiminde çok önemli bir rol oynar.³²⁴ Flynn (1991) Montessori ve geleneksel anaokuluna devam eden çocukların kişisel, sosyal ve bilişsel beceri gelişimlerini karşılaştırdığı araştırmasında; Montessori eğitimi alan çocukların kişisel beceriler, akran ilişkileri, kişisel davranışlar ve bilişsel becerilerde geleneksel yaklaşıma dayalı eğitim alan çocuklardan daha yüksek puan aldıklarını belirtmişlerdir.³²⁵ Benzer bir çalışmada Montessori eğitimi alan çocukların kavramsal bilgi düzeylerinin geleneksel eğitim alan çocuklara oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini, motor becerilerde ise Montessori eğitimi alan çocukların daha iyi performans gösterdiklerini tespit etmiştir.³²⁶

Montessori yaklaşımı ile eğitim alan çocukların akademik başarılarını konu alan bir çalışmada Franciscan Erken Montessori Okulunda eğitim alan on sekiz yaşındaki yetişkinlerdeki Montessori eğitiminin etkilerini değerlendirmiştir. Araştırmanın örneklemini okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre Montessori eğitiminin çocukların akademik ve sosyal gelişimlerinde olumlu etkiler yaptığı ortaya konulmuştur. Ayrıca Montessori eğitimi ile yetişen yetişkinler, Montessori eğitimi esnasında edindikleri tecrübelerin şu an ki akademik, kişisel ve sosyal gelişmişliklerinde pozitif katkıları olduğunu ifade etmişlerdir.³²⁷

³²³ Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 84.

³²⁴ Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 154-156.

³²⁵ T.M. Flynn, “Development of social, personal and cognitive skills of preschool children in Montessori and traditional preschool programs”, *Early Child Development and Care* 72/1 (1991), 117-124.

³²⁶ Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 154-156.

³²⁷ Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 17.

Alanla ilgili yapılan bazı çalışmalarda ebeveynlerin alternatif okul tercihlerinde 'akademik kaygının alternatif eğitimin tercih edilmesinin önünde engel oluşturan bir unsur olduğu vurgulanmıştır. Çocuğun kendiliğinden, doğal akışında öğrendikleri bilgiye güveni olmayan velilerin, çocukların ileriki hayatlarında akademik olarak başarısız olacağı kaygısının doğduğu dile getirilmiştir. Araştırmamız neticesinde ebeveynlerden akademik başarı ve beceri kazanımına yönelik tercih nedeninin olumlu olması ilgili kurusun bu noktada yeterli ve başarılı olduğunu göstermektedir.³²⁸

Literatüre bakıldığında bu konuda yapılan araştırmalar göre Montessori yöntemiyle verilen Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin akademik becerilerin yanında öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumun dini, ahlaki ve kültürel yönlerini tanımalarına yardımcı olarak, çocukların sosyal hayatlarında güzel davranışlarda bulunmasına katkı sağladığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak günümüzde yaşanan teknik ve bilimsel ilerlemelerinin olumlu yönlerinin yanında, insanlığı tehdit eden olumsuz pek çok yönlerinin de olduğu gerçeğine dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla Montessori'nin çocuğun fitratını korumaya yönelik geliştirmiş olduğu felsefenin oldukça önemli olduğu görülmektedir. Montessori yöntemiyle verilen dersin amacı sadece bilgi aktarımı olarak görülmemekte, öğrencilere dini ve ahlaki değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir. Çocuklara değerlerin etkili bir şekilde kazandırılması için muhteva da bu doğrultuda hazırlanmaktadır.³²⁹

3.2.3.3. Materyal Çeşitliliği/Gerçek Yaşam Materyalleri İle Oluşturulan Sınıf Ortamı İçin Tercihle Bulunanlar

Ebeveynlerin din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımını uygulayan bir okulu tercih etme nedenleri arasında önemli bir yere sahip olan tercih nedenlerinden biriside materyal çeşitliliği ve gerçek yaşam materyalleri ile oluşturulan sınıf ortamıdır. Bu noktada ebeveynlerden gelen "*Bir okul öncesi öğretmeni olarak, Montessori Din ve Değerler Eğitim sisteminin, çocuklarda çok yönlü gelişim sağladığını, sınıfta bulunan atölye ve materyallerin olduğu mesaj ile okul öncesi çağında özellikle sabır, sorumluluk, düzen ve disiplin gibi değerlerin kazandırılmasını çok önemli buluyorum.*" (K26) şeklindeki değerlendirmeler tercih nedeni olarak bu hususa dikkat çektiklerini ortaya koymaktadır.

Montessori eğitiminde materyallerin önemi oldukça büyüktür. Montessori materyalleri, çocukların duyuşal, motor, zihinsel ve bilişsel gelişimlerini destekleyen özel olarak hazırlanmış materyallerdir. Bu materyaller, çocukların keşif yapmalarını ve kendi hatalarından öğrenmelerini sağlar. Materyallerin kullanımıyla çocuklar, somut öğrenme yoluyla soyut kavramları anlayabilirler. Montessori materyalleri, çocukların kendi hızında öğrenmelerini sağlar ve

³²⁸ Arslan, *Türkiye'deki Alternatif Eğitim Felsefesine Sahip Okulların Benzerlikleri Ve Farklılıkları Bakımından Değerlendirilmesi*, 112.

³²⁹ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 87.

öğrenme sürecini daha keyifli hale getirir. Bu nedenle Montessori eğitiminde materyaller, öğrenme sürecindeki en önemli unsurlardan biridir.³³⁰

Çocukları Montessori eğitimi alan ebeveynlerin Montessori eğitim algısı üzerine yürütülen bir çalışmada ebeveynlerin Montessori yaklaşımı ile eğitim veren bir kurumu tercih nedenleri arasında materyal kullanımı ve çeşitliliğinin oldukça öneme sahip olduğu ortaya konulmuştur.³³¹ Yapılan araştırmalara göre Montessori yöntemiyle verilen din ve ahlak eğitimi derslerinde farklı yöntem ve tekniklerin dolayısıyla Montessori yöntemi ile oluşturulan ve geliştirilen materyallerin kullanılması çocukların derse olan ilgisini artırmaktadır. Bu durum ayrıca öğrencilerin öğrendiği bilgileri içselleştirmesine katkı sağlamaktadır. Konuya yönelik bir çalışmada Montessori sınıfında kullanılan materyal çeşitliliğinin çocuklarda sabır, iç disiplin, kardeşlik, saygı, çevre bilinci, iş birliği, yardımseverlik, sorumluluk, özgüven gibi kavramların oluşum ve gelişimindeki katkıları sayısal verilerle ortaya konulmuştur.³³²

Bulgular ve literatüre ait veriler dikkate alındığında ebeveynlerin Montessori yaklaşımı ile din ve değerler eğitimi veren kurumu tercih nedenleri arasında materyal kullanımı ve çeşitliliğinin önemsendiğini söylemek mümkündür.

3.2.3.4. Din ve Değerler Eğitiminde Montessori Yaklaşımının Etkili Olacağı Düşüncesi ile Tercih Edenler

Veriler incelendiğinde ebeveynlerin bir kısmının ilgili kurumu tercihleri arasında kurumun din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımını uyguluyor olmasının doğrudan etkili olduğunu görmek mümkündür. Benzer çalışmalarda ebeveynlerin Montessori eğitim yöntemini tercih etme nedenleri incelendiğinde bu yöntemi farklı ve çağdaş bir yaklaşım olduğunu düşünmeleri nedeniyle seçtikleri görülmüştür. Bununla ilgili araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının bireysel eğitim almalarının daha yararlı olduğunu düşünmeleri tercihlerinde etkili olduğu görülmektedir.³³³

Din ve değerler eğitimi Montessori sınıfında sabır, iç disiplin, sevgi, dostluk, kardeşlik, saygı, özgüven, merhamet, yardımseverlik, hoşgörü, adalet gibi değerler Montessori yaklaşımının eğitim yöntemleri uygulanarak verilmekte; öğrencilerin değerleri tanıyıp içselleştirmelerine yönelik çalışmalar yapılmakta ve öğretmenler öğrencilere hayata dair yaşantılar kazandırmayı

³³⁰ Eisler - Cebeci, *Montessori Çılgınlığı*, 118; Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 154-155.

³³¹ Bozkurt, "Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin 'Mon-Tessori Eğitimi' Algısı", 245; Sop - Dalkıran Turgut, "Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri", 83.

³³² Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 62-77.

³³³ Bozkurt, "Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin 'Mon-Tessori Eğitimi' Algısı", 244.

çalışmaktadır.³³⁴ Bu sayede öğrencilerin maneviyatına hitap edilerek onların bu açıdan doyurulmaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin sadece akademik başarılarına değil, aynı zamanda toplumsal ve duygusal gelişimlerine de odaklanarak bütünsel bir eğitim sunmayı hedefler. Din ve Ahlak Eğitimi dersleriyle öğrencilere ahlaki değerleri öğretmek, insan haklarına saygı duymayı, hoşgörülü olmayı, empati kurmayı ve sorumluluk almayı öğrenmelerine yardımcı olur. Böylece öğrencilerin, sadece kendi iç dünyalarında değil, aynı zamanda toplumda da daha olumlu ve pozitif bir etki yaratmalarına katkı sağlanır.³³⁵

Din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımının benzer uygulamalara göre daha etkili olacağı düşüncesi ile tercih edilmesine örnek olarak:

“...Din ve değerler eğitiminin alternatif bir eğitim model olan Montessori yaklaşımı ile verilmesinden dolayı tercih ettim.” (E34)

Çevresel etkenlerden dolayı tercih edenler kategorisinde “çevrede en çok tercih edilen kurs olduğu için” şeklinde kodlanan yanıt örnek

“... Çevremde en çok tercih edilen kurs olduğu için tercih ettik.” (K27, E29)

Mezun olan öğrenci velilerinden aldığımız olumlu dönütlerden dolayı tercih edildiğine dair yanıt verenlere ait örnek

“... Daha önce bu kurumda Montessori din ve değerler eğitimi alıp memnun olan arkadaşlarımın tavsiyesi üzerine tercih ettim.” (K6)

“... Hz. İbrahim Camii 4-6 yaş Kur’an Kursundan mezun olan öğrenci ve velilerinden aldığımız olumlu dönütlerden sonra tercihimiz bu kurum oldu.” (K30, E34)

Sonuç olarak, literatür bilgileri ve yapılan çalışmalara ilişkin sonuçlar incelendiğinde Montessori yönteminin çocukların dini ve ahlaki gelişimleri üzerinde genelde olumlu etkisi olduğu görülmektedir.³³⁶

3.2.4. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfı ile ilgili düşünceleri

Ebeveynlerin Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfı’na ilişkin düşünceleri ilgili sınıf ortamında atölyeler bulunmasına binaen çocukların kazanımlar ve “Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfında çocuğunuzun en ilgili olduğu atölye hangisidir?” sorusuna yönelik belirttikleri atölye tercihleri olmak üzere iki kategoriye ayrılmış ve kodlanarak aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

³³⁴ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 87.

³³⁵ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 87.

³³⁶ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 87.

Tablo 3. 4. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfı ile ilgili düşünceleri

Kategoriler	Kodlar
Sınıf ortamına dair görüşler	Dini bilgi ve değerleri içselleştirerek etkili yaşam becerileri sunar ve daha hızlı ve kalıcı öğrenim imkanı sağlar Çocuklarda disiplin ve düzen oluşturur rahat hareket edebileceği özgür alan imkanı sunar Çocuğa yaşayarak, hissederek ve eğlenerek değer kazanımı sağlayan bir ortam sunar Sınıfta bulunan atölye ve nesnelerin çocuklara günlük yaşam becerilerini kazandıracak şekilde hazırlanmış olması. Yeterli bilgiye sahip değilim
Atölye tercihlerine dair görüşler	Hız. Nuh'un Gemisi Marangoz Atölyesi. KK (12) EK (4) Toplam: 16 Anadolu Mutfağı Atölyesi. KK (8) EK (1) Toplam: 9 İbn-i Sina Tıp Atölyesi. KK (6) EK (1) Toplam: 7 Din ve Değerler Eğitimi Atölyesi. KK (2) EK (1) Toplam: 3

Ebeveynlerin sınıf ortamına dair görüşleri dikkate alındığında çoğunlukla “Sınıf ortamının çocukta dini bilgi ve değerleri içselleştirerek daha hızlı ve kalıcı öğrenim imkânı sağladığını” belirtmişlerdir. Çocuklarda disiplin ve düzen oluşturması bir grup ebeveynin dikkat çektiği düşüncelerdendir. Ebeveynlerin Montessori sınıf ortamına dair düşünceleri arasında “çocuğa rahat hareket edebileceği özgür alan imkânı sunarak yaşayarak, hissederek ve eğlenerek değer kazanımı sağlayan bir ortam olması” da yer almaktadır. Ebeveynler sınıfta bulunana atölyelerin çocuklarda günlük yaşam becerilerinin artırdığı yönünde fikir beyan etmişlerdir. Bazı ebeveynler sınıf ortamı hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir.

Katılımcı ebeveynlerden alınan cevaplar doğrultusunda Din ve Değerler eğitimi Montessori Sınıfında eğitim gören çocukların bu sınıfa ait atölyeler arasında en çok Hız. Nuh'un gemisi marangoz atölyesini beğendikleri tespit edilmiştir. Montessori sınıfında en çok beğenilen ikinci atölye; Anadolu Mutfağı Atölyesi, üçüncü atölye; İbn-i Sina Tıp Atölyesi, dördüncü olarak Din ve Değerler Eğitimi Atölyesi şeklinde katılımcılardan gelen yanıtlar doğrultusunda bir sıralama yapılmıştır. Buna ilaveten 2 erkek, 10 kadın katılımcının yanıtlarına göre çocukların en beğendikleri atölyelerin yanı sıra ikinci olarak Zeka Oyunları Atölyesini tercihte buldukları tespit edilmiştir.

3.2.4.1. Dini Bilgi ve Değerleri İçselleştirerek Etkili Yaşam Becerileri Sunması; Daha Hızlı ve Kalıcı Öğrenim İmkânı Sağlaması Yönündeki Görüşler

Montessori'nin duyarlılık dönemi kavramı, çocukların belirli bir yaş aralığında, belirli bir konu veya beceriyi öğrenmek için daha duyarlı olduklarını ve bu dönemde öğrenmenin daha kolay olduğunu vurgular. Bu dönemler, çocukların beyinlerinde belirli sinir ağlarının geliştiği ve bu dönemlerde çocukların bu sinir ağlarına uygun uyarıcılarla karşılaşmalarının öğrenmeyi

kolaylaştırdığı düşünülür. Örneğin, dil gelişimi için duyarlılık dönemi doğumdan altı yaşa kadar devam eder ve bu dönemde çocuklar dili kolayca öğrenirler. Montessori yaklaşımında, bu duyarlılık dönemlerinde çocuklara öğrenmeleri için uygun materyaller sunulur ve çocuklar bu materyalleri kullanarak kendi hızlarında öğrenirler. Bu sayede çocuklar öğrenmeyi keyifli hale getirir ve öğrenilenleri kalıcı bir şekilde hatırlarlar.³³⁷

Bu konuda yapılan bir araştırmada “deney grubundaki çocukların son test-kalıcılık testi sonuçları incelendiğinde Öğrenmenin Değerlendirilmesi için Gelişimsel Göstergeler 4’ün Kayıt formuna ait tüm alt boyut ve toplam gelişim puanlarında üç hafta sonra değişiklik olmadığı da gözlenmiştir. Bu sonuç Okul Öncesi Eğitim Programı ile bütünleştirilmiş Montessori Eğitimin çocukların gelişimi üzerinde kalıcı etkisi olduğunu göstermektedir. Bu durum Montessori eğitimin felsefesinde çocuğu tüm gelişim alanlarını ile bütün olarak ele alınmasıyla ve bu yaklaşım ile çocuklara sunulan doğal öğrenme ortamının etkisiyle açıklanabilir” sonucuna varılmıştır.³³⁸

Din ve değerler eğitiminde çocuklar için tecrübe edilebilir alanlar oluşturmak, onların anlama ve öğrenme sürecine katkıda bulunabilir. Bu şekilde, çocuklar dini kavramları sadece teorik olarak değil, aynı zamanda pratik olarak da tecrübe edebilirler. Örneğin, ibadetleri gözlemlemek veya cami ziyareti gibi uygulamalar, çocukların dinî yaşantılarını zenginleştirebilir ve öğrenmelerini kalıcı hale getirebilir. Ayrıca, çocukların ihtiyaç sahibi insanlara yardım etmeleri gibi yardımseverlik faaliyetleri de, dinî değerlerin uygulanması açısından önemli bir rol oynayabilir. Bu tür tecrübeler, çocukların değerli birer birey olarak yetişmelerine de katkıda bulunabilir.³³⁹ Bir araştırmada konu ile ilgili şu sonuca varılmıştır:

“B okulunda değerler eğitimi ile ilgili öğrenmeler için öğretim programının tamamına yayılmış bir anlayış benimsenmesi Montessori felsefesindeki değerler öğretimi anlayışıyla uyumludur. Doğrudan anlatım yerine sezdirme ve yaşayarak öğrenme metotları tercih edilmektedir. Tecrübe ederek öğrenme, değerler eğitiminde kalıcı öğrenmeler sağlamaktadır.”³⁴⁰

Araştırmamızda katılımcıların dini bilgi ve değerleri içselleştirmede ilgili okulun olumlu katkıları sağladığını şu ifadelerde görmek mümkündür:

“Montessori Din ve Değerler Eğitim sınıfında bulunan İbn-i Sina Tıp Atölyesi ile çocuğumun İbn-i Sina gibi önemli bir şahsiyeti okul öncesi dönemde tanınması ve onu kendine rol model edinmesini önemli buluyorum. Montessori Din ve Değerler Eğitimi yaklaşımının D.İ.B bünyesinde tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında da uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” (K6)

³³⁷ Durakoğlu, *Maria Montessori’ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 84.

³³⁸ T.M. Flynn, “Development of social, personal and cognitive skills of preschool children in Montessori and traditional preschool programs”, *Early Child Development and Care* 72/1 (1991), 91; Bkz. Neriman Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, Yönlendirilmiş Proje (Ankara: Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi, 27 Mart 2015) (Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi, Ankara Üniv. e-katalog), 157.

³³⁹ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.* (İstanbul ör.), 44.

³⁴⁰ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.* (İstanbul ör.), 51.

Bulgular dikkate alındığında Montessori eğitiminin kalıcı öğrenmeyi sağlamasını sınıf ortamı ile açıklamaktadır. Din ve değerler eğitiminde kalıcı öğrenme ortamının oluşturulmasını temin eden sınıf ortamı ebeveynler üzerinde dikkat çeken önemli bir unsurdur.

3.2.4.2. Çocuklarda Disiplin ve Düzen Oluşturmaya Yardım Etmesi Kanaatinde Olanlar

Bu konuda 2.1.4 nolu başlıkta yer verilen görüşler de dikkate alındığında Montessori yönteminin çocuklardaki sorumluluk bilincini artırdığını gözlemlemekteyiz. Montessori yönteminin uygulandığı sınıflarda görev paylaşımı yapılarak çocuklarda sorumluluk duygusunun geliştirilmesine önem verilmektedir. Bu sayede çocuklar, sınıf ortamında kendi işlerini yapabilmeye becerisini kazanarak özgüvenleri artar ve toplumsal sorumluluk bilinci oluşur. Ayrıca hayvan ve bitki bakımı gibi görevlerle çevre bilinci de kazandırılır. Sınıfta herkesin belirli bir sorumluluğu olması, çocuklarda işbirliği ve dayanışma duygusunun gelişmesine de yardımcı olur.³⁴¹ Görev paylaşımı, çocukların sınıf ortamında birbirleriyle işbirliği yapmayı, birbirlerine yardım etmeyi, birbirlerine saygı duymayı ve sorumluluk almayı öğrenmelerine yardımcı olur. Bu da onların gelecekteki hayatlarında daha iyi iletişim kurabilmelerine ve başarılı bir şekilde çalışabilmelerine yardımcı olur. Montessori yönteminde, çocuklar görev paylaşımı yoluyla toplumun bir parçası olduklarını ve başkalarına yardım etmenin önemini öğrenirler. Bu da onların özgüvenlerinin artmasına ve kendi işlerini yapabilmeye becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur.³⁴² Yapılan bir araştırmada 'çocuğuma sınıf içerisinde bazı sorumlulukların verilmesi onun sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır' yargısına ebeveynlerin büyük çoğunluğunun katılmakta olması sonucu sınıf içerisinde verilen bazı sorumlulukların, sorumluluklarını yerine getiren bir birey olarak çocuklarının yetişmelerine katkı sağladığı kanaatine varılmıştır.³⁴³

3.2.4.3. Rahat Hareket Edebileceği Özgür Alan İmkânı Sunması Yönündeki Görüşler

Çocuğun zihinsel faaliyetlerini gerçekleştirebileceği ve eğilimlerini rahatça ortaya koyabileceği elverişli bir ortam çocuğun gelişimini destekleyecektir. Montessori yaklaşımıyla icra edilen eğitim faaliyeti, çocuğun kendini güvende hissedip özgürce hareket edeceği ve çocuğa uygun boyutlardaki materyallerle hazırlanmış bir ortamda uygulanır. Bu ortam oluşturulurken eşyaların sadece çocuğun yapısına ve gücüne uygun olması değil, çocuğun bağlı olduğu kültürel ortamına uygun olması da dikkate alınır.³⁴⁴ Hazırlanmış ortamda çocukla öğretmen arasındaki ilişki değil

³⁴¹ Çakıroğlu Wilbrant, *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitim Sanatı*, 171.

³⁴² Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 72-73.

³⁴³ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 72-73.

³⁴⁴ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 128.

çocukla materyal arasındaki ilişki önem taşır. Bu ortamda öğretmen çocuğun kendi kendini aşma özgürlüğünü engellememelidir.³⁴⁵

Montessori eğitiminde sınıf ortamı eğitimden bağımsız düşünülemez. Çocukların gelişimsel ihtiyaçları doğrultusunda öğretmen tarafından hazırlanan sınıflar çocuklara bağımsız bir şekilde çalışma ortamı sağlamaktadır.³⁴⁶ Bu nedenle materyaller ve mobilyalar çocuğun çalışabileceği boyutlardadır.³⁴⁷ Yapılan bir araştırmada ebeveynlerin sınıf ortamı ile ilgili görüşlerine bakıldığında; birebir eğitim uygulamaları, gelişimi destekleyen bir ortam oluşu, çocuğun rahat hareket edebilmesi ve çocuğa özgür alanların sağlanması başlıca görüşler arasındadır.³⁴⁸

Ebeveynlerin sınıf ortamı ile ilgili görüşlerine bakıldığında; birebir eğitim uygulamaları, gelişimi destekleyen bir ortam oluşu, çocuğun rahat hareket edebilmesi ve çocuğa özgür alanların sağlanması başlıca görüşler arasındadır. Buna örnek olarak “Çocuğum kursta bulunduğu süre zarfında tüm vaktini Montessori Din ve Değerler Eğitim sınıfında geçirmek istiyor. Bu sınıf sayesinde kursa alışması ve uyum süreci daha kolay oldu. Sınıfın çocuğun rahat hareket edebilecek genişlikte ve özellikte olmasının bunda etkili olduğu kanaatindeyim” (K21, E29) ifadeleri gösterilebilir.

Bu noktada yapılan bazı çalışmalarda Montessori'nin de üzerinde önemle durduğu sınıf içerisinde çocuğun özgür hareket etmesi ilkesinin öğrenmenin gerçekleşmesinde motivasyon sağlayan bir özellik olması ebeveynlerin de önemsendiği bir durum olarak ortaya konulmuştur. Ayrıca ebeveynlerin sınıf ortamı ile ilgili düşünceleri ve beklentileri Montessori sınıf ortamı konusunda davranışsal beklentileri karşılar nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.³⁴⁹

3.2.4.4. Çocuğa Eğlenirken Değer Kazanmasını Sağlayan Bir Ortam Sunması Kanaatinde Olanlar

Montessori'nin bu temel ihtiyaçları saptaması, çocukların öğrenme sürecindeki doğal eğilimlerine odaklanarak öğrenmeyi daha etkili hale getirmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, çocukların öğrenme potansiyellerine saygı duyan bir yaklaşım olup, her çocuğun kendine özgü öğrenme tarzına uygun şekilde öğrenme fırsatı sağlamayı hedefler. Bu nedenle, Montessori yöntemi çocukların milliyeti, cinsiyeti, ırkı veya geçmişi ne olursa olsun, her çocuğun benzersiz bir öğrenme süreci olduğunu kabul eder ve bu öğrenme sürecini desteklemeye çalışır.³⁵⁰ Montessori yaklaşımında eğitim ortamları “hazırlanmış ortam” olarak adlandırılmaktadır. Hazırlanmış ortam ise bağımsız öğrenmeyi ve keşfetmeyi en yüksek seviyede destekleyen ortamlardır.³⁵¹ Çocuğun

³⁴⁵ Özeri, *Okul Öncesi Din ve Ahlak eğitimi*, 9.

³⁴⁶ Topbaş, *Montessori Yöntemi İle Çocuk Eğitimi*, 2004, 92.

³⁴⁷ Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 84.

³⁴⁸ Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 84.

³⁴⁹ Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 84.

³⁵⁰ Pitamic Maja, *Çocuğunuz ve Sizin İçin Montessori Etkinlikleri*, Çev: Funda Akkaya- Seda Darcan Çiftçi, *Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2013, s. 7.*, çev. Akkaya Funda - Darcan Çiftçi Seda (İstanbul: Kaknüs Yayınları, ts.), 7.

³⁵¹ Arslan, *Türkiye'deki Alternatif Eğitim Felsefesine Sahip Okulların Benzerlikleri Ve Farklılıkları Bakımından Değerlendirilmesi*, 21-22.

zihinsel faaliyetlerini gerçekleştirebileceği ve eğilimlerini rahatça ortaya koyabileceği elverişli bir ortam çocuğun gelişimini destekleyecektir. ³⁵²

Montessori yaklaşımı ile okul öncesi din ve değerleri eğitimi sunan eğitim kurumunda bulunan öğrencilerin ilgili yaklaşımın eğlenirken değer kazanmasını sağlayan bir ortam sunmasına yönelik katılımcıların çoğundan gelen olumlu görüşler bu konuda bir başarının sağlandığını ortaya koymaktadır:

“Çocuğum Montessori Din ve Değerler Eğitimi sınıfında bulunduğu süre zarfında kendini çok mutlu ve rahat hissediyor. Bu modelin sadece bir sınıf ile sınırlandırılmayıp kurs içerisinde diğer sınıflarda da uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” **(K10)**

“Montessori Din ve Değerler Eğitimi sınıfı sayesinde çocuğum kursa daha istek ve hevesle geliyor. D.İ.B bünyesinde tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında da aynı sistemin uygulanmasının faydalı olacağını düşünmekteyim.” Not: **(K13)**

“Montessori sınıfında öğrendiği değerler diğer klasik sınıflarda öğrendiği değer kazanımlarından çok daha etkili ve kalıcı oluyor. Kursta bulunduğu sürece hep Montessori din ve değerler sınıfında olmayı istiyor. Her sabah bu sınıfın hayali ve heyecanı ile kursa geliyor. D.İ.B bünyesinde tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında da aynı sistemin uygulanmasının faydalı olacağını düşünmekteyim.” **(K19)**

Literatüre bakıldığında yapılan bir araştırmalarda Montessori yaklaşımında Montessori modelinde öne çıkan insanın doğası, özgürlük ve tecrübe din eğitimi için de önemli kavramlardır ve din eğitimi kapsamında gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinde yer bulmalıdır şeklinde sonuca varılmıştır. ³⁵³Bulgular dikkate alındığında Montessori yaklaşımı ile uygulanan din ve değerler eğitimi sınıfında çocuğa yaşayarak, hissederek ve eğlenerek değer kazanımı sağlayan bir ortam sunmanın ebeveynler tarafından önemsendiği tespit edilmiştir.

3.2.4.5. Sınıfta Bulunan Atölye ve Materyallerin Çocuklara Yaşam Becerilerini Kazandıracak Şekilde Hazırlanmış Olmasına Dikkat Çekenler

Montessori eğitiminde kullanılan materyaller özenle seçilmiş ve öğrencilerin becerilerine göre düzenlenmiştir. Bu materyaller, öğrencilerin öğrenme sürecine uyarlanmış ve kendi kendine öğrenmelerine olanak tanıyan özelliklere sahiptir. Örneğin, dil materyalleri öğrencilerin okuma ve yazma becerilerini geliştirirken, matematik materyalleri öğrencilerin sayı kavramlarını öğrenmelerini sağlamaktadır. ³⁵⁴ Montessori yaklaşımında düzenlenmiş çevre ile öğrenmeye uygun ortam kast edilir. Sınıflarda doğa ile ilgili unsurlar ve mutfak gibi gerçek yaşam alanları yer alır. Sınıftaki eşyalar çocukların fiziksel özelliklerine uygun olarak tasarlanır. Montessori

³⁵² Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 128.

³⁵³ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğitimi*.(İstanbul ör.), 79.

³⁵⁴ Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 154-156.

sınıflarında materyaller, çocukların erişimine açık olarak konumlandırılmalıdır. Montessori modelinde materyal tasarımı ve kullanımının önemli bir yeri vardır. Bir sınıfta her materyalden bir tane bulunur.³⁵⁵

Araştırmamızda katılımcıların Montessori din ve değerler eğitimi sınıfının çocuklarına ileride olumlu yaşam becerileri kazandıracığı ve meslek seçiminde etkili olacağı şeklinde fikir taşıdıkları tespit edilmiştir. Buna örnek olarak katılımcının “*Montessori Din ve Değerler Eğitimi Sınıf sisteminin çocuklara verdiği değerli dönütler ile ileride meslek seçiminde önemli rol oynayacağını düşünüyorum*” (K27) şeklindeki ifadeleri gösterilebilir.

Yapılan bazı araştırmalarda Montessori okulunun sınıf içi materyallerine ilişkin ebeveynlerin görüşlerine göre, ebeveynlerin çoğunlukla sınıf içi materyalleri eğitici ve öğretici buldukları çocuklarının eğlenerek öğrendiklerini hem gelişimlerine uygun doğal materyaller olduğu hem de matematik gelişimleri için özellikle önemli olduğunu belirtmişlerdir.³⁵⁶ Doğal malzemelerin kullanımı ve sağlıklı bir ortam oluşturma konusunda ebeveynlerin önem vermesi Montessori yaklaşımının temel ilkelerinden biridir. Plastik ve diğer yapay malzemelerin yerine doğal malzemelerin kullanılması, çocukların sağlıklı bir ortamda öğrenmelerine ve gelişmelerine katkı sağlar. Bu yaklaşım aynı zamanda çevre dostu bir eğitim anlayışının benimsenmesine de katkı sağlar. Montessori materyallerinin yapımında kullanılan malzemelerin çevreye zarar vermeyen doğal maddelerden oluşması, çocuklara çevre bilinci aşılama da önemli bir rol oynar. Bu nedenle, Montessori eğitiminde doğal malzemelerin kullanımı sadece çocukların sağlığı açısından değil, aynı zamanda çevre duyarlılığı konusunda da önemlidir.³⁵⁷

3.2.5. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfındaki materyallere ilişkin görüşleri

Ebeveynlere “din değerler eğitimi Montessori sınıf içi materyallere ait düşünceleri” ve “Din ve Değerler Eğitimi Montessori Sınıfında çocuğunuzun en çok ilgi duyduğu materyal hangisidir?” soruları yöneltilmiş ve bunlara dair görüşler “Montessori’deki materyal zenginliğinin din ve değer öğretimi açısından önemine vurgu yapanlar”, “çocuğa yönelik kazanımlara ait düşünceler” ve “çocuğun ilgi duyduğu materyaller” olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır. Bu ana tema altında toplanan kodlar tablo 5 te sunulmuştur.

³⁵⁵ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.* (İstanbul ör.), 79-80.

³⁵⁶ Bozkurt, “Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin ‘Mon-Tessori Eğitimi’ Algısı”, 246.

³⁵⁷ Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 85.

Tablo 3. 5. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfındaki materyallere ilişkin görüşleri

Kategoriler	Kodlar
Çocuğa yönelik kazanımlara ait düşünceler	Çocukların gelişimlerine uygun doğal materyallerden oluşmaktadır. İnce motor gelişimini destekleyerek el becerilerini artırıyor Eğitici ve öğretici olmasının yanında eğlenerek öğreniyor
Montessori'deki materyal zenginliğinin din ve değer öğretimi açısından önemine vurgu yapanlar	Materyaller ile ilgili pek bilgiye sahip değilim Din ve değerler eğitiminde yer alan bazı soyut kavramlar materyal desteği ile somutlaştırılarak daha kolay ve hızlı öğrenim süreci sağlanmaktadır Her materyalden birer tane olması saygı ve sabır değerlerini geliştirir
İlgi Duyulan Materyaller	Harf ağacı. K (16) E (6) Toplam: 22 Harf küpleri. K (7) E (1) Toplam: 8 Kabartmalı harfler. K (2) E (0) Toplam: 2 Harf tespihi. K (2) E (0) Toplam: 2

3.2.5.1. Çocukların Gelişimlerine Uygun Doğal Materyallerden Oluşması Yönündeki Görüşler

Araştırmamızda din ve değerler eğitimi Montessori sınıfının sınıf içi materyallerine ilişkin ebeveynlerin görüşlerine bakıldığında ebeveynler materyalleri çocukların gelişimlerine uygun doğal materyaller olarak belirtmişlerdir. Ayrıca materyalleri eğitici ve öğretici bulduklarını, çocuklarının eğlenerek öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Montessori, somut bilgi sunumlarından soyut kavramlara kadar türlü konularda birlikte çalışan çocuklara keşiflerinde yardımcı olmak için, onlara yol gösterecek temel materyaller geliştirmiştir. Daha küçük çocukların bireysel kullanımı için hazırladığı materyallerde de aynı zeka ve pratikliği gerçekleştirmiştir.³⁵⁸ Montessori'ye göre çocuğun doğa ile doğadaki gerçek nesnelere teması da son derece önemlidir. Bu nedenle bir Montessori sınıfında mevcut eşyalar oyuncaklar değil, gerçek nesnelere dir.³⁵⁹ Geleneksel eğitim yaklaşımında kavramlaştırma sürecinde çocuğa öğretmen kılavuzluk ederken

³⁵⁸ Lillard, *Sınıfta Montessori*, 36-37; Korkmaz, *Montessori Metodu*, 88.

³⁵⁹ Oğuz - Köksal Akyol, "Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı".

Montessori eğitim yaklaşımında çocuk oto düzeltici materyal ile kavramları kendi başına keşfeder.³⁶⁰

Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda Montessori ve geleneksel eğitimin çocukların motor becerileri, dil gelişimleri ve kavram gelişimleri üzerindeki etkisi incelendiğinde Montessori eğitimi alan çocukların kavramsal bilgi düzeylerinin geleneksel eğitim alan çocuklara oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini, motor becerilerde ise Montessori eğitimi alan çocukların daha iyi performans gösterdiklerini tespit edilmiştir. Bunun sonucunda Montessori eğitiminin çocuğu gelişimini desteklemede etkili bir eğitim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun nedeni olarak Montessori eğitimin felsefesinde çocuğu tüm gelişim alanlarını ile bütün olarak ele alınması ve bu yaklaşım ile çocuklara sunulan doğal öğrenme ortamının etkisi gösterilmiştir.³⁶¹

Benzer bir araştırmada ebeveynler özellikle geleneksel sınıf ortamlarından farklı olması, doğal malzemelerin kullanılmasının önemi üzerinde görüş sunmuşlar, Montessori sınıflarında çocukların sağlığı için yararlı doğal ahşap malzemelerin yer alması ve kullanılması, materyallerin plastik türü malzemeler olmaması çocuklar ve ebeveynler açısından oldukça önemsendiği sonucuna varılmıştır. Aynı araştırma sonucunda ebeveynlerin Montessori okullarını tercih ederken çocuklarının alacakları eğitim kadar fiziksel sağlıklarına da önem verdikleri görüşü ortaya çıkmıştır.³⁶²

Din ve ahlak eğitiminde Montessori yaklaşımının uygulanabilirliği üzerine yapılan bir araştırmada, "Din ve Ahlak Eğitimi derslerinin çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak verilmesi çocuğumun ahlaki gelişimini olumlu yönde etkilemektedir." yargısına velilerin %51'i kesinlikle katılıyorum, %42,7'si katılıyorum, %5,2'si kararsızım, %1'i de kesinlikle katılmıyorum diyerek toplamda 96 veli bu yargıyı cevaplamış"tır.³⁶³ Araştırmanın sonucunda ise "Montessori birey merkezli bir eğitim sistemidir. Bu nedenle bireysel ya da gruplar halinde verilen derslerde çocukların gelişimsel özelliklerine dikkat edilmekte ve hazırbulunuşluklarına göre konular anlatılmaktadır. Din ve ahlak eğitiminin başarılı olması için bu durum oldukça önemlidir" şeklinde bir sonuca ulaşılmıştır.³⁶⁴

3.2.5.2. Eğitici ve Öğretici Olmasının Yanında Eğlenerek Öğretmesi

Montessori yaklaşımı çocukların öğrenmeyi özgürce keşfetmelerine olanak tanır ve öğrenmenin sadece sınıf ortamıyla sınırlı kalmaması gerektiğini savunur. Bu nedenle, Montessori eğitiminde

³⁶⁰ Topbaş, *Montessori Yöntemi İle Çocuk Eğitimi*, 2004, 57-58.

³⁶¹ Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 156.

³⁶² Sop - Dalkıran Turgut, "Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri", 85.

³⁶³ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 79.

³⁶⁴ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 80.

çocukların ilgi alanlarına yönelik etkinlikler planlanarak öğrenme süreci eğlenceli hale getirilir. Bu etkinliklerin çeşitliliği ve özgünlüğü, çocukların merak ve ilgi duygularını canlı tutarak öğrenme motivasyonlarını artırır. Böylece, özgürce keşfetme ve yaşayarak öğrenme prensibiyle, Montessori eğitimi çocukların kendilerini ve dünyayı daha iyi anlamalarına olanak sağlar.³⁶⁵

Araştırmalar Montessori yaklaşımına dayalı eğitim programına devam eden çocukların daha mutlu olduğu dolayısıyla gelişimlerinin daha olumlu yönde etkilendiği sonucuna varmıştır.³⁶⁶

3.2.5.3. Din ve Değerler Eğitiminde Yer Alan Bazı Soyut Kavramlar Materyal Desteği İle Somutlaştırılarak Daha Kolay ve Hızlı Öğrenim Süreci Sağlaması

Montessori yaklaşımında materyaller büyük önem taşımakta ve araçların belirli özellikleri bulunmaktadır. Bu özelliklerin başında Montessori materyallerinin materyalleştirilmiş soyut kavramlardan oluşması gelir. Bu nedenle Montessori yaklaşımı somuttan soyuta öğretir.³⁶⁷ Çocuğun öğrenmede güçlük çektiği bir kavram, materyaller aracılığıyla diğer kavramlar arasından çıkartılarak gösterilir ve materyaller çocuğun, etkin ve görerek öğrenmesine fırsat verir.³⁶⁸ Bu konuda ebeveynlerden gelen şu ifadeler dikkat çekmektedir:

“Çocuğum izlediği çizgi film ve oyunların etkisiyle deniz ve kaptan gördüğünde aklına ilk gelen şey Vikingler oluyordu. Hz. Nuh’un gemisi atölyesi ile karşılaşmadan önce kaptanlığa olan ilgisi ile çocuğumun idolü Vikinglerdi. Bu atölye ile tanıştıktan sonra çocuğumun Hz. Nuh peygamberi kahramanlıklarını, sabrını, mücadeleci kişiliğini örnek alması ve kendine idol yapması benim için çok değerli olmuştur.” **(K15)**

Montessori yaklaşımında kullanılan materyallerin somuttan soyuta öğretimi sağlaması, materyallerin tanıtımının yapılması, çocuğun, etkin ve görerek öğrenmesine fırsat vermesi, bireysel-grup gelişimini sağlaması, yardım ve iletişim açısından önemli görülmektedir.³⁶⁹ Yapılan araştırmalarda Montessori’de kullanılan matematik materyallerinin çocukların somut düşünme, zaman değerlendirme ve mantıksal düşüncelerini desteklediğini belirtilmiştir.³⁷⁰ Benzer bir araştırmada çocuklara somut örneklerden yola çıkarak bir şeyler anlatmanın genellikle başarılı sonuçlar doğurduğundan bahsedilmiş ve çocuklara erken yaşlarda örnek alabilecekleri insanların anlatılması, öğrendikleri konuları içselleştirmeleri ve olumlu davranışlar kazanmaları açısından oldukça önemli olduğu sonucuna varılmıştır.³⁷¹ Yine bir başka çalışmada soyut kavramlardan oluşan değerlerin kazanılmasında günlük hayatla ilişkilendirilebilir materyaller kullanılmasının

³⁶⁵ Durakoğlu, *Maria Montessori’ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi*, 152.

³⁶⁶ Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 157.

³⁶⁷ Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 13.

³⁶⁸ Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 13.

³⁶⁹ Oğuz - Köksal Akyol, “Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı”, 15.

³⁷⁰ Bozkurt, “Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin ‘Mon-Tessori Eğitimi’ Algısı”, 249.

³⁷¹ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 82.

ebeveynler tarafından önemsendiği sonucuna varılmış olup bu hususun Montessori modelindeki anlayışıyla ve İslam eğitim sistemindeki tecrübe anlayışıyla uyumluluğundan bahsedilmiştir.³⁷² Ona keza bizim araştırmamıza konu olan sınıf ortamında din ve değerler sahasına ait pek çok soyut kavram somut materyallerle sunulmuş olup bu durum çocukların elde etmeleri gereken kazanımları sağlaması hasebiyle ebeveynlerin dikkatini çekmiştir.

3.2.5.4. Her Materyalden Birer Tane Olmasının Saygı ve Sabır Değerlerini Geliştirmesine Dair Görüşler

Montessori sınıfında her materyalden yalnızca bir set bulunmaktadır. Bu çocuklar arasında, açıkça talep edilmediği halde bir birlik ruhu geliştirir. Çocuk başkasının çalıştığı bir materyalle çalışmak için, onun işini bitirmesini beklemek ya da kullanmak için izin istemek zorundadır. Bu durum çocukların sürekli aynı materyallerle çalışmasını da engeller.³⁷³ Benzer çalışmalarda da materyal kullanımı noktasında her materyal setinden birer adet olmasının çocuklarda saygı ve sabır değerlerine ait kazanımları sağladığı sonucuna varılmıştır.³⁷⁴ Bu konuda ebeveynlerin sınıf içi materyallere dair şu yorumları dikkat çekicidir:

“Özellikle sınıf ortamında eğitim esnasında dikkat dağınıklığı ve odaklanma problemi yaşayan çocuğumda Montessori sınıfı ve sınıfta bulunan materyaller sayesinde odaklanma probleminin fark edilir seviyede azaldığını gözlemledim. Buna ilaveten çevresine saygı ve sorumluluk bilincinin arttığını gözlemledim. Türkiye genelinde D.İ.B bünyesinde olan tüm 4-6 yaş Kur'an Kurslarında da uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” (E35)

Sonuç olarak katılımcıların sınıf içi materyallere dair görüşleri noktasında çoğunluğun materyallerle yapılan eğitimin “din ve değerler eğitiminde yer alan bazı soyut kavramlar materyal desteği ile somutlaştırılarak daha kolay ve hızlı öğrenim süreci sağladığı” yönünde olmuştur. Materyallerin çocuğun ince motor gelişimini desteklediğini belirtmişlerdir. Ebeveynler materyallerle yapılan eğitimin eğlenerek öğrenmeyi sağladığı kanaatindedir. Materyallerin kullanımında her materyalden bir adet olmasının çocuklarda sabır bilinci oluşturduğuna dikkat çekmişlerdir. Bir kısım veli ise materyaller hakkında yeterli bilgi sahibi değildir.

3.2.6. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfı öğretmenleri ile ilgili düşünceleri

Ebeveynlere Din ve değerler eğitimi Montessori sınıfı öğretmenleri ile ilgili düşünceleri sorulmuş ve verdikleri cevaplar öğretmen özellikleri teması altında aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

³⁷² Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.* (İstanbul ör.), 66.

³⁷³ Inayet Aydın, “Alternatif Okullar Makale”, 2006, 63; Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 14.

³⁷⁴ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.* (İstanbul ör.), 70.

Tablo 3. 6. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfı öğretmenleri ile ilgili düşünceleri

Kategoriler	Kodlar
	Çocuğa saygılı ve bireysel farklılıkları önemseyen Rehber bir rol benimsemiş Donanımlı ve bilinçli. İlgili ve başarılı

Ebeveynlerin Montessori sınıfı öğretmenlerine yönelik çocuğa saygılı olmaları ve çocukların bireysel farklılıklarını önemsemelerine dair görüşleri çoğunluğu oluşturmaktadır. Ebeveynler öğretmenleri rehber bir rol benimsemiş, donanımlı, bilinçli ve ilgili görmektedirler. Ebeveynlerin öğretmenlere yönelik düşüncelerine dair “her çocuğun karakteri ve öğrenme hızının farklı olduğu bilinciyle hareket etmesi ve sürekli kendini geliştirme çabasında olması”, “İşini severek yapan, kendini sürekli geliştirme çabasında olması”, “Çocuklardaki bireysel farklılıkları dikkate alarak daha verimli olma gayretiyle kendini sürekli geliştirme çabasında olması” ve “Bireysel farklılıkları dikkate alarak özellikle öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle büyük bir özveri ve fedakârlıkla ilgilenmesi” örnekleri verilebilir.

3.2.6.1. Çocuğa Saygı Duyması ve Bireysel Farklılıkları Önemsemesine Vurgu Yapanlar

Hazırlanmış ortamda çocukla öğretmen arasındaki ilişki değil çocukla materyal arasındaki ilişki önem taşır. Bu ortamda öğretmen çocuğun kendi kendini aşma özgürlüğünü engellememelidir. Onun sınıftaki önderliği daha çok eğitim öğretim araçlarının doğru kullanımını göstermektedir. Bu sınıfta gözlemci olan öğretmen, çocukların çalışmalarında kolaydan zora doğru bir yönlendirme yapmaktadır.³⁷⁵ Diğer taraftan çocuğun içinde var olduğu, kendisini geliştirme sürecinde ortamın tertibi oldukça önem taşır. Bu düzen ise dışa yönelik bir titizliği geliştirmekten ziyade çocuğun iç dünyasının gelişimine yönelik bir gaye taşır.³⁷⁶

3.2.6.2. Rehber Bir Rol Benimsemiş Olmasına Vurgu Yapanlar

Montessori eğitiminde öğretmenin rolü öğrencilerin kendilerini keşfetmelerine ve öğrenmelerine yardımcı olmaktır. Bu nedenle öğretmen sınıf içinde bir lider değil, rehber olarak yer alır. Öğretmen, öğrencilerin ilgisini çekebilecek materyalleri sunar ve öğrencilerin kendi hızlarında

³⁷⁵ Özeri, *Okul Öncesi Din ve Ahlak eğitimi*, 9.

³⁷⁶ Çakıroğlu Wilbrant, *Çocuk Eğitimi Sanatı*, 128.

çalışmalarına izin verir. Ayrıca öğrencilerin ilerlemelerini takip ederek onların ihtiyaçlarını belirler ve gerekli yönlendirmeleri yapar. Bu şekilde öğretmen, öğrencilerin öğrenme sürecinde kendi kendilerine ilerlemelerine izin verir ve öğrencilerin öğrenme sürecini daha iyi anlamalarına yardımcı olur. Formun Altı

Sınıf tasarımı ve materyallere verilen önemin de bir gereği olarak öğretmenin sınıf içindeki konumu geleneksel eğitim anlayışından oldukça farklıdır. Öğretmen doğrudan müdahale eden kişi olarak değil; iyi bir gözlemci ve rehber olarak sınıfta bulunur.³⁷⁷

3.2.6.3. Donanımlı, Bilinçli, İlgili ve Başarılı Olmasına Dikkat Çekenler

Eğitimde bu öğrenme modelini benimseyen öğretmen, doğal çevrenin eğitici potansiyelini görebilen ve çocuğa doğrudan müdahale etmek yerine doğayla çalışan, çocuğun çevreyle etkileşimini güçlendiren bir karakter olup bu süreç keşfederek öğrenmenin tercih edildiği yöntemdir.³⁷⁸

Konu ile ilgili benzer bir araştırmaya katılan ebeveynlerin Montessori okulunun öğretmenleri ile ilgili görüşlerine bakıldığında ilgili, başarılı, donanımlı ve bireysel farklılıkları önemseyen öğretmenler oldukları yönünde görüşler sunmuşlardır. Montessori öğretmenlerinin bilişsel, sosyo-duygusal ve fiziksel gelişim de dahil olmak üzere öğrencilerinin çok ayrıntılı gözlemledikleri ve gözlemlerini yaparlarken de çok çeşitli davranışsal bilgilere odaklandıkları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Montessori okullarında öğretmenlerin birer gözlemci olarak yer alması ve gerekli durumlarda çocuklara rehberlik etmesi ve onları yönlendirmesi araştırmada ebeveynlerin bu okulu tercih etmesindeki nedenler ile paralellik göstermektedir.³⁷⁹ Bir araştırmada Montessori eğitiminde öğretmenin rolüne şu değerlendirmelerle dikkat çekilmiştir:

“Çocuğumun onu tanımaya çalışan ve zorlamayan nitelikli bir öğretmenle klasik okullardaki gibi diğer çocuklarla birlikte eşzamanlı değil bireysel olarak özgürce olabileceği bir okulda olmasını istedim. Eğitim hayatına böyle bir okulda başlayan çocuğumun ilerde daha mutlu ve başarılı olacağına inanıyorum.”³⁸⁰

Bir başka araştırmada Montessori öğrenme ortamlarında sınıf eşyaları, materyaller ve Montessori modeline uygun donanımlı eğitimciler gibi niteliklerin bulunmasının gerekliliğine değinilmiş olup öğretmenlerin din ve değerler eğitimi konularını yeterli ve hayata görelilik ilkesine uygun olarak verdiği sonucuna ulaşılmıştır.³⁸¹

³⁷⁷ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.*(İstanbul ör.), 79-80.

³⁷⁸ Rousseau JJ. The Social Contract, Jonathan Bennett 2017 <http://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/rousseau1762.pdf>. 6 Ocak 2018. Sönmez, *Eğitim Felsefesi*, 18; Hesapçioğlu - Akbağ, “Eğitimde Özgürlükçü Paradigma”, 8.

³⁷⁹ Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 85.

³⁸⁰ Bozkurt, “Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin ‘Mon-Tessori Eğitimi’ Algısı”, 244.

³⁸¹ Olcayyuberdi, *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.*(İstanbul ör.), 82.

3.2.7. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfının çocuklarına katkılarına ilişkin görüşleri

Ebeveynlerin çocuklara dair kazanımları önem sırasına göre kodlara ayrılarak aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. 7. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfının çocuklarına katkılarına ilişkin görüşleri

Kategoriler	Kodlar
Din ve değerler eğitimi Montessori öğrenci davranışlarına olumlu katkısı açısından değerlendirenler	Sabır, saygı ve yardımlaşma değerlerini kazanması Günlük yaşam becerileri kazanarak sorumluluklarını yerine getirmesi. Dini bilgi ve değerleri içselleştirerek sosyal hayatta uygulayabilmesi Özgüvenli, mutlu, meraklı ve hayal gücü yüksek olması

Montessori yaklaşımı çocukların yaşadığı topluluğa ve kullandığı eşyaya saygılı olma alışkanlığını kazanmasını ve başkalarına saygı göstermesini desteklemektedir. Montessori sınıflarında saygı atmosferi olmalı ve çocuklar çalışacakları projeleri, süresini ve kiminle çalışacaklarını kendileri seçebilmektedir. Bu ortam çocukta kişisel disiplini geliştirebilmektedir.³⁸² Montessori eğitim yönteminin okul öncesi dönem çocuğuna kazandırmak istediği başlıca özellikler mevcut araştırma sonuçlarında yer alan ebeveynlerinin görüşleri ile benzerlik taşımaktadır. Birçok benzer araştırmada çocukları Montessori yaklaşımı ile eğitim gören ebeveynlerin kazanımlar noktasında oldukça olumlu kanaat besledikleri tespit edilmiştir.³⁸³ Aşağıda verilen görüşler bunu doğrular niteliktedir.

“Montessori din ve değerler eğitimi yaklaşımı çocuğumda beklediğimden çok daha fazla olumlu gelişmelere sebep oldu. Bu eğitim modeli ile sorumluluk, saygı, sabır gibi değerleri uygulamalı bir şekilde içselleştirerek öğrendi. D.İ.B bünyesinde tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında da uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” (K4, K22, E34)

“Montessori din ve değerler eğitimi ile tanıştıktan sonra çocuğumda özellikle sabır, disiplin, düzen gibi olguların geliştiğini gözlemledim. Bu eğitim sisteminin D.İ.B bağlı tüm 4-6 yaş kurslarında da uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” K14

³⁸² Aral, *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*, 11.

³⁸³ Sop - Dalkıran Turgut, “Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri”, 86.

“Çocuğuma Montessori Din ve Değerler Eğitim sınıfı çocuğuma mutluluk ve heyecan veriyor. Bu eğitim modelinin D.İ.B bünyesinde tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında da uygulanması gerektiğini düşünmekteyim.” **K32**

Benzer bir araştırmada ebeveynlere Montessori okulunun okul öncesi dönem çocuğuna kazandırdığı beceriler ve tutum ve davranışlar sorulduğunda ebeveynler çocuklarının bu okula gitmeye başladıktan sonra daha özgüvenli ve kararlarını alabilen, yaşına uygun gelişim gösteren, özgür ruhlu ve mutlu çocuklar olduğunu bildirmişlerdir. Bir başka çalışmada araştırmacılar, çocukların kendi işini kendi yapabilme becerisi kazandığını ifade etmişlerdir.³⁸⁴

Bir araştırmada Montessori eğitimi alan çocukların sosyal gelişimlerinin olumlu düzeyde etkilendiğini belirtmektedir. Çocuklar materyalleri kullanmaya başladıklarında yaşça büyük olan çocuklardan materyal kullanmayı öğrenme imkanı bulabilmektedirler. Montessori sınıflarında küçük olan çocuklar büyük olanları gözlemlemekte, onlardan öğrenmektedirler bu aynı zamanda sosyalleşme becerisini de geliştirmektedir. Büyük çocuk ise küçük çocuğa yardım ederek bilgisini pekiştirmektedir.³⁸⁵ Böylece karma yaş grubu çocukların olduğu sınıflarda sosyal gelişimlerinin de arttığı gözlemlenebilmektedir.

Benzer bir araştırmada ebeveynlerin Montessori eğitim yönteminin en etkili yönüne ilişkin görüşleri incelendiğinde, çocuğu hayata hazırlama ve bireysel farklılıklara saygı gösterme gibi sosyal gelişim özelliklerini vurguladıkları ortaya çıkmıştır. Bu bulgulara benzer olarak bazı çalışmalarda ebeveynlerin Montessori eğitiminin çocuklarının sosyal gelişimlerine olumlu katkılarda bulunduğunu belirtmişlerdir.³⁸⁶

Yapılan diğer çalışmalara bakıldığında Montessori eğitiminin çocukların dil gelişimlerine, sayı ve geometrik kavram gelişimlerine, sosyal gelişimlerine, akademik becerilerine, el becerilerine, okula hazır bulunuşluk düzeylerine ve hareket gelişimlerine olumlu katkılar sağladığı görülmektedir. Günlük yaşam, duyu, matematik, dil ve kozmik materyaller ile gelişimin tüm alanlarına yapılan somut desteğin çocukların gelişimlerini artırdığı ve dolayısıyla hayata hazırladığı söylenebilir.³⁸⁷ Bir araştırma da ise şu sonuçlara varılmıştır:

“Verileri değerlendirdiğimizde okulda dini ve milli bayramlar ile kandil günlerinde yapılan etkinlikler çocuklarda ortak bilinç geliştirilerek, birlik ve beraberlik duygularının oluşmasına katkı sağlamaktadır. Birbirleriyle aynı duyguları paylaşmaları çocukların aralarındaki sevgi ve dayanışmanın artmasına vesile olmaktadır. Ayrıca çocukların bugünlerde birbirlerine ikramlarda bulunmaları ve hediyeler almaları sosyal ilişkilerin devamını sağlamaktadırlar. Buradan, toplumu

³⁸⁴ Bozkurt, “Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin ‘Mon-Tessori Eğitimi’ Algısı”, 249.

³⁸⁵ Oğuz - Köksal Akyol, “Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı”, 92.

³⁸⁶ Bozkurt, “Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin ‘Mon-Tessori Eğitimi’ Algısı”, 249.

³⁸⁷ Bozkurt, “Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin ‘Mon-Tessori Eğitimi’ Algısı”, 249.

bir arada tutan, birlik ve beraberliği sağlayan önemli günler üzerinde daha fazla durulması gerekliliği de ortaya çıkmaktadır.”³⁸⁸

Montessori yöntemi, din ve ahlak eğitimi konusunda da olumlu sonuçlar verdiği konusunda literatürde birçok çalışma bulunmaktadır. Bu yöntemde çocukların özgür iradelerine saygı duyulması ve çocukların özgürce seçim yapabilmeleri, çocukların kendilerini keşfetmelerine ve içselleştirerek öğrenmelerine olanak tanır. Bu da, çocukların din ve ahlak eğitimlerinin daha etkili olmasını sağlar. Montessori yönteminde kullanılan materyaller de, çocukların duygu, düşünce ve davranışlarını içselleştirmelerine yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu nedenle Montessori yöntemi, din ve ahlak eğitimi konusunda olumlu sonuçlar veren bir yöntem olarak kabul edilmektedir.³⁸⁹ Montessori eğitiminde değer eğitimi önemli bir yer tutar ve öğrencilere bu değerleri kazandırmak için özen gösterilir. Öğrencilerin birbirleriyle iş birliği yaparak öğrenmeleri, birbirlerine saygı duymaları, empati kurmaları ve sorumluluk almaları teşvik edilir. Ayrıca çevre bilinci de Montessori eğitiminde önemli bir yer tutar. Öğrenciler doğaya saygı duymayı, doğal kaynakların korunması gerektiğini ve sürdürülebilir bir yaşam tarzının önemini öğrenirler. Bu değerlerin yanı sıra, öğrencilerin özgüvenleri ve problem çözme becerileri de geliştirilir. Tüm bu değerler, öğrencilerin yaşamlarında başarılı ve mutlu bireyler olarak yetişmelerine yardımcı olur.³⁹⁰

3.2.8. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfından beklentileri

Son olarak çocukların kazanımlarına göre velilere yöneltilen “Montessori din ve değerler eğitimi veren bu kurumu tercih etmeniz beklentilerinizi karşıladı mı? Bu kurumdan beklentileriniz nelerdir?” şeklindeki soruya verdikleri cevaplara ait kodlar Tablo 8 de sunulmuştur.

Tablo 3. 8. Ebeveynlerin din ve değerler eğitimi Montessori sınıfından beklentileri

Kategoriler	Kodlar
	Beklediğimden daha iyisiyle karşılaştım. KK (22) EK (6) Toplam: 28
	Evet karşıladı/beklediğim gibi. KK (3) EK (1) Toplam: 4
	Kesinlikle karşıladı. KK (2) EK (0) Toplam: 2
	Kararsızım. KK (1) EK (0) Toplam: 1

³⁸⁸ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 84.

³⁸⁹ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 86.

³⁹⁰ Eser, *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*, 87.

Montessori yaklaşımı ile okul öncesi din ve değerler eğitimi veren bir kurumda yaptığımız veli görüşlerine dayalı mülakat neticesinde alınan sonuçlar yukarıdaki tabloda gösterilmiş olup katılımcıların beklentilerine ait görüşlerinden bazıları ise şu şekildedir:

“Çocuğumu Montessori din ve değerler eğitimi veren bu kuruma, Montessori eğitimi hakkında bilgim olmayarak gönderdim. Bu eğitim modelinin çocuğumdaki olumlu kazanımlara şahit olarak memnuniyetimizi dile getirmek isteriz. D.İ.B bünyesinde tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” **K3, K9, K11, K12, K17**

“Çorum’da özel okul ayarında hizmet sunan Hz. İbrahim Camii 4-6 Yaş Kur’an Kursunda aldığımız eğitim, beklentilerimizin üzerinde oldu. Montessori Din ve Değerler Eğitim modelini D.İ.B bünyesinde tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” **E7**

“Çorum’da özel okul ayarında hizmet sunan Hz. İbrahim Camii 4-6 Yaş Kur’an Kursunda eğitim aldığımız için kendimizi şanslı hissediyoruz. Montessori Din ve Değerler Eğitim modelini D.İ.B bünyesinde tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” **K33**

“Çocukların eğlenerek öğrendiği Montessori Din ve Değerler Eğitim modelini D.İ.B bünyesinde tüm 4-6 yaş Kur’an Kurslarında uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” **K30**

“Bu eğitim yaklaşımını geliştirip uygulayan, materyalleri büyük bir titizlikle hazırlayan ve çocuklarımızı Montessori eğitimi ile tanıştıran hocalarımıza teşekkür ederiz.” **K23**

SONUÇ

Çalışmanın amacını ülkemizde okul öncesi din ve değerler eğitimi ile ilgili geliştirilmiş ve uygulanmakta olan eğitim modellerini yöntem, materyal ve içerik bakımından araştırıp inceleyerek; okul öncesinde en çok tercih edilen yaklaşımlar arasında olan Montessori yaklaşımının din ve değerler eğitimine uygulanabilirliğinin imkan ve sınırlılıkları oluşturmaktadır. Bu bağlamda Montessori yaklaşımında kullanılan materyallerden yola çıkarak Montessori yaklaşımına uygun materyal geliştirip bu materyallerin okul öncesi din ve değerler eğitimine uygulamasına yönelik kazanımlar tespit edilmiştir. Bu sayede çalışmada okul öncesi din eğitimi kurumlarında hem bu modelin uygulanabilirliğinin tespiti hem de kullanılabilecek uygun materyallerin araştırılması hedeflenmiştir. Ayrıca din ve değerler eğitimini Montessori eğitim yaklaşımına entegre ederek geliştirilen bu eğitim metodunun öğrenciler üzerinde etkileri gözlemlenerek sonuçları ortaya konulmuştur. Bu amaçla Hz. İbrahim Camii 4-6 Yaş Kuran Kursu Montessori Din ve Değerler Eğitimi Sınıfında eğitim öğretim alan öğrenci velileri ile mülakat yapılarak ilgili eğitim modelinin kazanımlarının tespitine dair değerlendirmeler ortaya konulmuştur.

Alternatif eğitim akımları hedef olarak çocuğu merkeze alan gerçek yaşam eğitiminden esinlenen akımlar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Alternatif eğitime katkı sağlayan düşünürlerin eğitimin her yerde ve her şartta alınabileceğine; yaşayarak ve yaparak gelişen öğrenme sürecinin daha kalıcı olacağına; okulların öğrenmeyi tek tipe indirmemesi gerektiğine dair görüşler taşıdıkları tespit edilmiştir.

Eğitim ortamının ve materyallerinin eğitimde önemine vurgu yapan Montessori yaklaşımı çocuğun doğası üzerine yapılandırılmış olup hazırlanmış çevrede uygun materyallerle destekli ve etkin aktörü çocuk olan sevgi dolu bir eğitim ortamını savunmaktadır. Çocuğun rehberliğini izleyen bir metodu olan Montessori yaklaşımı, okul öncesi eğitimin tümünde çocuğun kendi eğitimini yönlendirebilmesi ve eğitim yaşantısı hakkında söz sahibi olmasını hedefler.

Montessori yaklaşımı ile İslam'ın temel ilkelerinin uyumluluk göstermekte olması ve Montessori yaklaşımı ile İslami değerler alanına ait bazı prensiplerin örtüşmesi, genel anlamda Montessori eğitim yaklaşımı ile İslami din ve değerler eğitimi uygulamanın imkanını temellendirmektedir. Diğer yandan bu yaklaşımdan özellikle okul öncesi din ve değerler eğitiminde soyut kavramların günümüz kuşağına aktarılmasında yöntem olarak yararlanmanın gerekli kazanımların sağlanması bağlamında güçlü bir potansiyele sahip olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu noktada üzerinde durulması gereken şey günümüzde özellikle Montessori yaklaşımı ile eğitim veren kurumlar tarafından da beyan edildiği üzere bu yaklaşımla okul öncesi din ve değerler eğitimi vermenin önündeki en büyük problem materyal temini konusunda yaşanacak sıkıntılardır. Bu durum okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımının uygulanmasında materyal geliştirmenin taşıdığı önemi ortaya çıkarmaktadır. Bunun sebebi ülkemizde Montessori modeli ile

din eğitimi veren okul sayısının azlığı olabilir. Okullar çoğunlukla kendi materyallerini kendileri tasarlayıp, imal ettirmek zorunda kalmaktadırlar.

Diğer yandan teorik planda ilgili yaklaşımın uygunluğunu ortaya koysak da pratikte bu uygunluğun tespiti Montessori yaklaşımına ait materyal tasarımlarının okul öncesi din ve değerler eğitimi sınıfında uygulanmasına dayanacaktır. Bu uygulanabilirliğin sağlanması adına okul öncesi din ve değerler eğitimi için materyal geliştirmek önem taşımaktadır.

Buna göre çocukları okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımı uygulayan bir kurumda eğitim gören katılımcıların Montessori eğitim yaklaşımı hakkındaki düşünceleri değerlendirildiğinde bu yaklaşımın yaşayarak ve yaparak öğrenme yöntemini kullanıyor olmasını oldukça önemsediklerini söylemek mümkündür. Ayrıca kursta bulunan Montessori eğitim sınıfının materyal merkezli bir eğitim yaklaşımına sahip olmasının ilgili kursu tercihlerinde temel unsuru teşkil ettiğini söylemek mümkündür.

Araştırmamızda ebeveynlerin eğitim yaklaşımında dikkate aldıkları ve görüş bildirdikleri konulardan biri de Montessori yaklaşımının alternatif bir yaklaşım olması ve özellikle alternatif yaklaşımların çocuk merkezli yönü üzerine olmuştur. Bu konuda ebeveynlerin Montessori eğitim yaklaşımı hakkında alternatif bir eğitim yaklaşımına sahip olması ve çocuk merkezli olması yönlerinin din ve değerler eğitiminde uygulanmasını dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılardan az bir kısmının Montessori yaklaşımının batı kaynaklı bir eğitim yaklaşımı olduğunu, din ve değerler eğitimine uygun olmadığını ifadelerinden yaklaşıma karşı mesafeli oldukları anlaşılmaktadır. Katılımcılardan bazıları ise yaklaşıma karşı ön yargıları olduğunu ancak çocuğunun Montessori eğitimi aldıktan sonra zamanla değiştiğini belirtmişlerdir. Yalnızca bir velinin ise yaklaşım hakkında bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun olumlu dönütleri ve bilimsel değerlendirmelerin sonucunda okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımına yer verilebileceği yönündedir. Bu yargılara verilen cevaplar neticesinde; Montessori yönteminin din ve değer eğitiminde verilen eğitimlerin içselleştirilmesine katkı sağladığını söylemek mümkündür.

Diğer yandan ön yargılı velilerin verdiği cevapları incelendiğinde Montessori yaklaşımının din, ahlak eğitiminde ve değerler eğitiminde kullanılmasının kayda değer birçok faydasının olduğu, bunun yanı sıra (kurum yöneticileri, veliler gibi) ilgili kesimlerin bu konuda bilgilendirilmesinin de ne kadar önemli olduğu hususunu gündeme taşımaktadır.

Her biri soyut kavram olan değerlerin okul öncesi dönemde kazandırılması, çocuğun gelişimsel özellikleri dikkate alındığında oldukça iyi organize edilmiş bir yapıyı gerektirdiği söylenebilir. Buna binaen iyi bir okul öncesi eğitim programında yaparak ve yaşayarak öğrenme yönteminin ön plana alınması; akademik becerilerin yanında karakter eğitimi, sosyal ve duygusal becerilerin geliştirilmesi ve toplumsal değerlere yer verilmesi gibi hedeflerin yer alması eğitimin içselleştirilmesi anlamında isabetli olacaktır. Araştırma sonucunda Montessori yaklaşımı ile verilen din ve değerler eğitiminin daha verimli olduğu ortaya konulmuştur.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular dikkate alındığında okul öncesi din ve değerler eğitiminde Montessori yaklaşımına ait temel prensiplerin kullanılmasının ve bu prensiplerin çocuklara verilmesinde Montessori yaklaşımından faydalanılmasının pedagojik bağlamda olumlu yönleri ortadadır. Ebeveynlerin Montessori yaklaşımı ile din ve değerler eğitimi veren kurumu tercih nedenleri arasında materyal kullanımı ve çeşitliliğinin en çok önemsenen yön olduğunu söylemek mümkündür. Ebeveynlerin Montessori eğitim yaklaşımına bakış açılarının olumlu yönde olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Acay, E. *Okul öncesi çocuklarının renk ve doku bilgilerini edinmelerine Montessori eğitim yönteminin etkililiği*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Akdağ, Bülent. "Alternatif Eğitim Modelleri". *Zil ve Teneffüs Dergisi* 6 (2006), 34-44.
- Akto, Akif - Akto, Semra. "Okul Öncesi Değerler Eğitiminde Kullanılan Yöntem Ve Teknikler (Nitel Bir Araştırma)". *e-Şarkiyat İlmî Araştırmaları Dergisi/Journal of Oriental Scientific Research (JOSR)*, 1074-1095.
- Akyüz, Yahya. *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)*. İstanbul: Alfa Yayınları, 1999.
- Anar, Suat. "Değerlerin Sosyolojik Açından İncelenmesi". *Çağdaş Eğitim Dergisi* 82 (1983), 8-44.
- Aral, Neriman. *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Bir Eğitim Modeli Montessori Eğitimi*. Yönlendirilmiş Proje. Ankara: Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi, 27 Mart 2015. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi, Ankara Üniv. e-katalog.
- Arslan, Eda. *Türkiye'deki Alternatif Eğitim Felsefesine Sahip Okulların Benzerlikleri Ve Farklılıkları Bakımından Değerlendirilmesi*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2020. https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/591611/yokAcikBilim_10326546.pdf?sequence=-1
- Arslan, M. "Montessori Yaklaşımı". *Milli Eğitim Bakanlığı Dergisi* 177 (2008).
- Arslan, Mehmet. "Eğitim Bilimine Giriş". *Eğitim Bilimine Giriş*. ed. Mehmet Arslan. Ankara: Gündüz Yay., 2009.
- Atik, Aslıhan. "Çocukluk Dönemi Din Eğitimine Bilimsel Temelli Bir Yaklaşım Denemesi". *Dini Araştırmalar*.
- Ay, Mehmet Emin. *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*. İstanbul: Timaş Yayınları, 1998.
- Aybey, Salih. "Karakterin Değişmesinde Din Eğitiminin Rolü". *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*.
- Aydın, İnyet. *Alternatif Okullar*. Ankara: Pegem Yayınları, 5. Baskı., 2015.
- Aydın, Mehmet Zeki. *Din Öğretiminde Yöntemler*. İstanbul: Ensar Yayınları, 10., ts.
- Aydin, İnyet. "Alternatif Okullar Makale", 2006.
- Ayhan, Halis. *Din ve Ahlak Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, ts.
- Aytaç, Kemal. *Avrupa Eğitim Tarihi*. İstanbul: M.Ü.İ.F.Vakfi Yayınları, 1998.
- Aytaç, Kemal. *Çağdaş Eğitim Akımları*. İstanbul: AÜDTCF. Yayınları, 1981.
- Aytaç, Kemal. *Çağdaş Eğitim Akımları (Yabancı Ülkelerde)*. Ankara: Mevsimsiz Yayınları, 2006.
- Balbay, Emine. "Okul Öncesi Din Eğitimde Soyut Kavram Etkinlik Örneklerinin Tahlili". *Mecmua*.
- Başaran, İbrahim Ethem. *Eğitime Giriş*. Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996.
- Bilgin, Beyza. "Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24 (1981), 474.

- Binbaşıoğlu, Cavit. *Eğitime Giriş*. Ankara: Binbaşıoğlu Yay., 1988.
- Bozkurt, Emine. "Çocukları Montessori Eğitimi Alan Ebeveynlerin 'Mon-Tessori Eğitimi' Algısı". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/92 (2019).
<http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.14916>
- Cebeci, Raife. *Montessori Çılgınlığı!* İstanbul: Alfa, 2014.
- Çağlayan, Ahmet. *Geçmişten Günümüze Eğitim Kurumları*. İstanbul: Gülhane Yayınları, 2006.
- Çakıroğlu Wilbrant, Emel. *Çocuk Eğitimi Sanatı*. İstanbul: Sistem, 2011.
- Çakıroğlu Wilbrant, Emel. *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitim Sanatı*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2011.
- Çamdibi, Mahmut Hasan. *Şahsiyet Terbiyesi ve Gazali*. İstanbul: Han Yayınları, 1983.
- Çelik, Nesibe Gülşen. *7-12 Yaş Çocuğunun Karakter Eğitimi Açısından Ailenin Etkisi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- De Bartolomeis, Francesco. *Maria Montessori La Pedagogia Scientifica*. İtalya: La Nuova Italia, 5. Basım, 1999.
- Demiray, T. *John Dewey'in Eğitim Felsefesinde Bilgi ve Bilim*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003.
- Demirel, Özcan. *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 1993.
- Dilmaç, Bülent. *İnsanca Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları, 2002.
- Dodurgalı, Abdurrahman. *İbni Sina Felsefesinde Eğitim*. İstanbul: M.Ü.İlahiyat Fak. Vakfı Yay., 1995.
- Dresser, R. V. An Investigation in to the Theoretical Concepts of Montessori to Create an Authentic Framework for Evaluating Classroom Materials. Minnesota: Valden University, Unpublished Doctoral Dissertation, 2000.
- Durakoğlu, Abdullah. *Maria Montessori'ye Göre Çocuğun Doğası Ve Eğitimi*. Yayınlanmamış YL. Tezi: Ankara Üniversitesi, 2010.
- Dündar, S. *Alternatif Eğitimin Felsefi Temelleri ve Alternatif Okullardaki Uygulamalar*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Eisler, Trevor - Cebeci, Raife. *Montessori Çılgınlığı*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2014.
- Ellis, K.E.M. How Do Parents Think and Feel about Early Childhood Montessori Education? Unpublished doctoral dissertation. U.S.A.: Mills College, 2017.
- Erakkuş, Özgür. *Alternatif Okul Yaklaşımlarında Din ve Değerler Eğitimi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2015.
- Erakkuş, Özgür - Şanver, Mehmet. "Montessori Okullarında Temel Eğitimde Din ve Değerler Eğitimiyle İlgili Dersler". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 29/2 (29 Aralık 2016), 431-444.
- Eser, Hatice Tül Kübra. *Din ve Ahlak Eğitimi Bağlamında Montessori Yönteminin Çocukların Sosyal Yaşamındaki Tezahürleri (Palet İlkokulu Örneği)*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Fidan, N. - Erden, M. *Eğitime Giriş*. İstanbul: Alkım Yay., 1998.

- Flynn, T.M. "Development of social, personal and cognitive skills of preschool children in Montessori and traditional preschool programs". *Early Child Development and Care* 72/1 (1991), 117-124.
- Gezer, İbrahim. *Nasıl Bir Eğitim Eğitimde Alternatif Arayışlar*. Ankara: Bakış Yayınları, 2007.
- Gutek, Gerald Lee. "Introduction: A Biography of Montessori and an Analysis of the Montessori Method". *The Montessori Method*. U.S.A.: Rowman & Littlefield Publishers, 2004.
- Güneysu, S. "Neden Erken Çocukluk Eğitimi?" *Çocuk Çocuk Dergisi Ankara*.
- Güngör, Erol. *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yay., 2010.
- Gürkan, Tanju. "Öğretmenlik Mesleği ile İlgili Temel Kavramlar". *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. ed. M. Gültekin. Eskişehir: Anadolu Üniv. Yay., 2006.
- Hesapçioğlu, M. - Akbağ, M. "Eğitimde Özgürlükçü Paradigma". *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 1 (1996).
- Hiles, E. "Parents' reasons for sending their child to Montessori schools". *Journal of Montessori Research* 4/1 (2018), 1-13.
- Homberger, M.A. *The Developmental Psychology of Maria Montessori*. Columbia University, Ph. D. Thesis, 1982.
- Hökelekli, Hayati. "Fitrat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 13/47-48. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- Kalın, Faiz. "Kur'an'a göre Eğitim ve Öğretimin Temel Kriterleri". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 2/3 (2002).
- Kalıpçı, Sevil. *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Uygulamalarında Benimsedikleri Eğitimsel Yaklaşımları Belirleme*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Kaymakcan, Recep - Meydan, Hasan. *Ahlak ve Değerler Eğitimi*. Dem Yayınları, 3., ts.
- Kazıcı, Ziya - Ayhan, Halis. "Tâlim ve Terbiye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 39/515-523. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Kızılabdullah, Yıldız. "Okul Öncesi Din, Değer Ve Ahlak Eğitiminde Montessori Metodu - Indiana Örneği -". *Dini Araştırmalar* 24/60 (15 Haziran 2021), 9-34. <https://doi.org/10.15745/da.931903>
- Korkmaz, Eylem. *Montessori Metodu*. İstanbul: Berdan Matbaacılık, 2015.
- Korkmaz, Hamiyet Eylem. *Montessori Metodu ve Montessori Okulları: Türkiye'de Montessori Okullarının Yönetim ve Finansman Bakımından İncelenmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- Koyuncu, Merve. *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Yaklaşım: Orman Okullarında Öğretmen, Veli ve Yönetici Görüşlerinin İncelenmesi*. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Köylü, Mustafa. *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları, 2017.
- Köylü, Mustafa. "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45/2 (2004).
- Köylü, Mustafa - Altaş, Nurullah. *Din Eğitimi*. İstanbul: Ensar Yayınları, 10. Basım, ts.

- Köylü, Mustafa - Oruç, Cemil. *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları, 2017.
- Kramer, Rita. *Maria Montessori A Biography*. New York: Diversion Books, 1965.
- Kramer, Rita. *Maria Montessori A Biography*. New York: Putnam, 1976.
- Lillard, Paula Polk. *Sınıfta Montessori*. çev. Okhan Gündüz. İstanbul: Kaktüs Yayınları, 2014.
- Lillard, A.S. "Preschool children's development in classic Montessori, supplemented Montessori, and conventional programs". *Journal of School Psychology* 50 (2012), 379-401. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2012.01.001>
- Lillard, Paula Polk. *Montessori a Modern Approach*. New York: Schocken Books, 1972.
- Maja, Pitamic. *Çocuğunuz ve Sizin İçin Montessori Etkinlikleri*, Çev: Funda Akkaya- Seda Darcan Çiftçi, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2013, s. 7. çev. Akkaya Funda - Darcan Çiftçi Seda. İstanbul: Kaknüs Yayınları, ts.
- Mallory, T. *Montessori ve Çocuğumuz, Ana-Baba El Kitabı*. çev. Füsün Öztaş - Cihan Gülten. Ankara: Hatipoğlu Yay., 1989.
- Merriam, S.B. *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. thk. S. Turan. Ankara: Nobel Yayınları, 2018.
- Montessori, Maria. *Çocuğün Keşfi*. çev. Okhan Gündüz. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016.
- Montessori, Maria. *Çocuğunuz Hakkında Bilmeniz Gerekenler*. çev. Zekiye Baykul. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016.
- Montessori, Maria. *Çocuk Eğitimi Montessori Metodu*. çev. Yücel Güler. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım, 1992.
- Montessori, Maria. *Çocuk Eğitimi "Montessori Metodu"*. çev. Güler Yücel, ts.
- Montessori, Maria. *Dr. Montessori's Own Handbook*. Cambridge, Massachussetts: Robert Bentley Inc., Copyright, 1914 by Frederick A. Stokes Company., 1964. <https://ia800900.us.archive.org/24/items/drmontessorisown00mont/drmontessorisown00mont.pdf>
- Montessori Maria. *Emici Zihin*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2015.
- Montessori, Maria. *God and the Child*. <https://www.goodreads.com/book/show/33239975-god-and-the-child>, ts.
- Montessori, Maria - Bilgin, Senem. *Montessori, Maria, Çocukluğun Sırrı*, çev. Senem Bilgin, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016c, s. 112. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016.
- Mustafayeva, Lamia. *Montessori Eğitim Sistemi ve İslam Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması*. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2020.
- Mutlu, Burcu vd. "Okul Öncesi Dönemde Montessori Eğitimi". *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* 1/3 (01 Aralık 2012), 113-128.
- Oğuz, Vuslat - Köksal Akyol, Aysel. "Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15/1 (01 Mart 2006), 243-256.
- Oktaç, Ayla. "Okul Öncesi Eğitim ve Teori, 9. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri". Ankara, 1993.
- Oktaç, Ayla. *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 5. Basım, 2004.

- Oktaç, N. "Öncesi Eğitimi Etkileyen Farklı Ekoller, Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması". Seminer, İstanbul, 1985.
- Olcayyüberdi, Nursen. *Montessori Modeli Din ve Değerler Eğit.(İstanbul ör.)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Temel İslam Bilimleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Oruç, Cemil. "Erken Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Teorileri Bağlamında Din Eğitimi". *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 8/8 (2013).
http://www.turkishstudies.net/files/turkishstudies/1913085817_057Oru%C3%A7%20Cemil971-987.pdf
- Özbek, A.C. "Eğitimde Tabula Rasa Anlayışını Yıkan ve Çocuğun Rönesansını Yaratan Bir Devrim: Montessori Metodu". *Erken Çocukluk Eğitimi Mozaığı*. ed. Aktan E. Acar. Ankara: Nobel Yayınları, 2017.
- Özeri, Zeynep Nezahat. *Okul Öncesi Din ve Ahlak eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.
- Pignatari, Marziola. *Maria Montessori*. Roma: Comitato Italiano Dell'Omeop, 1967.
https://books.google.com.tr/books/about/Maria_Montessori.html?id=IYT9zQEACAAJ&edir_esc=y
- Pignatari, Marziola. *Maria Montessori*. Roma: Comitato Italiano Dell'Omeop, 1967.
https://books.google.com.tr/books/about/Maria_Montessori.html?id=IYT9zQEACAAJ&edir_esc=y
- Pollard, Michael. *Maria Montessori*. çev. Leyla Onat. İstanbul: İlk Kaynak Yayınları, 1996.
- Rousseau, J. J. *Emile (Bir Çocuk Büyüyor)*. çev. Ülkü Akagündüz. İstanbul: Selis Kitaplar, 2008.
- Schafer, Claudia. *Ömür Törpüsü mü? Bal Küpü mü?* çev. Ceyda Aydın. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2006.
- Seggie, F.N. *Nitel Araştırma*. thk. Y. Bayyurt. İstanbul: Anı Yayıncılık, 2015.
- Selçuk, Mualla. *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*. Ankara: TDV Yayınları, 1991.
- Selçuk, Mualla. "Okul Öncesi Çocukta Dini Duygunun Gelişmesi". *Türk Aile Ansiklopedisi*. 1/268, 1991.
- Sop, Aylin - Dalkıran Turgut, Müşerref. "Ebeveynlerin Çocukları İçin Montessori Yöntemi Uygulayan Anaokulu Seçme Nedenleri". *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi* 5/1 (Nisan 2021), 66-91.
- Sönmez, Veysel. *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2002.
- Şenel, Emine Aysın. "Eğitim Bilimine Giriş". *Eğitim Bilimine Giriş*. ed. Mehmet Gültekin. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 2018.
- Şişman, M. *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2015.
- Tekin, H. H. "Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme". *İstanbul University Journal of Sociology* 3/13 (2006), 101-116.
- Thayer-Bacon, B. "Maria Montessori, John Dewey, and William H. Kilpatrick Thayer-Bacon, B." *Education and Culture* 28/1 (2012), 3-30.
- Topbaş, Eriman. *Montessori Yöntemi İle Çocuk Eğitimi*. İstanbul: Tekağaç, 2004.
- Topbaş, Eriman. *Montessori Yöntemi İle Çocuk Eğitimi*. İstanbul: Tekağaç, 2004.

- Tosun, Cemal. *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Yayınları, 2012.
- Tuğluk, M. Nur vd. "Okul Öncesi Eğitimde Montessori Yaklaşımı". *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 13 (04 Aralık 2010), 167-174.
- Tümer, Günay. "Din". *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. 9/312-320. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Türk, E. *Türk Eğitim Sistemi*. Ankara: Nobel Yayınları, 1999.
- Ulutaş, İ. - Turkun, C. "Montessori Eğitim Yöntemi ve Uygulama Örnekleri". *Okul Öncesi Eğitimde Alternatif Yaklaşımlar*. ed. Z. Temel. Ankara: Hedef Yay., 2015.
- Uysal, F. Okul Öncesi Çocuk Eğitim Merkezlerinde İç Ve Dış Mekan Organizasyonlarının Eğitim Yaklaşımları Çerçevesinde İncelenmesi. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Uzun, Mehmet - Köse, Akif. "Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri" 12/23 (2017), 34.
- Ültanır, E. "An Epistemological Glance At the Constructivist Approach: Constructivist Learning In Dewey, Piaget, and Montessori". *International Journal of Instruction* 5/2 (2012), 195-212.
- Williams, M. *Plato, Piaget, and Montessori: A Study of Development Theories*. Texas: Baylor University, Unpublished Dissertation Thesis, 1996.
- Yavuz, Kerim. *Çocuk ve Din*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1994.
- Yıldırım, A. - Şimşek, H. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008.
- Yılmaz, Macid. "Sosyal ve Duygusal Öğrenme Bağlamında Ahlak Eğitiminde Dramanın Yeri". *Tokat İlmîyat Dergisi* 9/1 (2021).
- Yurdağül, Ayhan - Şanver, Mehmet. "İslâm Din Eğitiminde Montessori Modelinin Uygulanabilirliği Üzerine". *Karaelmas Journal of Educational Sciences* 7 (2019), 19-36.
- Zakir, Nurəliyeva Mehriban. "Maria Montessori Eğitim Metodu". *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 6/12 (03 Ocak 2020), 59-62.
- Association Montessori Internationale. "Association Montessori Internationale". Erişim 31 Ekim 2022. <https://montessori-ami.org/home>

